

קובץ פסקי דין עבירות משמעת של עובדי הוראה לשנת 2005

שניתנו בבית הדין למשמעת של
עובדי המדינה בירושלים

ט"ז באב התשס"ו
10 באוגוסט 2006

שלום רב,

הנדון : פסקי דין בנושא עבירות משמעת של עובדי הוראה לשנת 2005

בחוברת זו מרוכזים פסקיו של ביה"ד למשמעת של עובדי המדינה בירושלים בין חודש ינואר לחודש דצמבר 2005. בקובץ של ביה"ד בחיפה שפורסם כבר, התפרסמו גם פסקי הדין של ביהמ"ש העליון שדן בערעורים של פסקיו.

החוברת מחולקת לפי סוג העבירות כגון: זיוף חוזי שכירות, אלימות לסוגיה של מורים כלפי תלמידים, תופסות חלק נכבד ברשימת פסקי הדין שניתנו במהלך השנה האמורה ועבירות נוספות של עובדי הוראה המופיעות בחוברת נסבות על עבירות התרשלות ועבירות אחרות כמפורט בחוברת זו.

מבנה החוברת כולל תוכן עניינים המחולק לפי סוגי העבירות ותמציות פסקי הדין שניתנו ע"י ביה"ד, ולאחריהן מופיע פסק הדין עצמו כפי שניתן ופורסם.

חוברת זו של ביה"ד ביושבו כביה"ד למשמעת בירושלים מתפרסמת כחוברת רביעית. החוברות מופיעות באתר האינטרנט של הנציבות בכתובת: WWW.CIVIL-SERVICE.GOV.IL. באתר, מדף הבית יש להיכנס ל"בית הדין למשמעת" מדור פרסומים, להגיע לקובץ ACROBAT.

מובעת בזאת תודה מיוחדת למתמחה גב' ענת בהט וחניך ביה"ד מר אמיל לוינסקי ולגב' אילנית שריקי על סיועם בעריכת והדפסת החוברת.

בכבוד רב,

יוסף תלרז, עו"ד
אב בית הדין למשמעת

תוכן עניינים של פסקי הדין וההחלטות

א. הגשת חוזי שכירות וטפסי קצובת נסיעה מזוייפים

מס'	מס' בד"מ	נושא פסק הדין	עמוד
1.	בד"מ 79/04	הגשת חוזי שכירות מזוייפים	6
2.	בד"מ 73/04	הגשת חוזי שכירות מזוייפים וטופס קצובת נסיעה שלא כדין	18
3.	בד"מ 74/04	הגשת חוזי שכירות מזוייפים	28
4.	בד"מ 75/04	הגשת חוזי שכירות מזוייפים וטופס קצובת נסיעה שלא כדין	38
5.	בד"מ 80/04	הגשת חוזי שכירות מזוייפים וטופס קצובת נסיעה שלא כדין	49
6.	בד"מ 84/04	זיוף טופס חוזה שכירות	60
7.	בד"מ 114/04	הגשת חוזי שכירות מזוייפים וטופס קצובת נסיעה שלא כדין	71
8.	בד"מ 132/04	הגשת חוזה שכירות מזוייף	82
9.	בד"מ 132/04	הגשת חוזה שכירות מזוייף וטופס קצובת נסיעה שלא כדין	93
10.	בד"מ 134/04	הגשת חוזה שכירות מזוייף וטופס קצובת נסיעה שלא כדין	104

ב. אלימות והטרדה מינית

מס'	מס' בד"מ	נושא פסק הדין	עמוד
1.	בד"מ 5/04	תקיפת קטין וגרימת חבלה של ממש	115
2.	בד"מ 116/04	תקיפה וכליאת שווא	120
3.	בד"מ 147/04	גרימת חבלה לתלמיד	129
4.	בד"מ 43/05	גרירת תלמיד בחוזקה אל מחוץ הכיתה	134
5.	בד"מ 58/05	תקיפת תלמיד	145
6.	בד"מ 152/02	עשיית מעשה בקטין מעל גיל 14, אגב ניצול יחסי מרות	151

ג. התרשלות בתפקיד

מס'	מס' בד"מ	נושא פסק הדין	עמוד
1.	בד"מ 6/03	התרשלות בהשגחה על תלמיד	165
2.	בד"מ 54/04	אי דיווח על היעלמותו של פעוט	170
3.	בד"מ 60/03	נטישת תלמיד ללא השגחה	174
4.	בד"מ 5/05	נטישת פעוט ללא השגחה	179

ד. עבירות שונות

מס'	מס' בד"מ	נושא פסק הדין	עמוד
1.	בד"מ 44/05	התנהגות פסולה במקום ציבורי והעלבת עובד ציבור	189
2.	בד"מ 4/05	היעדרות ממקום העבודה שלא כדין	198
3.	בד"מ 65/05	היעדרות ממקום העבודה שלא כדין	202
4.	בד"מ 43/03 + 38/05	התבטאות לא הולמת והיעדרות ממקום העבודה שלא כדין	210
5.	בד"מ 38/05	גניבה, הונאה בכרטיס חיוב וקבלת דבר במרמה	215

הגשת חוזי שכירות וטפסי קצובת נסיעה מזוייפים

1. בד"מ 79/04 – הגשת חוזי שכירות מזוייפים

תמצית הפסק

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה הרשיע את שני הנאשמים – אחד המועסק כמורה בדרגת BA בבית"ס "אלשעפי" בבקא אל גרביה ונמצא בשירות המדינה משנת 1996, והשני המועסק לפי דרגה של מורה בכיר בבית"ס "ברטעה" במשולש, בעבירות משמעת שונות.

הנאשמים הורשעו על פי הודאתם במסגרת הסדר טיעון, בגין הגשת טפסי חוזי שכירות מזוייפים.

התביעה – במסגרת הסדר הטיעון, ביקשה התביעה להטיל על הנאשם הראשון את אמצעי המשמעת של נזיפה חמורה, פיטורין לאלתר ופסילה משירות המדינה לפרק זמן של שנה וחצי. על הנאשם השני בקשה להשית אמצעי משמעת של נזיפה חמורה, פיטורין לאלתר ופסילה משירות המדינה לפרק זמן של שנה.

המשרד – צידד בתוכנו של הסדר הטיעון.

הסניגור - ביקש מבית הדין לאמץ את הסדר הטיעון.

הנאשמים – הביעו צער על מעשיהם.

בית הדין שקל את כיבודו של הסדר הטיעון, דפוס התנהגותם של הנאשמים ואת תכלית אמצעי המשמעת ותפקידם ההרתעתי. כמו כן, התייחס לנסיבות האישיות של הנאשמים והחליט להטיל עליהם את אמצעי המשמעת הבאים:

נזיפה חמורה - כמסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין, המצביע כי נפל פסול בדרך בה ביקשו לממש זכות שהגיעה להם כדין.

פיטורין - הנאשמים יפוטרו לאלתר משירות המדינה אגב תשלום פיצויי פיטורין מלאים.

פסילה לשירות המדינה – הנאשם הראשון - לפרק זמן של שנה וחצי.
הנאשם השני – לפרק זמן של שנה.

כמו כן, המליץ בית הדין שבתום תקופת פסילתם של הנאשמים, משרד החינוך ישקול באהדה את קבלתם בחזרה לעולם ההוראה.

ניתן ביום כ' בחשוון התשס"ו – 22.11.2005

ההרכב:

עו"ד יוסף תלרז, אב בית הדין – יו"ר

גב' טליה מלצר – חברה

מר נהאד חליל קשוע – חבר

בד. 2005-1796
בד"מ 79/04

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה

בפני : עו"ד יוסף תלרז, אב בית הדין - יו"ר
מר נהאד חליל קשוע - חבר
גבי טליה מלצר - חברה

התובע : עו"ד ג'מאל קדרי

הנאשמים :

ב"כ הנאשמים : עו"ד חוסאם אבו פול

נציג המשרד : מר אהרון יהודה

גזר – דין

ההליך

1. הנאשמים: נאשם מספר 1 יליד שנת 1974, אשר הועסק במועד הרלבנטי לכתב התובענה כמורה בבית ספר "אלשעפי" בבקה אל גרביה בדרגה BA והנמצא בשירות המדינה מיום 1.9.96, והמושעה מתפקידו מיום 1.8.2004, ונאשם מספר 2 יליד שנת 1963, שהועסק במועד הרלבנטי בבית ספר "ברטעה" במשולש, לפי דרגה של מורה בכיר, והנמצא בשירות המדינה מיום 1.9.98 והמושעה מתפקידו מיום 1.8.04, הורשעו על פי הודאתם בתאריך כ' בחשון התשס"ו – 22.11.2005 בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(1), (3) ו-4 לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג – 1963 (להלן – החוק), יחד עם סעיף 14(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי הוראה.
2. הנאשמים הורשעו כאמור על רקעה של מדיניות התמרוץ של המורים הצפוניים שעברו לעבוד באזור הדרום, אשר כל העובר לאותו מקום מגורים ומשנה את מרכז חייו, וכתוצאה מכך היה זכאי באותה העת לקבל השתתפות בשכ"ד עד סך של 562 ₪ לחודש וכן קצובת נסיעה שאינה רלבנטית לתובענה שבפנינו.
3. הנאשמים: נאשם מספר 1 הורשע באישומים הראשון, השני, השלישי, החמישי, השישי שבכתב התובענה בכך שהגיש למשרד החינוך בקשות וחוזי שכירות שלא תאמו את תנאיה של ההתקשרות בפועל עם המשכירים הרלבנטיים, הגם שבפועל התגורר באותן כתובות שעליהם דיווחו למשרד החינוך. נאשם מספר 2, הורשע באישומים השני, הרביעי, החמישי, השביעי כאשר אישום מספר 8 (להלן – האישום השמיני) נמחק על ידי התביעה שחזרה בה במהלך הדיון בפנינו באישום זה.
4. בעניינם של הנאשמים התנהל בפנינו משפט הוכחות אשר הגיע כמעט לסיומה של פרשת התביעה, ואולם הצדדים השכילו להגיע ביניהם להסדר טיעון, שבמסגרתו התביעה חזרה בה כאמור מהאישום השמיני לגבי נאשם מספר 2, ההגנה ביקשה שיותר לנאשמים לחזור בהם מכפירתם באישומיה של התובענה כאמור לעיל.

טיעונים לכיבודו של הסדר הטיעון

5. הנאשמים הורשעו כאמור לאחר שבית הדין התיר להם לחזור בהם מכפירתם, במסגרתו של הסדר הטיעון שאליו הגיעו הצדדים, ולפיו אם בית הדין יתן לו תוקף, יוטלו על הנאשמים אמצעי משמעת אלה:

א. באשר לנאשם מס' 1:

- (1) נזיפה חמורה.
- (2) פיטורין לאלתר תוך תשלום מלוא פיצויי הפיטורים.
- (3) פסילה משירות המדינה לפרק זמן של שנה וחצי.

ב. באשר לנאשם מס' 2:

- (1) נזיפה חמורה
- (2) פיטורין לאלתר מהשירות הציבורי תוך תשלום מלוא פיצויי הפיטורין.
- (3) פסילה משירות המדינה לפרק זמן של שנה אחת מיום גזר הדין.

בנוסף, התובע המלומד הצהיר, שההליכים שמתקיימים בפנינו ימצו כל הליך משפטי בפרשה זו הן במישור המשמעותי והן לגבי הנגזרת הפלילית, שמעשים מסוג זה יוכלו להתנהל במסגרתה.

6. עמדת התביעה

א. לגישת התביעה הסדר הטיעון הינו מידתי וסביר ביחס להסדרי טיעון אחרים שנעשו בפרשה זו של זיוף חוזי השכירות. יש בהסדר הטיעון את האיזון הדרוש שבין האינטרס הציבורי, תכלית הדין המשמעותי לבין הנסיבות האישיות של כל נאשם ונאשם.

ב. הנאשמים בקבלם אחריות על מעשיהם חסכו את זמנו השיפוטי של בית הדין, וזו נסיבה ברת משקל לצורך הפעלת שיקול דעתו של בית הדין.

ג. התובע המלומד ביקשנו ליתן תוקף להסדר הטיעון.

7. גישת המשרד

נבצר מנציג המשרד להיות נוכח בדיון, מאחר וההליך קיבל תפנית של גיבוש הסדר טיעון. ואולם, לגופו של עניין, המשרד מצטרף לתוכנו של הסדר הטיעון ושמענו מפיו של התובע שנציג המשרד העביר לו, כי מדובר בנאשמים ישרי דרך שעשו תפקידם ללא רבב עד נשוא דיוננו.

8. טיעוני ההגנה

א. הסניגור המלומד ביקשנו אף הוא ליתן תוקף להסדר הטיעון שהושג בין הצדדים, הסדר טיעון שהושג לאחר שנמחק האישום השמיני, לגבי נאשם מספר 2, הגם שההגנה ביקשה לסיים את התיק מוקדם מהר ככל שניתן, לא נסתייע הדבר, לגבי מחלוקת שהיה לה עם התביעה בקשר לאופיים ואיכותם של הראיות שבאו בפנינו. הנאשמים לאחר שהעריכו

את הראיות ואת פני מעשיהם המיוחסים החליטו בסופו של דבר להודות בפנינו, וכך חסכו גם לדעת ההגנה מזמננו השיפוטי.

ב. שמענו מפיו של הסניגור המלומד כי, מדובר בנאשמים נורמטיביים ללא עבר פלילי או משמעותי, שניהם עד להשעייתם באוגוסט 2004 מילאו את תפקידם נאמנה וזכו לשבחים ממורים, תלמידים ומהרשות המקומית על איכות תפקודם וכן מוועד ההורים.

ג. הסניגור המלומד הדגיש כי, הנאשמים שניהם כאחד התגוררו בפועל בדירות נשוא האישומים, אך הוסיפו את שמם לחוזי שכירות שכרתו שוכרים אחרים ממשכיריהם של הדירות, לא הייתה בליבם כוונת זדון להשיג טובת הנאה שלא כדין והם זכו לקבל השתתפות בשכ"ד לפי מידת זכאותם על פי מדיניות התמריצים, לראיה שהתביעה גם לא ביקשה גם לא במסגרתו של הסדר הטיעון או בדרך אחרת, את השבתם של הכספים שהנאשמים קיבלו בעטיה של ההשתתפות.

ד. לגבי הנסיבות האישיות שמענו כי נאשם מספר 1 הינו מורה בעל ותק של 9 שנים לא כולל תקופת ההשעיה, בן יחיד למשפחתו שזקוקה לתמיכתו, הנאשם נישא לא מכבר ומטבע הדברים נכנס לחובות, כאשר פיטוריו באותה תקופה שבה הוא יהיה פסול משירות המדינה, יקשו על המרקם הכלכלי של משפחתו.

הנאשם בוגר אוניברסיטת בן גוריון, בתחום המחשבים והנדסת חומרים, מילא את תפקידו ללא רבב, תרם לבית ספרו וגם לקהילה תרומה של ממש.

ה. הנאשם מספר 2 הוא המבוגר מבין שני הנאשמים, בן 44 היום, נשוי ואב ל-5 ילדים קטינים, שמענו כי ילדתו הקטנה נולדה עם פגם מולד בעצמותיה המקשה על המשפחה, מסמכים אודות מצבה התקבלו בבית הדין, כמו כן אביו של הנאשם הוא מוכר כנכה של המל"ל.

ו. שמענו כי לנאשם שנות ותק המגיעות ל-13 שנות הוראה, שהשקיע עמל רב בקניית השכלתו של הנחלת תורת ההוראה בבתי הספר השונים שבהם לימד, זכה להערכה והוקרה של הסובבים אותו גם על ידי תלמידיו. בנוסף נטען בפנינו שמעבר לפגיעה הכספית שתגרם לנאשמים עובר לפיטוריהם גם מעמדם החברתי בעיניים של החשדות וגם ההליך שהסתיים על ידנו יפגע וגם שמם הטוב, גם בכך נתבקשנו להתחשב. הסניגור המלומד ביקשנו כי נלך בנתיב שבו הלכנו בהסדרי טיעון דומים וניתן תוקף להסדר הטיעון.

ז. עוד שמענו כי, הנאשם נחשב ל"בורג" העיקרי במשפחה, ופגיעה כספית בו תגרום לפגיעה במשפחה בכללותה. הנאשם נענש במובן מסוים על ידי השעייתו, שכן לימד לפני ההשעיה בעיר מגוריו ותדמיתו נפגעה בעיני כל.

9. דבר הנאשמים

א. נאשם מס' 1

שמענו כי, הנאשם מכבד מאוד את מערכת המשפט בישראל.

הנאשם טען בפנינו והביע צער "על הנפילה", כפי שהוגדרה על ידו, מקווה לשוב לעולם ההוראה בתום הפסילה, הוא ביצע את מעשיו בתום לב, בלא שהיה מודע לעוצמת הפגם שהיה באותו מעשה. שמענו כי, הנאשם היה מועמד לקורס מנהלים בגיל יחסית צעיר, רואה את עתידו בעולם ההוראה. בנוסף, שמענו כי בתקופת ההשעיה התארס ובינתיים נישא, והחקירה לא תרמה לשמו הטוב.

ב. נאשם מס' 2

לנאשם חמישה ילדים, כאשר ההליך שהתנהל נגד הנאשם בחקירה והמשפט שבפנינו גרמו לצער לפחות לאחד מהילדים, שביקש לא ללכת לבית הספר בגין הדברים ששמע על אביו. שמענו כי, הנאשם תרם תרומה של ממש למערכת החינוך, היה רכז בבית הספר, תלמידיו אינם שוכחים אותו, כאשר מסמך ברכה על יום הולדתו הוגש לבית הדין.

10. החלטת בית הדין

בית הדין שקל שורה של שיקולים בשאלה האם יש מקום ליתן תוקף להסדר הטיעון, כפי שהושג בין הצדדים, או שמא ראוי לשנותו לחומרא או לקולא לפי אומד שיקול דעתנו.

א. לדפוס התנהגותם של הנאשמים

(1) הנאשמים, מורים בישראל, נתנו את ידם להגשתם של חוזי שכירות שהם לא היו צד להם. המעשה אם היה מתמש במישור הפלילי, וכפי שהצהיר התובע לא יינקט נגדם כל הליך במישור זה, יכול היה להגיע לעבירות של זיוף מסמך ועבירות אחרות.

הנאשמים כאנשים משכילים ובוגרים, היו צריכים להיות מודעים לכך שהם נכנסים להסכמי שכירות מבלי שבעל הדירה המשכיר נותן את הסכמתו לצירופם, בין אם בראשיתו של החוזה ובין אם במהלכו.

הגם, שהנאשמים שלא היו צד פורמלי לחוזה השכירות, תרמו את חלקם לשוכרים האוטנטיים ולא קיבלו ממשד החינוך דבר מעבר למידת זכאותם.

(2) בית הדין רואה בחומרה את כישלונם של הנאשמים, בהתחשב ברמת ההתנהגות שנדרשת ממורה בישראל.

כבר נפסק כי, ממורים בישראל נדרש סטנדרט התנהגות גבוה במיוחד בהיותם מודל לחיקוי של תלמידיהם.

הנאשמים, הגם שאפשר שנכנסו למערבולת של חיקוי של מעשי אחרים, היו מודעים או לפחות היו צריכים להיות מודעים לכך שנעשה על ידם מעשה פסול.

(3) צל כבד ומכביד רובץ על מעשיהם של הנאשמים. במיוחד, לנוכח יסוד המעילה באמון שהיה כרוך, בכך שהגישו מסמכים מזויפים של חוזי שכירות למחלקת התמריצים במחוז הדרום במשרד החינוך, גוף שהאמין שיוגש חוזה כדין ולא יעשה שימוש במסמך מזויף.

ובהקשר זה, ראינו לנכון להביא את דבר פסיקתו של בית המשפט העליון בעש"מ 10129/01 מדינת ישראל נגד טליה בת צ'רלס גניש. כאשר על גישה נורמטיבית זו חזר בית הדין העליון בעש"מ 5044/03 רות בליתי נגד נציבות שירות המדינה (ניתן ביום 18.4.2004):

"אכן, עמדתו של בית משפט זה ביחס לעבירות כדוגמת אלו בהן הורשעה המערערת עמדה עקבית נחרצת היא, עבירות אלו גרמו לפגיעה חמורה בתדמיתו של השירות הציבורי ובאמון הציבור בו ויש לפעול בכל האמצעים למיגורן.

...

הדבר נכון שבעתיים במקרה דנן, בו שימשה המערערת כאחראית על מערכת דיווח השעות, ולעניין זה כבר נפסק בפרשת אלקריף. במיוחד, כך במקרים בהם מדובר בעובד הממונה על התחום, אשר מעל באמון בתחום שעליו היה מופקד.

בנסיבות כאלה אין לאפשר לעובד להישאר במקום העבודה שבו פעל כאמור. אמצעי המשמעת המתאים הוא, איפוא, הרחקת העובד והעברת המסר לעובדים אחרים בשירות המדינה, כי הסטייה מהדרך לא תצלח."

(פיסקה 5 לפסק הדין שניתן ביום 18.4.04).

(4) הנאשמים הורשעו על ידנו בעבירות לפי סעיפים 17(1), (3) ו-(4) לחוק:

"(1) עשה מעשה או התנהג באופן שפגע במשמעת שירות

המדינה;

(3) התנהג התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד

מדינה או התנהג התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו, או בשמו הטוב של שירות המדינה.

(4) התנהג התנהגות בלתי הוגנת במילוי תפקידו או בקשר איתו".

(5) ליסודות העבירה לפי סעיף 17(1) לחוק, שעניינו פגיעה במשמעת שירות המדינה, די אם נפנה לאמירתו הברורה והחד-משמעית של בית המשפט העליון, מפיו של השופט שמגר (לפי תוארו דאז), בעש"מ 3/75 בעניין אלפונסו דבוש, שפורסם בפ"ד לו(1), בעמ' 231):

"לא אמצה כאן תיאור כל יסודותיה וסימני האפיון של המושג "משמעת". יספיק לצורך הנושא שבפנינו אם אומר כי המשמעת היא בעיקרה מערכת הנורמות, הנהלים והנהגים, המסדירה אופן פעולתה של מסגרת ארגונית בעלת מעמד מיוחד, והקובעת סדרה ובכלל זה חובותיהם וסמכויותיהם של המשרתים בה, בזיקתם זה לזה ובזיקתם למסגרת עצמה".

(6) לעניין יסודות העבירה לפי סעיף 17(3) לחוק, שגם בה הורשעו הנאשמים בהתנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה, או התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו או בשמו הטוב של שירות המדינה – על כך, עונה כב' השופט זמיר: "התנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים.

הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסוים או בארגון מסוים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון. הגוף שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסוים או בארגון מסוים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון. עם זאת, יש לומר כי התנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד המדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם. ראשית, אפשר שהתנהגות תיחשב בלתי הולמת אף שאין בה שום יחוד למקצוע מסוים או לארגון מסוים היא אינה הולמת משום שהיא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון. היא סוטה באופן מהותי מכללי התנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה.

זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע, אינו יכול לסבול, משום שאם היא תהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון".

(ראה ער"מ 1351/95 ליאון פינקלשטיין נגד התובע בבית הדין המקומי למשמעת, פ"ד מט(5), 573, 578).

במקום אחר, אומר השופט זמיר (עש"מ 246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין:

"התשובה היא, שהתנהגות כזאת היא לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות המיוחדת לתפקיד מסוים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי-הולמת, במשמעות של סעיף 17(3) לחוק המשמעת, גם אם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד."

בפסק דין נוסף עש"מ 3849/03 מיכל אלבז נגד נציבות שירות המדינה, נפסק לגבי טיבה ומהות של העבירה:

"אכן, העבירה לפי סעיף 17(3) אינה עבירה שגבולותיה מוגדרים, וכבר נאמר עליה שהיא בעלת "רקמה פתוחה", המתאימה את עצמה לנסיבות העניין ולזמנים, ושוליה רחבים ביותר. אף על פי כן, היא איננה חסרת גבולות, והיא מתאפיינת בהתנהגות פסולה מן הסוג "ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון."

ולגבי טיבו של הפסול, בנסיבות בהם עובד הוראה מקבל זכות בדרך פסולה, נפסק לאחרונה:

"הגשת עבודת גמר לסיום לימודיו האקדמיים לתואר ראשון בחינוך בלא שכתב עבודה זו – פגם ביושר וביושרה הנדרשים ממורה וממחנך."

התנהגות זו אינה הולמת עובד מדינה ובוודאי שאינה הולמת מורה בישראל שאמור לשמש דוגמא ומופת לתלמידיו.

בהתנהגותו של המשיב טמונה חומרה נוספת, בהתחשב בכך שהוכח כי שירות המדינה השתתף במימון לימודיו לתואר ראשון בחינוך בשלוחת לטביה. נוכח מכלול נסיבות העניין, מבקשת אפוא המסקנה כי המשיב התנהג באופן שאינו הולם את תפקידו ושעלול לפגוע בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה". (עש"מ 689/05 בעניין מנסור מופיד שניתן בתאריך 6.3.05 – טרם פורסם).

(7) ואכן מידה ממשית של פסול בולטת על פני מעשיהם של הנאשמים, במיוחד לנוכח מעמדם כמורים. בית הדין, בבואו לצקת תוכן ל"התנהגות שאינה הולמת" או שיש בה כדי לפגוע בתדמית השירות, עליו ליתן ביטוי למושג של ההתנהגות ההולמת בעיני ה"ציבור הנאור" ו"האדם הסביר".

אלה צריכים לשקף את הערכים והעקרונות, אשר מבוססים על יחסים שבין הפרט, לבין השירות הציבורי.

באשר לזאת אומר השופט ברק:

"בקביעת התוכן הקונקרטי של ההכללות המשמעותיות (ההתנהגות שאינה הולמת, שיש בה כדי לפגוע בתדמית) נותן בית המשפט ביטוי לתפיסות יסוד ערכיות. בעשותו כן, עליו לבטא את שנראה כהתנהגות הולמת (או שאינה הולמת) בעיני הציבור הנאור בישראל. עליו לקבוע את דבר קיומה של פגיעה בתדמית השירות הציבורי מזווית הראיה של האדם הסביר האמון על תפיסות היסוד של משטרנו.

כמובן, "הציבור הנאור" ו"האדם הסביר אינם אלא מטאפורות (ראה בג"צ 14/86 לאור נגד המועצה לביקורת סרטים ומחזות, פ"ד מא(1) 421, 434; בג"צ 2481 דין נגד מחוז ירושלים. הם מהווים פרסוניפיקציה של האיזון הראוי בין הערכים, העקרונות והאינטרסים הנאבקים על הבכור. בעריכתו של איזון זה, יש להימנע מאידיאליזם שאין לו עיגון נורמטיבי.

השופט אינו שואף אל הנאצל והטהור, שאינו בנמצא. הוא אינו מעמיד לנגד עיניו חברה אידיאלית שאין לה קיום במציאות ושאין ניתנת להשגה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כמלאך.

יחד עם זה, יש להימנע מפרגמטיזם המעוגן במוסר השוק. השופט אינו משקף את התפיסות המעוותות הפושות בחברה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כזאב. אכן, תפיסתו של בית המשפט היא מאוזנת. הוא פועל על פי "אמות המידה שמכתיב השכל הישר" (השופט י. כהן בע"פ 763/77 בריזה נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 824, 827) הוא מונע עצמו מתוצאות אבסורדיות (ראה ע"פ 794/77 חייט נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 127, 132), ומדריך עצמו על פי "מבחן מתקבל על הדעת" השופט לנדוי בע"פ 20/53 הנ"ל, בעמ' 853). הוא

לוקח בחשבון את המציאות הקיימת, אך הוא אינו רואה בה חזות הכל".
(בג"צ 7974/93 סויסה נגד היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד מח(2) 749, 771).

וכבר נפסק בנדון, כי ממורה נדרש סטנדרט התנהגות גבוה ודוגמא אישית לתלמידים (ראה עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נגד זוהר בן-אשר, פ"ד נב(1), 650).

ובעש"מ 3362/02, שניתן ביום 4.6.02 שבו חזר בית המשפט העליון על ההלכה שנקבעה גם בעש"מ 2699/01 בעניין ג'מאל חלף, שהובא בטיעוניה של התובעת לגבי תפקידו של מי שנושא תפקיד חינוכי:

"לתפקיד המורה נועדה משמעות מיוחדת, היותו מחנך האמור לשמש דוגמה לתלמידיו, ולכן יש חשיבות רבה לשמירה על מעמדו ועל יוקרתו בעיני תלמידיו".

(8) לעניין יסודות העבירה בסעיף 17(4) לחוק, שגם בה הורשעו הנאשמים זו נוגעת להתנהגות בלתי הוגנת של עובד במילוי תפקידו או בקשר איתו, יסודות עבירה אלה לא זכו לאותה בחינה שיפוטית, כפי שהדבר נעשה לגבי העבירה של התנהגות שאינה הולמת כאמור לעיל.

עם זאת, ניתן להסיק מפסיקתו של בית המשפט העליון שבו הורשעו עובדי מדינה בעבירה כאמור, כי מדובר בנסיבות שבהן עובד מדינה משיג בעיקר לעצמו טובות הנאה שונות ממסגרת תפקידו, לעניינו הגשת בקשות לתמריץ שכ"ד שבבסיסם קיים יסוד של זיוף כאשר התמריץ ניתן כחלק ממעטפת זכויותיו של מורה שעבר לאזור הדרום, על פי מדיניות ונוהלי משרד החינוך.

(עניין בעש"מ 2/79, פלוני נגד נציב שירות המדינה, פורסם בפ"ד לג(2), עמ' 274 – שליחת יד בקופה קטנה לרכישת שתייה וכריכים לשימוש עצמי; וכן בעש"מ 177/01 אברהם קליין נגד מדינת ישראל, פורסם בפ"ד א(3), עמ' 57 – שם שלח הנאשם את ידו בכספי הציבור כשהיה מופקד עליהם; ובעש"מ 6978/00 בעניין מוטיל ואח', ופסקי דין שאוזכרו שם, פורסם בפ"ד נד(4) בעמ' 865).

(9) בית הדין מוצא נסיבות לקולא בכך שהנאשמים קיבלו אחריות מלאה על מעשיהם גם אם במהלך שמיעת הראיות, הפיקו את הלקח מכישלונם, וחסכו גם את זמנו השיפוטי של בית הדין.

ב. על תכלית אמצעי המשמעת

(1) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כדי להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם, כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה. בכל מקרה ומקרה, על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת המוטלים במסגרת הסדר, יש בהם כדי לשרת את התכלית האמורה.

(2) ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונאל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית:

"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל".

(בג"צ 669/86 רובין נגד ברגר ואחרים פ"ד מא(1) 749, 840).

(3) בהבדל מעובד רגיל, שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות המוטלת על עובד מדינה בכיר היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא בעל אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכל הציבור של

העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי.

(לעניין זה ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, ינואר 1998, עמ' 7). ולכן:

"הציבור זכאי לכך שעובדי המדינה, הפועלים מטעמו ולמענו יהיו אנשים אמין והגונים. אמון הציבור בשירות המדינה ושיתוף הפעולה עלולים להתערער, אם יתברר לציבור כי עובד המדינה, העומד לשרתו, עבר עבירה שיש עמה קלון".

(עש"מ 4411/99, מדינת ישראל נגד אלקלעי)

בפסק דין אחר הבליט כב' השופט זמיר את תכליתם של אמצעי המשמעת באומרו: **"מהי אם כן תכלית החוק, לעניין זה? התכלית העיקרית של חוק המשמעת היא השמירה על התפקוד הראוי והתדמית הראויה של שירות המדינה".** (עש"מ 5574/00 אורי בנית נגד מדינת ישראל).

(4) בפסיקה נוספת, בית המשפט העליון הבליט את תפקידם ההרתעתי והמניעתי של אמצעי המשמעת (ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי; עש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש) ובעש"מ 7111/02 בעניין אשואל ואח' שניתן ביום 21.1.03, נקבע כי:

"שמירה על תדמית ראויה של השירות הציבורי מהווה תנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה. בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, נועד ההליך המשמעתי למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה; אשר על כן בבואו להטיל אמצעי משמעת, יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה. כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות.

בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעתי."

(5) על תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת חזר בבית משפט העליון בעש"מ 7113/02, מדינת ישראל נגד שחר לוי שניתן בתאריך 1.5.2003:

"כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו. ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את מעשיו, על מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד."

(6) ואולם תפקידם המרתיע של אמצעי המשמעת אינו חזות הכל. לאחרונה ריכך בית המשפט העליון את גישתו האמורה, וקבע כי תכלית זו צריכה להיבחן גם בהתחשב בנסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בעש"מ 6737/03 בעניין נחום זקן פסק:

"התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות לעניין העונש, יתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו."

ובפסק דין מאוחר יותר חזר בית המשפט העליון על גישתו האמורה:

עם זאת, אל מול, ולצד שיקולים משמעותיים ומכריעים אלה, מצווים אנו לבחון כל מקרה לגופו על פי נסיבותיו המיוחדות (ראו עש"מ 10250/01 מוכתרי נגד נציבות שירות המדינה (לא פורסם)). החזקה בדבר הצורך בענישה

מחמירה יכולה להיחלש נוכח נסיבות מיוחדות של המקרה או של העומד לדין.

(עש"מ 10566/02, מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, ניתן בתאריך 23.3.03, וכן ראה את עש"מ 5271/03 בעניין חבצלת סדיקוב שניתן בתאריך 10.9.03, ואת עש"מ 1543/03 בעניין דמאן פאלח שניתן ביום 18.11.03 ועש"מ 6920/03 בעניין ד"ר אברהם כהן שניתן ב- 16.2.04 ועש"מ 10006/04 בעניין ואיל חיג'אזי שניתן ביום 15.3.05, ועש"מ 3446/05 בעניין נאיל דראוושה).

(7) מובן הוא, כי בכל מקרה ומקרה על בית הדין לבחון, האם יש באמצעי המשמעת המוטלים במסגרתו של הסדר הטיעון כדי להגשים את תכליתם של דיני המשמעת תוך איזונים עם הנסיבות האישיות.

ג. על הנסיבות האישיות

(1) הנאשמים, מורים שתּרמו תרומה בשירותם למשרד החינוך עד להשעייתם. כל אחד לפי מידת ותקו, רכשו השכלה, עזבו את מרכז חייהם באזור הצפון ועברו ללמד באזור הדרום.

(2) למדנו מפיו של התובע המלומד כי, הנאשמים נעדרים עבר פלילי או משמעתי כלשהו, ולא נמצא רבב בתיפקודם. כאשר, מההגנה למדנו וגם זכינו לקבל אסופת מסמכים בקשר לכך, כי הנאשמים זכו להערכה על תפקודם לאורך שנות העסקתם כל אחד לפי תפקידו ושנות הוותק שהיו מאחוריו.

(3) הנאשמים נשואים. לנאשם מס' 2 חמישה ילדים קטנים, כאשר הקטנה שבהם מוכרת על ידי המוסד לביטוח לאומי כנכה.

(4) לתרומתו של העובד באופן חיובי לשירות הציבורי במשך שנים (תרומה שלא הייתה רבת שנים, אלא כ-8 שנים עד למועד השעייתו של נאשם מס' 1 וכ-6 שנים עד להשעייתו של נאשם מס' 2 בשנת 2004), יש השפעה ממתנת על מידתם של אמצעי המשמעת, וכך פסק כב' השופט חשין:

"לו היה הערער עובד בשירות המדינה שנים ארוכות לאחר כל אותן שנים היה נתפס בכך כפי שעשה מעשה של מעילה באמון, אפשר אמרתי רוח שטות נכנסה באדם ועשה מעשה שעשה. אדם שכך שירת את המדינה בנאמנות שנים רבות אפשר אין זה ראוי כי תקופה פרנסתו במחי יד..."
(עש"מ 1827/02 אברהם ספיר נגד מדינת ישראל דינים עליון סא, 268).

והשאלה שלעולם עומדת בפתחו של בית הדין הינה, מהי תרומתו והשפעתו של שירות מועיל בשירות הציבורי, שעה שבאים אנו להטיל את אמצעי המשמעת, שרק באמצעותם ניתן להגשים את התכלית שגלומה בהטלתם של אלה, והיא ההגנה על השירות הציבורי והשגת יסוד ההרתעה והמניעה, ואלה כאמור נבחנים כמצוין לעיל, גם לנוכח הנסיבות האישיות של כל נאשם ונאשם.

ד. לשאלת כיבודם של הסדרי הטיעון

שיקול הדעת אם לכבד הסדר טיעון, לדחותו באופן מלא, או לשנותו במידה זו או אחרת, מסור לשיקול דעתו של בית הדין. ככלל, בית הדין מכבד הסדרי טיעון שנקשרים בין הצדדים, זולת אם הוא מגיע למסקנה כי, צריך היה להגיע להסדר טיעון שונה ברכיב זה או אחר, כדי לשרת בצורה טובה יותר את תכלית דיני המשמעת, תוך איזונה עם נסיבות העבירה והנסיבות האישיות, כפי שנפסק בעניין זה עש"מ 4592/97 בעניין אליהו סבג:

"לעיתים קרובות יש עניין בעריכת הסדר טיעון, ולפיכך יש גם בדרך כלל, עניין לציבור בקיום הסדר טיעון. לכן, אין זה ראוי שבית הדין יסטה מהסדר טיעון אלא אם יש לכך טעם טוב לסטות מהסדר הטיעון, אם אמצעי המשמעת סוטים במידה משמעותית מן האמצעים הראויים בנסיבות המקרה, או אם הם בלתי סבירים באופן בולט, עד שהעניין הציבורי הדורש לסטות מן ההסדר גובר על העניין הציבורי בקיום הסדרי טיעון".

בפסק דין של בית המשפט העליון, ע"פ 1958/98 פלוני נגד מדינת ישראל. על המדוכה ישבו תשעה שופטים, בו נקבעה ההלכה לעניין שיקול דעתו של בית המשפט בשאלת כיבודם של הסדרי טיעון:

"המסקנה היא כי שיקול המפר במידה משמעותית את האיזון הראוי בין שיקולי הענישה הרלבנטיים, באופן שנוצר יחס בלתי הולם בין ההקלה הניתנת לנאשם לבין האינטרס הציבורי, יהיה בו כדי לפסול את הסדר הטיעון בשל טעותה של התביעה וזאת גם אם מניעה כשרים הם".
(שם, פסקה 18, עמ' 14).

כן קבע בית המשפט בפסקה 24 בעמ' 19, שכותרתה "סיכומם של דברים" כי:
"בהיעדר פגם או פסול בהודיה שניתנה במסגרת הסדר טיעון, ירשיע בית המשפט את הנאשם על פי הודייתו, ויגזור את עונשו.

בהתקיים איזון ראוי בין האינטרס הציבורי הפרטני והאינטרס הציבורי הרחב שהתביעה מייצגת מצד אחד, לבין טובת ההנאה שניתנה לנאשם מצד אחד, יכבד בית המשפט את הסדר הטיעון. בית המשפט ישווה לנגד עיניו, בין היתר, את המגמה העקרונית לעידוד הסדרי טיעון. בנסיבות שבהן יראה לדחות את הסדר הטיעון, יגזור בית המשפט עונש שהיה גוזר אילו היה בא לפניו הסדר טיעון שקול ומאוזן. מן הראוי הוא שגם לאחר דחיית הסדר הטיעון, כך שהעונש אשר יטיל לא יחרוג במידה קיצונית ובלתי פרופורציונאלית מהעונש שעליו הסכימו הצדדים".

וכן נפסק:

"אכן בית המשפט אף בית הדין למשמעת אינו קשור להסדר טיעון שנערך בין הצדדים, והוא גוזר את הדין על פי שיקול דעתו. פסיקתנו דנה רבות בשאלת היחס בין העונש שהצדדים מסכימים על גובהו בהסדר טיעון, לבין שיקול הדעת של הערכאה הגוזרת את הדין, ואין מקום להרחיב בשאלה זו בעניין שלפני; גם אם ההסדר אינו מקל, הרי לא הובהר די הצורך, הטעם, שבגינו ראה בית הדין לסטות ממנו."

(עש"מ 11128/04 בעניין אברהם טאפירו, שניתן בתאריך 30.12.2004).

סוף דבר

11. לאחר שבית הדין שקל את טיעוני הצדדים כפי שנטענו בפניו ואת מקבץ השיקולים שפרסנו לעיל, הוא הגיע לכלל מסקנה כי הסדר הטיעון שהושג בין הצדדים הינו הסדר טיעון מאוזן ומידתי, אשר נותן את המשקלים הראויים לכל אחד מהרכיבים הרלבנטיים בעניין כיבודו. על כן, בית הדין נותן להסדר הטיעון שהושג בין הצדדים, תוקף.

12. לנוכח ההחלטה שאליה הגענו לעיל, יוטלו על הנאשמים אמצעי אלה:

א. נזיפה חמורה - כמסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין המופנה במישרין לכל נאשם והמצביע כי נפל פסול בדרך בה ביקש לממש זכות, שהגיעה לו כדין על פי מדיניות התמריצים לקבלת שכ"ד, באמצעות הגשת חוזים ובקשות כוזבות.

ב. פיטורין – הנאשמים יפוטרו לאלתר משירות המדינה, תוך קבלת פיצויי פיטורין מלאים.

ג. פסילה משירות המדינה – הנאשמים יפסלו משירות המדינה לפרק זמן כמפורט להלן:

1) נאשם מספר 1 – יפסל משירות המדינה לפרק זמן של שנה וחצי, וזאת מיום גזר הדין.

2) נאשם מספר 2 – יפסל משירות המדינה לפרק זמן של שנה מיום גזר הדין.

מצאנו כי, קיים טעם בין אותה דיפרנציאליות שנעשתה בין נאשם מס' 1 לבין נאשם מס' 2 לעניין משכה של הפסילה, בהתחשב בפני מעשיו, כביטויים בכתב התובענה המתוקן.

המלצה

13. בית הדין ממליץ שבתום תקופת פסילתם של הנאשמים, משרד החינוך ישקול באהדה את קבלתם בחזרה לעולם ההוראה וישבצם בבית ספר לפי מכלול נתונייהם. וזאת, לאחר שיתנו את הדין על מעשיהם ויבינו את הלקח הראוי מהם, יש מקום שהמדינה תגלה נכונות להשיבם לעולם ההוראה בתום תקופת הפסילה של כל אחד מהם ופרק הציון מעולם ההוראה, מובן על פי שיקול דעתה, כפי שתמצא לנכון.

אמצעי המשמעת הודעו בנוכחות הצדדים בתאריך כ' בחשון התשס"ו – 22.11.2005.

גזר הדין המפורט והמנומק ניתן ביום כ"ז בחשון התשס"ו – 29.11.2005, שלא בנוכחות הצדדים, להם יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

(-)	(-)	(-)
טליה מלצר	נהאד חליל קשוע	עו"ד יוסף תלרז
חברה	חבר	אב בית הדין יו"ר

2. בד"מ 73/04 - הגשת חוזה שכירות מזויף וטופס קצובת נסיעה שלא כדין

תמצית פסק הדין

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה הרשיע את הנאשם המועסק כמורה בביה"ס "אלרחמה" ברהט ונמצא בשירות המדינה משנת 2002, בעבירות משמעת שונות.

הנאשם הורשע על פי הודאתו במסגרת הסדר טיעון, בגין הגשת טופס חוזה שכירות מזויף וכן טופס לקצובת נסיעה שלא כדין.

התביעה – במסגרת הסדר הטיעון, התביעה ביקשה להשית על הנאשם את אמצעי המשמעת של נזיפה חמורה, פיטורין לאלתר, פסילה מתפקיד הוראה לפרק זמן של 10 חודשים והשבת כספים שקיבל שלא כדין בגין חוזה השכירות וקצובת הנסיעה.

המשרד – הצטרף לתוכנו של הסדר הטיעון.

הסניגור – ביקש מבית הדין לאמץ את הסדר הטיעון.

הנאשם – הביע צער על מעשיו.

בית הדין שקל את כיבודו של הסדר הטיעון, את דפוס התנהגותו של הנאשם, יסודות העבירות ונסיבותיהן ואת תכלית אמצעי המשמעת ותפקידם ההרתעתי. כמו כן, התייחס בית הדין לנסיבות האישיות של הנאשם והחליט להטיל עליו את אמצעי המשמעת של:

נזיפה חמורה - כמסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין, המצביע כי נפל פסול בדרך בה ביקש לממש זכות שהגיעה לו כדין.

פיטורין - הנאשם יפוטל לאלתר משירות המדינה אגב תשלום פיצויי פיטורין מלאים.

פסילה לשירות המדינה – לפרק זמן של 10 חודשים.

השבת כספים – בגין חוזה שכירות מזויף וקצובת נסיעה שלא כדין.

ניתן ביום כ"ג באלול התשס"ה – 27.9.2005.

ההרכב:

עו"ד יוסף תלרז, אב בית הדין – יו"ר

גב' טליה מלצר – חברה

מר נהאד חליל קשוע – חבר

ו' בתשרי התשס"ו
9 באוקטובר 2005

בד. 2005-1523
בד"מ 73/04

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה

בפני : עו"ד יוסף תלרז – אב בית הדין
גב' טליה מלצר
מר נאהד חליל קשוע
- יו"ר
- חברה
- חבר

התובעת: עו"ד טובה רקנטי

הנאשם:

ב"כ הנאשם : עו"ד ווליד וותאד

נציג המשרד : מר יהודה אהרון

גזר - דין

ההליך

1. הנאשם, יליד שנת 1981 אשר תחילת העסקתו בשירות המדינה החלה בשנת 2002 שירות ממנו הושעה בחודש פברואר 2005, ואשר עד להשעייתו שימש כמורה ברהט בבית ספר "אלרחמה" ורכש השכלה לפי תואר, דרגה BA בדירוג עובדי ההוראה.

2. הנאשם הורשע על ידנו ביום כ"ג באלול תשס"ה – 27.9.05 על פי הודאתו לאחר שהתרנו לו לחזור מכפירתו באישומיה של התובעת, בעבירות לפי סעיפים 17(1), (3) ו-(4) לחוק שירות המדינה (משמעת) התשכ"ג – 1963 (להלן – החוק).

הרשעתו של הנאשם באה על רקע מדיניות עידודם של המורים לעבור מאזור הצפון וללמד באזור הדרום שכל העושה כן, זכאי לקבל תמריץ של השתתפות בשכ"ד בסך 562 ₪ לחודש. הנאשם באישום הראשון נתן ידו להגשתו של חוזה שכירות מזויף לגבי דירה שבה לא התגורר בפועל לגבי התקופה מיום 30.8.02 ועד 29.8.03, לגבי האישום השני הנאשם הגיש ביום 1.9.02 חוזה מזויף למחלקת התמריצים במשרד החינוך באזור הדרום וביקש לקבל השתתפות בשכ"ד, לנוכח שכ"ד מוצהר בהסכם על סך 786 ₪.

אולם, לנוכח חשד שעלה כלפי החוזה וחקירתו דבר לא שולם לו בגין הסכם זה, ולגבי האישום השמיני הנאשם הצהיר ביום 4.9.02 על מסלול נסיעה מבאר שבע למקום עיסוקו ברהט, מסלול שלא תאם את מקום מגוריו בפועל והבקשה שהגיש שלא תאמה את זיקת מגוריו הנכונים, ושולם לו בגינה סך של 5,095 ₪ כקצובת נסיעה.

3. הצדדים בראשיתו של הדיון הודיעו לבית הדין כי הגיעו ביניהם להסדר טיעון לפיו וכפוף להודאתו והרשעתו של הנאשם יוטלו עליו אמצעים של:

- א. נזיפה חמורה.
- ב. פיטורין לאלתר תוך תשלום פיצויי פיטורין מלאים.
- ג. פסילה משירות המדינה למשך 10 חודשים.

ד. השבת כספים – הנאשם ישיב את הכספים ששולמו לו שלא על פי מידת זכאותו.

4. **טיעונים לכיבודו של הסדר טיעון**
הצדדים טענו בפנינו את טיעוניהם לענין כיבודו של הסדר הטיעון.

א. עמדת התביעה

(1) התובעת המלומדת בטיעוניה בפנינו בחנה את דפוס מעשיו של הנאשם שחטא במעשה זיוף, מעשה שאינו הולם את סטנדרט ההתנהגות שנדרש ממורה, ובנוסף הגיש בקשה לקצובת נסיעה שבה הצהיר בכזב על מקום מגוריו הנחזה בבאר שבע, כאשר ממורה נדרש על פי פסיקתו של בית משפט העליון בעש"מ 2699/01 בענין חלף, עש"מ 6713/96 בענין בן אשר, ועש"מ 719/99 בענין חמזה, נדרש סטנדרט התנהגות גבוה, והנאשם לא נהג כמצופה ממנו.

(2) עם זאת התביעה התחשבה בהודאתו של הנאשם בפנינו, וחסכון של זמננו השיפוטי ובנוסף התביעה סבורה שהסדר הטיעון תואם והולם את פסיקתנו בבד"מ 75/04, 84/04 בסופו של יום כאשר התביעה הגיעה לכלל עמדה כי הסדר הטיעון מאזן את האיזון הנכון בין האינטרס הציבורי לנסיבות העבירה והסיבות האישיות, ביקשנו התביעה ליתן תוקף של להסדר הטיעון, שהושג בין הצדדים.

ב. גישת המשרד

שמענו מפיו של נציג המשרד כי הנאשם עד להשעייתו בפברואר 2005 לימד בבית ספר "אלרחמה" ברהט, ומשיחה שנעשתה עם מנהל בית הספר והמפקח עולה כי הנאשם הוא מורה מסור וראוי, נציג המשרד מצטרף לתוכנו של הסדר הטיעון כפי שהושג בין הצדדים.

ג. טיעוני ההגנה

(1) הסניגור המלומד סבור שעל בית הדין לילך בפסיקתו בדרך הנקוטה במשפט הפלילי, שכל מקרה ומקרה הוא אינדיבידואל, והוא יבחן על פי נסיבות העבירה.

(2) מדובר בנאשם ללא עבר פלילי או משמעתי קודם, אשר רכש השכלה, שימש כמורה לדת ולשפה הערבית בבית ספר ברהט, וגם שם בבית הספר הנאשם גילה מסירות ואחריות הועסק בשיעור של 140% משרה, וקידם פרויקטים שונים בתחום המורשת הבדואית וכמובן את מעמדו של בית הספר באזור.

(3) הנאשם שיתף פעולה עם וועד ההורים והיה מקובל על בית הספר כמחנך, מורה ומתנדב בפעילויות שונות. מדובר באדם שעזב את מרכז חייו באזור הצפון ועבר ללמד באזור הדרום, ונקלע לאותה מערבולת של חיקוי ואימוץ של מעשים פסולים בתחום של השתתפות בשכ"ד, בהם חטאו אחרים והנאשם נהג כמותם.

אולם הנאשם הודה בפנינו בעבירות המיוחסות והביע חרטה על מעשיו, וזוהי מעידתו החד פעמית, שלא תשנה.

(4) בנעילת טיעוני הסניגור ביקשנו אף הוא לכבד את הסדר הטיעון.

ד. דבר הנאשם

הנאשם צעיר, בן 24, התארס לפני כחודש אמור להתחתן בעוד שנה, הביע צער על מעשיו שהיו על פי הצהרתו בפנינו הכישלון האחרון במסכת חייו הארוכים, שעתידיים לבוא.

5. החלטת בית הדין

בית הדין שקל שורה של שיקולים בשאלה אם יש מקום ליתן תוקף להסדר הטיעון, כפי שהושג בין הצדדים, או שמא ראוי לשנותו לחומרה או לקולא לפי אומד שיקול דעתנו. לצורך קבלת החלטתנו נשקלו על ידנו השיקולים הבאים:

א. לדפוס התנהגותו של הנאשם

(1) הנאשם במהלך שנת הלימודים 2002 נתן את ידו לזיופו של חוזה שכירות וצרף לו את חתימתו. כשוכר כמתגורר באותו מושכר בבאר שבע, שבה לא התגורר כלל. באותו הסכם שבו היו כל הפרטים המאפיינים הסכמי שכירות על פי חוק השכירות והשאילה, והגישו בספטמבר 2002 במחלקת תמריצים באזור הדרום, ואולם לנוכח חשד שעלה הנאשם לא זכה לקבל דבר בגין הסכם זה. בנוסף הנאשם הגיש באותה בקשה לקבלת קצובת נסיעה שגם בה הצהיר על מקום מגורים כוזב בעיר באר שבע, שלא תאם את פני המציאות, קצובת נסיעה ששולמה לו בפועל.

אכן בשורה ארוכה של פסקי דין נקבע כי מורה נדרש סטנדרט התנהגות שונה וגבוהה נוכח תפקידו להנחיל ערכים של יושר, התנהגות הולמת גם כלפי תלמידיו, באלה כשל הנאשם.

הנאשם במעשיו פגע במשמעת שירות המדינה והתנהג התנהגות שאינה הולמת או הוגנת במילוי תפקידו על פי יסודות והרכיבים שנקבעו לגבי עבירה זו בפסיקתו של בית המשפט העליון ומעשיו של הנאשם הגיעו לרובד העליון של הפסול הנורמטיבי של פגיעה ביושר וביושרה שהמדינה מצפה מעובדיה ובמיוחד ממורה.

(2) בית הדין רואה בחומרה את כישלונו של הנאשם, בהתחשב ברמת ההתנהגות שנדרשת ממורה בישראל גם אם אך נתן ידו למעשי זיוף של אחרים ואנו סבורים כי הדברים נעשו ממצב של מודעות לטיב המעשה.

צל כבד ומכביד רובץ על מעשיו של הנאשם במיוחד לנוכח יסוד המעילה באמון שהיה כרוך בו, בכך שהגיש יחד עם אחרים מסמך מזויף של חוזי שכירות למח' התמריצים במחוז דרום במשרד החינוך, גוף שהאמין שיגיש חוזה כדין ולא יעשה שימוש במסמך מזויף.

ובהקשר זה ראינו לנכון להביא את דבר פסיקתו של בית המשפט העליון בעש"מ 10129/01 מדינת ישראל נגד טליה בת צ'רלס גניש.

כאשר על גישה נורמטיבית זו חזר בית המשפט העליון לאחרונה בעש"מ 5044/03 רות בליתי נגד נציבות שירות המדינה (ניתן ביום כ"ד בניסן התשס"ד – 18.4.04):
"אכן, עמדתו של בית משפט זה ביחס לעבירות כדוגמת אלו בהן הורשעה המערערת עמדה עקבית נחרצת היא, עבירות אלו גרמו לפגיעה חמורה בתדמיתו של השירות הציבורי ובאמון הציבור בו ויש לפעול בכל האמצעים למיגורן.

...

הדבר נכון שבעתיים במקרה דנן, בו שימשה המערערת כאחראית על מערכת דיווח השעות, ולעניין זה כבר נפסק בפרשת אלקריף.

במיוחד, כך במקרים בהם מדובר בעובד הממונה על התחום, אשר מעל באמון בתחום שעליו היה מופקד. בנסיבות כאלה אין לאפשר לעובד להישאר במקום העבודה שבו פעל כאמור. אמצעי המשמעת המתאים הוא, איפוא, הרחקת העובד והעברת המסר לעובדים אחרים בשירות המדינה, כי הסטייה מהדרך לא תצלח."

(פיסקה 5 לפסק הדין שניתן ביום 18.4.04).

(3) במסגרת השיקולים לקולא – זו עבירתו הראשונה של הנאשם, אשר לא עמד בפיתוי שבו כשל, נכנס לקלחת הגועשת של הקלות הבלתי נסבלת של הגשת מסמכים שאפיינה מורים אחרים שעברו ללמד באזור הדרום, כן יש לציין נסיבה לקולא את הודאתו בפנינו, את חרטתו על מעשיו.

(4) הנאשם הורשע על ידנו בעבירות לפי סעיפים 17(1), (3) ו-(4) לחוק: **"(1) עשה מעשה או התנהג באופן שפגע במשמעת שירות המדינה;**

(3) התנהג התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה או התנהג התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו, או בשמו הטוב של שירות המדינה.
(4) התנהג התנהגות בלתי הוגנת במילוי תפקידו או בקשר איתו."

(5) ליסודות העבירה לפי סעיף 17(1) לחוק, שעניינו פגיעה במשמעת שירות המדינה, די אם נפנה לאמירתו הברורה והחד-משמעית של בית המשפט העליון, מפיו של השופט שמגר (לפי תוארו דאז), בעש"מ 3/75 בעניין אלפונסו דבוש, שפורסם בפ"ד לו(1), בעמ' 231):

"לא אמצה כאן תיאור כל יסודותיה וסימני האיפיון של המושג "משמעת". יספיק לצורך הנושא שבפנינו אם אומר כי המשמעת היא בעיקרה מערכת הנורמות, הנהלים והנהגים, המסדירה אופן פעולתה של מסגרת ארגונית בעלת מעמד מיוחד, והקובעת סדריה ובכלל זה חובותיהם וסמכויותיהם של המשרתים בה, בזיקתם זה לזה ובזיקתם למסגרת עצמה".

(6) לעניין יסודות העבירה, לפי סעיף 17(3) לחוק, שגם בה הורשע הנאשם בהתנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה, או התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו או בשמו הטוב של שירות המדינה – על כך, עונה כב' השופט זמיר:

"התנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים. הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסוים או בארגון מסוים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון. הגוף שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסוים או בארגון מסוים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון.

עם זאת, יש לומר כי התנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד המדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם. ראשית, אפשר שהתנהגות תיחשב בלתי הולמת אף שאין בה שום יחוד למקצוע מסוים או לארגון מסוים היא אינה הולמת משום שהיא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון. היא סוטה באופן מהותי מכללי התנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה. זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע, אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון".

(ראה ער"מ 1351/95 ליאון פינקלשטיין נגד התובע בבית הדין המקומי למשמעת, פ"ד מט(5), 573, 578).

במקום אחר, אומר השופט זמיר (עש"מ 246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין:

"התשובה היא, שהתנהגות כזאת היא לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות המיוחדת לתפקיד מסוים בשירות המדינה. התנהגות

יכולה להיות בלתי-הולמת, במשמעות של סעיף 17(3) לחוק המשמעת, גם אם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד".

בפסק דין נוסף עש"מ 3849/03 מיכל אלבו נגד נציבות שירות המדינה, נפסק לגבי טיבה ומהות של העבירה:

"אכן, העבירה לפי סעיף 17(3) אינה עבירה שגבולותיה מוגדרים, וכבר נאמר עליה שהיא בעלת "רקמה פתוחה", המתאימה את עצמה לנסיבות העניין ולזמנים, ושוליה רחבים ביותר. אף על פי כן, היא איננה חסרת גבולות, והיא מתאפיינת בהתנהגות פסולה מן הסוג "ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון".

ולגבי טיבו של הפסול, בנסיבות בהם עובד הוראה מקבל זכות בדרך פסולה, נפסק ממש לאחרונה:

"הגשת עבודת גמר לסיום לימודיו האקדמיים לתואר ראשון בחינוך בלא שכתב עבודה זו – פגם ביושר וביושרה הנדרשים ממורה וממחנך. התנהגות זו אינה הולמת עובד מדינה ובוודאי שאינה הולמת מורה בישראל לשמש דוגמא ומופת לתלמידיו.

בהתנהגותו של המשיב טמונה חומרה נוספת, בהתחשב בכך שהוכח כי שירות המדינה השתתף במימון לימודיו לתואר ראשון בחינוך בשלוחת לטביה. נוכח מכלול נסיבות העניין, מבקשת אפוא המסקנה כי המשיב התנהג באופן שאינו הולם את תפקידו ושעלול לפגוע בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה". (עש"מ 689/05 בעניין מנסור מופיד שניתן בתאריך 6.3.05 – טרם פורסם).

ואכן מידה ממשית של פסול בולטת על פני מעשיו של הנאשם, במיוחד לנוכח מעמדו כמורה בית הדין, בבואו לצקת תוכן ל"התנהגות שאינה הולמת" או שיש בה כדי לפגוע בתדמית השירות, עליו ליתן ביטוי למושג של ההתנהגות ההולמת בעיני ה"ציבור הנאור" ו"האדם הסביר". אלה צריכים לשקף את הערכים והעקרונות, אשר מבוססים על יחסים שבין הפרט, לבין השירות הציבורי.

באשר לזאת אומר השופט ברק:

"בקביעת התוכן הקונקרטי של ההכללות המשמעתיות (התנהגות שאינה הולמת, שיש בה כדי לפגוע בתדמית) נותן בית המשפט ביטוי לתפיסות יסוד ערכיות. בעשותו כן, עליו לבטא את שנראה כהתנהגות הולמת (או שאינה הולמת) בעיני הציבור הנאור בישראל. עליו לקבוע את דבר קיומה של פגיעה בתדמית השירות הציבורי מזווית הראיה של האדם הסביר האמון על תפיסות היסוד של משטרנו.

כמובן, "הציבור הנאור" ו"האדם הסביר אינם אלא מטאפורות (ראה בג"צ 14/86 לאור נגד המועצה לביקורת סרטים ומחזות, פ"ד מא(1) 421, 434; בג"צ 2481 דין נגד מחוז ירושלים. הם מהווים פרסוניפיקציה של האיזון הראוי בין הערכים, העקרונות והאינטרסים הנאבקים על הבכור. בעריכתו של איזון זה, יש להימנע מאידיאליזם שאין לו עיגון נורמטיבי. השופט אינו שואף אל הנאצל והטהור, שאינו בנמצא. הוא אינו מעמיד לנגד עיניו חברה אידיאלית שאין לה קיום במציאות ושאין לה ניתנת להשגה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כמלאך. יחד עם זה, יש להימנע מפרגמטיזם המעוגן במוסר השוק. השופט אינו משקף את התפיסות המעוותות הפושות בחברה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כזאב. אכן, תפיסתו של בית המשפט היא מאוזנת.

הוא פועל על פי "אמות המידה שמכתיב השכל הישר" (השופט י. כהן בע"פ 763/77 בריזה נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 824, 827) הוא מונע עצמו מתוצאות אבסורדיות (ראה ע"פ 794/77 חייט נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 127, 132), ומדריך עצמו על פי "מבחן מתקבל על הדעת" השופט לנדוי בע"פ 20/53 הנ"ל,

בעמ' 853). הוא לוקח בחשבון את המציאות הקיימת, אך הוא אינו רואה בה חזות הכל".
(בג"צ 7974/93 סויסה נגד היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד מח(2) 749, 771).

וכבר נפסק בנדון, כי ממורה נדרש סטנדרט התנהגות גבוה ודוגמא אישית לתלמידים (ראה עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נגד זוהר בן-אשר, פ"ד נב(1), 650).

ובעש"מ 3362/02, שניתן ביום 4.6.02 שבו חזר בית המשפט העליון על ההלכה שנקבעה גם בעש"מ 2699/01 בעניין גימאל חלף, שהובא בטיעוניה של התובעת לגבי תפקידו של מי שנושא תפקיד חינוכי:

"לתפקיד המורה נועדה משמעות מיוחדת, היותו מחנך האמור לשמש דוגמה לתלמידיו, ולכן יש חשיבות רבה לשמירה על מעמדו ועל יוקרתו בעיני תלמידיו".

(7) לעניין יסודות העבירה בסעיף 17(4) לחוק, שגם בה הורשע הנאשם זו נוגעת להתנהגות בלתי הוגנת של עובד במילוי תפקידו או בקשר איתו, יסודות עבירה אלה לא זכו לאותה בחינה שיפוטית, כפי שהדבר נעשה לגבי העבירה של התנהגות שאינה הולמת כאמור לעיל.

עם זאת, ניתן להסיק מפסיקתו של בית המשפט העליון שבו הורשעו עובדי מדינה בעבירה כאמור, כי מדובר בנסיבות שבהן עובד מדינה משיג בעיקר לעצמו טובות הנאה שונות ממסגרת תפקידו, לעניינו הגשת בקשות לתמריץ שכ"ד שבבסיסו קיים יסוד של זיוף כאשר התמריץ ניתן כחלק ממעטפת זכויותיו של מורה שעבר לאזור הדרום, על פי מדיניות ונוהלי משרד החינוך. (עין בעש"מ 2/79, פלוני נגד נציב שירות המדינה, (פורסם בפ"ד לג(2), עמ' 274 – שליחת יד בקופה קטנה לרכישת שתייה וכריכים לשימוש עצמי, וכן בעש"מ 177/01 אברהם קליין נגד מדינת ישראל, פורסם בפ"ד א(3), עמ' 57 – שם שלח הנאשם את ידו בכספי הציבור כשהיה מופקד עליהם). ובעש"מ 6978/00 בעניין מוטיל ואח', ופסקי דין שאוזכרו שם, פורסם בפ"ד נד(4) בעמ' 865).

ב. על תכלית אמצעי המשמעת

(1) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כדי להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם, כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה.

בכל מקרה ומקרה, על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת המוטלים במסגרת הסדר, יש בהם כדי לשרת את התכלית האמורה.

(2) ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונאל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית:

"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל".

(בג"צ 669/86 רובין נגד ברגר ואחרים פ"ד מא(1) 749, 840).

(3) בהבדל מעובד רגיל, שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות המוטלת על עובד מדינה בכיר היא כפולה ומכופלת:

הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא בעל אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי.

(לעניין זה ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, ינואר 1998, עמ' 7).

ולכן:

"הציבור זכאי לכך שעובדי המדינה, הפועלים מטעמו ולמענו יהיו אנשים אמנים והגונים. אמון הציבור בשירות המדינה ושיתוף הפעולה עלולים להתערער, אם יתברר לציבור כי עובד המדינה, העומד לשרתו, עבר עבירה שיש עמה קלון".
(עש"מ 4411/99, מדינת ישראל נגד אלקלעי)

בפסק דין אחר הבליט כב' השופט זמיר את תכליתם של אמצעי המשמעת באומרו:
"מהי אם כן תכלית החוק, לעניין זה? התכלית העיקרית של חוק המשמעת היא השמירה על התפקוד הראוי והתדמית הראויה של שירות המדינה".
(עש"מ 5574/00 אורי בנית נגד מדינת ישראל).

(4) בפסיקה נוספת, בית המשפט העליון הבליט את תפקידם ההרתעתי והמניעתי של אמצעי המשמעת (ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי; עש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש) ובעש"מ 7111/02 בעניין אשואל ואח' שניתן ביום 21.1.03, נקבע כי:
"שמירה על תדמית ראויה של השירות הציבורי מהווה תנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה. בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, נועד ההליך המשמעתני למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה; אשר על כן בבואו להטיל אמצעי משמעת, יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה.
כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות.
בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעתני."

(5) על תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת חזר בבית משפט העליון בעש"מ 7113/02, מדינת ישראל נגד שחר לוי שניתן בתאריך 1.5.2003:
"כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו. ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את מעשיו, על מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד."

(6) ואולם תפקידם המרתיע של אמצעי המשמעת אינו חזות הכל. לאחרונה ריכך בית המשפט העליון את גישתו האמורה, וקבע כי תכלית זו צריכה להיבחן גם בהתחשב בנסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בעש"מ 6737/03 בעניין נחום זקן פסק:
"התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות לעניין העונש, יתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו."

ובפסק דין מאוחר יותר חזר בית המשפט העליון על גישתו האמורה:
"עם זאת, אל מול, ולצד שיקולים משמעותיים ומכריעים אלה, מצויים אנו לבחון כל מקרה לגופו על פי נסיבותיו המיוחדות (ראו עש"מ 10250/01 מוכתרי נגד נציבות שירות המדינה (לא פורסם)). החזקה בדבר הצורך בענישה מחמירה יכולה להיחלש נוכח נסיבות מיוחדות של המקרה או של העומד לדין."
(עש"מ 10566/02, מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, ניתן בתאריך 23.3.03, וכן ראה את עש"מ 5271/03 בעניין חבצלת סדיקוב שניתן בתאריך 10.9.03, ואת

עש"מ 1543/03 בעניין דמאן פאלח שניתן ביום 18.11.03 ועש"מ 6920/03 בעניין ד"ר אברהם כהן שניתן ב- 16.2.04 ועש"מ 10006/04 בעניין ואיל חיגי'אזי שניתן ביום 15.3.05, ועש"מ 3446/05 בעניין נאיל דראושה).

מובן הוא, כי בכל מקרה ומקרה על בית הדין לבחון, האם יש באמצעי המשמעת המוטלים במסגרתו של הסדר טיעון כדי להגשים את תכליתם של דיני המשמעת תוך איזונים עם הנסיבות האישיות.

ג. על הנסיבות האישיות

הנאשם אדם צעיר בן 24, שאמור להיכנס בעתיד הלא רחוק בקשר של נישואין עם בת זוג שעומה התארס, רכש השכלה אקדמאית, ומימש אותה בהנחלת הדת והשפה הערבית ברהט, במשך אותם שנים שבהם הועסק ברמת תפקוד גבוהה כפי שלמדנו מדבריו של נציג המשרד.

ד. לשאלת כיבודם של הסדרי הטיעון

שיקול הדעת אם לכבד הסדר טיעון, לדחותו באופן מלא, או לשנותו במידה זו או אחרת, מסור לשיקול דעתו של בית הדין. ככלל, בית הדין מכבד הסדרי טיעון שנקשרים בין הצדדים, זולת אם הוא מגיע למסקנה כי, צריך היה להגיע להסדר טיעון שונה ברכיב זה או אחר, כדי לשרת בצורה טובה יותר את תכלית דיני המשמעת, תוך איזונה עם נסיבות העבירה והנסיבות האישיות, כפי שנפסק בעניין זה עש"מ 4592/97 בעניין אליהו סבג:

"לעיתים קרובות יש עניין בעריכת הסדר טיעון, ולפיכך יש גם בדרך כלל, עניין לציבור בקיום הסדר טיעון. לכן, אין זה ראוי שבית הדין יסטה מהסדר טיעון אלא אם יש לכך טעם טוב לסטות מהסדר הטיעון, אם אמצעי המשמעת סוטים במידה משמעותית מן האמצעים הראויים בנסיבות המקרה, או אם הם בלתי סבירים

באופן בולט, עד שהעניין הציבורי הדורש לסטות מן ההסדר גובר על העניין הציבורי בקיום הסדרי טיעון."

בפסק דין של בית המשפט העליון, ע"פ 1958/98 פלוני נגד מדינת ישראל. על המדוכה ישבו תשעה שופטים, בו נקבעה ההלכה לעניין שיקול דעתו של בית המשפט בשאלת כיבודם של הסדרי טיעון:

"המסקנה היא כי שיקול המפר במידה משמעותית את האיזון הראוי בין שיקולי הענישה הרלבנטיים, באופן שנוצר יחס בלתי הולם בין ההקלה הניתנת לנאשם לבין האינטרס הציבורי, יהיה בו כדי לפסול את הסדר הטיעון בשל טעותה של התביעה וזאת גם אם מניעה כשרים הם."
(שם, פסקה 18, עמ' 14).

כן קבע בית המשפט בפסקה 24 בעמ' 19, שכותרתה "סיכומם של דברים" כי:

"בהיעדר פגם או פסול בהודיה שניתנה במסגרת הסדר טיעון, ירשיע בית המשפט את הנאשם על פי הודייתו, ויגזור את עונשו. בהתקיים איזון ראוי בין האינטרס הציבורי הפרטני והאינטרס הציבורי הרחב שהתביעה מייצגת מצד אחד, לבין טובת ההנאה שניתנה לנאשם מצד אחד, יכבד בית המשפט את הסדר הטיעון. בית המשפט ישווה לנגד עיניו, בין היתר, את המגמה העקרונית לעידוד הסדרי טיעון. בנסיבות שבהן יראה לדחות את הסדר הטיעון, יגזור בית המשפט עונש שהיה גוזר אילו היה בא לפניו הסדר טיעון שקול ומאוזן. מן הראוי הוא שגם לאחר דחיית הסדר הטיעון, כך שהעונש אשר יטיל לא יחרוג במידה קיצונית ובלתי פרופורציונלית מהעונש שעליו הסכימו הצדדים."

ולאחרונה נפסק:

"אכן בית המשפט אף בית הדין למשמעת אינו קשור להסדר טיעון שנערך בין הצדדים, והוא גוזר את הדין על פי שיקול דעתו. פסיקתנו דנה רבות בשאלת היחס בין העונש שהצדדים מסכימים על גובהו בהסדר טיעון, לבין שיקול הדעת של

הערכאה הגוזרת את הדין, ואין מקום להרחיב בשאלה זו בעניין שלפני; גם אם ההסדר אינו מקל, הרי לא הובהר די הצורך, הטעם, שבגינו ראה בית הדין לסטות ממנו."
(עש"מ 11128/04 בעניין אברהם טאפירו, שניתן בתאריך 30.12.2004).

סוף דבר

5. לאחר שבית הדין שקל את טיעוני הצדדים כפי שנטענו בפניו ואת מקבץ השיקולים שפרסנו לעיל, הוא הגיע לכלל מסקנה כי הסדר הטיעון שהושג בין הצדדים הינו הסדר טיעון מאוזן ומידתי, אשר נותן את המשקלים הראויים לכל אחד מהרכיבים הרלבנטיים בעניין כיבודו. על כן, בית הדין נותן להסדר הטיעון שהושג בין הצדדים, תוקף.

6. לנוכח ההחלטה שאליה הגענו לעיל, יוטלו על הנאשם אמצעי אלה:

א. **נזיפה חמורה** - כמסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין המופנה במישרין לנאשם והמצביע כי נפל פסול בדרך בה ביקש לממש זכות, שהגיעה לו כדין על פי מדיניות התמריצים לקבלת שכ"ד וקצובת נסיעה, באמצעות הגשת חוזים ובקשות כוזבות.

ב. **פיטורים** – הנאשם יפוטר לאלתר משירות המדינה, תוך תשלומם מלוא פיצויי הפיטורין המגיעים לו בעבור שנות עבודתו.

ג. **פסילה משירות המדינה** – הנאשם יפסל לשירות המדינה לפרק זמן של 10 חודשים מיום גזר הדין.

ד. **השבה** – בתוקף סמכותנו לפי סעיף 35 לחוק, אנו מורים שהנאשם ישיב לקופת המדינה על פי חישוב שיעשה במיוחד לצורך זה, את הכספים שקיבל שלא כדין אם קיבלם שלא כדין, לאחר שתבדק מידת זכאותו לכספים אלה על פי מקום מגוריו בפועל לעומת מקום מגוריו המוצהר והחוזה שהגיש למשרד החינוך.

המלצות

8. בית הדין ממליץ שבתום תקופת פסילתו של הנאשם, משרד החינוך ישקול באהדה את קבלתו בחזרה לעולם ההוראה באזור הדרום או הצפון, מאחר ואנו מודעים לכך שהנאשם השקיע מאמצים אישיים לא מעטים לרכישת השכלתו, עזב את חייו באזור הצפון, ועבר ללמד באזור הדרום בתנאים לא תנאים, לאחר שיתן את הדין על מעשיו ויבין את הלקח הראוי מהם, יש מקום שהמדינה תגלה נכונות להשיבו לעולם ההוראה בתום תקופת הפסילה ופרק הצינון מעולם ההוראה, מובן על פי שיקול דעתה, כפי שתמצא לנכון.

אמצעי המשמעת ניתנו בפני הצדדים ביום כ"ג באלול תשס"ה – 27.9.05.

גזר הדין המפורט והמנומק ניתן ביום ו' בתשרי תשס"ו – 9.10.05 שלא בנוכחות הצדדים, להם תועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

(-)	(-)	(-)
נהאד חליל קשוע	טליה מלצר	עו"ד יוסף תלרז
חבר	חברה	אב בית הדין
		יו"ר

תמצית פסק הדין

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה הרשיע את הנאשמת המועסקת בדרגת מורה בכירה בבית"ס "אלעסם ב"ב" בבאר שבע ונמצאת בשירות המדינה משנת 1993, בעבירות משמעת שונות.

הנאשמת הורשעה בגין הגשת חוזי שכירות מזויפים.

התביעה – ביקשה להטיל על הנאשמת את אמצעי המשמעת של נזיפה חמורה, פיטורין לאלתר תוך שלילת 40% מפיצוי הפיטורין, ופסילה לשירות המדינה לפרק זמן של 3 שנים.

המשרד – מסר כי לא נמצא רבב קודם בתיקה האישי של הנאשמת והצטרף לעמדת התביעה.

הסניגור – ביקש מבית הדין להסתפק בפסילה לשירות המדינה לפרק זמן של שנה ולא לשלול את פיצויי הפיטורין.

הנאשמת – ביקשה מבית הדין להתחשב בתרומתה לשירות הציבורי.

בית הדין שקל את דפוס התנהגותה של הנאשמת, יסודות העבירות ונסיבותיהן ואת תכלית אמצעי המשמעת, מידתם ותפקידם ההרתעתי והמניעתי, והחליט להטיל על הנאשמת את אמצעי המשמעת של :

נזיפה חמורה - כמסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין, המצביע כי נפל פסול מכביד במעשיה של הנאשמת.

פיטורין - הנאשמת תפוטל לאלתר משירות המדינה אגב תשלום פיצויי פיטורין מלאים.

פסילה לשירות המדינה - לפרק זמן של שנתיים.

ניתן ביום י"ח בתמוז התשס"ה – 25.7.2005

ההרכב:

עו"ד יוסף תלרז, אב בית הדין – יו"ר

מר אפרים פוסט - חבר

מר אליעזר וינוגרד – חבר

י"ח בתמוז התשס"ה
25 ביולי 2005

בד. 2005-1111
בד"מ: 74/04

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה

בפני : עו"ד יוסף תלרז - אב בית הדין
מר אפרים פוסט
מר אליעזר וינוגרד - חבר

התובעות: עו"ד לילך כתריאל
עו"ד גלית שוהם

הנאשמת:

ב"כ הנאשם: עו"ד עמרם מליץ

נציג המשרד: מר אהרון יהודה

גזר – דין

ההלך

1. הנאשמת ילידת שנת 1966, אשר הועסקה עד להשעייתה בתאריך 1.8.2004 כמורה בבית הספר "אלעסאם ב"ב באר שבע, לפי דרגת מורה בכיר, והנמצאת בשירות המדינה משנת 1993, הואשמה בכתב תובענה מתוקן שהוגש נגדה בתאריך 28.12.2004 בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(1), (2), (3) ו-4 לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג – 1963 (להלן – החוק), יחד עם סעיף 14(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי הוראה.

2. כתב התובענה הוגש על רקעה של מדיניות עידוד מעבר מורים מאזור הצפון לאזור הדרום, במסגרתה הוחלט ליתן תמריץ לאותם מורים על ידי השתתפות בשכר דירה, בשיעור מרבי של 562- ₪ לחודש, למורה ששכר דירה באותו אזור עדיפות, ושאינו בבעלותו דירה אחרת באותו אזור.

3. הנאשמת, בעקבות מעברה לאזור הדרום, שכרה יחד עם בעלה דירה בבאר שבע ברח' יצחק שיפר 3/1 (להלן – הדירה המושכרת), בין השנים 1997 ועד מרס 2002, וקיבלה בגין תקופה זו השתתפות כדין בשכר דירה. ואולם, במהלך חודש מרס 2002 הנאשמת עברה לדירה בבעלותה ברח' לואי פיקארד 32/5 בבאר שבע (להלן – דירת הבעלות), ועל מעשיה בעקבות אותו מעבר הוגשו שלושה אישומים:

א. אישום ראשון

במהלך חודש מרס 2002 בעת קיומו של חוזה שכירות לגבי הדירה המושכרת, הנאשמת עברה לדירת הבעלות. ואולם, לא דיווחה למשרד החינוך על השינוי שחל במקום מגוריה והמשיכה לקבל שכר דירה, בגין הדירה המושכרת שבה חדלה להתגורר, בשיעור מצטבר של - 2,810 ₪ - כספים שנתקבלו לידה שלא כדין. – לגבי התקופה שבין חודש מרס 2002 ועד חודש אוגוסט 2002.

ב. אישום שני

בסמוך לשנת הלימודים התשס"ג – הנאשמת ערכה והגישה הסכם שכירות מזויף לגבי הדירה המושכרת, שבו צוינה תקופת שכירות בין 1.8.2002 ועד 30.8.2003 – תקופה בה הנאשמת לא התגוררה בדירה ולא שילמה עבורה שכר דירה. – החוזה הוגש יחד עם בקשת השתתפות בשכר דירה למשרד החינוך, בתאריך 5.8.2002 ועל בסיסו זכתה לקבל מקופת המדינה סך של - 6,744 ₪ שלא כדין.

ג. אישום שלישי

בסמוך לתחילת שנת הלימודים התשס"ד, הנאשמת ערכה והגישה בקשה וחוזה מזויף נוסף למשרד החינוך לגבי הדירה המושכרת ובו נרשמה תקופת שכירות נחזית בין 1.8.2003 ועד 31.8.2004, תקופה שבה הנאשמת לא התגוררה כלל בדירה המושכרת. הבקשה והחוזה הוגשו למשרד החינוך בתאריך 7.9.2003, ואולם בשל פתיחת החקירה בפרשה כולה, לא שולם לנאשמת דבר ובעבור תקופה זו.

4. לנוכח כפירתה של הנאשמת באישומיה של התובענה נערך בפנינו משפט הוכחות, ובסיומו בהכרעת דין מנומקת ומפורטת שפורסמה על ידנו ביום כ"ב באייר התשס"ה – 31.5.05 הרשענו את הנאשמת בעבירותיה של התובענה.

5. בית הדין לאחר ניתוח והערכת העדויות הגיע בהכרעת דינו, לממצאים ומסקנות כמפורט להלן:

א. אישום ראשון

1) בית הדין לאחר שהתרשם באורח בלתי אמצעי מעדותה של הנאשמת בפניו, החליט שלא ליתן אמון בעדותה לגבי אישם זה, הן לעניין סברתה כי, היא זכאית להמשך תשלומי שכר דירה בשל עול המשכנתא, ואשר אי אמינותה בולטת על פניה, בשל העדרה של זכות כאמור, והן לנוכח הגרסה שהעלתה לראשונה בעדותה בפנינו, כי שילמה לבעל הדירה את שכר הדירה מראש, גירסה שלא נתמכה, בכל מסמך בכתב, ובהיותה סותרת את לשונו של ההסכם החתום כדין בין הצדדים.

2) על כן קבענו כי הנאשמת במועד המעבר לדירת הבעלות בחודש מרס 2002, קיבלה ממועד זה ועד 31.8.02 תמריץ של השתתפות בשכ"ד שלו לא היתה זכאית מכוח הדין, לגבי התקופה שבין אפריל 2002 ועד 1.8.02.

ב. האישום השני

בית הדין החליט, לאחר בחינת עדותה בפנינו והתרשמותו ממנה, לנוכח אימרתיה בחקירה, להעדיף את האמור באותן אמרות, על פני גירסתה המעובדת בפנינו.

ג. האישום השלישי

1) הממצאים והמסקנות שאליהן הגענו לגבי האישום השני יפים לגבי אישום זה למעט היסוד של קבלת הכספים שלא כדין באמצעות המצג הכוזב שנמנע בשל פתיחתה של החקירה.

(2) באישום זה הגענו לכלל מסקנה כי, הנאשמת הגישה בקשה כוזבת לקבלת שכ"ד לגבי התקופה שבין 1.8.03 ועד 31.8.03 וצירפה אליה חוזה שכירות מזויף לגבי אותה התקופה, ואולם בשל פתיחת החקירה לא שולם דבר בגין הבקשה והחוזה שנספח אליה.

טיעונים לאמצעי המשמעת

6. שמענו את טיעוני הצדדים לעניין מידתם של אמצעי המשמעת, ויוער כי בהסכמת ההגנה הדיון התקיים בהרכב חסר (מר אליעזר וינוגרד נעדר מהדיון) ואולם קבענו כי גזר הדין ינתן לאחר שכל חברי ההרכב יקיימו היוועצות בטיעוני הצדדים.

א. עמדת התביעה

(1) התובעת המלומדת, סקרה בפנינו את פני הרשעתה של הנאשמת, על רקע הפרשה כולה, ואת עיקרן של קביעותינו שבהכרעת הדין, ואת מידת חומרתן של עבירות הזיוף שבהן כשלה הנאשמת שיכלו להגיע לעבירות קלון, לו נערך הליך פלילי בעניינה של הנאשמת.

(2) התביעה רואה את הפסול במעשיה גם לנוכח סטנדרט התנהגות שנדרש ממורה כעולה מעש"מ 6713/96 בעניין זוהר בן אשר ועש"מ 917/99 בעניין חמזה הנאשמת ביקשה להסיר מעליה כל אחריות למעשיה גם בפני בית הדין, לנוכח וותק שירותה הציפיה ממנה בנדון היתה אחרת.

(3) לנוכח קביעותינו שבהכרעת הדין גם לגבי מצבה הנפשי, התביעה עותרת להטלתם של אמצעי משמעת אלה:

(א) נזיפה חמורה.

(ב) פיטורין לאלתר תוך שלילת 40% מפיצויי הפיטורין.

(ג) פסילה לשירות המדינה – לפרק זמן של שלוש שנים.

כתימוכין לגישתה האמורה, התובעת אבחנה בפנינו את דבר פסיקתנו בבד"מ 84/04 ובד"מ 75/04, שם נסיבות התנהגות היו קלות יותר מאלה שאפיינו את פני מעשיה של הנאשמת, לגבי תוכן המצג שהוצג למשרד החינוך ומשכו.

ב. גישת המשרד

(1) שמענו מפי של נציג המשרד פרטים על וותק העסקתה (12 שנה) ואת היותה מורה בכירה, אשר טרם נתמלאו בה התנאים הבסיסיים של יציאה לגימלה. כן שמענו כי מעבר להליך שמתנהל בפנינו לא נמצא רבב קודם בתיקה האישי.

(2) לנוכח ציפיית ההתנהגות ממורה בישראל, נציג המשרד מצטרף לאמצעי המשמעת שנתבקשו על ידי התביעה.

ג. טיעוני ההגנה

(1) בראשית טיעוניו הסניגור המלומד ביקש כי בית הדין יבחן את פני מעשיה גם בהתחשב בכך כי בשנים עברו, שכ"ד שולם באופן אוטומטי, בלא שמורה צפוני כאמור נדרש להציג חוזה שכירות וכן בהתחשב בעובדת רכישת הדירה בדרום על ידי הנאשמת, כאשר ההגנה מעלה ספק אם הנאשמת היתה מודעת לכך שרכישת דירה באותו אזור, מפסיקה את הזכות לקבלת שכ"ד לנוכח דרכה במשרד החינוך שהיתה חיובית ותורמת עד לאותו כשלון חד פעמי, מן הדין להתחשב בנסיבות אלה.

(2) בהמשך הטיעונים שמענו פרטים על נסיבות אישיות מכבידות, אלימות במשפחה, שגרמה לשבר בחיי הנישואין, ואלה נסיבות אישיות שראוי להתחשב בהן, לרבות בעובדה כי לגבי שנת השכירות השלישית הנאשמת לא קיבלה דבר, ועוד הודגש כי בעקבות גירושה יהא על הנאשמת לפרנס את שני ילדיה הקטינים לאחר שובה לאזור הצפון.

(3) הסניגור סבור כי משך הפסילה של שלוש שנים אינו מידתי, לגישתו, הגם שההגנה מבינה כי אין מנוס מפטוריה, ניתן למצות את אמצעי המשמעת שיושמו על הנאשמת על ידי פטוריה פסילתה משירות המדינה לפרק זמן של שנה ובנוסף נטען בפנינו כי לא קיימת הצדקה לשלול דבר מפיצויי הפטורין שיגיעו לנאשמת בעקבות פטוריה.

ד. דבר הנאשמת

שמענו מפי הנאשמת כי חרף טעותה על בית הדין להתחשב במשך תרומתה לשירות הציבורי ואיכות עבודתה, כי בן זוגה עזב לירדן ופרנסת הילדים מוטל על שכמה.

החלטת בית הדין

7. בית הדין שקל שורה של שיקולים בבואו להחליט על מידתם של אמצעי המשמעת שיש להטיל על הנאשמת לנוכח מכלול קביעותיו בהחלטת בית הדין וטיעוני הצדדים כפי שבאו בפנינו, בדיון שנועד בשמיעת ראיות וטיעונים לאמצעי המשמעת.

א. לדפוס התנהגותה של הנאשמת:

(1) הנאשמת לאחר שהחליטה לרכוש דירה בבאר שבע דירה שבה החלה להתגורר על פי קביעותינו בחודש מרץ 2002 המשיכה לקבל שכ"ד בעבור דירת השכירות שבה גרה בעבר, עד כחצי שנה לאחר שפקעה זכאותה לכך ובנוסף בשנה שלאחר מכן הגישה חוזה שכירות מזויף וקיבלה שכ"ד בדירת השכירות הגם שבפועל התגוררה בדירה שאותה רכשה ובשנה שלאחריה הגישה בקשה וחווה מזויף לשנה נוספת לקבלת דמי שכירות אולם חשד שעלה נגד הנאשמת הביא לכך, שהמצג לא הצמיח פירות אסורים, והכל כמבואר בהכרעת דינו.

(2) בית הדין ניתח בהכרעת דינו את הראיות שבאו בפניו לגבי מעשיה של הנאשמת ולא שוכנענו כמצויין בה כי היה לה חוסר ידיעה על פקיעת זכאותה. הנאשמת העבירה בקשת כוזב ומסמכים מזויפים כדי לקבל זכות כספית, כשהזכות לקבלתה פסקה בידיעתה במהלך חודש מרץ 2002 והכל כמבואר וכמפורט בהכרעת דינו.

(3) בית הדין רואה בחומרה את כישלונה של הנאשמת, בהתחשב ברמת ההתנהגות שנדרשת ממורה בישראל לנוכח שליחת ידה במעשי זיוף של חוזי שכירות קבענו כי הדברים נעשו ממצב של מודעות לטיב המעשה.

צל כבד ומכביד רובץ על מעשיה של הנאשמת במיוחד לנוכח יסוד המעילה באמון שהיה כרוך בו, בכך שהגישה יחד עם בקשתה חוזי שכירות מזויפים למח' התמריצים במחוז דרום במשרד החינוך, לעובדים שנתנו בה את מבטחם שתגיש חוזה כדן, ולא תעשה שימוש במסמך מזויף.

ובהקשר זה ראינו לנכון להביא את דבר פסיקתו של בית המשפט העליון בעש"מ 10129/01 מדינת ישראל נגד טליה בת צ'רלס גניש.

כאשר על גישה נורמטיבית זו חזר בית המשפט העליון לאחרונה בעש"מ 5044/03 רות בליתי נגד נציבות שירות המדינה (ניתן ביום כ"ד בניסן התשס"ד – 18.4.04):

"אכן, עמדתו של בית משפט זה ביחס לעבירות כדוגמת אלו בהן הורשעה המערערת עמדה עקבית נחרצת היא, עבירות אלו גרמו לפגיעה חמורה בתדמיתו של השירות הציבורי ובאמון הציבור בו ויש לפעול בכל האמצעים למיגורן.

...

הדבר נכון שבעתיים במקרה דנן, בו שימשה המערערת כאחראית על מערכת דיווח השעות, ולעניין זה כבר נפסק בפרשת אלקריף.

במיוחד, כך במקרים בהם מדובר בעובד הממונה על התחום, אשר מעל באמון בתחום שעליו היה מופקד. בנסיבות כאלה אין לאפשר לעובד להישאר במקום העבודה שבו פעל כאמור. אמצעי המשמעת המתאים הוא, איפוא, הרחקת העובד והעברת המסר לעובדים אחרים בשירות המדינה, כי הסטייה מהדרך לא תצלח".

(פיסקה 5 לפסק הדין שניתן ביום 18.4.04).

(4) בהכרעת הדין בפרק המסגרת הנורמטיבית פירטנו את יסודות העבירה בהן הרשענו את הנאשמת.

(5) ולגבי טיבו של הפסול, בנסיבות בהם עובד הוראה מקבל זכות בדרך פסולה, נפסק ממש בימים אלה:

"הגשת עבודת גמר לסיום לימודיו האקדמיים לתואר ראשון בחינוך בלא שכתב עבודה זו – פגם ביושר וביושרה הנדרשים ממורה וממחנך. התנהגות זו אינה הולמת עובד מדינה ובוודאי שאינה הולמת מורה בישראל שאמור לשמש דוגמא ומופת לתלמידיו.

בהתנהגותו של המשיב טמונה חומרה נוספת, בהתחשב בכך שהוכח כי שירות המדינה השתתף במימון לימודיו לתואר ראשון בחינוך בשלוחת לטביה. נוכח מכלול נסיבות העניין, מבקשת אפוא המסקנה כי המשיב התנהג באופן שאינו הולם את תפקידו ושעלול לפגוע בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה".
(עש"מ 689/05 בעניין מנסור מופיד שניתן בתאריך 6.3.05 – טרם פורסם).

(6) וכבר נפסק בנדון, כי ממורה נדרש סטנדרט התנהגות גבוה ודוגמא אישית לתלמידים (ראה עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נגד זוהר בן-אשר, פ"ד נב(1), 650).

ובעש"מ 3362/02, שניתן ביום 4.6.02 שבו חזר בית המשפט העליון על ההלכה שנקבעה גם בעש"מ 2699/01 בעניין ג'מאל חלף, שהובא בטיעוניה של התובעת לגבי תפקידו של מי שנושא תפקיד חינוכי:

"לתפקיד המורה נועדה משמעות מיוחדת, היותו מחנך האמור לשמש דוגמה לתלמידיו, ולכן יש חשיבות רבה לשמירה על מעמדו ועל יוקרתו בעיני תלמידיו".

ב. על תכלית אמצעי המשמעת

(1) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כדי להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם, כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה.

בכל מקרה ומקרה, על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת המוטלים במסגרת הסדר, יש בהם כדי לשרת את התכלית האמורה.

(2) ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונאל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית:

"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל".

(בג"צ 669/86 רובין נגד ברגר ואחרים פ"ד מא(1) 749, 840).

(3) בהבדל מעובד רגיל, שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות המוטלת על עובד מדינה בכיר היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא בעל אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי. (לעניין זה ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, ינואר 1998, עמ' 7).

ולכן:

"הציבור זכאי לכך שעובדי המדינה, הפועלים מטעמו ולמענו יהיו אנשים אמיתיים והגונים. אמון הציבור בשירות המדינה ושיתוף הפעולה עלולים להתערער, אם יתברר לציבור כי עובד המדינה, העומד לשרתו, עבר עבירה שיש עמה קלון".
(עש"מ 4411/99, מדינת ישראל נגד אלקלעי).

בפסק דין אחר הבליט כב' השופט זמיר את תכליתם של אמצעי המשמעת באומרו: **"מהי אם כן תכלית החוק, לעניין זה? התכלית העיקרית של חוק המשמעת היא השמירה על התפקוד הראוי והתדמית הראויה של שירות המדינה".**
(עש"מ 5574/00 אורי בנית נגד מדינת ישראל).

(4) בפסיקה נוספת, בית המשפט העליון הבליט את תפקידם ההרתעתי והמניעתי של אמצעי המשמעת (ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי; עש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש) ובעש"מ 7111/02 בעניין אשואל ואח' שניתן ביום 21.1.03, נקבע כי: **"שמירה על תדמית ראויה של השירות הציבורי מהווה תנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה. בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, נועד ההליך המשמעתני למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה; אשר על כן בבוא להטיל אמצעי משמעת, יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה. כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות. בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעתני."**

(5) על תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת חזר בבית משפט העליון בעש"מ 7113/02, מדינת ישראל נגד שחר לוי שניתן בתאריך 1.5.2003: **"כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו. ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את מעשיו, על מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד."**

(6) ואולם תפקידו המרתיע של אמצעי המשמעת אינו חזות הכל. לאחרונה ריכך בית המשפט העליון את גישתו האמורה, וקבע כי תכלית זו צריכה להיבחן גם בהתחשב בנסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בעש"מ 6737/03 בעניין נחום זקן פסק: **"התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות לעניין העונש, יתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו."**

ובפסק דין מאוחר יותר חזר בית המשפט העליון על גישתו האמורה :

"עם זאת, אל מול, ולצד שיקולים משמעותיים ומכריעים אלה, מצווים אנו לבחון כל מקרה לגופו על פי נסיבותיו המיוחדות (ראו עש"מ 10250/01 מוכתרי נגד נציבות שירות המדינה (לא פורסם)). החזקה בדבר הצורך בענישה מחמירה יכולה להיחלש נוכח נסיבות מיוחדות של המקרה או של העומד לדין."
(עש"מ 10566/02, מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, ניתן בתאריך 23.3.03, וכן ראה את עש"מ 5271/03 בעניין חבצלת סדיקוב שניתן בתאריך 10.9.03, ואת עש"מ 1543/03 בעניין דמאן פאלח שניתן ביום 18.11.03 ועש"מ 6920/03 בעניין ד"ר אברהם כהן שניתן ב- 16.2.04 ועש"מ 10006/04 בעניין ואיל חיג'אזי שניתן ביום 15.3.05).

מובן הוא, כי בכל מקרה ומקרה על בית הדין לבחון, האם יש באמצעי המשמעת המוטלים כדי להגשים את תכליתם של דיני המשמעת תוך איזונים עם הנסיבות האישיות.

(7) הנאשמת מורה מסומכת בת 39 אשר השכילה לרכוש השכלה, תוך השקעת מאמצים אישיים לא מבוטלים, ואשר חייה המשפחתיים לא האירו לה פנים, תפקדה בצורה ראויה כמורה במשך 11 שנים אשר הושעתה ממנו, בעקבות פתיחת החקירה נגדה.

(8) אף שהנאשמת לא שירתה עד להשעייתה כאמור שנים רבות בשירות הציבורי, עדיין עשתה בו שירות ממשי ויש באותו שירות מועיל השפעה מסויימת על מידתם של אמצעי המשמעת ברוח פסיקתו של בית משפט העליון :

"ביתי דעתי לזמן הקצר שעבר מאז החל המערער עובד בשירות המדינה ועד שהחל מועל באמון שניתן בו, ומשידענו כי עברו כתשע שנים מאז אותם מעשים ועד עתה, אינני סבור שיהיה זה נכון כי אורה על החזרתו של העורר לשירות המדינה. לו היה המערער עובד בשירות המדינה שנים ארוכות ולאחר כל אותן שנים היה נתפס כפ כמי שעשה מעשה של מעילה באמון, אפשר אמרתי רוח שטות נכנסה בו באדם ועשה מעשה שעשה. אדם שכך שירת את המדינה בנאמנות שנים רבות אפשר אין זה ראוי כי תקופח פרנסתו במחי יד. לא כן הוא דין המערער, שלא יצאו אלא כשנתיים מאז החל עובד בשירות המדינה וכבר החל עושה מעשים רעים. המערער במעשיו על עצמו כי אין שינהגו בו אלא בחומרת הדין."

9) למידתם של אמצעי המשמעת

בית הדין שקל ועיין במידתם הראויה של אמצעי המשמעת, לאחר שבחן את דפוס התנהגותה בעקבות העבירות שבהן הורשעה על ידו, יחד עם נסיבות האישיות.

ג. בסופו של עיון בית הדין הגיע לכלל מסקנה, כי התכלית העיקרית של אמצעי המשמעת תושג על ידי הוצאתה בפועל של הנאשמת מהשירות הציבורי, באמצעות פיטוריה ואולם לא מצאנו הכרח להורות על פסילתה משירות המדינה, לפרק זמן של שלוש שנים סברנו כי ניתן לקצר פרק זמן זה.

בית הדין סבור כי נסיבותיה האישיות של הנאשמת ובמיוחד תרומתה החיובית בת 11 השנים לשירות הציבורי מאפשרים כאמור שלא לפוסלה משירות המדינה כעתירת התביעה והמשרד, לפרק זמן של שלוש שנים.

במקרה זה בית הדין שוכנע כי נסיבותיה האישיות והמשפחתיות של הנאשמת כפי שהבואו לעיל מאפשרים לפתוח צוהר של תקווה, וסיכויי לשוב בעתיד לעולם ההוראה. אם משרד החינוך יאות לקבלה בשל היסוד השיקומי שבהחלטתו הנאשמת תוכל לבקש ולשוב לתפקיד של מורה שנתיים מיום גזר הדין, ואם כך יוחלט, המלצתנו הינה, שלא תשוב לאותו בית הספר.

בשורה של פסקי דין, ראינו כי לעתים בית המשפט העליון מעביר מסר של ההתחשבות בנסיבות האישיות של נאשם, אם מפאת מצב משפחתי ואישי ואם בשל התחשבות בשנות תרומה לשירות הציבורי:

”עם זאת, ראיתי לנכון להתערב בהחלטת בית הדין, באשר לפסילתה של המערערת לשירות המדינה לפרק זמן של שנתיים. המשמעות המעשית והכלכלית של אמצעי משמעת זה היא קשה, ונוכח הנסיבות המקילות של המקרה שלפנינו, דומני כי ניתן יהיה להסתפק בפיטוריה של המערערת וביתר אמצעי המשמעת שהוטלו עליה.”
(עש”מ 978/03 אביבה בנדקובסקי נגד נציבות שירות המדינה ניתן בתאריך 24.4.03).

”בהתחשב בכל האמור אף שמקובלת עלי עמדתו של בית הדין בדבר פיטוריה מערערת מעבודתה, הרי שבהתחשב בנסיבותיה האישיות המיוחדות, רואה אני להקל באמצעי המשמעת במידה מסוימת. לפיכך, אמצעי המשמעת של פסילה משירות המדינה לפרק זמן של 4 חודשים יבטל. וכך גם יבוטל אמצעי המשמעת של הורדה בדרגה. בשני עניינים אלה רואה אני להקל על המערערת, כדי לא לפגוע בזכויותיה הכספיות עם פיטוריה.”

ראה גם את פני המגמה בפסקי דין נוספים: עש”מ 527/03 בעניין חבצלת סדוקוב שניתן בתאריך 10.9.03, עש”מ 1934/03 בעניין דמאן פלאח שניתן ב-18.11.03 ועש”מ 6920/03 בעניין ד”ר אברהם כהן שניתן ב-11.2.04 ולאחרונה בעש”מ 10006/04 בעניין ואיל חגיגאי, שבו בוטלה פסילתו של המערער משירות המדינה. וכן את עש”מ 3446/05 בעניין נאיל דראושה, שניתן בתאריך 28.6.05 בו לא נעתר בית המשפט העליון לבקשת המדינה לפסול את המשיב משירות המדינה על מנת שלא לפגוע בזכויות הגימלה, ופסלו כעמדת בית הדין למלא תפקידי הוראה, לפרק זמן של חמש שנים.

ד. בית הדין גם לא מצא הצדקה לשלול מהנאשמת 40% מפיצויי הפיטורין כעמדת התביעה והמשרד ברוח פסיקתו של בית המשפט העליון:

”בפריט אחד של גזר הדין ראוי לדעתי להתערב והוא בשלילת 10% מפיצויי הפיטורין שהמערער זכאי להם עקב פיטוריו. בשים לב לעונש הכמעט אולטימטיבי שהוטל על המערער – פיטורין משירות המדינה – סבורני שלא יהיה זה נכון לשלול ממנו ולו מקצת מפיצוי הפיטורין שהוא זכאי להם.”
(עש”מ 1827/02 בעניין אברהם ספיר, נגד מדינת ישראל, פורסם בדינים עליון כרך א' בעמ' 262).

סוף דבר

8. בסופו של עיון לנוכח כל המקובץ הגענו לכלל מסקנה, כי ניתן למצות את ההליך נגד הנאשמת על ידי הטלתם של אמצעי משמעת אלה:

א. **נזיפה חמורה** – מסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין המופנה לנאשמת והמצביע על הפסול המכביד שנפל במעשיה.

ב. **פיטורין** – הנאשמת תפוטל לאלתר משירות המדינה. – אגב תשלום פיצויי פיטורין מלאים.

ג. **פסילה לשירות המדינה** – הנאשמת תפסל לשירות המדינה, לפרק זמן של שנתיים מיום גזר הדין.

9. בגזירתם של אמצעי המשמעת האמורים בית הדין הלך בנתיב הנסלל לאחרונה בבית המשפט העליון בעש”מ 3446/05 בעניין מדינת ישראל נגד נאיל דראושה ממנו עולה, כי התחשבות יתר בנסיבות האישיות עלולה להחטיא את התכלית של אמצעי המשמעת.

הואיל והנאשמת הפגינה במעשיה דפוס חוזר של התנהגות (האישום השני והשלישי) שאופיין בהגשת חוזי שכירות מזויפים, ולא דווחה כאמור על רכישת דירה ב"ש (האישום הראשון) לא שוכנענו כי קיימת הצדקה להעמיד את משך פסילתה משירות המדינה, על פרק זמן של שנה כגישת ההגנה.

גזר הדין ניתן ביום י"ח בתמוז התשס"ה – 25.7.05, שלא בנוכחות הצדדים להם יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

זכות ערעור לבית המשפט העליון מסורה לצדדים לפי הוראותיו של סעיף 43(א) לחוק, תוך 30 יום מיום הגיע גזר הדין לידיהם.

(-)	(-)	(-)
אליעזר וינוגרד	אפרים פוסט	יוסף תלרז, עו"ד
חבר	חבר	אב בית הדין יו"ר

4. בד"מ 75/04 - הגשת חוזי שכירות מזויפים וטופס קצובת נסיעה שלא כדין

תמצית פסק הדין

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה הרשיע את הנאשם המועסק כמורה בביה"ס ע"ש ג'ובראן בתל-שבע ונמצא בשירות המדינה משנת 1999, בעבירות משמעת שונות.

הנאשם הורשע על פי הודאתו במסגרת הסדר הטיעון, בגין הגשת חוזי שכירות מזויפים וכן הגשת טופס לקצובת נסיעה שלא כדין.

התביעה – במסגרת הסדר הטיעון, ביקשה התביעה להטיל על הנאשם את אמצעי המשמעת של נזיפה חמורה, פיטורין לאלתר, פסילה מתפקיד הוראה לפרק זמן של שנה, והשבת כספים שקיבל בגין חוזי השכירות וקצובת הנסיעה.

המשרד – הצטרף להסדר הטיעון.

הסניגור – ביקש מבית הדין לאמץ את הסדר הטיעון.

בית הדין שקל את כיבודו של הסדר הטיעון, את דפוס התנהגותו של הנאשם, נסיבות העבירה ואת תכלית אמצעי המשמעת ותפקידם ההרתעתי. כמו כן, התייחס בית הדין לנסיבות האישיות של הנאשם והחליט להטיל עליו את אמצעי המשמעת של:

נזיפה חמורה - כמסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין, המצביע כי נפל פסול בדרך בה ביקש לממש זכות שהגיעה לו כדין.

פיטורין - הנאשם יפוטל לאלתר משירות המדינה אגב תשלום פיצויי פיטורין מלאים.

פסילה לשירות המדינה - לפרק זמן של שנה.

השבת כספים - בגין חוזי שכירות מזויפים וקצובת נסיעה שלא כדין.

ניתן ביום י"ט בסיוון התשס"ה - 26.6.2005

ההרכב:

עו"ד יוסף תלרז, אב בית הדין – יו"ר

גב' טליה מלצר – חברה

מר נהאד חליל קשוע – חבר

כ"ב בסיון התשס"ה
29 ביוני 2005

בד. 2005-977
בד"מ: 75/04

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה

בפני : עו"ד יוסף תלרז, אב בית הדין
מר נהאד חליל קשוע
גב' טליה מלצר
- יו"ר
- חבר
- חברה

התובעת: עו"ד לילך כתריאל

הנאשם:

ב"כ הנאשם: עו"ד חוסאם אבו פול

גזר – דין

ההליך

1. הנאשם יליד שנת '76 שהועסק עד להשעייתו בתאריך 1.9.04 כמורה בביה"ס ע"ש ג'ובראן בתל-שבע והנמצא בשירות המדינה מ – 1.9.99, הורשע על ידנו על פי הודאתו, במסגרתו של הסדר טיעון לאחר שביה"ד התיר לו לחזור בו מכפירתו, בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(1), (2), (3) ו-4 לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג – 1963 (להלן – החוק) יחד עם סעיף 1(4) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי הוראה.

2. הנאשם הורשע בעבירות כאמור, במסגרתה של פרשת המורים צפוניים שהגיעו ללמד באזור הדרום, וחלק מהם הגישו למשרד החינוך חוזי שכירות שלא תאמו את זיקת המגורים בפועל. הנאשם הורשע כאמור בכך שבתקופה שבין 1.9.99 – 1.9.00, הגיש למשרדה חינוך חוזה שכירות לגבי דירת מגורים בב"ש ברח' אברהם אבינו 5/5, בעוד שבפועל הנאשם כל לא התגורר באותה דירה אלא במקום אחר (תל-שבע) ועל בסיסו של חוזה השכירות הנ"ל ובקשה להשתתפות בשכ"ד שנלוותה אליו, זכה לקבל משרד החינוך סך של – 5,867 ₪ השתתפות בשכ"ד בעבור אותה שנה.

הנאשם הורשע בעבירות כאמור גם לגבי האישום השני לפיו בראשית חודש נובמבר '99 הנאשם הצהיר על גבי טופס קצובת הנסיעה כי הוא מתגורר בכתובת האמורה ועל בסיס הצהרתו, שולמה לו לגבי השנה האמורה קצובת נסיעה בסך של 6,426 ₪.

טיעונים לכיבודו של הסדר טיעון

3. הנאשם הורשע על ידנו כאמור על פי הודאתו ובמסגרתו של הסדר טיעון אשר לפיו בכפוף להודאתו והרשעתו כאמור, יוטלו עליו אמצעי משמעת מוסכמים של:

- א. נזיפה חמורה.
- ב. פיטורים לאלתר – החל מיום 1.7.05.
- ג. פסילה למילוי תפקידי הוראה במשרד החינוך למשך שנה מיום הפיטורים.

ד. השבת הכספים שקיבל הנאשם בפועל בגין חוזי השכירות כמפורט בסעיף 9 לתובענה המתוקנת בסך – 5,867 ₪ (במונחי קרן בלבד) עפ"י חישוב שייעשה על ידי משרד החינוך.

ה. השבת הכספים בגין קצובות הנסיעה שקיבל הנאשם כמפורט באישום השני בכתב התובענה, לאחר קיזוז שייערך במשרד החינוך בהתחשב בכך שהנאשם התגורר במשך אותה שנה בתל-שבע ולא בבאר שבע. – והכל אם ימצא בסיס חשבונאי לכך.

עוד סוכם בין הצדדים כי ההליך שהתנהל בפנינו והסתיים, יהיה בו משום מיצוי כל ההליכים המשמעותיים והפליליים גם יחד.

4. הצדדים כאמור טענו בפנינו את טיעונים לעניין כיבודו של הסדר הטיעון.

א. עמדת התביעה

(1) התובעת המלומדת בטיעונה בפנינו הזכירה את הפרשה שנדונה בפני בית הדין זה לגבי מורים מסוימים שבעת מעברם לאזור הדרום הגישו חוזי שכירות מזויפים ובקשות לקבלת קצובת נסיעה שלא כדין. לגבי הנאשם מדובר בחוזה שכירות אחד לגבי השנים '99 – 2000 וקצובת נסיעה חופפת לאותה שנה, כאשר מיצוי הדין עם הנאשם, בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה ולא בבתי המשפט הפליליים הרגילים, מומש מטעמי יעילות, הגם שלדעת התביעה מעשיו של הנאשם וגם של אחרים צבועים בגוון פלילי.

(2) התובעת המלומדת הדגישה בפנינו כי התנהגותו של הנאשם חייבת להיבחן לנוכח סטנדרט ההתנהגות שנדרש ממורה בישראל כפי שהדבר בא לידי ביטוי בין השאר בעש"מ 4411/99 בעניין אלקלעי ועש"מ 2699/01 בעניין ג'מיל חלף.

(3) התובעת טענה בפנינו שהסדר הטיעון שהושג בין הצדדים משקף את נסיבות העבירה שבפנינו. לצורך זה התובעת השוותה פסיקה אחרת שיצאה מבית הדין לגבי פרשה זו, וכאמור התביעה התחשבה בכך כי מדובר בחוזה אחד וקצובת נסיעה לגבי שנה אחת - בסופו של טיעון התביעה ביקשה כי בית הדין ייתן תוקף להסדר הטיעון שהושג בין הצדדים.

ב. גישת המשרד

לנוכח התפנית שקיבל ההליך בפנינו, מדיון שנועד לפרשת ההגנה לדיון שהתממש כאמור להצגתו לאישורו של הסדר הטיעון אליו הגיעו הצדדים, נבצר מנציג המשרד להגיע לדיון, ואולם הנציג שלח מזכר לבית הדין ממנו למדנו כי המשרד מצטרף להסדר הטיעון.

ג. טיעוני ההגנה

(1) הסניגור המלומד בראשית טיעונו עמד על השוני בין מטרתם של ההליכים הפליליים ובין הדין המשמעותי בו קיימת מגמה ליתן משקל לנסיבות האישיות כפי שהדבר בא לידי ביטוי בין השאר

בעש"מ 917/99 בעניין עבדאללה חמזה ובעש"מ 6737/02 בעניין נחום זקן ועש"מ 6920/03 בעניין ד"ר אברהם כהן.

בית הדין מצווה לגישת ההגנה לאמץ לעצמו בגזירתם של אמצעי המשמעת את תכונת המידתיות כעולה מבג"צ 347/95 בעניין ישראל בן עטיה, כאשר אותה מידתיות גם נגזרת לגישת ההגנה מחוקי היסוד כמו חוק יסוד חופש העיסוק, וחוק יסוד כבוד האדם וחירותו.

(2) לגבי הנאשם שמענו כי מדובר במורה בן 29 שעשה את עבירותיו בסמוך למועד כניסתו למשרד החינוך כשלון שהיה חד פעמי. הוא נשוי ומצפה לילד ותומך משכרו באמו ובאחותו, ויתום מאביו, קיבל את הכשרתו בהוראה במכללה להכשרת מורים, לאחר

מאמץ של מסי' שנים, כאשר את תפקידו הנאשם ממלא בצורה מוצלחת, משמש כמורה לערבית, רכו', ומחנך כיתה.

(3) לגבי נסיבות העבירה נטען בפנינו כי הנאשם התגורר בפועל תמורת דמי שכירות בתל-שבע ואולם בשל קושי להצטייד בחוזה שכירות, נתן ידו לחוזה מזויף שצד לו היה גם אחר, שהוגש גם בחתימתו למשרד החינוך, באמתחתו של הנאשם לא היתה כוונת מרמה, אלא ניסיון לקבל זכאותו על פי מדיניות התמריצים של משרד החינוך, ולגבי קצובת הנסיעה למדנו מהטענות כי מסלול הנסיעה מתל-שבע לביתו בצפון וחזרה בסופו של חישוב היתה יכולה להיות גבוהה יותר, מזו ששולמה לו בפועל.

(4) הסיניגור המלומד הפנה את תשומת לבנו לשורה של פסקי דין בהם הוטלו אמצעי משמעת מתונים יותר לעניין הפסילה מאלה שעליהם סיכמו הצדדים בניהם (בד"מ 189/01, 110/03, ובד"מ 104/04) כאשר המקרה של הנאשם קל יותר ממה שנפסק בבד"מ 84/04 בעניין רמי ותד. הגם שסוכם בין הצדדים על תקופת פסילה ארוכה יותר מזו שסוכם עליה בבד"מ 132/04 בעניין חוסאם גנאם.

5. החלטת בית הדין

בית הדין שקל שורה של שיקולים בשאלה אם יש מקום ליתן תוקף להסדר הטיעון, כפי שהוגש בין הצדדים, או שמא ראוי לשנותו לחומרה או לקולא לפי אומד שיקול דעתנו. לצורך קבלת החלטתנו נשקלו על ידנו השיקולים הבאים:

א. לדפוס התנהגותו של הנאשם

(1) הנאשם במהלך שנה"ל שהחלה בספטמבר '99 הגיש יחד עם אחר ובחתימתו, למשרד החינוך חוזה שכירות שלא תאם את זיקת מגוריו בפועל שנתממשה בתל-שבע. הנאשם כמורה בישראל צריך היה להיות מודע לכך גם אם היה זכאי לקבלתם של דמי שכירות על סמך מגוריו בדירה אחרת, כי המימוש של אותה זכאות צריך להיעשות בדרך המלך, בצורה חוקית וראויה של הגשת חוזה שכירות שפרטיו יהיו תואמים את המגורים בפועל ולא אלה היו פני במעשיו של הנאשם, שנתן ידו להגשתו של מסמך שלגביו ידע שהאמור בו אינו אמת, וכי מדובר במסמך מזויף.

(2) אותו דפוס התנהגות מאפיין גם את דרכו לגבי הגשת בקשת קצובת נסיעה, שם נוצר על ידו מצג שהוא מתגורר בבאר שבע בהתאמה לחוזה השכירות המזויף שהוגש, ואולם לא אלה היו פני הדברים, וגם בכך כשל הנאשם, גם אם על בסיס הצהרה נכונה ואמיתית הוא היה זוכה לקבל קצובת נסיעה אולי גבוהה יותר, מזו ששולמה לו בפועל.

(3) בית הדין רואה בחומרה את כישלונו של הנאשם, בהתחשב ברמת ההתנהגות שנדרשת ממורה בישראל גם לנוכח מתן ידו למעשי זיוף של אחרים ואנו סבורים כי הדברים נעשו ממצב של מודעות לטיב המעשה.

צל כבד ומכביד רובץ על מעשיו של הנאשם במיוחד לנוכח יסוד המעילה באמון שהיה כרוך בו, בכך שהגיש יחד עם אחר מסמך מזויף על חוזה שכירות למח' התמריצים במחוז דרום במשרד החינוך, גוף שהאמין שיגיש חוזה כדן ולא יעשה שימוש במסמך מזויף.

ובהקשר זה ראינו לנכון להביא את דבר פסיקתו של בית המשפט העליון בעש"מ 10129/01 מדינת ישראל נגד טליה בת צ'רלס גניש.

כאשר על גישה נורמטיבית זו חזר בית המשפט העליון לאחרונה בעש"מ 5044/03 רות בליתי נגד נציבות שירות המדינה (ניתן ביום כ"ד בניסן התשס"ד – 18.4.04):

"אכן, עמדתו של בית משפט זה ביחס לעבירות כדוגמת אלו בהן הורשעה המערערת עמדה עקבית נחרצת היא, עבירות אלו גרמו לפגיעה חמורה בתדמיתו של השירות הציבורי ובאמון הציבור בו ויש לפעול בכל האמצעים למיגורן.

...
הדבר נכון שבעתיים במקרה דנן, בו שימשה המערערת כאחראית על מערכת דיווח השעות, ולעניין זה כבר נפסק בפרשת אלקריף.
במיוחד, כך במקרים בהם מדובר בעובד הממונה על התחום, אשר מעל באמון בתחום שעליו היה מופקד. בנסיבות כאלה אין לאפשר לעובד להישאר במקום העבודה שבו פעל כאמור. אמצעי המשמעת המתאים הוא, איפוא, הרחקת העובד והעברת המסר לעובדים אחרים בשירות המדינה, כי הסטייה מהדרך לא תצלח".
(פיסקה 5 לפסק הדין שניתן ביום 18.4.04).

- (4) הנאשם הורשע על ידנו בעבירות לפי סעיפים 17(1), (3) ו-(4) לחוק:
"עשה מעשה או התנהג באופן שפגע במשמעת שירות המדינה;
(3) התנהג התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה או התנהג התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו, או בשמו הטוב של שירות המדינה
(4) התנהג התנהגות בלתי הוגנת במילוי תפקידו או בקשר איתו".

(5) ליסודות העבירה לפי סעיף 17(1) לחוק, שעניינו פגיעה במשמעת שירות המדינה, די אם נפנה לאמירתו הברורה והחד-משמעית של בית המשפט העליון, מפיו של השופט שמגר (לפי תוארו דאז), בעש"מ 3/75 בעניין אלפונסו דבוש, שפורסם בפ"ד לו(1), בעמ' 231:

"לא אמצה כאן תיאור כל יסודותיה וסימני האיפיון של המושג "משמעת". יספיק לצורך הנושא שבפנינו אם אומר כי המשמעת היא בעיקרה מערכת הנורמות, הנהלים והנהגים, המסדירה אופן פעולתה של מסגרת ארגונית בעלת מעמד מיוחד, והקובעת סדריה ובכלל זה חובותיהם וסמכויותיהם של המשרתים בה, בזיקתם זה לזה ובזיקתם למסגרת עצמה".

(6) לעניין יסודות העבירה, לפי סעיף 17(3) לחוק, שגם בה הורשע הנאשם בהתנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה, או התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו או בשמו הטוב של שירות המדינה – על כך, עונה כב' השופט זמיר:

"התנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים. הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסוים או בארגון מסוים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון. הגוף שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסוים או בארגון מסוים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון.

עם זאת, יש לומר כי התנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד המדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם. ראשית, אפשר שהתנהגות תיחשב בלתי הולמת אף שאין בה שום יחוד למקצוע מסוים או לארגון מסוים היא אינה הולמת משום שהיא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון. היא סוטה באופן מהותי מכללי התנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה. זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע, אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעביר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון".

(ראה ער"מ 1351/95 ליאון פינקלשטיין נגד התובע בבית הדין המקומי למשמעת, פ"ד מט(5), 573, 578).

במקום אחר, אומר השופט זמיר (עש"מ 246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין :

"התשובה היא, שהתנהגות כזאת היא לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות המיוחדת לתפקיד מסוים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי-הולמת, במשמעות של סעיף 17(3) לחוק המשמעת, גם אם אין

בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד".

בפסק דין נוסף עש"מ 3849/03 מיכל אלבו נגד נציבות שירות המדינה, נפסק לגבי טיבה ומהות של העבירה :

"אכן, העבירה לפי סעיף 17(3) אינה עבירה שגבולותיה מוגדרים, וכבר נאמר עליה שהיא בעלת "רקמה פתוחה", המתאימה את עצמה לנסיבות העניין ולזמנים, ושוליה רחבים ביותר. אף על פי כן, היא איננה חסרת גבולות, והיא מתאפיינת בהתנהגות פסולה מן הסוג "ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעביר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון".

ולגבי טיבו של הפסול, בנסיבות בהם עובד הוראה מקבל זכות בדרך פסולה, נפסק ממש בימים אלה :

"הגשת עבודת גמר לסיום לימודיו האקדמיים לתואר ראשון בחינוך בלא שכתב עבודה זו – פגם ביושר וביושרה הנדרשים ממורה וממחנך. התנהגות זו אינה הולמת עובד מדינה ובוודאי שאינה הולמת מורה בישראל שאמור לשמש דוגמא ומופת לתלמידיו.

בהתנהגותו של המשיב טמונה חומרה נוספת, בהתחשב בכך שהוכח כי שירות המדינה השתתף במימון לימודיו לתואר ראשון בחינוך בשלוחת לטביה. נוכח מכלול נסיבות העניין, מבקשת אפוא המסקנה כי המשיב התנהג באופן שאינו הולם את תפקידו ושלול לפגוע בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה". (עש"מ 689/05 בעניין מנסור מופיד שניתן בתאריך 6.3.05 – טרם פורסם).

ואכן מידה ממשית של פסול בולטת על פני מעשיו של הנאשם, במיוחד לנוכח מעמדו כמורה בית הדין, בבואו לצקת תוכן ל"התנהגות שאינה הולמת" או שיש בה כדי לפגוע בתדמית השירות, עליו ליתן ביטוי למושג של ההתנהגות ההולמת בעיני ה"ציבור הנאור" ו"האדם הסביר". אלה צריכים לשקף את הערכים והעקרונות, אשר מבוססים על יחסים שבין הפרט, לבין השירות הציבורי.

באשר לזאת אומר השופט ברק :

"בקביעת התוכן הקונקרטי של ההכללות המשמעתיות (התנהגות שאינה הולמת, שיש בה כדי לפגוע בתדמית) נותן בית המשפט ביטוי לתפיסות יסוד ערכיות. בעשותו כן, עליו לבטא את שנראה כהתנהגות הולמת (או שאינה הולמת) בעיני הציבור הנאור בישראל. עליו לקבוע את דבר קיומה של פגיעה בתדמית השירות הציבורי מזווית הראיה של האדם הסביר האמון על תפיסות היסוד של משטרנו.

כמובן, "הציבור הנאור" ו"האדם הסביר אינם אלא מטאפורות (ראה בג"צ 14/86 לאור נגד המועצה לביקורת סרטים ומחזות, פ"ד מא(1), 421, 434; בג"צ 2481 דיין נגד מחוז ירושלים.

הם מהווים פרסוניפיקציה של האיזון הראוי בין הערכים, העקרונות והאינטרסים הנאבקים על הבכור. בעריכתו של איזון זה, יש להימנע מאידיאליזם שאין לו עיגון נורמטיבי. השופט אינו שואף אל הנאצל והטהור, שאינו בנמצא. הוא אינו מעמיד לנגד עיניו חברה אידיאלית שאין לה קיום במציאות ושאינה ניתנת להשגה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כמלאך. יחד עם זה, יש להימנע מפרגמטיזם המעוגן במוסר השוק. השופט אינו משקף את התפיסות המעוותות הפושות בחברה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כזאב. אכן, תפיסתו של בית המשפט היא מאוזנת.

הוא פועל על פי "אמות המידה שמכתיב השכל הישר" (השופט י. כהן בע"פ 763/77 בריזה נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 824, 827) הוא מונע עצמו מתוצאות אבסורדיות (ראה ע"פ 794/77 חייט נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 127, 132), ומדריך עצמו על פי "מבחן מתקבל על הדעת" השופט לנדוי בע"פ 20/53 הנ"ל, בעמ' 853). הוא לוקח בחשבון את המציאות הקיימת, אך הוא אינו רואה בה חזות הכל".

(בג"צ 7974/93 סויסה נגד היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד מח(2) 749, 771).

וכבר נפסק בנדון, כי ממורה נדרש סטנדרט התנהגות גבוה ודוגמא אישית לתלמידים (ראה עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נגד זוהר בן-אשר, פ"ד נב(1) 650).

ובעש"מ 3362/02, שניתן ביום 4.6.02 שבו חזר בית המשפט העליון על ההלכה שנקבעה גם בעש"מ 2699/01 בעניין ג'מאל חלף, שהובא בטיעוניה של התובעת לגבי תפקידו של מי שנושא תפקיד חינוכי:

"לתפקיד המורה נועדה משמעות מיוחדת, היותו מחנך האמור לשמש דוגמה לתלמידיו, ולכן יש חשיבות רבה לשמירה על מעמדו ועל יוקרתו בעיני תלמידיו".

(7) לעניין יסודות העבירה בסעיף 17(4) לחוק, שגם בה הורשע הנאשם זו נוגעת להתנהגות בלתי הוגנת של עובד במילוי תפקידו או בקשר איתו, יסודות עבירה אלה לא זכו לאותה בחינה שיפוטית, כפי שהדבר נעשה לגבי העבירה של התנהגות שאינה הולמת כאמור לעיל.

עם זאת, ניתן להסיק מפסיקתו של בית המשפט העליון שבו הורשעו עובדי מדינה בעבירה כאמור, כי מדובר בנסיבות שבהן עובד מדינה משיג בעיקר לעצמו טובות הנאה שונות ממסגרת תפקידו, לעניינו הגשת בקשות לתמריץ שכ"ד שבבסיסו קיים יסוד של זיוף כאשר התמריץ ניתן כחלק ממעטפת זכויותיו של מורה שעבר לאזור הדרום, על פי מדיניות ונהלי משרד החינוך.

(עיין בעש"מ 2/79, פלוני נגד נציב שירות המדינה, (פורסם בפ"ד לג(2), עמ' 274 – שליחת יד בקופה קטנה לרכישת שתייה וכריכים לשימוש עצמי, וכן בעש"מ 177/01 אברהם קליין נגד מדינת ישראל, פורסם בפ"ד א(3), עמ' 57 – שם שלח הנאשם את ידו בכספי הציבור כשהיה מופקד עליהם). ובעש"מ 6978/00 בעניין מוטיל ואח', ופסקי דין שאוזכרו שם, פורסם בפ"ד נד(4) בעמ' 865).

(8) בית הדין מוצא נסיבות לקולא בכך שהנאשם קיבל אחריות מלאה על מעשיו, ולו לאחר פרשת התביעה הודה במעשיו הפיק את הלקח מכישלונו, וחסך גם את זמנו השיפוטי של בית הדין.

ב. על תכלית אמצעי המשמעת

(1) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כדי להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם, כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה.

בכל מקרה ומקרה, על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת המוטלים במסגרת הסדר, יש בהם כדי לשרת את התכלית האמורה.

(2) ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונאל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית:

"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל".

בג"צ 669/86 רובין נגד ברגר ואחרים פ"ד מא(1) 749, 840.

(3) בהבדל מעובד רגיל, שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות המוטלת על עובד מדינה בכיר היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא בעל אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי. (לעניין זה ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, ינואר 1998, עמ' 7).

ולכן:

"הציבור זכאי לכך שעובדי המדינה, הפועלים מטעמו ולמענו יהיו אנשים אמינים והגונים. אמון הציבור בשירות המדינה ושיתוף הפעולה עלולים להתערער, אם יתברר לציבור כי עובד המדינה, העומד לשרתו, עבר עבירה שיש עמה קלון".

(עש"מ 4411/99, מדינת ישראל נגד אלקלעי)

בפסק דין אחר הבלית כב' השופט זמיר את תכליתם של אמצעי המשמעת באומרו: **"מהי אם כן תכלית החוק, לעניין זה? התכלית העיקרית של חוק המשמעת היא השמירה על התפקוד הראוי והתדמית הראויה של שירות המדינה".** (עש"מ 5574/00 אורי בנית נגד מדינת ישראל).

(4) בפסיקה נוספת, בית המשפט העליון הבלית את תפקידם ההרתעתי והמניעתי של אמצעי המשמעת (ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי; עש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש) ובעש"מ 7111/02 בעניין אשואל ואח' שניתן ביום 21.1.03, נקבע כי: **"שמירה על תדמית ראויה של השירות הציבורי מהווה תנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה. בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, נועד ההליך המשמעת למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה;**

אשר על כן בבואו להטיל אמצעי משמעת, יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה. כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות. בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעת."

(5) על תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת חזר בבית משפט העליון בעש"מ 7113/02, מדינת ישראל נגד שחר לוי שניתן בתאריך 1.5.2003:

"כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו. ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את מעשיו, על מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד."

6) ואולם תפקידם המרתיע של אמצעי המשמעת אינו חזות הכל. לאחרונה ריכך בית המשפט העליון את גישתו האמורה, וקבע כי תכלית זו צריכה להיבחן גם בהתחשב בנסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בעש"מ 6737/03 בעניין נחום זקן פסק: **"התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות לעניין העונש, יתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו."**

ובפסק דין מאוחר יותר חזר בית המשפט העליון על גישתו האמורה: **"עם זאת, אל מול, ולצד שיקולים משמעותיים ומכריעים אלה, מצווים אנו לבחון כל מקרה לגופו על פי נסיבותיו המיוחדות (ראו עש"מ 10250/01 מוכתרי נגד נציבות שירות המדינה (לא פורסם)). החזקה בדבר הצורך בענישה מחמירה יכולה להיחלש נוכח נסיבות מיוחדות של המקרה או של העומד לדין."** (עש"מ 10566/02, מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, ניתן בתאריך 23.3.03, וכן ראה את עש"מ 5271/03 בעניין חבצלת סדיקוב שניתן בתאריך 10.9.03, ואת עש"מ 1543/03 בעניין דמאן פאלח שניתן ביום 18.11.03 ועש"מ 6920/03 בעניין ד"ר אברהם כהן שניתן ב- 16.2.04 ועש"מ 10006/04 בעניין ואיל חיגי'אזי שניתן ביום 15.3.05).

מובן הוא, כי בכל מקרה ומקרה על בית הדין לבחון, האם יש באמצעי המשמעת המוטלים כדי להגשים את תכליתם של דיני המשמעת תוך איזונים עם הנסיבות האישיות.

ג. על הנסיבות האישיות

1) הנאשם אדם צעיר בן 29 נשוי ומצפה לילד, הועסק כמורה מוסמך, לאחר הסמכתו בה השקיע זמן ומאמץ תקופת עבודתו נמשכה על פני פרק זמן של כחמש שנים עד אשר הושעה מתפקידו, שמענו כי הנאשם תומך משכרו באמו ואחותו.

2) בשל העדרו של נציג המשרד לא שמענו פרטים על איכות תפקידו, עד אשר הושעה ממנו, ואולם נמסר לנו על ידי הסניגור והנאשם כי התפקוד היה נאות ואנו מקבלים זאת.

3) כפי שלמדנו במהלך הדיון הנאשם עשה את מעשיו הרעים בסמוך לתחילת העסקתו בשנת '99, וגם לאחר מכן שרותו כמורה לא היה ארוך, עד אשר הושעה מתפקידו, על כן השפעתו של שירות תקין על מידתם של אמצעי המשמעת הינה זניחה ברוח פסיקתו של בית משפט העליון: -

"בתיתי דעתי לזמן הקצר שעבר מאז החל המערער עובד בשירות המדינה ועד שהחל מועל באמון שניתן בו, ומשידענו כי עברו כתשע שנים מאז אותם מעשים ועד עתה, אינני סבור שיהיה זה נכון כי אורה על החזרתו של העורר לשירות המדינה. לו היה המערער עובד בשירות המדינה שנים ארוכות ולאחר כל אותן שנים היה נתפס כפ כמי שעשה מעשה של מעילה באמון, אפשר אמרתי רוח-שטות נכנסה בו באדם ועשה המעשה שעשה. אדם שכך שירת את המדינה בנאמנות שנים רבות אפשר אין זה ראוי כי תקופת פרנסתו במחי-יד. לא כן הוא דין המערער, שלא יצאו אלא כשנתיים מאז החל עובד בשירות המדינה וכבר החל עושה מעשים רעים. המערער במעשיו על עצמו כי אין הוא ראוי שינהגו בו אלא בחומרת הדין."

(עש"מ 1827/02 אברהם ספיר נגד מדינת ישראל דינים עליון סא, 268).

ד. לשאלת כיבודם של הסדרי הטיעון

שיקול הדעת אם לכבד הסדר טיעון, לדחותו באופן מלא, או לשנותו במידה זו או אחרת, מסור לשיקול דעתו של בית הדין. ככלל, בית הדין מכבד הסדרי טיעון שנקשרים בין הצדדים, זולת אם הוא מגיע למסקנה כי, צריך היה להגיע להסדר טיעון שונה ברכיב זה או אחר, כדי לשרת בצורה טובה יותר את תכלית דיני המשמעת, תוך איזונה עם נסיבות העבירה והנסיבות האישיות, כפי שנפסק בעניין זה עש"מ 4592/97 בעניין אליהו סבג:

"לעיתים קרובות יש עניין בעריכת הסדר טיעון, ולפיכך יש גם בדרך כלל, עניין לציבור בקיום הסדר טיעון. לכן, אין זה ראוי שבית הדין יסטה מהסדר טיעון אלא אם יש לכך טעם טוב לסטות מהסדר הטיעון, אם אמצעי המשמעת סוטים במידה משמעותית מן האמצעים הראויים בנסיבות המקרה, או אם הם בלתי סבירים באופן בולט, עד שהעניין הציבורי הדורש לסטות מן ההסדר גובר על העניין הציבורי בקיום הסדרי טיעון".

לאחרונה, ניתן על ידי בית המשפט העליון פסק דין, ע"פ 1958/98 פלוני נגד מדינת ישראל (לא פורסם). על המדוכה ישבו תשעה שופטים, ובפסק דין זה נקבעה ההלכה לעניין שיקול דעתו של בית המשפט בשאלת כיבודם של הסדרי טיעון:

"המסקנה היא כי שיקול המפר במידה משמעותית את האיזון הראוי בין שיקולי הענישה הרלבנטיים, באופן שנוצר יחס בלתי הולם בין ההקלה הניתנת לנאשם לבין האינטרס הציבורי, יהיה בו כדי לפסול את הסדר הטיעון בשל טעותה של התביעה וזאת גם אם מניעה כשרים הם".
(שם, פסקה 18, עמ' 14).

כן קבע בית המשפט בפסקה 24 בעמ' 19, שכותרתה "סיכומם של דברים" כי:

"בהיעדר פגם או פסול בהודיה שניתנה במסגרת הסדר טיעון, ירשיע בית המשפט את הנאשם על פי הודייתו, ויגזור את עונשו. בהתקיים איזון ראוי בין האינטרס הציבורי הפרטני והאינטרס הציבורי הרחב שהתביעה מייצגת מצד אחד, לבין טובת ההנאה שניתנה לנאשם מצד אחד, יכבד בית המשפט את הסדר הטיעון. בית המשפט ישווה לנגד עיניו, בין היתר, את המגמה העקרונית לעידוד הסדרי טיעון. בנסיבות שבהן יראה לדחות את הסדר הטיעון, יגזור בית המשפט עונש שהיה גוזר אילו היה בא לפניו הסדר טיעון שקול ומאוזן. מן הראוי הוא שגם לאחר דחיית הסדר הטיעון, כך שהעונש אשר יטיל לא יחרוג במידה קיצונית ובלתי פרופורציונלית מהעונש שעליו הסכימו הצדדים".

ולאחרונה נפסק:

"אכן בית המשפט אף בית הדין למשמעת אינו קשור להסדר טיעון שנערך בין הצדדים, והוא גוזר את הדין על פי שיקול דעתו. פסיקתנו דנה רבות בשאלת היחס בין העונש שהצדדים מסכימים על גובהו בהסדר טיעון, לבין שיקול הדעת של הערכאה הגוזרת את הדין, ואין מקום להרחיב בשאלה זו בעניין שלפני; גם אם ההסדר אינו מקל, הרי לא הובהר די הצורך, הטעם, שבגיננו ראה בית הדין לסטות ממנו".

(עש"מ 11128/04 בעניין אברהם טאפירו, שניתן בתאריך 30.12.2004).

סוף דבר

6. לאחר שבית הדין שקל את טיעוני הצדדים כפי שנטענו בפניו ואת מקבץ השיקולים שפרסנו לעיל, הוא הגיע לכלל מסקנה כי הסדר הטיעון שהושג בין הצדדים הינו הסדר טיעון מאוזן ומידתי, אשר נותן את המשקלים הראויים לכל אחד מהרכיבים הרלבנטיים בעניין כיבודו. על כן, בית הדין נותן להסדר הטיעון שהושג בין הצדדים, תוקף.

7. לנוכח ההחלטה שאליה הגענו לעיל, יוטלו על הנאשם אמצעי אלה:

א. **נזיפה חמורה** - כמסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין המופנה במישרין לנאשם והמצביע כי נפל פסול בדרך בה ביקש לממש זכות, שהגיעה לו כדין על פי מדיניות התמריצים לקבלת שכ"ד וקצובת נסיעה, באמצעות הגשת חוזה ובקשות כוזבות.

ב. **פיטורים** – הנאשם יפוטר משירות המדינה החל מיום 1.7.05, תוך תשלומם מלוא פיצויי הפיטורים המגיעים לו בעבור שנות עבודתו.

ג. **פסילה מתפקידי הוראה** – הנאשם יפסל מלמלא תפקידי הוראה במשרד החינוך לפרק זמן של שנה מיום פיטוריו.

8. בתוקף סמכותנו לפי סעיף 35 לחוק אנו מורים כי הנאשם ישיב לאוצר המדינה סך של 5,867 ₪ אשר יקוזזו מפיצויי הפיטורין שיגיעו לנאשם עובר לפיטוריו.

ובנוסף – משרד החינוך יערוך תחשיב לקבלתה של קצובת הנסיעה על פי מקום מגוריו האמיתי (תל-שבע) לעומת קצובת הנסיעה ששולמה על פי מקום מגוריו הנחזה (רח' אברהם אבינו באר שבע) אם התחשיב יצביע על תשלום יתר ששולם לו אף הוא יושב למדינה ויקוזז מפיצויי הפיטורין.

אמצעי המשמעת הודעו בנוכחות הצדדים ביום י"ט בסיוון התשס"ה – 26.6.05.

גזר הדין המפורט והמנומק ניתן ביום כ"א בסיוון התשס"ה – 28.6.05, שלא כנוכחות הצדדים, להם הוא יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

(-)	(-)	(-)
טליה מלצר	נאהד חליל קשוע	יוסף תלרז, עו"ד
חברה	חבר	אב בית הדין יו"ר

5. בד"מ 80/04 - הגשת חוזה שכירות מזויפים וטופס קצובת נסיעה שלא כדין

תמצית פסק הדין

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה הרשיע את הנאשם המועסק כמורה בביה"ס "אלמג'יד" ברהט לפי דרגה של מורה בכיר, והנמצא בשירות המדינה משנת 1999, בעבירות משמעת שונות.

הנאשם הורשע על פי הודאתו במסגרת הסדר טיעון, בגין הגשת טופס חוזה שכירות מזויף וכן טופס לקצובת נסיעה שלא כדין.

התביעה – במסגרת הסדר הטיעון ביקשה התביעה להטיל על הנאשם את אמצעי המשמעת של: נזיפה חמורה, פיטורין לאלתר ופסילה מתפקיד הוראה לפרק זמן של שנה וחצי.

המשרד – הצטרף לתוכנו של הסדר הטיעון.

הסניגור - ביקש מבית הדין לאמץ את הסדר הטיעון וכן ביקש שמועד תחילת תקופת הפסילה יהא מועד השעייתו של הנאשם.

הנאשם – הביע צער על מעשיו.

בית הדין שקל את כיבודו של הסדר הטיעון, את דפוס התנהגותו של הנאשם, ואת תכלית אמצעי המשמעת. כמו כן, התייחס בית הדין לנסיבות האישיות של הנאשם והחליט להטיל עליו את אמצעי המשמעת של:

נזיפה חמורה - כמסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין, המצביע כי נפל פסול בדרך בה ביקש לממש זכות שהגיעה לו כדין.

פיטורין - הנאשם יפוטל לאלתר משירות המדינה אגב תשלום פיצוי פיטורין מלאים.

פסילה משירות המדינה – לפרק זמן של שנה וחצי.

השבת כספים – הנאשם ישיב סכום על סך של 500 דולר לקופת המדינה.

כמו כן, המליץ בית הדין שבתום תקופת פסילתו של הנאשם, משרד החינוך ישקול באהדה את קבלתו בחזרה לעולם ההוראה.

ניתן ביום כ"ה בחשוון התשס"ו – 27.11.2005

הרכב:

עו"ד יוסף תלרז, אב בית הדין – יו"ר

גבי נחמה ז'ק – חברה

ד"ר יצחק הגר – חבר

כ"ז בחשוון התשס"ו
29 בנובמבר 2005

בד. 2005-1804
בד"מ 80/04

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה

בפני : עו"ד יוסף תלרז – אב ביה"ד
גב' נחמה ז'ק
ד"ר יצחק הגר
- יו"ר
- חברה
- חבר

התובע: עו"ד ג'מאל קדרי

הנאשם:

ב"כ הנאשם: עו"ד רון אלמגור

נציג המשרד: מר אהרון יהודה

גזר – דין

ההליך:

1. הנאשם יליד שנת 1977, שהועסק במועדס הרלוונטיים לתובענה כמורה בבית הספר אלמג'ד ברהט לפי דרגה של מורה בכיר, והנמצא בשירות המדינה משנת 1999, שירות ממנו הושעה בחודש אוקטובר 2004 בעטייה של החקירה, הורשע על ידו על פי הודאתו בתאריך 4.9.05, בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(1), (3) ו-4(4) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג – 1963 (להלן – החוק), וכן בסעיף 4(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי הוראה.

2. הנאשם הורשע כאמור באישומים הראשון, השני, הרביעי, החמישי והשמיני כאמור לעיל, בכך שבמהלך השנים 2001-2000-1999 הגיש ביחד עם אחרים חוזי שכירות לגבי שני מענים שונים בבאר שבע:

הראשון ברח' וינגייט והשני ברח' אברהם אבינו, שבהם הנאשם נתן את ידו וחתם על שלושה חוזי שכירות שנעשו בהם בידי אחרים שינויים לגבי שיעור דמי השכירות שגבוהים יותר ממה ששולמו בפועל, וכן לגבי זהותם של השוכרים באותן הדירות.

טיעונים לכיבודו של הסדר הטיעון:

3. במהלך הדיון שנערך בפנינו ביום כ"ה בחשוון התשס"ו – 27.11.05, הודיעו הצדדים לבית הדין כי הגיעו ביניהם להסדר טיעון מוסכם לגבי מידתם של אמצעי המשמעת, לפיו יוטלו על הנאשם אמצעי משמעת של:

- א. נזיפה חמורה.
- ב. פיטורין לאלתר תוך תשלום מלוא פיצויי הפיטורין.
- ג. פסילה לתקופה של שנה וחצי.
4. בין הצדדים נפלה מחלוקת לעניין יסוד ההשבה בעקבות העבירות שבהן הורשע הנאשם. לפי חישובם של הצדדים הנאשם זכה לקבל ביתר סכום של כ-1,000 דולר.
5. למדנו במהלך הדיון כי, הצדדים ניהלו משא ומתן אינטנסיבי ולא קצר ביניהם לגבי תוכנו של הסדר הטיעון, שהתגבש לאותם יסודות שצוינו על ידנו לעיל, אולם בעוד שהתובע טען בפנינו כי המשא ומתן לא השתכלל עד כדי הסכמה מלאה לעניין הפטור לגבי ההשבה כאמור. הסניגור לעומתו הבין כי התביעה לנוכח ההסכמות שהושגו ביתר הרכיבים ויתרה למעשה על חובת ההשבה, שבה מחוייב הנאשם.
- בית הדין הפנה את התובע להתייעצות עם הממונים עליו, אולם גם לאחר ההתביעה עדיין עמדה על חובת השבה, ובהמשך שמענו את טיעוני הצדדים לעניין כיבודו של הסדר הטיעון.
- א. **גישת התביעה :**
- התובע המלומד סבור כי, הסדר הטיעון שהושג בין הצדדים הוא הולם, מידתי ומאזן, בין הצורך לאכוף משמעת באמצעות דיני המשמעת ובין נסיבות העבירה והנסיבות האישיות, לרבות יסוד ההרתעה שיצא נשכר מההליך, בהתחשב ברמת ההתנהגות שנדרשת ממורים בישראל שבה כשל הנאשם.
- ב. **נציג המשרד**
- למדנו מדבריו של נציג המשרד כי מדובר בנאשם שמצוי כ-8 שנים בשירות הציבורי, ממנו הושעה בשנת 2004. בדיקה העלתה כי תיקו במחוז הינו ללא רבב וגם בבירור שנעשה עם מנהל בית ספרו עלה כי מדובר במורה מסור, ממושמע ותורם לצרכיו של בית הספר שבו קידם את הישגיהם הלימודיים של תלמידיו.
- ג. **טיעוני ההגנה**
- שמענו מפיו של הסניגור המלומד כי, מדובר במורה מסור שעולם ההוראה נמצא בראש מעייניו, ראה ורואה בו את דרכו בחיים. הרשעתו בפנינו, היא כאמור מעידתו הראשונה שאינה קשורה לגישתו במישרין למילוי תפקידו כמורה בבית ספרו. לגבי נסיבות העבירה שמענו כי, הנאשם לא היה הגורם המוביל בזיופי החוזים אלא נקלע למעשי האחרים. מדובר במורה צעיר, נשוי ואב לתינוק, והשני בדרך וגם רעייתו מועסקת באזור הדרום כמורה בישראל. שמענו מפי הסניגור את תרומתו המבורכת של הנאשם כמורה, וראוי שבית הדין יתחשב באותה תרומה עד כדי קביעת תחילת הפסילה - ממועד השעייתו.
- ד. **דבר הנאשם**
- שמענו מפי הנאשם את נסיבותיו האישיות כאמור ועל הקושי למצוא תעסוקה הולמת. הנאשם הוא בן למשפחה מורחבת של מורים אשר רואה את עתידו בעולם ההוראה, כאשר ההליך שהתנהל בפנינו היה גם מכביד בפן החברתי, נוכח הצל שנפל על הנאשם שאפילו לא עידכן בו, את אימו.
6. **החלטת בית הדין**
- בית הדין שקל שורה של שיקולים בשאלה אם יש מקום ליתן תוקף להסדר הטיעון, כפי שהושג בין הצדדים, או שמא ראוי לשנותו לחומרה או לקולא לפי אומד שיקול דעתנו.
- לצורך קבלת החלטתנו נשקלו על ידנו השיקולים הבאים :

א. לדפוס התנהגותו של הנאשם

(1) הנאשם בשלושה מועדים שונים כאמור, שראשיתם בשנת 99' וסיומם בשנת 2002, נתן את ידו לזיופם של חוזי השכירות והגשתם באמצעות בקשותיו למשרד החינוך על מנת לזכות בהשתתפות גבוהה יותר בדמי השכירות מאלה ששולמו בפועל על פי עיקריה של מדיניות התמריצים בנדון.

הנאשם כמורה בישראל היה צריך להיות מודע לכך שמדובר במעשה פסול שבנסיבות אחרות יכול היה להגיע למעלתן של עבירות פליליות. אולם בשל עומסי העבודה בפרקליטות המחוז התיקים הועברו לדין המשמעותי. גם אם הנאשם ראה כי אחרים עשו כן והגישו חוזי שכירות כוזבים, מעשיהם לא היו צריכים להיות מודל לחיקוי מבחינתו, גם לנוכח הסטנדרט הנדרש ממורים בישראל.

(2) בית הדין אינו מקבל את גישת ההגנה כי הגשת בקשות למשרד החינוך שצורף להם חוזה שכירות מזויף על פי נוהלי המשרד לצורך המימוש של מדיניות התמריצים, הינו מחוץ למסגרת תפקידו של מורה.

בית הדין סבור כי אותה מעטפת של נוהלים וכללים נמנית עם "המטריה הנורמטיבית" שחוסה על מכלול תפקידו של מורה בישראל.

(3) בית הדין רואה בחומרה את כישלונו של הנאשם, בהתחשב ברמת ההתנהגות שנדרשת ממורה בישראל ואנו סבורים כי הדברים נעשו ממצב של מודעות לטיב המעשה.

(4) צל כבד ומכביד רובץ על מעשיו של הנאשם במיוחד לנוכח יסוד המעילה באמון שהיה כרוך בו, בכך שהגיש מסמכים מזויפים של חוזי שכירות למחלקת התמריצים במחוז דרום במשרד החינוך, גוף שהאמין שיגיש חוזה כדן ולא יעשה שימוש במסמך מזויף.

ובהקשר זה ראינו לנכון להביא את דבר פסיקתו של בית המשפט העליון בעש"מ 10129/01 מדינת ישראל נגד טליה בת צ'רלס גניש.

כאשר על גישה נורמטיבית זו חזר בית המשפט העליון לאחרונה בעש"מ 5044/03 רות בליתי נגד נציבות שירות המדינה (ניתן ביום כ"ד בניסן התשס"ד – 18.4.04):

"אכן, עמדתו של בית משפט זה ביחס לעבירות כדוגמת אלו בהן הורשעה המערערת עמדה עקבית נחרצת היא, עבירות אלו גרמו לפגיעה חמורה בתדמיתו של השירות הציבורי ובאמון הציבור בו ויש לפעול בכל האמצעים למיגורן.

...

הדבר נכון שבעתיים במקרה דנן, בו שימשה המערערת כאחראית על מערכת דיווח השעות, ולעניין זה כבר נפסק בפרשת אלקריף.

במיוחד, כך במקרים בהם מדובר בעובד הממונה על התחום, אשר מעל באמון בתחום שעליו היה מופקד. בנסיבות כאלה אין לאפשר לעובד להישאר במקום העבודה שבו פעל כאמור. אמצעי המשמעת המתאים הוא, איפוא, הרחקת העובד והעברת המסר לעובדים אחרים בשירות המדינה, כי הסטייה מהדרך לא תצלח."

(פיסקה 5 לפסק הדין שניתן ביום 18.4.04).

(5) הנאשם הורשע על ידנו בעבירות לפי סעיפים 17(1), (3) ו-4(4) לחוק: **"עשה מעשה או התנהג באופן שפגע במשמעת שירות המדינה;**

(3) התנהג התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה או התנהג התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו, או

**בשמו הטוב של שירות המדינה.
(4) התנהג התנהגות בלתי הוגנת במילוי תפקידו או בקשר
איתו."**

(2) ליסודות העבירה לפי סעיף 17(1) לחוק, שעניינו פגיעה במשמעת שירות המדינה, די אם נפנה לאמירתו הברורה והחד-משמעית של בית המשפט העליון, מפיו של השופט שמגר (לפי תוארו דאז), בעש"מ 3/75 בעניין אלפונסו דבוש, שפורסם בפ"ד לו(1), בעמ' 231):

"לא אמצה כאן תיאור כל יסודותיה וסימני האיפיון של המושג "משמעת". יספיק לצורך הנושא שבפנינו אם אומר כי המשמעת היא בעיקרה מערכת הנורמות, הנהלים והנהגים, המסדירה אופן פעולתה של מסגרת ארגונית בעלת מעמד מיוחד, והקובעת סדרה ובכלל זה חובותיהם וסמכויותיהם של המשרתים בה, בזיקתם זה לזה ובזיקתם למסגרת עצמה".

(3) לעניין יסודות העבירה, לפי סעיף 17(3) לחוק, שגם בה הורשע הנאשם בהתנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה, או התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו או בשמו הטוב של שירות המדינה – על כך, עונה כב' השופט זמיר:

"התנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים. הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסוים או בארגון מסוים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון. הגוף שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסוים או בארגון מסוים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון.

עם זאת, יש לומר כי התנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד המדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם. ראשית, אפשר שהתנהגות תיחשב בלתי הולמת אף שאין בה שום יחוד למקצוע מסוים או לארגון מסוים היא אינה הולמת משום שהיא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון.

היא סוטה באופן מהותי מכללי התנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה.

זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע, אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון".

(ראה ער"מ 1351/95 ליאון פינקלשטיין נגד התובע בבית הדין המקומי למשמעת, פ"ד מט(5), 573, 578).

במקום אחר, אומר השופט זמיר (עש"מ 246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין:

"התשובה היא, שהתנהגות כזאת לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות המיוחדת לתפקיד מסוים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי-הולמת, במשמעות של סעיף 17(3) לחוק המשמעת, גם אם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד".

בפסק דין נוסף עש"מ 3849/03 מיכל אלבז נגד נציבות שירות המדינה, נפסק לגבי טיבה ומהות של העבירה:

"אכן, העבירה לפי סעיף 17(3) אינה עבירה שגבולותיה מוגדרים, וכבר נאמר עליה שהיא בעלת "רקמה פתוחה", המתאימה את עצמה לנסיבות העניין ולזמנים, ושוליה רחבים ביותר. אף על פי כן, היא איננה חסרת גבולות, והיא מתאפיינת בהתנהגות פסולה מן הסוג "ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון".

ולגבי טיבו של הפסול, בנסיבות בהם עובד הוראה מקבל זכות בדרך פסולה, נפסק ממש לאחרונה:

"הגשת עבודת גמר לסיום לימודיו האקדמיים לתואר ראשון בחינוך בלא שכתב עבודה זו – פגם ביושר וביושרה הנדרשים ממורה וממחנך. התנהגות זו אינה הולמת עובד מדינה ובוודאי שאינה הולמת מורה בישראל שאמור לשמש דוגמה ומופת לתלמידיו.

בהתנהגותו של המשיב טמונה חומרה נוספת, בהתחשב בכך שהוכח כי שירות המדינה השתתף במימון לימודיו לתואר ראשון בחינוך בשלוחת לטביה. נוכח מכלול נסיבות העניין,

מבקשת אפוא המסקנה כי המשיב התנהג באופן שאינו הולם את תפקידו ושעלול לפגוע בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה".
(עש"מ 689/05 בעניין מנסור מופיד שניתן בתאריך 6.3.05 – טרם פורסם).

ואכן מידה ממשית של פסול בולטת על פני מעשיו של הנאשם, במיוחד לנוכח מעמדו כמורה. בית הדין, בבואו לצקת תוכן ל"התנהגות שאינה הולמת" או שיש בה כדי לפגוע בתדמית השירות, עליו ליתן ביטוי למושג של ההתנהגות ההולמת בעיני ה"ציבור הנאור" ו"האדם הסביר".

אלה צריכים לשקף את הערכים והעקרונות, אשר מבוססים על יחסים שבין הפרט, לבין השירות הציבורי.

באשר לזאת אומר השופט ברק:

"בקביעת התוכן הקונקרטי של ההכללות המשמעותיות (התנהגות שאינה הולמת, שיש בה כדי לפגוע בתדמית) נותן בית המשפט ביטוי לתפיסות יסוד ערכיות. בעשותו כן, עליו לבטא את שנראה כהתנהגות הולמת (או שאינה הולמת) בעיני הציבור הנאור בישראל. עליו לקבוע את דבר קיומה של פגיעה בתדמית השירות הציבורי מזווית הראיה של האדם הסביר האמון על תפיסות היסוד של משטרנו.

כמובן, "הציבור הנאור" ו"האדם הסביר אינם אלא מטאפורות (ראה בג"צ 14/86 לאור נגד המועצה לביקורת סרטים ומחזות, פ"ד מא(1) 421, 434; בג"צ 2481 דין נגד מחוז ירושלים.

הם מהווים פרסוניפיקציה של האיזון הראוי בין הערכים, העקרונות והאינטרסים הנאבקים על הבכור. בעריכתו של איזון זה, יש להימנע מאידיאליזם שאין לו עיגון נורמטיבי. השופט אינו שואף אל הנאצל והטהור, שאינו בנמצא. הוא אינו מעמיד לנגד עיניו חברה אידיאלית שאין לה קיום במציאות ושאין ניתנת להשגה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כמלאך. יחד עם זה, יש להימנע מפרגמטיזם המעוגן במוסר השוק. השופט אינו משקף את התפיסות המעוותות הפושות בחברה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כזאב. אכן, תפיסתו של בית המשפט היא מאוזנת.

הוא פועל על פי "אמות המידה שמכתיב השכל הישר" (השופט י. כהן בע"פ 763/77 בריזה נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 824, 827) הוא מונע עצמו מתוצאות אבסורדיות (ראה ע"פ 794/77 חייט נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 127, 132), ומדריך עצמו על פי "מבחן מתקבל על הדעת" השופט לנדוי בע"פ 20/53 הנ"ל, בעמ' 853). הוא לוקח בחשבון את המציאות הקיימת, אך הוא אינו רואה בה חזות הכל".

(בג"צ 7974/93 סויסה נגד היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד מח(2) 749, 771).

וכבר נפסק בנדון, כי ממורה נדרש סטנדרט התנהגות גבוה ודוגמא אישית לתלמידים (ראה עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נגד זוהר בן-אשר, פ"ד נב(1), 650).

ובעש"מ 3362/02, שניתן ביום 4.6.02 שבו חזר בית המשפט העליון על ההלכה שנקבעה גם בעש"מ 2699/01 בעניין גימאל חלף, שהובא בטיעוניה של התובעת לגבי תפקידו של מי שנושא תפקיד חינוכי:

"לתפקיד המורה נועדה משמעות מיוחדת, היותו מחנך האמור לשמש דוגמה לתלמידיו, ולכן יש חשיבות רבה לשמירה על מעמדו ועל יוקרתו בעיני תלמידיו".

(4) לעניין יסודות העבירה בסעיף 17(4) לחוק, שגם בה הורשע הנאשם זו נוגעת להתנהגות בלתי הוגנת של עובד במילוי תפקידו או בקשר איתו, יסודות עבירה אלה לא זכו לאותה בחינה שיפוטית, כפי שהדבר נעשה לגבי העבירה של התנהגות שאינה הולמת כאמור לעיל.

עם זאת, ניתן להסיק מפסיקתו של בית המשפט העליון שבו הורשעו עובדי מדינה בעבירה כאמור, כי מדובר בנסיבות שבהן עובד מדינה משיג בעיקר לעצמו טובות הנאה שונות ממסגרת תפקידו, לעניינו הגשת בקשות לתמריץ שכ"ד שבבסיסו קיים יסוד של זיוף כאשר התמריץ ניתן כחלק ממעטפת זכויותיו של מורה שעבר לאזור הדרום, על פי מדיניות ונוהלי משרד החינוך.

(עיין בעש"מ 2/79, פלוני נגד נציב שירות המדינה, (פורסם בפ"ד לג(2), עמ' 274 – שליחת יד בקופה קטנה לרכישת שתייה וכריכים לשימוש עצמי, וכן בעש"מ 177/01 אברהם קליין נגד מדינת ישראל, פורסם בפ"ד א(3), עמ' 57 – שם שלח הנאשם את ידו בכספי הציבור כשהיה מופקד עליהם). ובעש"מ 6978/00 בעניין מוטיל ואח', ופסקי דין שאוזכרו שם, פורסם בפ"ד נד(4) בעמ' 865).

(5) בית הדין מוצא נסיבות לקולא בכך שהנאשם קיבל אחריות מלאה על מעשיו, הודה במעשיו הפיק את הלקח מכישלונו, וחסך גם את זמנו השיפוטי של בית הדין.

ג. על תכלית אמצעי המשמעת

(1) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כדי להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם, כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה. בכל מקרה ומקרה, על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת המוטלים במסגרת הסדר, יש בהם כדי לשרת את התכלית האמורה.

(4) ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונאל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית:

"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל".

בג"צ 669/86 רובין נגד ברגר ואחרים פ"ד מא(1) 749, 840).

(5) בהבדל מעובד רגיל, שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות המוטלת על עובד מדינה בכיר היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא בעל אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי.

(לעניין זה ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, ינואר 1998, עמ' 7).

ולכן:

"הציבור זכאי לכך שעובדי המדינה, הפועלים מטעמו ולמענו יהיו אנשים אמיתיים והגונים. אמון הציבור בשירות המדינה ושיתוף הפעולה עלולים להתערער, אם יתברר לציבור כי עובד המדינה, העומד לשרתו, עבר עבירה שיש עמה קלון".
(עש"מ 4411/99, מדינת ישראל נגד אלקלעי)

בפסק דין אחר הבליט כב' השופט זמיר את תכליתם של אמצעי המשמעת באומרו: "מהי אם כן תכלית החוק, לעניין זה? התכלית העיקרית של חוק המשמעת היא השמירה על התפקוד הראוי והתדמית הראויה של שירות המדינה".
(עש"מ 5574/00 אורי בנית נגד מדינת ישראל).

(6) בפסיקה נוספת, בית המשפט העליון הבליט את תפקידם ההרתעתי והמניעתי של אמצעי המשמעת (ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי; עש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש) ובעש"מ 7111/02 בעניין אשואל ואח' שניתן ביום 21.1.03, נקבע כי: "שמירה על תדמית ראויה של השירות הציבורי מהווה תנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה. בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, נועד ההליך המשמעת למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה; אשר על כן בבואו להטיל אמצעי משמעת, יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה. כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות. בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעת".

(7) על תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת חזר בבית משפט העליון בעש"מ 7113/02, מדינת ישראל נגד שחר לוי שניתן בתאריך 1.5.2003: "כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו. ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את מעשיו, על מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד".

(8) ואולם תפקידם המרתיע של אמצעי המשמעת אינו חזות הכל. לאחרונה ריכך בית המשפט העליון את גישתו האמורה, וקבע כי תכלית זו צריכה להיבחן גם בהתחשב בנסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בעש"מ 6737/03 בעניין נחום זקן פסק: "התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות לעניין העונש, יתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו

האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו".

ובפסק דין מאוחר יותר חזר בית המשפט העליון על גישתו האמורה: "עם זאת, אל מול, ולצד שיקולים משמעותיים ומכריעים אלה, מצווים אנו לבחון כל מקרה לגופו על פי נסיבותיו המיוחדות (ראו עש"מ 10250/01 מוכתרי נגד נציבות שירות המדינה (לא פורסם)). החזקה בדבר הצורך בענישה מחמירה יכולה להיחלש נוכח נסיבות מיוחדות של המקרה או של העומד לדין".
(עש"מ 10566/02, מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, ניתן בתאריך 23.3.03, וכן ראה את עש"מ 5271/03 בעניין חבצלת סדיקוב שניתן בתאריך 10.9.03, ואת עש"מ 1543/03 בעניין דמאן פאלח שניתן ביום 18.11.03 ועש"מ 6920/03 בעניין

ד"ר אברהם כהן שניתן ב- 16.2.04 ועש"מ 10006/04 בעניין ואיל חיג'אזי שניתן ביום 15.3.05, ועש"מ 3446/05 בעניין נאיל דראושה).

מובן הוא, כי בכל מקרה ומקרה על בית הדין לבחון, האם יש באמצעי המשמעת המוטלים במסגרתו של הסדר הטיעון כדי להגשים את תכליתם של דיני המשמעת תוך איזונים עם הנסיבות האישיות.

ד. על הנסיבות האישיות

(1) הנאשם בן 28, תפקד בצורה נאותה כמורה במשך פרק זמן של כ-8 שנים עד אשר הושעה מתפקידו.

(2) למדנו מנציג המשרד כי הנאשם נעדר עבר פלילי או משמעותי קודם. ממכתבו של מנהלו שהוגש בפנינו עולה כי מדובר במורה חרוץ, שקדן ותורם לבית הספר שבו הועסק.

לגבי נסיבותיו האישיות של הנאשם: הנאשם נשוי ואב לילד, מצפה לילדו השני בשעה טובה ומוצלחת. רעייתו מועסקת כמורה באזור הדרום.

(3) לתרומתו של העובד באופן חיובי לשירות הציבורי במשך שנים (הגם שהתרומה לא הייתה רבת שנים) יש השפעה על מידתם של אמצעי המשמעת, וכך פסק כב' השופט חשין:

"לו היה הערער עובד בשירות המדינה שנים ארוכות לאחר כל אותן שנים היה נתפס בכך כפי שעשה מעשה של מעילה באמון, אפשר אמרתי רוח שטות נכנסה באדם ועשה מעשה שעשה. אדם שכך שירת את המדינה בנאמנות שנים רבות אפשר אין זה ראוי כי תקופח פרנסתו במחי יד..."
(עש"מ 1827/02 אברהם ספיר נגד מדינת ישראל דינים עליון סא, 268).

והשאלה שלעולם עומדת בפתחו של בית הדין הינה, מהי תרומתו והשפעתו של שירות מועיל בשירות הציבורי, שעה שבאים אנו להטיל את אמצעי המשמעת, שרק באמצעותם ניתן להגשים את התכלית שגלומה בהטלתם של אלה, והיא ההגנה על השירות

הציבורי והשגת יסוד ההרתעה והמניעה, ואלה כאמור נבחנים כמצויין לעיל, גם לנוכח הנסיבות האישיות של כל נאשם ונאשם.

ה. לשאלת כיבודם של הסדרי הטיעון

שיקול הדעת אם לכבד הסדר טיעון, לדחותו באופן מלא, או לשנותו במידה זו או אחרת, מסור לשיקול דעתו של בית הדין. ככלל, בית הדין מכבד הסדרי טיעון שנקשרים בין הצדדים, זולת אם הוא מגיע למסקנה כי, צריך היה להגיע להסדר טיעון שונה ברכיב זה או אחר, כדי לשרת בצורה טובה יותר את תכלית דיני המשמעת, תוך איזונה עם נסיבות העבירה והנסיבות האישיות, כפי שנפסק בעניין זה עש"מ 4592/97 בעניין אליהו סבג:

"לעיתים קרובות יש עניין בעריכת הסדר טיעון, ולפיכך יש גם בדרך כלל, עניין לציבור בקיום הסדר טיעון. לכן, אין זה ראוי שבית הדין יסטה מהסדר טיעון אלא אם יש לכך טעם טוב לסטות מהסדר הטיעון, אם אמצעי המשמעת סוטים במידה משמעותית מן האמצעים הראויים בנסיבות המקרה, או אם הם בלתי סבירים באופן בולט, עד שהעניין הציבורי הדורש לסטות מן ההסדר גובר על העניין הציבורי בקיום הסדרי טיעון."

בפסק דין של בית המשפט העליון, ע"פ 1958/98 פלוני נגד מדינת ישראל. על המדוכה ישבו תשעה שופטים, בו נקבעה ההלכה לעניין שיקול דעתו של בית המשפט בשאלת כיבודם של הסדרי טיעון:

"המסקנה היא כי שיקול המפר במידה משמעותית את האיזון הראוי בין שיקולי הענישה הרלבנטיים, באופן שנוצר יחס בלתי הולם בין ההקלה הניתנת לנאשם לבין האינטרס הציבורי, יהיה בו כדי לפסול את הסדר הטיעון בשל טעותה של התביעה וזאת גם אם מניעה כשרים הם".
(שם, פסקה 18, עמ' 14).

כן קבע בית המשפט בפסקה 24 בעמ' 19, שכותרתה "סיכומם של דברים" כי:
"בהיעדר פגם או פסול בהודיה שניתנה במסגרת הסדר טיעון, ירשיע בית המשפט את הנאשם על פי הודייתו, ויגזור את עונשו. בהתקיים איזון ראוי בין האינטרס הציבורי הפרטני והאינטרס הציבורי הרחב שהתביעה מייצגת מצד אחד, לבין טובת ההנאה שניתנה לנאשם מצד אחד, יכבד בית המשפט את הסדר הטיעון. בית המשפט ישווה לנגד עיניו, בין היתר, את המגמה העקרונית לעידוד הסדרי טיעון. בנסיבות שבהן יראה לדחות את הסדר הטיעון, יגזור בית המשפט עונש שהיה גוזר אילו היה בא לפניו הסדר טיעון שקול ומאוזן. מן הראוי הוא שגם לאחר דחיית הסדר הטיעון, כך שהעונש אשר יטיל לא יחרוג במידה קיצונית ובלתי פרופורציונאלית מהעונש שעליו הסכימו הצדדים".

וכן נפסק:

"אכן בית המשפט אף בית הדין למשמעת אינו קשור להסדר טיעון שנערך בין הצדדים, והוא גוזר את הדין על פי שיקול דעתו. פסיקתנו דנה רבות בשאלת היחס בין העונש שהצדדים מסכימים על גובהו בהסדר טיעון, לבין שיקול הדעת של הערכאה הגוזרת את הדין, ואין מקום להרחיב בשאלה זו בעניין שלפני; גם אם ההסדר אינו מקל, הרי לא הובהר די הצורך, הטעם, שבגינו ראה בית הדין לסטות ממנו".

(עש"מ 11128/04 בעניין אברהם טאפירו, שניתן בתאריך 30.12.2004).

סוף דבר

13. לאחר שבית הדין שקל את טיעוני הצדדים כפי שנטענו בפניו ואת מקבץ השיקולים שפרסנו לעיל, הוא הגיע לכלל מסקנה כי הסדר הטיעון שהושג בין הצדדים הינו הסדר טיעון מאוזן ומידתי, אשר נותן את המשקלים הראויים לכל אחד מהרכיבים הרלבנטיים בעניין כיבודו. על כן, בית הדין נותן להסדר הטיעון שהושג בין הצדדים, תוקף.

14. לנוכח ההחלטה שאליה הגענו לעיל, יוטלו על הנאשם אמצעי אלה:

א. נזיפה חמורה - כמסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין המופנה במישרין לנאשם והמצביע כי נפל פסול בדרך בה ביקש לממש זכות, שהגיעה לו כדין על פי מדיניות התמריצים לקבלת שכר דירה, באמצעות הגשת חוזים ובקשות כוזבות.

ב. פיטורים – הנאשם יפוטר לאלתר משירות המדינה – תוך קבלת פיצויי פיטורין מלאים.

ג. פסילה משירות המדינה – הנאשם יפסל משירות המדינה לפרק זמן של שנה וחצי מיום מתן גזר הדין.

בית הדין אינו סבור כי יש מקום לשנות את תקופת פסילתו של הנאשם בתוקף מחודש אוקטובר 2004 – תחילת השעייתו, באופן שתסתיים בחודש אפריל 2005, כחמישה חודשים לאחר גזר דינו. אין זה בסיס ההסכמה שאליו הגיעו הצדדים (ראה בעניין זה את גישתו של בית המשפט העליון בסוגיית מירוץ הפסילה בעש"מ 10006/04 ואיל חיג'אזי נגד בית הדין למשמעת של עובדי המדינה מיום ח' בסיון התשס"ה – 15.6.05).

לעניין ההשבה

15. כלל הוא כי בית הדין רשאי להורות כי הנאשם ישיב זכות ממונים לקופת המדינה שהשיגה במעשה העבירה, על פי התנאים הקבועים בסעיף 35 לחוק.

16. במהלך שמיעתם של הטיעונים בנדון התרשמו כי, נפלה אי הבנה בין הצדדים לעניין גיבושו ושכלולו של הסדר הטיעון לעניין מידתה של ההשבה לרבות ויתור עליה מצידה של התביעה.

לא אחת קורה שכל צד לפי הבנתו הסובייקטיבית מאמין באמת שלו לגבי התוצאה הסופית של המשא ומתן, ואנו נחשפנו לפער שקיים בין הצדדים. לאחר שעיינו בטיעוני הצדדים בעניין זה, הגענו לכלל מסקנה, כי לצידו של כל צד עומדת האמת שלו, אולם בסופו של דבר עלינו להחליט בסוגיה זאת.

17. סברנו כי, בנסיבות העניין רואי להגיע למעין פשרה בעניין זה והחלטנו לחייב את הנאשם בחובת השבה, בשווה ערך של 500 דולר שינוכו מפיצויי הפיטורים שישולמו עובר לפיטוריו. גישתנו זו נסמכת בין השאר על כך שהנאשם לא עשה חשבון של שעות עבודה ותרים מעל הנדרש ממנו, כעולה ממכתבו של מנהל בית הספר.

גם התחשבנו בכך שהנאשם עדיין לא מועסק וגם בציפייה שנוצרה בלבם של הסניגור והנאשם כי המשא ומתן נתגבש לידי הסכמה מלאה, הגם שהוא לא הבשיל כאמור להבנתו של התובע לידי הסכמה סופית, וגם לעיקרון ההסתמכות של צד, צריך לתת משקל מסויים (ראה את בג"צ 218/85 תקוה ארביב נגד פרקליט מחוז ת"א, לעניין מכלול השיקולים שנבחנים לעניינו של אינטרס ההסתמכות, פד"י מ(2) בע"מ 693 ; ראה גם את דנ"פ 1187/03 בעניין אופיר פרץ). (ולעניין תרומתו של עובד ציבור בשעות העבודה מעבר לנדרש והשפעתה על חובת ההשבה ראה את בד"מ 64/05).

18. אשר על כן בתוקף סמכותנו לפי סעיף 35 לחוק, אנו מורים כי הנאשם ישיב סך שווה ערך ל- 500 דולר לקופת המדינה, אשר יקוזזו מפיצויי הפיטורין להם יהיה זכאי עובר לפיטוריו.

המלצה

19. בית הדין ממליץ שבתום תקופת פסילתו של הנאשם, משרד החינוך ישקול באהדה את קבלתו בחזרה לעולם ההוראה באזור הדרום או בכל מקום אחר, לאחר שיתן את הדין על מעשיו ויבין את הלקח הראוי מהם, יש מקום שהמדינה תגלה נכונות להשיבו לעולם ההוראה בתום תקופת הפסילה ופרק הצינון מעולם ההוראה, מובן שעל פי שיקול דעתה.

אמצעי המשמעת הודעו בנוכחות הצדדים ביום כ"ה בחשון התשס"ו – 27.11.05.

גזר הדין המפורט והמנומק ניתן היום, כ"ח בחשון התשס"ו – 30.11.05, שלא בנוכחות הצדדים, להם הוא יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

(-)	(-)	(-)
ד"ר יצחק הגר	נחמה ז'ק	עו"ד יוסף תלרז
חבר	חברה	אב ביה"ד יו"ר

6. בד"מ 84/04 - קבלת שכר דירה מוגדל על ידי זיוף טופס חוזה שכירות

תמצית פסק הדין

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה הרשיע את הנאשם, המועסק כמורה בביה"ס יסודי בתל-שבע משנת 2001, בעבירות משמעת שונות.

הנאשם הורשע על פי הודאתו במסגרת הסדר טיעון, בגין קבלת שכר דירה מוגדל על ידי זיוף טופס חוזה שכירות.

התביעה - במסגרת הסדר הטיעון, התביעה בקשה להטיל על הנאשם את אמצעי המשמעת של: נזיפה חמורה, פיטורין לאלתר ופסילה לתפקידי הוראה לפרק זמן של שנה וחצי.

המשרד - מצדד בהסדר הטיעון וכן לגישתו יש מקום לפסול את הנאשם לתפקידי ניהול ופיקוח לפרק זמן של 5 שנים.

הסניגור - ביקש מבית הדין לאמץ את הסדר הטיעון.

הנאשם - הביע צער וחרטה מלאה על מעשיו.

בית הדין שקל את טיעוני הצדדים לגבי הסדר הטיעון המוצע, דפוס התנהגותו של הנאשם, תכלית אמצעי המשמעת, ונסיבותיו האישיות של הנאשם, והחליט לאמץ את הסדר הטיעון ולהטיל על הנאשם את אמצעי המשמעת של:

נזיפה חמורה – כמסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין המצביע כי נפל פגם חמור במעשיו של הנאשם וכי נפל פסול בדרך בה ביקש לממש זכות שהגיעה לו כדין.

פיטורין - הנאשם יפוטל לאלתר משירות המדינה אגב תשלום פיצוי פיטורין מלאים.

פסילה מתפקידי הוראה – לפרק זמן של שנה וחמישה חודשים (חודש ימים פחות מכפי שסוכם בהסדר הטיעון על מנת לאפשר לנאשם לחזור בתום הפסילה לשנת הלימודים הרלוונטית באותו מועד).

ניתן ביום י"ב באדר ב' התשס"ה – 29.03.2005

ההרכב:

עו"ד יוסף תלרז, אב בית הדין – יו"ר

מר אפריים פוסט - חבר

מר אליעזר וינוגרד - חברה

י"ט באדר ב' התשס"ה
30 במרץ 2005

בד. 2005-549
בד"מ 84/04

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה

בפני : עו"ד יוסף תלרז, אב בית הדין
מר אפרים פוסט
מר אליעזר וינוגרד
- יו"ר
- חבר
- חבר

התובעת: עו"ד גלית שוהם

הנאשם:

ב"כ הנאשם: עו"ד מוחמד וותד

נציג המשרד: מר אהרון יהודה (אינו נוכח)

גזר – דין

ההליך

1. הנאשם יליד שנת 1979, שהועסק במועד הרלבנטי כמורה בבית ספר יסודי בתל-שבע לפי דרגה של מורה לא מוסמך שלב א'+, והנמצא בשירות המדינה מתאריך 1.9.2001, ומושעה מיום 14.10.2004, הורשע על ידינו סיום י"ח באדר ב' התשס"ה – 29.3.2005 בעבירות לפי סעיפים 17(1), (3) ו-4(4) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג – 1963 (להלן – החוק), יחד עם סעיף 1(4) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי הוראה.

2. הנאשם הורשע בעבירות כאמור בעטיים של שני אישומים שהוגשו נגדו, לנוכח מדיניותו של משרד החינוך להעניק תמריצים. למורים הצפוניים שנאותו לעבור וללמד באזור הדרום, על ידי השתתפות בשכר דירה בסך מירבי של 562 ₪ לכל חודש:

א. **האישום הראשון** – יסודו בכך כי, בשנת הלימודים תשס"ג, הנאשם בשעה שהתגורר בדירה אותה שכר כדין מבעל הדירה ברח' מצדה בבאר שבע, על בסיסו של הסכם שכירות שנחתם עם המשכיר, החליט לאחר חתימתו על ההסכם להגיש למשרד החינוך הסכם אחר שהיה הסכם מזויף לגבי שיעורו של שכר הדירה ששולם על ידו, כאשר שכר הדירה באותו הסכם חדש שנערך ונחתם על ידי הנאשם, ואשר המשכיר טען כי לא היה צד לו, הוגדל שכר הדירה על ידי הנאשם בסך של כ-200 ₪ לחודש.

ב. **האישום השני** – מתייחס לשנת לימודים מוקדמת יותר תשס"א – באותה העת הנאשם התגורר בדירה שאותה שכר כדין על בסיסו של הסכם שכירות מקורי וחתום כדין ברח' ברנפלד בבאר שבע.

אולם, הנאשם בעקבות חתימתו על הסכם זה, ערך הסכם חדש נוסף שהיה הסכם מזויף, לגבי אותה דירה שבה התגורר בפועל. בהסכם זה שונה שיעורו של שכר הדירה ששולם בגין המושכר, וכן הוספו להסכם שמוותיהם של שוכרים אחרים שכלל לא התגוררו בדירה בפועל.

חלקו של הנאשם לגבי אותו הסכם הגיע לסך מוגדל של כ-400 ₪ שכר דירה גבוה יותר מזה ששולם על ידו בפועל על פי ההסכם המקורי.

טיעונים לכיבודו של הסדר טיעון

3. הנאשם הורשע כאמור על בסיסו של הסדר טיעון שאליו הגיעו הצדדים, שעיקרו היה כי, בכפוף להודאת הנאשם והרשעתו על ידנו כאמור, יוטלו עליו אמצעי משמעת מוסכמים של:
  - א. נזיפה חמורה;
  - ב. פיטורים לאלתר, תוך תשלומם המלא של פיצויי הפיטורים;
  - ג. פסילה לתפקידי הוראה לפרק זמן של שנה וחצי – מיום גזר הדין.
4. הצדדים טענו בפנינו את טיעוניהם לעניין כיבודו של הסדר הטיעון:

א. עמדת התביעה

- 1) התובעת המלומדת הדגישה בפנינו, במסגרתו של ההסדר, את תכליתם של אמצעי המשמעת בדין המשמעתי שנועדו להגן על תדמיתו ושמו הטוב של השירות הציבורי ועל תפקודו הנאות, כפי שהדבר בא לידי ביטוי בין השאר בעש"מ 1928/00 בעניין עמוס ברוכין, ובשע"מ 5282/98 בעניין תמר כתב.
- 2) הסדר הטיעון כאמור משתלב עם מידת החומרה, שבה יש להתייחס למעשי זיוף של מורים מהם נדרש סטנדרט של התנהגות גבוה בהיותם מודל לחיקוי של תלמידיהם, כתימוכין לאותה גישה צינה התובעת המלומדת בפנינו את דבר פסיקתו של בית משפט העליון בעש"מ 2699/01 בעניין ג'מיל חלף, וכן את עש"מ 917/99 בעניין עבדאללה חמזה. – פסקי דין אלה עסקו במעשים פליליים של עובדי הוראה שבגינם נתנו את הדין בבתי המשפט הפליליים, וגם בפני בית הדין.
- 3) הנאשם כשל בהתנהגותו הנדרשת כבר מקרוב מאותו מועד שבו החל את תפקידו במשרד החינוך, ואותה מידת התחשבות כלפי עובד וותיק, כביטוייה בעש"מ 1827/01 בעניין ספיר, אינה רלבנטית להתנהגותו של הנאשם, אשר בסמוך לתחילת העסקתו עשה את מעשי הזיוף הראשון.
- התובעת רואה את נסיבות הקולא בהתנהגותו של הנאשם, בכך שהתגורר בפועל בשתי הדירות, כי אחרת גישתה של התביעה כלפי הנאשם הייתה מחמירה יותר, וכן בעובדת הודייתו בפנינו ובחיסכון שנגרם לזמננו השיפוטי.

- 4) התובעת ביקשה מבית הדין ליתן תוקף להסדר הטיעון.

ב. גישת המשרד

- נציג המשרד לא נכח בדיון. אולם, בהפסקתו של הדיון התובעת הצליחה ליצור עימו קשר. נציג המשרד מצטרף למידתם של אמצעי המשמעת, שעליהם הסכימו הצדדים כאמור. ואולם, לגישתו, יש מקום להוסיף להם רכיב נוסף, והוא פסילתו של הנאשם לתפקידי ניהול ופיקוח לפרק זמן של 5 שנים.

ג. טיעוני ההגנה

- (1) הסניגור המלומד אינו מקל ראש בטיעונו בפנינו בחומרתם של העבירות שבהם הורשע הנאשם, גם לנוכח מעמדו כמורה בישראל.
- הנאשם הגיע לאזור הדרום מכפר ג'ת, על מנת להשתלב במלאכת ההוראה והדרך על ידי חבריו על דרך הגשתם של בקשות וחוזים להשתתפות בשכר דירה מטעם משרד החינוך.
- (2) לגבי האישום הראשון שמענו כי, הנאשם בשל לחץ פנימי שאליו נכנס ולנוכח אובדנו של החוזה המקורי, בשל חשש כהבנתו שבעל הדירה אמור למכור את דירתו לצד שלישי ולכן יאלץ לעזוב את הדירה, וכן בשל היעדרו של החוזה המקורי הנאשם זייף את החוזה הראשון.
- נסיבות עבירה אלה נשמעו מפיו של הסניגור המלומד. -מפיה של התובעת המלומדת שמענו כי, עולה מסל ראיותיה מצב דברים שונה.
- אולם, לנוכח פני ההסדר לא נוכל להכריע במחלוקת.
- (3) עוד שמענו מהסניגור המלומד כי, מידת ההנאה הכספית מזיופם של החוזים לא הייתה גבוהה.
- הנאשם התגורר בפועל באותן דירות, אליהן הגיע לצורך עבודתו, על פי מדיניות העידוד והתמריצים של משרד החינוך.
- (4) לגבי הנסיבות האישיות – שמענו כי, מדובר בנאשם בן למשפחה מרובת ילדים, רווק במעמדו האישי, אביו חולה, אמו עקרת בית, ומאז תחילת השעייתו בתאריך 14.10.2004 הנאשם אינו מועסק.
- שמענו מפיו של הסניגור כי, הנאשם הביע ומביע חרטה מלאה וצער על כשלונו זה, והחליט ליטול אחריות ולהודות בפנינו בעבירות שבהן הואשם ובכך חסך מזמנו השיפוטי.
- (5) הסניגור המלומד גם הוא מבקש כי, בית הדין יתן תוקף להסדר הטיעון.

החלטת בית הדין

5. בית הדין שקל שורה של שיקולים בשאלה אם יש מקום ליתן תוקף של להסדר הטיעון, כפי שהושג בין הצדדים, או שמא ראוי לשנותו לחומר או

לקולא לפי אומד שיקול דעתנו. לצורך קבלת החלטתנו נשקלו על ידנו השיקולים הבאים:

א. לדפוס התנהגותו של הנאשם

- (1) הנאשם, לגבי שתי שנות לימוד תשס"א ו-תשס"ג, זייף שני חוזי שכירות והגיש למשרד החינוך על מנת לקבל שכר דירה גבוה יותר אך במקצת ממידת זכאותו. מעשי זיוף או שימוש במסמך מזויף בנתיב הפלילי נחשבים כעבירות פליליות (סעיפים 418 עד 420 לחוק האמור). הגם, שהנאשם לא הואשם ולא הורשע בעבירות פליליות ואף לא יעמוד בעתיד בפני סכנה כזו, כמוצא מפי התובעת.

בית הדין רואה בחומרה את מעשיו של הנאשם, בהתחשב ברמת ההתנהגות שנדרשת ממורה בישראל לנוכח אופיים המתוכנן של העבירות שנעשות מטבע הדברים ממצב של מודעות לטיב המעשה.

(2) צל כבד ומכביד רובץ על מעשיו של הנאשם במיוחד לנוכח יסוד המעילה באמון שהיה כרוך בו, בכך שהגיש מסמך מזויף על חוזה שכירות למח' התמריצים במחוז דרום במשרד החינוך, שנתנו בו את מבטחם שיגיש חוזה כדון ולא יעשה שימוש במסמך מזויף.

ולגבי דפוס התנהגותו - ראינו לנכון להביא את דבר פסיקתו של בית המשפט העליון בעש"מ 10129/01 מדינת ישראל נ' טליה בת צ'רלס גניש :

"כבר נאמר לא אחת בפסיקתנו, כי עובד הציבור הוא נאמן הציבור. החומרה במעשים מן הסוג שבו הורשעה המשיבה, אינה נעוצה בהיזק הכספי ואף לא בחסר בממון קופת המדינה, אלה במעילה באמון הכרוכה במעשים אלה. קשת המעשים הנכללים בעבירות של מעילה באמון היא מגוונת ומבטאת מידות חומרה שונות. היא כוללת עבירות חמורות כגניבה ממעביד, מעשי מרמה או זיוף וכן הפרת אמונים ואף מעשים שאינם פליליים במובהק, אשר היסוד של מעילה באמון הוא היסוד הדומיננטי בהם. בשל עוצמת הפיתוי והקלות בה ניתן להערים על המערכת בכל הנוגע לקבלת טובות הנאה שלא כדון." (פורסם בדינים עליון, כרך סא, 204)

כאשר על גישה נורמטיבית זו חזר בית המשפט העליון לאחרונה בעש"מ 5044/03 רות בליתי נגד נציבות שירות המדים (ניתן ביום כ"ד בניסן התשס"ד – 18.4.2004) :

"אכן, עמדתו של בית משפט זה ביחס לעבירות, כדוגמת אלו בהן הורשעה המערערת, עמדה עקבית ונחרצת היא, עבירות אלו גורמות לפגיעה חמורה בתדמיתו של השירות הציבורי ובאמון הציבור בו ויש לפעול בכל האמצעים למיגורן. ...

הדבר נכון שבעתיים במקרה דנן, בו שימשה המערערת כאחראית על מערכת דיווח השעות, ולעניין זה כבר נפסק בפרשת אלקריף.

במיוחד, כך במקרים בהם מדובר בעובד הממונה על התחום, אשר מעל באמון בתחום שעליו היה מופקד. בנסיבות כאלה אין לאפשר לעובד להישאר במקום העבודה שבו פעל כאמור. אמצעי המשמעת המתאים הוא, איפוא, הרחקת העובד והעברת המסר לעובדים אחרים בשירות המדינה, כי הסטייה מהדרך לא תצלח."

(פיסקה 5 לפסק הדין שניתן ביום 18.4.2004).

(3) הנאשם הורשע על ידינו בעבירות לפי סעיפים 17(1), (3) ו-4(4) לחוק :

"(1) עשה מעשה או התנהג באופן שפגע במשמעת שירות המדינה;

(3) התנהג התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה או התנהג התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו, או בשמו הטוב של שירות המדינה;

(4) התנהג התנהגות בלתי הוגנת במילוי תפקידו או בקשר איתו;"

(4) ליסודות העבירה לפי סעיף 17(1) לחוק, שעניינו פגיעה במשמעת שירות המדינה, די אם נפנה לאמירתו הברורה והחד-משמעית של בית המשפט העליון, מפיו של השופט שמגר (לפי תוארו דאז), בעש"מ 3/75 בעניין אלפונסו דבוש, שפורסם בפ"ד לו(1), בעמ' 231 :

"לא אמצה כאן תיאור כל יסודותיה וסימני האיפיון של המושג "משמעת". יספיק לצורך הנושא שבפנינו אם אומר כי המשמעת היא בעיקרה מערכת הנורמות, הנהלים והנהגים, המסדירה אופן פעולתה של מסגרת ארגונית בעלת מעמד מיוחד, והקובעת סדריה ובכלל זה חובותיהם וסמכויותיהם של המשרתים בה, בזיקתם זה לזה ובזיקתם למסגרת עצמה."

(5) לעניין יסודות העבירה, לפי סעיף 17(3) לחוק, שגם בה הורשע הנאשם בהתנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה, או התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו או בשמו הטוב של שירות המדינה – על כך, עונה כב' השופט זמיר:

"התנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים. הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסוים או בארגון מסוים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון. עם זאת, יש לומר כי התנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד המדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם. ראשית, אפשר שהתנהגות תיחשב בלתי הולמת אף שאין בה שום יחוד למקצוע מסוים או לארגון מסוים: היא אינה הולמת משום שהיא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון.

היא סוטה באופן מהותי מכללי התנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה. זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע, אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון." (ראה ער"מ 1351/95 ליאון פינקלשטיין נגד התובע בבית הדין המקומי למשמעת, פ"ד מט(5), 573, 578).

במקום אחר, אומר השופט זמיר (עש"מ 246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין:

"התשובה היא, שהתנהגות כזאת לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות המיוחדת לתפקיד מסוים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי-הולמת, במשמעות של סעיף 17(3) לחוק המשמעת, גם אם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד."

בפסק דין שניתן בתקופה האחרונה עש"מ 3849/03 מיכל אלבז נגד נציבות שירות המדינה נפסק לגבי טיבה ומהות של העבירה:

"אכן, עבירה לפי סעיף 17(3) אינה עבירה שגבולותיה מוגדרים, וכבר נאמר עליה שהיא בעלת "רקמה פתוחה", המתאימה את עצמה לנסיבות העניין ולזמנים, ושוליה רחבים ביותר. אף על-פי כן, היא איננה חסרת גבולות, והיא מתאפיינת בהתנהגות פסולה מן הסוג "ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון."

ואכן מידה ממשית של פסול בולטת על פני מעשיו של הנאשם, במיוחד לנוכח מעמדו כמורה. בית הדין, בבואו לצקת תוכן ל"התנהגות שאינה הולמת" או שיש בה כדי לפגוע בתדמית

השירות, עליו ליתן ביטוי למושג של ההתנהגות ההולמת בעיני ה"ציבור הנאור" ו"האדם הסביר". אלה צריכים לשקף את הערכים והעקרונות, אשר מבוססים על יחסים שבין הפרט, לבין השירות הציבורי.

באשר לזאת אומר השופט ברק:

"בקביעת התוכן הקונקרטי של ההכללות המשמעתיות (התנהגות שאינה הולמת, שיש בה כדי לפגוע בתדמית) נותן בית-המשפט ביטוי לתפיסות יסוד ערכיות. בעשותו כן, עליו לבטא את שנראה כהתנהגות הולמת (או שאינה הולמת) בעיני הציבור הנאור בישראל. עליו לקבוע את דבר קיומה של פגיעה

בתדמית השירות הציבורי מזווית הראיה של האדם הסביר האמון על תפיסות היסוד של משטרנו.

כמובן, "הציבור הנאור" ו"האדם הסביר" אינם אלא מטאפורות (ראה בג"צ 14/86 לאור נגד המועצה לביקורת סרטים ומחזות, פ"ד מא(1) 421, 434; בג"צ 2481/93 דיין נגד מחוז ירושלים).

הם מהווים פרסוניפיקציה של האיזון הראוי בין הערכים, העקרונות והאינטרסים הנאבקים על הבכור. בעריכתו של איזון זה, יש להימנע מאידיאליזם שאין לו עיגון נורמטיבי. השופט אינו שואף אל הנאצל והטהור, שאינו בנמצא. הוא אינו מעמיד לנגד עיניו חברה אידיאלית שאין לה קיום במציאות ושאינה ניתנת להשגה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כמלאך. יחד עם זה, יש להימנע מפרגמטיזם המעוגן במוסר השוק. השופט אינו משקף את התפיסות המעוותות הפושות בחברה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כזאב. אכן, תפיסתו של בית המשפט היא מאוזנת.

הוא פועל על פי "אמות המידה שמכתיב השכל הישר" (השופט י. כהן בע"פ 763/77 בריזה נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 824, 827) הוא מונע עצמו מתוצאות אבסורדיות (ראה ע"פ 794/77 חייט נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 127, 132), ומדריך עצמו על פי "מבחן מתקבל על הדעת" השופט לנדוי בע"פ 20/53 הנ"ל, בעמ' 853). הוא לוקח בחשבון את המציאות הקיימת, אך הוא אינו רואה בה חזות הכל."

(בג"צ 7974/93 סויסה נגד היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד מח(2) 749, 771).

וכבר נפסק בנדון, כי ממורה נדרש סטנדרט התנהגות גבוה ודוגמא אישית לתלמידים (ראה עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נגד זוהר בן-אשר, פ"ד נב(1) 650).

ובעש"מ 3362/02, שניתן ביום 4.6.02 שבו חזר בית המשפט העליון על ההלכה שנקבעה גם בעש"מ 2699/01 בעניין ג'מאל חלף, שהובא בטיעוניה של התובעת, לגבי תפקידו של מי שנושא תפקיד חינוכי –

"לתפקיד המורה נועדה משמעות מיוחדת, בהיותו מחנך האמור לשמש דוגמה לתלמידיו, ולכן יש חשיבות רבה לשמירה על מעמדו ועל יוקרתו בעיני תלמידיו."

6) לעניין יסודות העבירה בסעיף 17(4) לחוק, שגם בה הורשע הנאשם, נוגעת להתנהגות בלתי הוגנת של עובד במילוי תפקידו או בקשר איתו, יסודות עבירה אלה לא זכו לאותה בחינה שיפוטית, כפי שהדבר נעשה לגבי העבירה של התנהגות שאינה הולמת כאמור לעיל. עם זאת, ניתן להסיק מפסיקתו של בית המשפט העליון שבו הורשעו עובדי מדינה בעבירה כאמור, כי מדובר בנסיבות שבהן עובד מדינה משיג בעיקר לעצמו טובות הנאה שונות ממסגרת תפקידו, לעניינו הגשת בקשות לתמריצי שכ"ד שבבסיסם קיים יסוד של זיוף כחלק ממעטפת זכויותיו של מורה שעבר לאזור הדרום, על פי מדיניות ונוהלי משרד החינוך, ומועל כתוצאה מכך בכספי הציבור. (עיין בעש"מ 2/79, פלוני נגד נציב שירות המדינה, [ורסם בפ"ד לג(2), עמ' 274 – שליחת יד בקופה קטנה לרכישת שתייה וכריכים לשימוש עצמי; וכן בעש"מ 177/01 אברהם קליין נגד מדינת ישראל, פורסם בפ"ד א(3), עמ' 57 – שם שלח הנאשם את ידו בכספי הציבור כשהיה מופקד עליהם).

ב. על תכלית אמצעי המשמעת

1) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה, שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כיד להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם, כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה.

בכל מקרה ומקרה, על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת המוטלים,

יש בהם כדי, לשרת את התכלית האמורה.

(2) ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית:

"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל."
(בג"צ 669/86 רובין נגד ברר ואחרים, פ"ד מא(1), 749, 840).

(3) בהבדל מעובד רגיל, שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות המוטלת על עובד המדינה בכיר היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא על אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי.
(ולעניין זה, ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, ינואר 1998, עמ' 7).

ולכן:

"הציבור זכאי לכך שעובדי המדינה, הפועלים מטעמו ולמענו יהיו אנשים אמינים והגונים. אמון הציבור בשירות המדינה ושיתוף הפעולה עלולים להתערער, אם יתברר לציבור כי עובד המדינה, העומד לשרתו, עבר עבירה שיש עימה קלון."
(עש"מ 4411/99 מדינת ישראל נגד אלקלעי).

(4) בפסק דין אחר הבליט כב' השופט זמיר את תכליתם של אמצעי המשמעת באומרו: **"מהי אם כן תכלית החוק, לעניין זה? התכלית העיקרית של חוק המשמעת היא השמירה על התפקוד הראוי והתדמית הראויה של שירות המדינה."**
(עש"מ 5574/00 אורי בנית נגד מדינת ישראל).

(5) בתקופה האחרונה, בית המשפט העליון הבליט את תפקידם ההרתעתי והמניעתי של אמצעי המשמעת – (ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי; עש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש), ובעש"מ 7111/02 בעניין אשואל ואח' שניתן ביום 21.1.03, נקבע כי: **"שמירה על תדמית ראויה של השירות הציבורי מהווה התנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה. בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, השירות נועד להליך המשמעת למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה; אשר על כן בבוא להטיל אמצעי משמעת יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה, כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות. בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעת."**

על תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת חזר בית משפט העליון בעש"מ 7113/02, מדינת ישראל נגד שחר לוי, שניתן בתאריך 1.5.03:

"כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו. ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את מעשיו, על-מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד."

6) ואולם, תפקידו המרתיע של אמצעי המשמעת אינו חזות הכל, לאחרונה ריכך בית משפט העליון את גישתו האמורה. יקבע כי תכלית זו, צריכה להיבחן גם בהתחשב בנסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בעש"מ 6737/02 בעניין נחום זקן פסק: **"התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות, לעניין העונש, יתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו."**

ובפסק דין מאוחר יותר חזר בית משפט העליון על גישתו האמורה: **"עם זאת, אל מול, ולצד השיקולים משמעותיים ומכריעים אלה, מצווים אנו לבחון כל מקרה לגופו על פי נסיבותיו המיוחדות (ראו עש"מ 10250/01 מוכתרי נגד נציבות שירות המדינה (לא פורסם)). החזקה בדבר הצורך בענישה ומחמירה יכולה להיחלש נוכח נסיבות מיוחדות של המקרה או של העומד לדין."** (עש"מ 10566/02 מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, שניתן בתאריך 23.3.03; וכן ראה את עש"מ 5271/03 בעניין חבצלת סדיקוב שניתן בתאריך 10.9.03, עש"מ 1934/03 בעניין דמאן פלאח שניתן ב-18.11.03, ועש"מ 6920/03 בעניין ד"ר אברהם כהן שניתן בתאריך 16.2.04).

7) מובן הוא, כי בכל מקרה ומקרה על בית הדין לבחון, האם יש באמצעי המשמעת המוטלים כדי להגשים את תכליתם של דיני המשמעת, תוך איזונים עם הנסיבות האישיות.

ג. על הנסיבות האישיות

1) הנאשם אדם צעיר כבן 25, נעדר עבר פלילי או משמעותי, אשר למד לימודי הסמכה לתפקיד של מורה לימודים, כאשר בעת ביצוע העבירות טרם הושלמו הלימודים.

2) שמענו מפי הסניגור כי, הנאשם פעל להשלמת לימודיו ולדאבון לב הנאשם כשל במעשיו כאמור כבר בראשית דרכו הציבורית כישלון צורב וצורם.

עוד שמענו מפי הסניגור כי, הנאשם מביע חרטה עמוקה על מעשיו במצבו המשפחתי הוא רווק שתומך בהוריו, וכיום הינו מובטל.

3) ההלכה שנקבעה לגבי עובד עתיר תרומה אינה חלה עליו. **"לו היה הערער עובד בשירות המדינה שנים ארוכות ולאחר כל אותן שנים היה נתפס בכף כמי שעשה מעשה של מעילה באמון, אפשר אמרתי רוח-שטות נכנסה בו באדם ועשה מעשה שעשה. אדם שכך שירת את המדינה בנאמנות שנים רבות אפשר אין זה ראוי כי תקופח פרנסתו במחי יד."** (עש"מ 1827/02 אברהם ספיר נגד מדינת ישראל דינים עליון סא, 268).

ד. לשאלת כיבודם של הסדרי טיעון

1) בית דין זה בדומה לערכאות שיפוט אחרות ככלל, מכבד הסדרי טיעון זולת אם נפל בהם עיוות בלתי סביר או שכריתתם נעשתה משיקולים זרים וזאת ברוח פסיקתו של בית המשפט העליון:

ראה בעניין זה עש"מ 4592/97 בעניין אליהו סבג, בו נפסק כי: **"לעיתים קרובות יש עניין בעריכת הסדר טיעון, ולפיכך יש גם בדרך כלל עניין לציבור בקיום הסדר טיעון. לכן, אין זה ראוי שבית הדין יסטה מהסדר טיעון אלא אם יש לכך טעם טוב לסטות מהסדר הטיעון, אם אמצעי המשמעת סוטים במידה משמעותית מן האמצעים הראויים בנסיבות המקרה, או אם הם בלתי סבירים באופן בולט, עד שהעניין הציבורי הדורש לסטות מן ההסדר גובר על**

העניין הציבורי בקיום הסדרי טיעון.

לאחרונה ניתן על ידי בית המשפט העליון פסק דין ע.פ. 1958/98, פלוני נגד מדינת ישראל (פורסם בדינים עליון כרך סג, בעמ' 577). על המדוכה ישבו תשעה שופטים, ובפסק דין זה נקבעה ההלכה לעניין שיקול דעתו של בית המשפט בשאלת כיבודם של הסדרי טיעון:

"המסקנה היא כי שיקול המפר במידה משמעותית את האיזון הראוי בין שיקולי הענישה הרלוונטיים, באופן שנוצר יחס בלתי הולם בין ההקלה הניתנת לנאשם לבין האינטרס הציבורי, יהיה בו כדי לפסול את הסדר הטיעון בשל טעותה של התביעה וזאת גם אם מניעה כשרים הם."
(שם, פסיקה 18, עמ' 14).

(2) כן קבע בית המשפט בפסקה 24 בעמ' 19, שכותרתה "סיכומם של דברים" כי:
"בהיעדר פגם או פסול בהודיה שניתנה במסגרת הסדר טיעון, ירשיע בית המשפט את הנאשם על פי הודייתו ויגזור את עונשו. בהתקיים איזון ראוי בין האינטרס הציבורי הפרטני והאינטרס הציבורי הרחב שהתביעה מייצגת מצד אחד, לבין טובת ההנאה שניתנה לנאשם מצד אחד, יכבד בית המשפט את הסדר הטיעון. בית המשפט ישווה לנגד עיניו, בין היתר, את המגמה העקרונית לעידוד הסדרי טיעון.
בנסיבות שבהן יראה לדחות את הסדר הטיעון, יגזור בית המשפט עונש שהיה גוזר אילו היה בא לפניו הסדר טיעון שקול ומאוזן. מן הראוי הוא שגם לאחר דחיית הסדר טיעון, כך שהעונש אשר יטיל לא יחרוג במידה קיצונית ובלתי פרופורציונלית מהעונש שעליו הסכימו הצדדים."

וממש בימים אלה נפסק:

"אכן בית המשפט אף בית הדין למשמעת אינו קשור להסדר טיעון שנערך בין הצדדים, והוא גוזר את הדין על פי שיקול דעתו. פסיקתנו דנה רבות בשאלת היחס בין העונש שהצדדים מסכימים על גובהו בהסדר טיעון, לבין שיקול הדעת של הערכאה הגוזרת את הדין, ואין מקום להרחיב בשאלה זו בעניין שלפני; גם אם ההסדר הינו מקל, הרי לא הובהר די הצורך, הטעם, שבגיננו ראה בית הדין לסטות ממנו."

(עש"מ 11128/04 בעניין אברהם טאפירו, שניתן בתאריך 30.12.2004).

סוף דבר

5. לאחר שבית הדין שקל את טיעוני הצדדים כפי שנטענו בפניו ואת מקבץ השיקולים שפרסנו לעיל, הוא הגיע לכלל מסקנה כי הסדר הטיעון שהושג בין הצדדים הינו הסדר טיעון מאוזן ומידתי, אשר נותן את המשקלים הראויים לכל אחד מהרכיבים הרלבנטיים בעניין כיבודו, ומתוך התחשבות בפסיקתו של בית משפט העליון ושל בית דין זה שהוגשה לבית הדין לגבי עבירות של מעשי זיוף (עש"מ 917/99, עש"מ 978/03, בד"מ 51/02 ובד"מ 169/01) – על כן, בית הדין נותן להסדר הטיעון שהושג בין הצדדים.

6. לנוכח ההחלטה שאליה הגענו לעיל, יוטלו על הנאשם אמצעי משמעת אלה:

א. **נזיפה חמורה** – כמסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין שמופנה במישרין לנאשם והמצביע כי נפל פסול מכביד במעשיו לגבי הגשת בקשותיו להשתתפות בשכר דירה, על בסיס חוזה מזויף.

ב. **פיטורים** – הנאשם יפוטר משירות המדינה החל מתאריך 1.4.2005 וישולמו לו מלוא פיצויי הפיטורים בעקבות פיטוריו.

ג. פסילה מתפקידי הוראה – הנאשם ייפסל מתפקידי הוראה לפרק זמן של שנה ו-5 חודשים מיום גזר הדין. - בית הדין החליט לקצר את פרק פסילתו בחודש אחד מבלי לפגוע בליבת הסדר הטיעון, וזאת לקראת האפשרות שבה הנאשם יבקש לשוב לעולם ההוראה בתום פסילתו, והמשרד יאות לקבלו לקראת המועד של 1.9.2006, כאשר חודש פסילה נוסף יכול לסכל אופציה זו בשנת 2006.

גישת המשרד לפסילת הנאשם מתפקידי ניהול ופיקוח לפרק זמן של 5 שנים אינה נראית לבית הדין כרלבנטית לנוכח גילו הצעיר.

אמצעי המשמעת הודעו בנוכחות הצדדים ביום י"ב באדר ב' התשס"ה – 29.3.2005.

גזר הדין המפורט והמנומק ניתן ביום כ"ג באדר ב' התשס"ה – 3.4.2005, שלא בנוכחות הצדדים, להם הוא יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

(-)	(-)	(-)
אליעזר וינוגרד	אפרים פוסט	עו"ד יוסף תלרז
חבר	חבר	אב בית הדין למשמעת יו"ר

7. בד"מ 114/04 – הגשת חוזה שכירות כוזב, טופס לקצובת נסיעה שלא כדין והתנהגות שאינה הולמת

תמצית פסק הדין

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה הרשיע את הנאשם, המועסק כמורה בכיר בביה"ס "אלהוזייל" משנת 1999, בעבירות משמעת שונות.

הנאשם הורשע על פי הודאתו במסגרת הסדר הטיעון בגין הגשת טופס חוזה שכירות מזויף, טופס לקצובת נסיעה שלא כדין והתנהגות שאינה הולמת.

התביעה - במסגרת הסדר הטיעון, התביעה בקשה להטיל על הנאשם את אמצעי המשמעת של: נזיפה חמורה, פיטורין לאלתר ופסילה משירות המדינה לפרק זמן של שנה וחצי.

המשרד - נציג המשרד מסר כי לא נמצאו אישומים פליליים או משמעתיים קודמים בתיקו האישי של הנאשם ומצדד בהסדר הטיעון.

הסניגור - ביקש מבית הדין לאמץ את הסדר הטיעון.

הנאשם - רואה במקרה כישלון חד פעמי במסכת חייו.

בית הדין שקל את טיעוני הצדדים לגבי הסדר הטיעון המוצע, דפוס התנהגותו של הנאשם, תכלית אמצעי המשמעת ותפקידם המניעתי וההרתעתי, וכן את נסיבותיו האישיות של הנאשם, והחליט לאמץ את הסדר הטיעון ולהטיל על הנאשם את אמצעי המשמעת של:

נזיפה חמורה – כמסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין המצביע כי נפל פסול חמור במעשיו של הנאשם וכי נפל פסול בדרך בה ביקש לממש זכות שהגיעה לו כדין.

פיטורין – הנאשם יפוטל לאלתר משירות המדינה אגב תשלום פיצויי פיטורין מלאים.

פסילה לשירות המדינה – לפרק זמן של שנה וחצי.

ניתן ביום יח' באלול התשס"ה- 22.9.05

ההרכב:

עו"ד יוסף תלרז, אב בית הדיו - יו"ר

מר אפריים פוסט - חבר

גב' נחמה ז'ק - חברה

י"ח באלול התשס"ה
22 בספטמבר 2005

בד. 2005-1440
בד"מ 114/04

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה

בפני : עו"ד יוסף תלרז – אב בית הדין
מר אפרים פוסט
גב' נחמה ז"ק

יו"ר
חבר
חברה

התובעת: עו"ד רותי לרון

הנאשם:

ב"כ הנאשם : עו"ד סהר מוחסיין

נציג המשרד : מר יהודה אהרון

גזר - דין

ההליך

1. הנאשם יליד שנת 1974, שהועסק כמורה במועד הרלבנטי לתובענה בבית ספר ע"ש "אלהוזייל" בדרגה של מורה בכיר ונמצא בשירות המדינה מתאריך 1.9.99 ממנו הושעה ב-31.8.04, הורשע על ידנו ביום י"ז באלול תשס"ה – 21.9.05 בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(1), (3) ו-4 לחוק שירות המדינה (משמעת) התשכ"ג – 1963 (להלן – החוק) יחד עם סעיף 4(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק של עובדי הוראה.

2. הנאשם הורשע כאמור לעיל, על רקעה של מדיניות מעברם של המורים הצפוניים ללמד באזור הדרום, מעבר שזיכה את העוברים לאזור בהשתתפות בשכ"ד בסכום מירבי של -562 ₪ לחודש, ובנוסף לכך לקצובת נסיעה בתוך מקום המגורים באזור הדרום, ועד למקום העיסוק בית הספר

באותו האזור, וכן בנסיעות מאזור הדרום למרכז חייו של המורה באזור הצפון, 4 פעמים בחודש.

הנאשם הורשע בגין שלושה אישומים:

א. האישום הראשון

1) בסמוך לתחילת שנת הלימודים תשס"א ערך הנאשם יחד עם אחרים חוזה שכירות כוזב בדירה ברח' רנפלד 5/5 באר שבע בה לא התגורר כלל, החוזה המזויף הכיל את כל פרטים הדרושים לחוזה:

המשכיר, תאריך השכירות (מיום 5.9.01 עד 30.8.02) גובהם של דמי השכירות בסך של \$450 לחודש, הבקשה יחד עם הסכם השכירות הוגשה, ובגינה קיבל הנאשם סך של 6,238 ₪ שלא כדין.

(2) במעשיו הנאשם פגע במשמעת שירות המדינה והתנהג התנהגות שאינה הולמת או הוגנת במילוי תפקידו.

ב. האישום השני

(1) הנאשם בסמוך לתחילת הלימודים תשס"ג ערך ביחד עם אחר חוזה שכירות כוזב נוסף לגבי דירה נחזית ברח' י.ל. פרץ 30 בבאר שבע, החוזה המזוייף הכיל את כל הפרטים הדרושים והמאפיינים חוזה, לגבי תקופת השכירות שבין 1.9.02 לבין 30.8.03, הנאשם לא התגורר בפועל גם לא בדירה זו, ולא שילם בעבורה את דמי השכירות הנדרשים על ידו. הוא הגיש את הבקשה יחד עם חוזה השכירות המזוייף למשרד החינוך שבה פירט את גובה דמי השכירות בסך 950 ₪ אולם בעטייה של החקירה שנפתחה בנש"מ לא שולם דבר לנאשם בגינו.

(2) במעשיו הנאשם גם באישום זה, פגע במשמעת שירות המדינה התנהג התנהגות שאינה הולמת או הוגנת על עובד מדינה והוראה.

ג. האישום השלישי

(1) הנאשם בתאריך 1.9.01 הגיש בקשה לקצובת נסיעה על גבי טופס שנועד לכך ובו הצהיר על מקום מגוריו כאמור באישום הראשון, נסיעה מבאר שבע לרהט, בהצהרה זו מקום המגורים לא תאם את זיקת מגוריו בפועל. בעטייה של הצהרה זו זכה הנאשם לקבל סך של - 12,135 ₪.

(2) הנאשם פגע במעשיו כמפורט במשמעת שירות המדינה והתנהג התנהגות שאינה הולמת והוגנת, את תפקידו כעובד מדינה והוראה.

טענות לכיבודו של הסדר טיעון

3. הצדדים טענו בפנינו לאור הודאתו והרשעתו כאמור של הנאשם את טיעוניהם לכיבודו של הסדר הטיעון שעל בסיסו יוטלו אמצעי משמעת אלה:

- א. נזיפה חמורה.
- ב. פיטורין לאלתר.
- ג. פסילה לשירות המדינה לשנה וחצי מיום הפיטורין.

בנוסף סוכם שהנאשם ישיב לקופת המדינה סך - 6,238 ₪ בגין הכספים ששולמו לו בגין האישום הראשון, וכן סך - 6,231 ₪ שהם כספים ששולמו לו ביתר מעבר לזכאותו הקונקרטית שהייתה בידו, לקבלה של קצובת הנסיעה כדין, בעקבות הרשעתו באישום השלישי.

4. טיעוני התביעה

א. התובעת המלומדת סבורה כי יש באמצעי המשמעת המוסכמים בין הצדדים כדי לאזן בין האינטרס הציבורי שמתבטא בשמירה על תדמית השירות או על טוהר שורותיו, ובין נסיבות העבירה והנסיבות האישיות, ובהמשך טיעוניה התובעת פירטה בפנינו את פני מעשיו של הנאשם

כאיש משרד החינוך, שהגיש חוזי שכירות מזוייפים לגבי הדירות, בהן לא התגורר וזכה לקבל לגבי החוזה הראשון שכ"ד שלא כדין, בנוסף הנאשם וקיבל קצובת נסיעה שלא כדין ממקום מגורים שעליו הצהיר בעוד שבפועל הוא התגורר במקום מגורים אחר.

ב. התביעה סבורה שאמצעי המשמעת המוסכמים הולמים את פני פסיקתו של בית דין זה, ותימוכין לגישתה ציינה התובעת בפנינו את דבר פסיקתנו בבד"מ 84/04, 75/04, 169/01 (שעסק במעשי זיוף מסוג אחר), בד"מ 51/02 שנסב על זיופם של תעודות השכלה, ובנוסף ציינה התביעה בפנינו את פסיקתו של בית המשפט העליון בעש"מ 917/99 בענין חמזה, עש"מ 783/03 בענין בנדקובסקי, התובעת ביקשה כי בית הדין יתן תוקף להסדר הטיעון.

ג. גישת המשרד

1) נציג המשרד לקראת הדיון שוחח עם מפקח בית הספר ועם מנהלו של הנאשם, שמענו מפיו כי חוות דעתם מצביעה כי מדובר במורה מסור שממלא את תפקידו על הצד הטוב ביותר, מורה דתי שמלמד דת, ללא עבר פלילי או משמעת קודם, אשר לדעת הממונים על הנאשם הוא יכול לשוב ולהשתלב בעתיד במערכת. הנאשם בעל וותק של 5 שנים בשירות הציבורי, והוא מושעה כאמור מיום 30.8.04.

2) נציג המשרד מצטרף לגופם של אמצעי המשמעת שאליהם הגיעו הצדדים.

ד. טיעוני ההגנה

1) הסניגור המלומד מסר לבית הדין כי אין בכוונתו להאריך בדבריו, גם בירשנו ליתן תוקף ולכבד את הסדר הטיעון שהושג בין הצדדים. שמענו מפי הסניגור את פני האווירה ששררה בקרב המורים שעברו ללמד באזור הדרום, שהביאה את הנאשם ואחרים לחטוא באותם המעשים, הנאשם עצמו חתם את חתימתו על חוזי השכירות אשר הסתובבו "בשוק החופשי" ובהם פרטי המשכירים וכתובתם הרשומה עליהם.

2) מעשי הזיוף לגרסת הסניגור נעשו "באווירה של פיתוי" שבמסגרתה הנאשם עשה את מעשיו האמורים. ולגבי הנסיבות האישיות של הנאשם, שמענו כי הוא נשוי אדם ירא שמים, אב לשני ילדים, שעול פרנסתם עליו, רעייתו היא עקרת בית, הנאשם הוא אדם דתי המלמד דת בבית הספר, כאשר החקירה וההליך שהתנהל בפנינו פגעו גם בשמו הטוב בקרב החברה בו הוא מתגורר. שמענו שהנאשם בנה לאחרונה בית ולשם כך נטל הלוואות וחובות כספיים רובצים עליו לרבות לרשויות המדינה, למועצה המקומית גית ולמוסד לביטוח לאומי.

6. דבר הנאשם

הנאשם טען בפנינו שלאורך השנים שהוא מלמד הוא הקנה לתלמידיו ערכים ראויים והוא רואה במקרה זה כשלון חד פעמי במסכת חייו, וכן הדגיש בפנינו את מצבו הכלכלי המכביד, בשל בנית ביתו, ומצבה הכלכלי של המשפחה, וכי אימץ לעצמו את אותה התנהגות אשר ראו עיניו לגבי

דרכם של אחרים לנוכח האווירה שהייתה קיימת באותה העת, להגיש חוזים שלא תאמו את פני המגורים בפועל.

7. החלטת בית הדין

בית הדין שקל שורה של שיקולים בשאלה אם יש מקום ליתן תוקף להסדר הטיעון, כפי שהושג בין הצדדים, או שמא ראוי לשנותו לחומרה או לקולא לפי אומד שיקול דעתנו. לצורך קבלת החלטתנו נשקלו על ידנו השיקולים הבאים:

8. לדפוס התנהגותו של הנאשם

1) הנאשם בשני מועדים כמצויין לעיל הגיש חוזי שכירות מזוייפים שלא תאמו את זיקת מגוריו בפועל בעיר באר שבע והוא התגורר באותה העת ברהט, על בסיסם של החוזים האמורים המדינה שילמה לנאשם לגבי החוזה הראשון סכומי כסף כמפורט לעיל, החוזה השני הוא לא זכה להגיע לשלב של ביצוע על ידי המשרד בשל ניהולה של החקירה. בנוסף הנאשם הגיש בקשה לקצובת נסיעה ובה ציין את מקום מגוריו

הפיקטיביים בעיר באר שבע, ועל בסיס אותה הצהרה אושרה לו אותה קצובת נסיעה.

(2) בית הדין רואה בחומרה את כישלונם של הנאשם, בהתחשב ברמת ההתנהגות שנדרשת ממורה בישראל גם אם אך נתן ידו למעשי זיוף של אחרים ואנו סבורים כי הדברים נעשו ממצב של מודעות לטיב המעשה.

צל כבד ומכביד רובץ על מעשיו של הנאשם במיוחד לנוכח יסוד המעילה באמון שהיה כרוך בו, בכך שהגיש יחד עם אחרים מסמך מזויף של חוזי שכירות למח' התמריצים במחוז דרום במשרד החינוך, גוף שהאמין שיגיש חוזה כדן ולא יעשה שימוש במסמך מזויף.

ובהקשר זה ראינו לנכון להביא את דבר פסיקתו של בית המשפט העליון בעש"מ 10129/01 מדינת ישראל נגד טליה בת צ'רלס גניש.

כאשר על גישה נורמטיבית זו חזר בית המשפט העליון לאחרונה בעש"מ 5044/03 רות בליתי נגד נציבות שירות המדינה (ניתן ביום כ"ד בניסן התשס"ד – 18.4.04):

"אכן, עמדתו של בית משפט זה ביחס לעבירות כדוגמת אלו בהן הורשעה המערערת עמדה עקבית נחרצת היא, עבירות אלו גרמו לפגיעה חמורה בתדמיתו של השירות הציבורי ובאמון הציבור בו ויש לפעול בכל האמצעים למיגורן.

...

הדבר נכון שבעתיים במקרה דנן, בו שימשה המערערת כאחראית על מערכת דיווח השעות, ולעניין זה כבר נפסק בפרשת אלקריף.

במיוחד, כך במקרים בהם מדובר בעובד הממונה על התחום, אשר מעל באמון בתחום שעליו היה מופקד. בנסיבות כאלה אין לאפשר לעובד להישאר במקום העבודה שבו פעל כאמור. אמצעי המשמעת המתאים הוא, איפוא, הרחקת העובד והעברת המסר לעובדים אחרים בשירות המדינה, כי הסטייה מהדרך לא תצלח."

(פיסקה 5 לפסק הדין שניתן ביום 18.4.04).

(3) הנאשם הורשע על ידנו בעבירות לפי סעיפים 17(1), (3) ו-(4) לחוק:

"(1) עשה מעשה או התנהג באופן שפגע במשמעת שירות המדינה;

(3) התנהג התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד

מדינה או התנהג התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו, או

בשמו הטוב של שירות המדינה.

(4) התנהג התנהגות בלתי הוגנת במילוי תפקידו או בקשר

איתו."

(4) ליסודות העבירה לפי סעיף 17(1) לחוק, שעניינו פגיעה במשמעת שירות המדינה, די אם נפנה לאמירתו הברורה והחד-משמעית של בית המשפט העליון, מפיו של השופט שמגר (לפי תוארו דאז), בעש"מ 3/75 בעניין אלפונסו דבוש, שפורסם בפ"ד לו(1), בעמ' 231:

"לא אמצה כאן תיאור כל יסודותיה וסימני האופיון של המושג "משמעת". יספיק לצורך הנושא שבפנינו אם אומר כי המשמעת היא בעיקרה מערכת הנורמות, הנהלים והנהגים, המסדירה אופן פעולתה של מסגרת ארגונית בעלת מעמד מיוחד, והקובעת סדרה ובכלל זה חובותיהם וסמכויותיהם של המשרתים בה, בזיקתם זה לזה ובזיקתם למסגרת עצמה."

(5) לעניין יסודות העבירה, לפי סעיף 17(3) לחוק, שגם בה הורשע הנאשם בהתנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה, או התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו או בשמו הטוב של שירות המדינה – על כך, עונה כב' השופט זמיר:

"התנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים. הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסוים או בארגון מסוים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון. הגוף שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסוים או בארגון מסוים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון.

עם זאת, יש לומר כי התנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד המדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם. ראשית, אפשר שהתנהגות תיחשב בלתי הולמת אף שאין בה שום יחוד למקצוע מסוים או לארגון מסוים היא אינה הולמת משום שהיא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון. היא סוטה באופן מהותי מכללי התנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה. זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע, אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון".

(ראה ער"מ 1351/95 ליאון פינקלשטיין נגד התובע בבית הדין המקומי למשמעת, פ"ד מט(5), 573, 578).

במקום אחר, אומר השופט זמיר (עש"מ 246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין:

"התשובה היא, שהתנהגות כזאת לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות המיוחדת לתפקיד מסוים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי-הולמת, במשמעות של סעיף 17(3) לחוק המשמעת, גם אם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד".

בפסק דין נוסף עש"מ 3849/03 מיכל אלבז נגד נציבות שירות המדינה, נפסק לגבי טיבה ומהות של העבירה:

"אכן, העבירה לפי סעיף 17(3) אינה עבירה שגבולותיה מוגדרים, וכבר נאמר עליה שהיא בעלת "רקמה פתוחה", המתאימה את עצמה לנסיבות העניין ולזמנים, ושוליה רחבים ביותר. אף על פי כן, היא איננה חסרת גבולות, והיא מתאפיינת בהתנהגות פסולה מן הסוג "ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון".

ולגבי טיבו של הפסול, בנסיבות בהם עובד הוראה מקבל זכות בדרך פסולה, נפסק ממש בימים אלה:

"הגשת עבודת גמר לסיום לימודיו האקדמיים לתואר ראשון בחינוך בלא שכתב עבודה זו – פגם ביושר וביושרה הנדרשים ממורה וממחנך. התנהגות זו אינה הולמת עובד מדינה ובוודאי שאינה הולמת מורה בישראל שאמור לשמש דוגמה ומופת לתלמידיו.

בהתנהגותו של המשיב טמונה חומרה נוספת, בהתחשב בכך שהוכח כי שירות המדינה השתתף במימון לימודיו לתואר ראשון בחינוך בשלוחת לטביה. נוכח מכלול נסיבות העניין, מבקשת אפוא המסקנה כי המשיב התנהג באופן שאינו הולם את תפקידו ושעלול לפגוע בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה".

(עש"מ 689/05 בעניין מנסור מופיד שניתן בתאריך 6.3.05 – טרם פורסם).

ואכן מידה ממשית של פסול בולטת על פני מעשיו של הנאשם, במיוחד לנוכח מעמדו כמורה בית הדין, בבואו לצקת תוכן ל"התנהגות שאינה הולמת" או שיש בה כדי לפגוע בתדמית השירות, עליו ליתן ביטוי למושג של ההתנהגות ההולמת בעיני ה"ציבור הנאור" ו"האדם הסביר". אלה צריכים לשקף את הערכים והעקרונות, אשר מבוססים על יחסים שבין הפרט, לבין השירות הציבורי.

באשר לזאת אומר השופט ברק:

"בקביעת התוכן הקונקרטי של ההכללות המשמעותיות (התנהגות שאינה הולמת, שיש בה כדי לפגוע בתדמית) נותן בית המשפט ביטוי לתפיסות יסוד ערכיות. בעשותו כן, עליו לבטא את שנראה כהתנהגות הולמת (או שאינה הולמת) בעיני הציבור הנאור בישראל. עליו לקבוע את דבר קיומה של פגיעה בתדמית השירות הציבורי מזווית הראיה של האדם הסביר האמון על תפיסות היסוד של משטרנו.

כמובן, "הציבור הנאור" ו"האדם הסביר אינם אלא מטאפורות (ראה בג"צ 14/86 לאור נגד המועצה לביקורת סרטים ומחזות, פ"ד מא(1) 421, 434; בג"צ 2481 דיין נגד מחוז ירושלים.

הם מהווים פרסוניפיקציה של האיזון הראוי בין הערכים, העקרונות והאינטרסים הנאבקים על הבכור. בעריכתו של איזון זה, יש להימנע מאידיאליזם שאין לו עיגון נורמטיבי. השופט אינו שואף אל הנאצל והטהור, שאינו בנמצא. הוא אינו מעמיד לנגד עיניו חברה אידיאלית שאין לה קיום במציאות ושאין לה ניתנת להשגה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כמלאך. יחד עם זה, יש להימנע מפרגמטיזם המעגן במוסר השוק. השופט אינו משקף את התפיסות המעוותות הפושות בחברה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כזאב. אכן, תפיסתו של בית המשפט היא מאוזנת.

הוא פועל על פי "אמות המידה שמכתיב השכל הישר" (השופט י. כהן בע"פ 763/77 בריזה נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 824, 827) הוא מונע עצמו מתוצאות אבסורדיות (ראה ע"פ 794/77 חייט נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 127, 132), ומדריך עצמו על פי "מבחן מתקבל על הדעת" השופט לנדוי בע"פ 20/53 הנ"ל, בעמ' 853). הוא לוקח בחשבון את המציאות הקיימת, אך הוא אינו רואה בה חזות הכל".

(בג"צ 7974/93 סויסה נגד היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד מח(2) 749, 771).

וכבר נפסק בנדון, כי ממורה נדרש סטנדרט התנהגות גבוה ודוגמא אישית לתלמידים (ראה עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נגד זוהר בן-אשר, פ"ד נב(1), 650).

ובעש"מ 3362/02, שניתן ביום 4.6.02 שבו חזר בית המשפט העליון על ההלכה שנקבעה גם בעש"מ 2699/01 בעניין גימאל חלף, שהובא בטיעוניה של התובעת לגבי תפקידו של מי שנושא תפקיד חינוכי:

"לתפקיד המורה נועדה משמעות מיוחדת, היותו מחנך האמור לשמש דוגמה לתלמידיו, ולכן יש חשיבות רבה לשמירה על מעמדו ועל יוקרתו בעיני תלמידיו".

(6) לעניין יסודות העבירה בסעיף 4(17) לחוק, שגם בה הורשע הנאשם זו נוגעת להתנהגות בלתי הוגנת של עובד במילוי תפקידו או בקשר איתו, יסודות עבירה אלה לא זכו לאותה בחינה שיפוטית, כפי שהדבר נעשה לגבי העבירה של התנהגות שאינה הולמת כאמור לעיל.

עם זאת, ניתן להסיק מפסיקתו של בית המשפט העליון שבו הורשעו עובדי מדינה בעבירה כאמור, כי מדובר בנסיבות שבהן עובד מדינה משיג בעיקר לעצמו טובות הנאה שונות ממסגרת

תפקידו, לעניינו הגשת בקשות לתמריץ שכ"ד שבבסיסו קיים יסוד של זיוף כאשר התמריץ ניתן כחלק ממעטפת זכויותיו של מורה שעבר לאזור הדרום, על פי מדיניות ונוהלי משרד החינוך.

(ע"י בעש"מ 2/79, פלוני נגד נציב שירות המדינה, (פורסם בפ"ד לג(2), עמ' 274 – שליחת יד בקופה קטנה לרכישת שתייה וכריכים לשימוש עצמי, וכן בעש"מ 177/01 אברהם קליין נגד מדינת ישראל, פורסם בפ"ד א(3), עמ' 57 – שם שלח הנאשם את ידו בכספי הציבור כשהיה מופקד עליהם). ובעש"מ 6978/00 בעניין מוטיל ואח', ופסקי דין שאזכרו שם, פורסם בפ"ד נד(4) בעמ' 865).

7) בית הדין מוצא נסיבות לקולא בכך שהנאשם קיבל אחריות מלאה על מעשיו, ולו במהלך פרשת התביעה הודה במעשיו הפיק את הלקח מכישלונו, וחסך גם את זמנו השיפוטי של בית הדין.

9. על תכלית אמצעי המשמעת

1) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כדי להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם, כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה.

בכל מקרה ומקרה, על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת המוטלים במסגרת הסדר, יש בהם כדי לשרת את התכלית האמורה.

2) ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונאל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית:

"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל".

בג"צ 669/86 רובין נגד ברגר ואחרים פ"ד מא(1) 749, 840).

3) בהבדל מעובד רגיל, שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות המוטלת על עובד מדינה בכיר היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא בעל אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי. (לעניין זה ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, ינואר 1998, עמ' 7).

ולכן:

"הציבור זכאי לכך שעובדי המדינה, הפועלים מטעמו ולמענו יהיו אנשים אמידים והגונים. אמון הציבור בשירות המדינה ושיתוף הפעולה עלולים להתערער, אם יתברר לציבור כי עובד המדינה, העומד לשרתו, עבר עבירה שיש עמה קלון".

(עש"מ 4411/99, מדינת ישראל נגד אלקלעי)

בפסק דין אחר הבליט כב' השופט זמיר את תכליתם של אמצעי המשמעת באומרו:

"מהי אם כן תכלית החוק, לעניין זה? התכלית העיקרית של חוק המשמעת היא השמירה על התפקוד הראוי והתדמית הראויה של שירות המדינה".
(עש"מ 5574/00 אורי בנית נגד מדינת ישראל).

(5) בפסיקה נוספת, בית המשפט העליון הבליט את תפקידם ההרתעתי והמניעתי של אמצעי המשמעת (ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי; עש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש) ובעש"מ 7111/02 בעניין אשואל ואח' שניתן ביום 21.1.03, נקבע כי: **"שמירה על תדמית ראווה של השירות הציבורי מהווה תנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה. בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, נועד ההליך המשמעתני למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה; אשר על כן בבוא להטיל אמצעי משמעת, יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה. כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות. בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעתני."**

(9) על תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת חזר בבית משפט העליון בעש"מ 7113/02, מדינת ישראל נגד שחר לוי שניתן בתאריך 1.5.2003: **"כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו. ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את מעשיו, על מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד."**

(10) ואולם תפקידם המרתיע של אמצעי המשמעת אינו חזות הכל.

לאחרונה ריכך בית המשפט העליון את גישתו האמורה, וקבע כי תכלית זו צריכה להיבחן גם בהתחשב בנסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בעש"מ 6737/03 בעניין נחום זקן פסק: **"התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות לעניין העונש, יתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו."**

ובפסק דין מאוחר יותר חזר בית המשפט העליון על גישתו האמורה:

"עם זאת, אל מול, ולצד שיקולים משמעותיים ומכריעים אלה, מצווים אנו לבחון כל מקרה לגופו על פי נסיבותיו המיוחדות (ראו עש"מ 10250/01 מוכתרי נגד נציבות שירות המדינה (לא פורסם). החזקה בדבר הצורך בענישה מחמירה יכולה להיחלש נוכח נסיבות מיוחדות של המקרה או של העומד לדין."
(עש"מ 10566/02, מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, ניתן בתאריך 23.3.03, וכן ראה את עש"מ 5271/03 בעניין חבצלת סדיקוב שניתן בתאריך 10.9.03, ואת עש"מ 1543/03 בעניין דמאן פאלח שניתן ביום 18.11.03 ועש"מ 6920/03 בעניין ד"ר אברהם כהן שניתן ב- 16.2.04 ועש"מ 10006/04 בעניין ואיל חיג'אזי שניתן ביום 15.3.05, ועש"מ 3446/05 בעניין נאיל דראושה).

מובן הוא, כי בכל מקרה ומקרה על בית הדין לבחון, האם יש באמצעי המשמעת המוטלים כדי להגשים את תכליתם של דיני המשמעת תוך איזון עם הנסיבות האישיות.

ו. על הנסיבות האישיות

1) הנאשם אדם צעיר בן 31 נשוי ואב לשני ילדים, הועסק כמורה מוסמך לדת, לאחר הסמכתו בה השקיע זמן ומאמץ, תקופת עבודתו נמשכה על פני פרק זמן של כחמש שנים עד אשר הושעה מתפקידו, שמענו כי תפקודו עד להשעייתו היה נאות ומצבו הכלכלי אינו מזהיר.

ז. לשאלת כיבודם של הסדרי הטיעון

שיקול הדעת אם לכבד הסדר טיעון, לדחותו באופן מלא, או לשנותו במידה זו או אחרת, מסור לשיקול דעתו של בית הדין. ככלל, בית הדין מכבד הסדרי טיעון שנקשרים בין הצדדים, זולת אם הוא מגיע למסקנה כי, צריך היה להגיע להסדר טיעון שונה ברכיב זה או אחר, כדי לשרת בצורה טובה יותר את תכלית דיני המשמעת, תוך איזונה עם נסיבות העבירה והנסיבות האישיות, כפי שנפסק בעניין זה עש"מ 4592/97 בעניין אליהו סבג:

"לעיתים קרובות יש עניין בעריכת הסדר טיעון, ולפיכך יש גם בדרך כלל, עניין לציבור בקיום הסדר טיעון. לכן, אין זה ראוי שבית הדין יסטה מהסדר טיעון אלא אם יש לכך טעם טוב לסטות מהסדר הטיעון, אם אמצעי המשמעת סוטים במידה משמעותית מן האמצעים הראויים בנסיבות המקרה, או אם הם בלתי סבירים באופן בולט, עד שהעניין הציבורי הדורש לסטות מן ההסדר גובר על העניין הציבורי בקיום הסדרי טיעון".

בפסק דין של בית המשפט העליון, ע"פ 1958/98 פלוני נגד מדינת ישראל. על המדוכה ישבו תשעה שופטים, בו נקבעה ההלכה לעניין שיקול דעתו של בית המשפט בשאלת כיבודם של הסדרי טיעון:

"המסקנה היא כי שיקול המפר במידה משמעותית את האיזון הראוי בין שיקולי הענישה הרלבנטיים, באופן שנוצר יחס בלתי הולם בין ההקלה הניתנת לנאשם לבין האינטרס הציבורי, יהיה בו כדי לפסול את הסדר הטיעון בשל טעותה של התביעה וזאת גם אם מניעה כשרים הם".
(שם, פסקה 18, עמ' 14).

כן קבע בית המשפט בפסקה 24 בעמ' 19, שכותרתה "סיכומם של דברים" כי:

"בהיעדר פגם או פסול בהודיה שניתנה במסגרת הסדר טיעון, ירשיע בית המשפט את הנאשם על פי הודייתו, ויגזור את עונשו. בהתקיים איזון ראוי בין האינטרס הציבורי הפרטני והאינטרס הציבורי הרחב שהתביעה מייצגת מצד אחד, לבין טובת ההנאה שניתנה לנאשם מצד אחד, יכבד בית המשפט את הסדר הטיעון. בית המשפט ישווה לנגד עיניו, בין היתר, את המגמה העקרונית לעידוד הסדרי טיעון. בנסיבות שבהן יראה לדחות את הסדר הטיעון, יגזור בית המשפט עונש שהיה גוזר אילו היה בא לפניו הסדר טיעון שקול ומאוזן. מן הראוי הוא שגם לאחר דחיית הסדר הטיעון, כך שהעונש אשר יטיל לא יחרוג במידה קיצונית ובלתי פרופורציונלית מהעונש שעליו הסכימו הצדדים".

ולאחרונה נפסק:

"אכן בית המשפט אף בית הדין למשמעת אינו קשור להסדר טיעון שנערך בין הצדדים, והוא גוזר את הדין על פי שיקול דעתו. פסיקתנו דנה רבות בשאלת היחס בין העונש שהצדדים מסכימים על גובהו בהסדר טיעון, לבין שיקול הדעת של הערכאה הגוזרת את הדין, ואין מקום להרחיב בשאלה זו בעניין שלפני; גם אם ההסדר אינו מקל, הרי לא הובהר די הצורך, הטעם, שבגיניו ראה בית הדין לסטות ממנו".

(עש"מ 11128/04 בעניין אברהם טאפירו, שניתן בתאריך 30.12.2004).

סוף דבר

6. לאחר שבית הדין שקל את טיעוני הצדדים כפי שנטענו בפניו ואת מקבץ השיקולים שפרסנו לעיל, הוא הגיע לכלל מסקנה כי הסדר הטיעון שהושג בין הצדדים הינו הסדר טיעון מאוזן ומידתי, אשר נותן את המשקלים הראויים לכל אחד מהרכיבים הרלבנטיים בעניין כיבודו. על

כן, בית הדין נותן להסדר הטיעון שהושג בין הצדדים, תוקף.

7. לנוכח ההחלטה שאליה הגענו לעיל, יוטלו על הנאשם אמצעי משמעת אלה :

א. **נזיפה חמורה** - כמסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין המופנה במישרין לנאשם והמצביע כי נפל פסול בדרך בה ביקש לממש זכות, שהגיעה לו כדין על פי מדיניות התמריצים לקבלת שכ"ד וקצובת נסיעה, באמצעות הגשת חוזים ובקשות כוזבות.

ב. **פיטורים** – הנאשם יפוטר לאלתר משירות המדינה, תוך תשלומם מלוא פיצויי הפיטורין המגיעים לו בעבור שנות עבודתו.

ג. **פסילה משירות המדינה** – הנאשם יפסל לשירות המדינה לפרק זמן של שנה וחצי מיום גזר הדין.

9. בתוקף סמכותנו לפי סעיף 35 לחוק אנו מורים כי הנאשם ישיב לאוצר המדינה סך של - 12,629 ₪ אשר יקוזזו מפיצויי הפיטורין שיגיעו לנאשם עובר לפיטוריו, סכום הכולל את יתרת קצובת הנסיעה שלה לא היה זכאי על פי מקום מגוריו האמיתי (רהט) לעומת קצובת הנסיעה ששולמה על פי מקום מגוריו הנחזה (באר שבע).

המלצות

10. במהלך הדיון נודע לבית הדין כי הנאשם התגורר בפועל בבאר שבע בדירות שכר כדין לאחר גילוי עבירותיו במהלך השנים 2002-2004. בית הדין ממליץ שזיקת המגורים וביסוסה על סמך מסמכים תבדק על ידי משרד החינוך ואם לא ימצא בה רבב תשולם לנאשם את אותה ההשתתפות בשכר דירה שהייתה נהוגה באותה עת לגבי המורים הצפוניים, לגבי תקופות בהן לימד הנאשם בפועל.

11. בית הדין ממליץ שבתום תקופת פסילתו של הנאשם, משרד החינוך ישקול באהדה את קבלתו בחזרה לעולם ההוראה באזור הדרום או הצפון, מאחר ואנו מודעים לכך שהנאשם השקיע מאמצים אישיים לא מעטים לרכישת השכלתו, עזב את חייו באזור הצפון, ועבר ללמד באזור הדרום בתנאים לא תנאים, לאחר שיתן את הדין על מעשיו ויבין את הלקח הראוי מהם, יש מקום שהמדינה תגלה נכונות להשיבו לעולם ההוראה בתום תקופת הפסילה ופרק הצינון מעולם ההוראה, מובן על פי שיקול דעתה, כפי שתמצא לנכון.

גזר הדין המפורט והמנומק ניתן ביום יח' באלול תשס"ה – 22.9.05 שלא בנוכחות הצדדים, להם תועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

(-)	(-)	(-)
עו"ד יוסף תלרז	אפרים פוסט	נחמה ז'ק
אב ביה"ד		
יו"ר	חבר	חברה

8. בד"מ 132/04 – הגשת חוזה שכירות מזויף

תמצית פסק הדין

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה, הרשיע את הנאשם אשר הועסק עד להשעייתו כמורה בביה"ס "זמר" לפי דרגת MA ונמצא בשירות המדינה משנת 2000, בעבירות משמעת שונות.

הנאשם הורשע על פי הודאתו בגין הגשת חוזה שכירות מזויף.

התביעה – במסגרת הסדר טיעון ביקשה להטיל על הנאשם את אמצעי המשמעת של נזיפה חמורה, פיטורין לאלתר ופסילה לתפקיד הוראה למשך 6 חודשים (כאשר משך הפסילה לא כלול בהסדר הטיעון).

המשרד – הצטרף לעמדת התביעה.

הסניגור – ביקש מבית הדין ליתן תוקף להסדר הטיעון בחלקיו המוסכמים ולהסתפק בפסילה לתפקיד הוראה לפרק זמן של חודש מיום הדיון.

הנאשם – הביע צער על המעשה.

בית הדין שקל את שאלת כיבודו של הסדר הטיעון, דפוס התנהגותו של הנאשם, יסודות העבירות ונסיבותיהן ואת תכלית אמצעי המשמעת, מידתם ותפקידם ההרתעתי והמניעתי, והחליט להטיל על הנאשם את אמצעי המשמעת של:

נזיפה חמורה - כמסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין, המצביע כי נפל פסול כבד במעשיו.

פיטורין - הנאשם יפוטל לאלתר משירות המדינה אגב תשלום פיצויי פיטורין מלאים.

פסילה לשירות המדינה - לפרק זמן של שלושה חודשים.

ניתן ביום כ"ד באייר התשס"ה – 2.6.2005

בהרכב:

עו"ד יוסף תלרז, אב בית הדין – יו"ר
גב' פרומה הרשקוביץ - חברה

כ"ב באייר התשס"ה
31 במאי 2005

בד. 2005-837
בד"מ: 132/04

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה

בפני : עו"ד יוסף תלרז, אב בית הדין
- יו"ר
- גב' פרומה הרשקוביץ
- חברה

התובעת: עו"ד לילך גילורד / עו"ד אביתר טסלר

הנאשם:

ב"כ הנאשם: עו"ד חוסאם אבו פול

נציג המשרד:

גזר – דין

ההלך

1. הנאשם יליד שנת 1966 שהועסק עד להשעייתו כמורה בחטיבת הביניים "זמר" לפי דרגה MA והנמצא בשירות המדינה מתאריך 17.9.00. הורשע ביום י"ז באייר התשס"ה – 26.5.05 על פי הודאתו בעבירת משמעת לפי סעיפים 17(1), (3), (4) לחוק שירות המדינה (משמעת) התשכ"ג – 1963 (להלן – החוק) יחד עם סעיף 14(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי הוראה, בגין שני אישומים שלהלן על פי סדר מספורם בכתב התובענה המתוקן.

א. **האישום השלישי** – לפיו בסמוך לתחילת שנת הלימודים תשס"ג – ערך הוא ואחרים חוזה לגבי דירה ברח' אברהם אבינו 16/38 בבאר שבע (להלן "החוזה המזויף"). החוזה המזויף כלל את פרטי המשכיר מר שמעון צנוורט וחתירתו הנחזית וכן פרטים על גובה דמי השכירות כאשר תקופת השכירות על פי החוזה תחילתה היה בתאריך 1.9.02 וסיומה בתאריך 31.8.03 הנאשם לא התגורר כלל בדירה זו, ובשל כך יוחסו לנאשם עבירות כאמור.

ב. **האישום הרביעי** – הנאשם בתאריך 20.10.02, הגיש למשרד החינוך טופס בקשה בצירוף החוזה המזויף כאמור באישום השלישי לשם קבלת תמריץ שכ"ד, והצהיר בין היתר את הפרטים של מקום מגוריו כיסוד המזכה אותו לתמריץ שכ"ד, וכי שכ"ד החודשי לגבי המושכר עמד על \$450 לחודש, ולנוכח הצהרה זו קיבל הנאשם ממשרד החינוך סה"כ של - 4,788 ₪.

במעשיו הנאשם השתמש במסמך מזויף על מנת לקבל דבר במרמה, תמריץ שכ"ד שלא הגיע לו מכח הדין, במעשיו פגע במשמעת שירות המדינה, והתנהג התנהגות שאינה הולמת ואינה הוגנת במילוי תפקידו או בקשר אליו.

טיעונים לכיבודו של הסדר הטיעון

3. הנאשם הורשע כאמור על בסיסו של הסדר טיעון שאליו הגיעו הצדדים, שעיקרו היה כי, בכפוף להודאת הנאשם והרשעתו על ידנו כאמור, יוטלו עליו אמצעי משמעת מוסכמים של:

א. נזיפה חמורה.

ב. פיטורים לאלתר, תוך תשלומם המלא של פיצויי הפיטורים.

ג. פסילה לתפקידי הוראה – לגבי משכה של הפסילה הצדדים לא הגיעו להסכמה בנדון והסכימו ביניהם כי בית הדין יפסוק בנדון, כאשר התביעה תעתור לפרק פסילה של 6 חודשים, וההגנה תטען כי ניתן להסתפק בפרק זמן של חודש אחד. ובנוסף סיכמו הצדדים כי בית הדין יורה על השבתם של -4,788 ₪ לקופת המדינה, כספים שבהם זכה הנאשם בעטיין של עבירותיו.

4. במהלך הדיון שנערך בפנינו ביום י"ז באייר התשס"ה – 26.5.05 שמענו את טיעוני הצדדים לעניין כיבודו של הסדר הטיעון, ולרבות את גישתם בסוגית הפסילה מתפקידי הוראה שנותרה לפתחו של בית הדין.

א. עמדת התביעה

1) התובע המלומד הדגיש בפנינו, במסגרתו של ההסדר את תכליתם של אמצעי המשמעת בדין המשמעת שנועדו להגן על תדמיתו ושמם הטוב של השירות הציבורי ועל תפקודו הנאות, כפי שהדבר בא לידי ביטוי בין השאר בעש"מ 1928/00 בעניין עמוס ברוכין ובעש"מ 5282/98 בעניין תמר כתב, ועש"מ 5574/00 בעניין אורי בנית, בהם מובלט השוני בין ההליך הפלילי וההליך המשמעתי.

2) הסדר הטיעון כאמור משתלב עם מידת החומרה, שבה יש להתייחס למעשי זיוף של מורים מהם נדרש סטנדרט של התנהגות גבוה בהיותם מודל לחיקוי של תלמידיהם, (עש"מ 6713/96 בעניין זוהר בן אשר) כתימוכין לאותה גישה ציין התובע המלומד בפנינו את דבר פסיקתו של בית משפט העליון בעש"מ 2699/01 בעניין ג'מיל חל, וכן את עש"מ 917/99 בעניין עבדאללה חמזה. – פסקי דין אלה עסקו במעשים פליליים של עובדי הוראה שבגינם נתנו את הדין בבתי המשפט הפליליים, וגם בפני בית הדין.

3) התובע הבלויט בפנינו את נסיבות העבירה לפיהן הנאשם היה שותף למעשה הזיוף של חוזה השכירות לגבי דירה שבה לא התגורר בפועל, והגיש למשרד החינוך בידעה כי הכתוב על פניו, אינו תואם את פני מציאות מגוריו, ובכך כשל לנוכח סטנדרט ההתנהגות שנדרש מעובד הוראה כאמור.

4) בהעמדת פרק הפסילה על פני חצי שנה יש משום התחשבות בנאשם שלולי הסדר הטעון הייתה מתבקשת תקופת פסילה ארוכה יותר, ואולם פסילה פחותה מכך תחטיא את התכלית של הדין המשמעתי. הגם יש להתחשב בנסיבות האישיות עדיין קיים צורך לתת משקל יתר לאינטרס הציבורי.

5) בנעילת סיכומיו ביקשנו התובע ליתן תוקף להסדר הטיעון לגבי חלקיו המוסכמים ולקבוע את תקופת פסילה מתפקידי הוראה לפרק זמן של חצי שנה מיום גזר הדין, וזאת על בסיס אמות המידה המשפטיות של בתי המשפט לכיבודם של הסדרי טיעון כפי שנפסק בעש"מ 4592/97 בעניין אליהו סבג וע"פ 1958/98 פלוני נגד מדינת ישראל.

ב. גישת המשרד

נציג המשרד לא נכח בדיון. אולם, מצטרף למידתם של אמצעי המשמעת שעליהם, הסכימו הצדדים כאמור. ואשר למשכה של תקופת הפסילה, המשרד מצטרף לדרכה של התביעה בנדון.

ג. טיעוני ההגנה

- 1) הסניגור המלומד טען בפנינו כי ניכרת מגמה במשפט הפלילי אשר צריכה גם לאפיין את ההליך המשמעתי של מתן משקל הולם ליסוד המידתיות, ולשיקומו של העבריין, כפי שהדבר בא לידי ביטוי בע"פ. בעניין בן עטיה, וכן יש ליתן משקל לנסיבות האישיות כעולה מעש"מ 6737/02 בעניין נחום זקן ועש"מ 6920/03 בעניין ד"ר אברהם כהן.
- 2) המידתיות שלה טען הסניגור המלומד נגזרת לגישתו מחוק, היסוד; כבוד האדם וחירותו וחוק יסוד חופש העיסוק.
- 3) לגבי נסיבות העבירה הסניגור סבר כי מדובר בכישלון חד פעמי שלא לווה בכוונת מרמה, הנאשם עצמו לא ערך או זייף את החוזה, אלא רק חתם עליו ולגבי אופיו של כשלון החד פעמי, הופנתה תשומת לבנו לעש"מ 917/99 בעניין חמזה.
- 4) ולעניין הנסיבות האישיות הנאשם בן 40, בעל תואר שני, מורה לאנגלית, אדם נורמטיבי נעדר עבר פלילי נשוי אב ל-4 ילדים רעייתו אינה מועסקת, כאשר עול פרנסתה של משפחה ב-6 נפשות מוטל על שכמו, לרבות תמיכה הורים מבוגרים.
- 5) במהלך טיעוני ההגנה שמענו כי הנאשם עזב את מרכז חייו בצפון, ועבר ללמד בפזורה בדרום ולגבי איכות תפקודו עוד מתקופת העסקתו ברשת עמל, ובתפקידו בשירות המדינה, זכינו לקבל אסופת תעודות הערכה ומכתבי המלצה, ממנהלים ועד הורים, ואחרים, וכן מכתב מטעם מועצת זמר על הנסיבות המשפחתיות והכלכליות עוד הועלה בפנינו, וכי החשד, החקירה הפלילית וההליך בפנינו, פגע בכבודו, ובמרקם חייו החברתיים.
- 6) לעניין מידתם של אמצעי המשמעת ההגנה הגישה או ציטטה שורה של פסקי דין, בהם היתה מידה של התחשבות לעניין תקופת פסילה, הגם שחלק מהנאשמים מעשיהם היו חמורים יותר, ממעשיו של הנאשם (בד"מ 101/03, בד"מ 140/01, בד"מ 189/01 ובד"מ 110/03, ובנוסף שמענו כי בליבו של הסניגור מקונן ספק בדבר, חובת הגשתו של חוזה שכירות, על ידי מורים הצפוניים.
- 7) בנעילת סיכומיו, הסניגור ביקשנו ליתן תוקף להסדר הטיעון, ולהעמיד את תקופת פסילתו של הנאשם מתפקידי הוראה לפרק זמן של חודש מיום הדיון כי אחרת יפסיד את שנת הלימודים הקרובה שמתחילה ב-1 ספטמבר 2005 וכי מעשיו של הנאשם חמורים פחות מאלה שנדונה בבד"מ 84/04, כאשר פרק פסילה מצומצם כאמור הינו מידתי והולם את נסיבות העבירה, ואת עומק חרטתו של הנאשם.

ד. דבר הנאשם

שמענו מפיו הנאשם כי לגבי התקופה שלגביה הוגש החוזה הכוזב, הוא התגורר בשכירות, במקום אחר, והוא לא התכוון לרמות את המערכת, הגם שהביע בפנינו צערו על המעשה בו כשל, וכן חזר בפנינו על נסיבותיו האישיות כאמור.

החלטת בית הדין

5. בית הדין שקל שורה של שיקולים בשאלה אם יש מקום ליתן תוקף להסדר הטיעון, כפי שהושג בין הצדדים, או שמא ראוי לשנותו לחומרה או לקולא לפי אומדן שיקול דעתנו. לצורך קבלת החלטתנו נשקלו על ידנו השיקולים הבאים, וכן בחנו את פני המחלוקת שקיימות בין הצדדים לעניין משכה של הפסילה כאמור.

א. לדפוס התנהגותו של הנאשם

(1) הנאשם צרף את חתימתו לחוזה שכירות לגבי דירה בב"ש כמפורט ברישת גזר הדין, שבה לא התגורר בפועל, בין התקופה שבין 1.9.02 ועד 31.8.03 והגישו בצרוף בקשה לקבלת תמריץ שכ"ד למשרד החינוך.

בית הדין אינו מקבל את גישת ההגנה כי הנאשם לא היה מודע למשמעות האסורה של מעשיו, גם אם נגרר לתוך המעשה על פי עצתם של אחרים.

כידוע, מעשי זיוף או שימוש במסמך מזויף, בנתיב הפלילי נחשבים כעבירות פליליות (סעיפים 418 עד 420 לחוק האמור). הגם, שהנאשם לא הואשם ולא הורשע בעבירות פליליות ואף לא יעמוד בעתיד בפני סכנה כזו, כמוצא מפי התובע (בדוק והשווה עם עש"מ 978/03 בעניין בנדקובסקי).

בית הדין רואה בחומרה את כשלונם של הנאשם, בהתחשב ברמת ההתנהגות שנדרשת ממורה בישראל גם לנוכח מתן ידו למעשי זיוף של אחרים ואנו סבורים כי הדברים נעשו ממצב של מודעות לטיב המעשה.

צל כבד ומכביד רובץ על מעשיו של הנאשם במיוחד לנוכח יסוד המעילה באמון שהיה כרוך בו, בכך שהגיש יחד עם אחרים מסמך מזויף על חוזה שכירות למח' התמריצים במחוז דרום במשרד החינוך, שנתנו בו את מבטחם שיגיש חוזה כדן ולא יעשה שימוש במסמך מזויף.

ובהקשר זה ראינו לנכון להביא את דבר פסיקתו של בית המשפט העליון בעש"מ 10129/01 מדינת ישראל נגד טליה בת צ'רלס גניש.

כאשר על גישה נורמטיבית זו חזר בית המשפט העליון לאחרונה בעש"מ 5044/03 רות בליתי נגד נציבות שירות המדינה (ניתן ביום כ"ד בניסן התשס"ד – 18.4.04):
"אכן, עמדתו של בית משפט זה ביחס לעבירות כדוגמת אלו בהן הורשעה המערערת עמדה עקבית נחרצת היא, עבירות אלו גרמו לפגיעה חמורה בתדמיתו של השירות הציבורי ובאמון הציבור בו ויש לפעול בכל האמצעים למיגורן.

...
הדבר נכון שבעתיים במקרה דנן, בו שימשה המערערת כאחראית על מערכת דיווח השעות, ולעניין זה כבר נפסק בפרשת אלקריף.
במיוחד, כך במקרים בהם מדובר בעובד הממונה על התחום, אשר מעל באמון בתחום שעליו היה מופקד. בנסיבות כאלה אין לאפשר לעובד להישאר במקום העבודה שבו פעל כאמור. אמצעי המשמעת המתאים הוא, איפוא, הרחקת העובד והעברת המסר לעובדים אחרים בשירות המדינה, כי הסטייה מהדרך לא תצלח."

(פיסקה 5 לפסק הדין שניתן ביום 18.4.04).

(2) הנאשם הורשע על ידנו בעבירות לפי סעיפים 17(1), (3) ו-(4) לחוק:
"(1) עשה מעשה או התנהג באופן שפגע במשמעת שירות המדינה;

(3) התנהג התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה או התנהג התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו, או בשמו הטוב של שירות המדינה;

(4) התנהג התנהגות בלתי הוגנת במילוי תפקידו או בקשר איתו."

(3) ליסודות העבירה לפי סעיף 17(1) לחוק, שעניינו פגיעה במשמעת שירות המדינה, די אם נפנה לאמירתו הברורה והחד-משמעית של בית המשפט העליון, מפיו של השופט

שמגר (לפי תוארו דאז), בעש"מ 3/75 בעניין אלפונסו דבוש, שפורסם בפ"ד לו(1), בעמ' 231):

"לא אמצה כאן תיאור כל יסודותיה וסימני האיפיון של המושג "משמעת". יספיק לצורך הנושא שבפנינו אם אומר כי המשמעת היא בעיקרה מערכת הנורמות, הנהלים והנהגים, המסדירה אופן פעולתה של מסגרת ארגונית בעלת מעמד מיוחד, והקובעת סדרה ובכלל זה חובותיהם וסמכויותיהם של המשרתים בה, בזיקתם זה לזה ובזיקתם למסגרת עצמה".

(4) לעניין יסודות העבירה, לפי סעיף 17(3) לחוק, שגם בה הורשע הנאשם בהתנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה, או התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו או בשמו הטוב של שירות המדינה – על כך, עונה כב' השופט זמיר:

"התנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים. הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסוים או בארגון מסוים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון.

הגוף שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסוים או בארגון מסוים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון.

עם זאת, יש לומר כי התנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד המדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם. ראשית, אפשר שהתנהגות תיחשב בלתי הולמת אף שאין בה שום יחוד למקצוע מסוים או לארגון מסוים היא אינה הולמת משום שהיא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון. היא סוטה באופן מהותי מכללי התנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה. זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע, אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעביר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון".

(ראה ער"מ 1351/95 ליאון פינקלשטיין נגד התובע בבית הדין המקומי למשמעת, פ"ד מט(5), 573, 578).

במקום אחר, אומר השופט זמיר (עש"מ 246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין:

"התשובה היא, שהתנהגות כזאת היא לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות המיוחדת לתפקיד מסוים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי-הולמת, במשמעות של סעיף 17(3) לחוק המשמעת, גם אם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד".

בפסק דין נוסף עש"מ 3849/03 מיכל אלבז נגד נציבות שירות המדינה, נפסק לגבי טיבה ומהות של העבירה:

"אכן, העבירה לפי סעיף 17(3) אינה עבירה שגבולותיה מוגדרים, וכבר נאמר עליה שהיא בעלת "רקמה פתוחה", המתאימה את עצמה לנסיבות העניין ולזמנים, ושוליה רחבים ביותר. אף על פי כן, היא איננה חסרת גבולות, והיא מתאפיינת בהתנהגות פסולה מן הסוג "ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעביר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון".

ולגבי טיבו של הפסול, בנסיבות בהם עובד הוראה מקבל זכות בדרך פסולה, נפסק ממש בימים אלה:

"הגשת עבודת גמר לסיום לימודיו האקדמיים לתואר ראשון בחינוך בלא שכתב עבודה זו – פגם ביושר וביושרה הנדרשים ממורה וממחנך. התנהגות זו אינה הולמת עובד מדינה ובוודאי שאינה הולמת מורה בישראל שאמור לשמש דוגמה ומופת לתלמידיו.

בהתנהגותו של המשיב טמונה חומרה נוספת, בהתחשב בכך שהוכח כי שירות המדינה השתתף במימון לימודיו לתואר ראשון בחינוך בשלוחת לטביה. נוכח מכלול נסיבות העניין, מבקשת אפוא המסקנה כי המשיב התנהג באופן שאינו הולם את תפקידו ושעלול לפגוע בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה".
(עש"מ 689/05 בעניין מנסור מופיד שניתן בתאריך 6.3.05 – טרם פורסם).

ואכן מידה ממשית של פסול בולטת על פני מעשיו של הנאשם, במיוחד לנוכח מעמדו כמורה בית הדין, בבואו לצקת תוכן ל"התנהגות שאינה הולמת" או שיש בה כדי לפגוע בתדמית השירות, עליו ליתן ביטוי למושג של ההתנהגות ההולמת בעיני ה"ציבור הנאור" ו"האדם הסביר". אלה צריכים לשקף את הערכים והעקרונות, אשר מבוססים על יחסים שבין הפרט, לבין השירות הציבורי.

באשר לזאת אומר השופט ברק:

"בקביעת התוכן הקונקרטי של ההכללות המשמעותיות (התנהגות שאינה הולמת, שיש בה כדי לפגוע בתדמית) נותן בית המשפט ביטוי לתפיסות יסוד ערכיות. בעשותו כן, עליו לבטא את שנראה כהתנהגות הולמת (או שאינה הולמת) בעיני הציבור הנאור בישראל. עליו לקבוע את דבר קיומה של פגיעה בתדמית השירות הציבורי מזווית הראיה של האדם הסביר האמון על תפיסות היסוד של משטרנו.

כמובן, "הציבור הנאור" ו"האדם הסביר אינם אלא מטאפורות (ראה בג"צ 14/86 לאור נגד המועצה לביקורת סרטים ומחזות, פ"ד מא(1) 421, 434; בג"צ 2481 דיין נגד מחוז ירושלים.

הם מהווים פרסוניפיקציה של האיזון הראוי בין הערכים, העקרונות והאינטרסים הנאבקים על הבכור. בעריכתו של איזון זה, יש להימנע מאידיאליזם שאין לו עיגון נורמטיבי. השופט אינו שואף אל הנאצל והטהור, שאינו בנמצא. הוא אינו מעמיד לנגד עיניו חברה אידיאלית שאין לה קיום במציאות ושאין לה ניתנת להשגה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כמלאך. יחד עם זה, יש להימנע מפרגמטיזם המעוגן במוסר השוק. השופט אינו משקף את התפיסות המעוותות הפושות בחברה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כזאב. אכן, תפיסתו של בית המשפט היא מאוזנת.

הוא פועל על פי "אמות המידה שמכתיב השכל הישר" (השופט י. כהן בע"פ 763/77 בריזה נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 824, 827) הוא מונע עצמו מתוצאות אבסורדיות (ראה ע"פ 794/77 חייט נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 127, 132), ומדריך עצמו על פי "מבחן מתקבל על הדעת" השופט לנדוי בע"פ 20/53 הנ"ל, בעמ' 853). הוא לוקח בחשבון את המציאות הקיימת, אך הוא אינו רואה בה חזות הכל".

(בג"צ 7974/93 סויסה נגד היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד מח(2) 749, 771).

וכבר נפסק בנדון, כי ממורה נדרש סטנדרט התנהגות גבוה ודוגמא אישית לתלמידים (ראה עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נגד זוהר בן-אשר, פ"ד נב(1), 650).

ובעש"מ 3362/02, שניתן ביום 4.6.02 שבו חזר בית המשפט העליון על ההלכה שנקבעה גם בעש"מ 2699/01 בעניין גימאל חל, שהובא בטיעוניו של התובע, לגבי תפקידו של מי שנושא תפקיד חינוכי:

"לתפקיד המורה נועדה משמעות מיוחדת, היותו מחנך האמור לשמש דוגמה לתלמידיו, ולכן יש חשיבות רבה לשמירה על מעמדו ועל יוקרתו בעיני תלמידיו".

(5) לעניין יסודות העבירה בסעיף 17(4) לחוק, שגם בה הורשע הנאשם זו נוגעת להתנהגות בלתי הוגנת של עובד במילוי תפקידו או בקשר איתו, יסודות עבירה אלה לא זכו לאותה בחינה שיפוטית, כפי שהדבר נעשה לגבי העבירה של התנהגות שאינה הולמת כאמור לעיל.

עם זאת, ניתן להסיק מפסיקתו של בית המשפט העליון שבו הורשעו עובדי מדינה בעבירה כאמור, כי מדובר בנסיבות שבהן עובד מדינה משיג בעיקר לעצמו טובות הנאה שונות ממסגרת תפקידו, לעניינו הגשת בקשות לתמריץ שכ"ד שבבסיסו קיים יסוד של זיוף כאשר התמריץ ניתן כחלק ממעטפת זכויותיו של מורה שעבר לאזור הדרום, על פי מדיניות ונהלי משרד החינוך.
(ע"פ בעש"מ 2/79, פלוני נגד נציב שירות המדינה, (פורסם בפ"ד לג(2), עמ' 274 – שליחת יד בקופה קטנה לרכישת שתייה וכריכים לשימוש עצמי, וכן בעש"מ 177/01 אברהם קליין נגד מדינת ישראל, פורסם בפ"ד א(3), עמ' 57 – שם שלח הנאשם את ידו בכספי הציבור כשהיה מופקד עליהם). ובעש"מ 6978/00 בעניין מוטיל ואח', ופסקי דין שאוזכרו שם, פורסם בפ"ד נד(4) בעמ' 865).

(6) בית הדין מוצא נסיבות לקולא בכך שהנאשם קיבל אחריות מלאה על מעשיו, הודה במעשיו והביע חרטה כנה על כישלונו, וחסך בכך את זמנו השיפוטי של בית הדין.

ב. על תכלית אמצעי המשמעת

(1) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כדי להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם, כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה.

בכל מקרה ומקרה, על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת המוטלים במסגרת הסדר, יש בהם כדי לשרת את התכלית האמורה.

(2) ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונאל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית:

"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל".

בג"צ 669/86 רובין נגד ברגר ואחרים פ"ד מא(1) 749, 840.

(3) בהבדל מעובד רגיל, שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות המוטלת על עובד מדינה בכיר היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא בעל אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי.

(לעניין זה ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, ינואר 1998, עמ' 7).

ולכן:

"הציבור זכאי לכך שעובדי המדינה, הפועלים מטעמו ולמענו יהיו אנשים אמינים והגונים. אמון הציבור בשירות המדינה ושיתוף הפעולה עלולים להתערער, אם יתברר לציבור כי עובד המדינה, העומד לשרתו, עבר עבירה שיש עמה קלון".

(עש"מ 4411/99, מדינת ישראל נגד אלקלעי)

בפסק דין אחר הבליט כב' השופט זמיר את תכליתם של אמצעי המשמעת באומרו :
"מהי אם כן תכלית החוק, לעניין זה? התכלית העיקרית של חוק המשמעת היא השמירה על התפקוד הראוי והתדמית הראויה של שירות המדינה".
 (עש"מ 5574/00 אורי בנית נגד מדינת ישראל).

(4) בפסיקה נוספת, בית המשפט העליון הבליט את תפקידם ההרתעתי והמניעתי של אמצעי המשמעת (ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי; עש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש) ובעש"מ 7111/02 בעניין אשואל ואח' שניתן ביום 21.1.03, נקבע כי :
"שמירה על תדמית ראויה של השירות הציבורי מהווה תנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה. בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, נועד ההליך המשמעתני למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה; אשר על כן בבואו להטיל אמצעי משמעת, יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה. כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות. בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעתני."

(5) על תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת חזר בבית משפט העליון בעש"מ 7113/02, מדינת ישראל נגד שחר לוי שניתן בתאריך 1.5.2003 :
"כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו. ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את מעשיו, על מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד."

(6) ואולם תפקידו המרתיע של אמצעי המשמעת אינו חזות הכל. לאחרונה ריכך בית המשפט העליון את גישתו האמורה, וקבע כי תכלית זו צריכה להיבחן גם בהתחשב בנסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בעש"מ 6737/03 בעניין נחום זקן פסק :
"התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות לעניין העונש, יתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו."

ובפסק דין מאוחר יותר חזר בית המשפט העליון על גישתו האמורה :
"עם זאת, אל מול, ולצד שיקולים משמעותיים ומכריעים אלה, מצווים אנו לבחון כל מקרה לגופו על פי נסיבותיו המיוחדות (ראו עש"מ 10250/01 מוכתרי נגד נציבות שירות המדינה (לא פורסם). החזקה בדבר הצורך בענישה מחמירה יכולה להיחלש נוכח נסיבות מיוחדות של המקרה או של העומד לדין."
 (עש"מ 10566/02, מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, ניתן בתאריך 23.3.03, וכן ראה את עש"מ 5271/03 בעניין חבצלת סדיקוב שניתן בתאריך 10.9.03, ואת עש"מ 1543/03 בעניין דמאן פאלח שניתן ביום 18.11.03 ועש"מ 6920/03 בעניין ד"ר אברהם כהן שניתן ב- 16.2.04 ועש"מ 10006/04 בעניין ואיל חיגי'אזי שניתן ביום 15.3.05).

מובן הוא, כי בכל מקרה ומקרה על בית הדין לבחון, האם יש באמצעי המשמעת המוטלים כדי להגשים את תכליתם של דיני המשמעת תוך איזון עם הנסיבות האישיות.

ג. על הנסיבות האישיות

(1) הנאשם כבן 40 נעדר עבר פלילי או משמעותי קודם, אדם משכיל, שנמצא בשירות הציבורי כ – 15 שנה.

(2) הנאשם נשוי, אב ל-4 ילדים קטינים, רעייתו אינה מועסקת, והוא מסייע גם להוריו המבוגרים.

(3) למדנו מהמסמכים שהוגשו כי עד אשר הנאשם כשל במעשיו הוא תרם תרומה ממשית למערכת החינוך ההלכה שנקבעה לגבי השפעת התרומה על מידתם של אמצעי המשמעת קובעת לאמור:

"לו היה הערער עובד בשירות המדינה שנים ארוכות ולאחר כל אותן שנים היה נתפס בכף כמי שעשה מעשה של מעילה באמון, אפשר אמרתי רוח-שטות נכנסה בו באדם ועשה מעשה שעשה. אדם שכך שירת את המדינה בנאמנות שנים רבות אפשר אין זה ראוי כי תקופח פרנסתו במחי יד".
(עש"מ 1827/02 אברהם ספיר נגד מדינת ישראל דינים עליון סא, 268).

ד. לשאלת כיבודם של הסדרי טיעון

(1) בית דין זה בדומה לערכאות שיפוט אחרות ככלל, מכבד הסדרי טיעון זולת אם נפל בהם עיוות בלתי סביר או שכריתתם נעשתה משיקולים זרים וזאת ברוח פסיקתו של בית המשפט העליון:

"לעתים קרובות יש עניין בעריכת הסדר טיעון, ולפיכך יש גם בדרך כלל עניין לציבור בקיום הסדר טיעון. לכן, אין זה ראוי שבית הדין יסטה מהסדר טיעון אלא אם יש לכך טעם טוב לסטות מהסדר הטיעון, אם אמצעי המשמעת סוטים במידה משמעותית מן האמצעים הראויים בנסיבות המקרה, או אם הם בלתי סבירים באופן בולט, עד שהעניין הציבורי הדורש לסטות מן ההסדר גובר על העניין הציבורי בקיום הסדרי טיעון".

לאחרונה ניתן על ידי בית המשפט העליון פסק דין ע.פ. 1958/98 פלוני נגד מדינת ישראל (פורסם בדינים עליון כרך סג, בעמ' 577). על המדוכה ישבו תשעה שופטים, ובפסק דין זה נקבעה ההלכה לעניין שיקול דעתו של בית המשפט בשאלת כיבודם של הסדרי טיעון:

"המסקנה היא כי שיקול המפר במידה משמעותית את האיזון הראוי בין שיקולי הענישה הרלבנטיים, באופן שנוצר יחס בתי הולם בין ההקלה הניתנת לנאשם לבין האינטרס הציבורי, יהיה בו כדי לפסול א הסדר הטיעון בשל טעותה של התביעה וזאת גם אם מניעה כשרים הם".

(שם, פסיקה 18, עמ' 14) – (וראה גם את עש"מ 11128/04 בעניין אברהם טאפירו).

סוף דבר

6. לאחר שבית הדין שקל את טיעוני הצדדים כפי שנטענו בפניו ואת מקבץ השיקולים שפרסנו לעיל, הוא הגיע לכלל מסקנה כי הסדר הטיעון שהושג בין הצדדים הינו הסדר טיעון מאוזן ומידתי, אשר נותן את המשקלים הראויים לכל אחד מהרכיבים הרלבנטיים בעניין כיבודו לגבי חלקיו המוסכמים. על כן, בית הדין נותן להסדר הטיעון שהושג בין הצדדים.

7. לנוכח ההחלטה שאליה הגענו לעיל, יוטלו על הנאשם אמצעי משמעת אלה :

א. **נזיפה חמורה** – כמסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין שמופנה במישרין לנאשם והמצביע כי נפל פסול מכביד במעשיו לגבי הגשת חוזה מזויף להשתתפות בשכר דירה כאמור.

ב. **פיטורים** – הנאשם יפוטר משירות המדינה החל מתאריך 1.6.05 וישולמו לו מלוא פיצויי הפיטורים בעקבות פיטוריו.

למשכה של הפסילה מתפקידי הוראה

8. בית הדין הפך ועיין בעמדות הצדדים לגבי משכה של הפסילה מתפקידי הוראה לנוכח המחלוקת שנתגלעה לגביה ביניהם, בסופו של עיון סברנו כי **פיטוריו** של הנאשם משירות המדינה, יש בהם כדי להעביר את המסר הראוי של התגובה המשמעתית, כלפי מעשים מסוג זה, שפגם מוסרי וערכי היה כרוך בהם, עם זאת בהתחשב במועדה של החלטתנו, ותרומתו של הנאשם לשירות, החלטנו להעמיד את משך פסילתו של הנאשם על רף הזמן,

שיאפשר למשרד החינוך לשקול אם יש מקום להשיב את הנאשם לאחר פיטוריו והפקת הלקח והמסר האישי הציבורי, ממידתם של אמצעי משמעת אלה, ובהתחשב במכלול נתוניו האישיים ותרומתו לשירות, לחיקו של השירות הציבורי, לקראת שנת הלימודים הקרובה, שמתחילה ב – 1 ספטמבר 2005 גם בהתחשב בפרק השעייתו.

9. על אשר כן הנאשם יפסל למלא תפקידי הוראה, מיום פיטוריו (1.6.05) ועד 31.8.05 – לפרק זמן של שלושה חודשים.

10. בתוקף סמכות לפי סעיף 35 לחוק ועל בסיסה של הסכמה אליה הגיעו הצדדים בנדון, בית הדין מורה על השבתם של 4,788 ₪ לקופת המדינה, אשר ינוכו מפיצוי הפיטורין שיגיעו לנאשם עובר לפיטוריו.

גזר הדין המפורט והמנומק ניתן ביום כ"ד באייר התשס"ה – 2.6.05, שלא בנוכחות הצדדים, להם הוא יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

זכות ערעור לביהמ"ש העליון לגבי משכה של הפסילה מתפקידי הוראה מסורה לצדדים לפי הוראותיו של סעיף 43(א) לחוק.

(-)	(-)
פרומה הרשקוביץ	עו"ד יוסף תלרז
חברה	אב בית הדין
	יו"ר

9. בד"מ 132/04 – הגשת חוזה שכירות מזוייף וטופס קצובת נסיעה שלא כדין

תמצית פסק הדין

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה הרשיע את הנאשם המועסק כמורה בכיר בביה"ס "תל כסיף" בכסיפה ונמצא בשירות המדינה משנת 1999, בעבירות משמעת שונות.

הנאשם הורשע על פי הודאתו במסגרת הסדר טיעון, בגין הגשת חוזה שכירות מזוייף וכן טופס לקצובת נסיעה שלא כדין.

התביעה – במסגרת הסדר טיעון, ביקשה התביעה להשית על הנאשם את אמצעי המשמעת של נזיפה חמורה, פיטורין לאלתר, פסילה משירות המדינה לפרק זמן של שנה והשבת כספים שקיבל בגין חוזה השכירות וקצובת נסיעה שלא כדין.

המשרד – הצטרף לגופם של אמצעי המשמעת שביקשה התביעה.

הסינגור - ביקש מבית הדין לאמץ את הסדר הטיעון.

הנאשם - הביע צער על מעשיו.

בית הדין שקל את כיבודו של הסדר הטיעון, את דפוס התנהגותו של הנאשם, תכלית אמצעי המשמעת וכן תפקידם ההרתעתי. כמו כן, התייחס בית הדין לנסיבות האישיות של הנאשם והחליט להטיל עליו את אמצעי המשמעת של:

נזיפה חמורה - כמסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין המצביע כי נפל פסול במעשיו של הנאשם.

פיטורין - הנאשם יפוטל לאלתר משירות המדינה אגב תשלום פיצויי פיטורין מלאים.

פסילה לשירות המדינה - לפרק זמן של שנה.

השבת כספים - בגין חוזה שכירות מזוייפים וקצובת נסיעה שלא כדין.

כמו כן, המליץ בית הדין כי בתום תקופת פסילתו ישקול משרד החינוך באהדה את קבלתו של הנאשם בחזרה לעולם ההוראה.

ניתן ביום כ"ט תשרי התשס"ו - 1.11.2005

ההרכב:

עו"ד יוסף תלרז, אב בית הדין – יו"ר
גב' פרומה הרשקוביץ – חברה
ד"ר נאוה קרניאל – חבר

כ"ט בתשרי התשס"ו
1 בנובמבר 2005

בד. 2005-1587
בד"מ 132/04

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה

בפני : עו"ד יוסף תלרז – אב בית הדין - יו"ר
גב' פרומה הרשקוביץ - חברה
ד"ר נאוה קרניאל - חברה

התובעת: עו"ד יעל אמזלג

הנאשם:

ב"כ הנאשם : עו"ד ר. מזעאל

נציג המשרד : מר אהרון יהודה

גזר - דין

ההליך

1. הנאשם יליד שנת 1974, שהועסק כמורה בבית ספר "תל כסיף" בכסייפה, והנמצא בשירות המדינה מתאריך 1.9.99 לפי דרגה מורה בכיר, המושעה משירות המדינה בתאריך 11.1.2005 הורשע על ידו על פי הודאתו ביום י"א באלול תשס"ה – 25.9.2005 לפי סעיפים 17(1), (3) ו-4(4) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג – 1963 (להלן – החוק), ביחד עם סעיף 14(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי הוראה.

2. כתב תובענה הוגש על רקעה של מדיניות עידוד מעבר מורים מאזור הצפון לאזור הדרום, במסגרתה הוחלט ליתן תמריץ לאותם מורים על ידי השתתפות בשכר דירה, בשיעור מרבי של 562 ₪ לחודש, למורה ששכר דירה באותו אזור עדיפות, ושאין בבעלותו דירה אחרת באותו אזור.

3. הנאשם הורשע בעבירות כאמור שבכתב התובענה המתוקן באישומים כלהלן, לפי סדר ניסוחם:

א. אישום שני

1) סמוך לתחילת שנת הלימודים התש"ס הנאשם ערך הסכם שכירות מזוייף לגבי הדירה ברח' בצלאל 34/2 בבאר שבע, שהכיל בתוכו את פרטי המשכירה הגב' רינה וקנין וכן פרטים על גובה דמי השכירות ותקופת השכירות (1.9.99 – 31.8.00) מצג שלא תאם את המציאות בפועל, מאחר והנאשם לא התגורר בדירה זו.

2) בתאריך 13.9.99 הגיש הנאשם למשרד החינוך טופס בקשה בצירוף החוזה המזוייף, ובו הצהיר בין היתר כי הוא משלם שכר דירה בסך 1,899 ₪ לחודש. על בסיס הצהרה כוזבת זו, שולם לנאשם על ידי משרד החינוך סך של 6,744 ₪ שלא כדין.

ב. אישום שלישי

סמוך לתחילת שנת הלימודים התש"ס הנאשם מס' 2 (ביחד עם נאשם מס' 1, שדינו כבר הסתיים בפנינו) ערכו הסכם שכירות כוזב, לגבי הדירה ברח' אברהם אבינו 16/38 בבאר שבע שהכיל את פרטי המשכיר שמעון צנוורט וכן פרטים על גובה דמי השכירות, לגבי תקופת השכירות שבין 1.9.02 – 31.8.03.

ג. אישום חמישי

בתאריך 20.10.2002 הנאשם הגיש למשרד החינוך טופס בקשה להשתתפות בשכ"ד בצירוף הסכם השכירות המזויף כאמור באישום השלישי, ובו הצהיר הנאשם כי שכר הדירה הינו \$450 לחודש. עקב הצהרה זו שולם לנאשם על ידי משרד החינוך סך של 5,395 ₪.

ד. אישום שביעי

בתאריך 16.9.99 הנאשם הצהיר על גבי טופס לקצובת נסיעות כי, הוא מתגורר בדירה ברח' בצלאל 34/2 בבאר שבע, וכן הצהיר על מסלול נסיעה ממקום מגוריו לכסיפה, וזאת על מנת לקבל קצובת נסיעה שלא מגיעה לו בפועל, על פי מסלול זה. עקב הצהרה כוזבת זו, שולם לנאשם על ידי משרד החינוך סך של 5,807 ₪ (עלות שנתית).

ה. אישום שמיני

בתאריך 6.9.00 הנאשם הצהיר על גבי טופס לקצובת נסיעות כי הוא מתגורר בדירה הנ"ל ברח' בצלאל בבאר שבע, בו הצהיר על מסלול נסיעה ממקום מגוריו זה לכסיפה, וזאת על מנת לקבל קצובת נסיעה שלא מגיעה לו בפועל. עקב הצהרה כוזבת זו, שולם לנאשם על ידי משרד החינוך סך של 6,177 ₪ (עלות שנתית).

4. בית הדין ביום הדיון הצהיר על בטלותו של האישום העשירי שבו הורשע הנאשם, מאחר ונתברר כי הודאתו בו, יסודה בטעות.

טיעונים לכיבודו של הסדר הטיעון

5. הצדדים טענו בפנינו את טיעוניהם לעניין כיבודו של הסדר הטיעון, שאם יכובד יתן לו בית הדין תוקף, ויוטלו על הנאשם אמצעי משמעת אלה:

- א. נזיפה חמורה.
  - ב. פיטורין לאלתר תוך תשלום פיצויי פיטורין מלאים בעבור שנות העסקתו בפועל.
  - ג. פסילה משירות המדינה לפרק זמן של שנה.
- ובנוסף סוכם שהנאשם ישיב לקופת המדינה את הכספים שקיבל שלא כדין.

א. עמדת התביעה

1) התובעת המלומדת סקרה בפנינו את פני מעשיו של הנאשם, שביקש לממש זכויותיו הכספיות שהגיעו לו כדין באמצעות הגשתם של מסמכים מזויפים, ובגינם זכה לקבל סכומי כסף ללא כל בסיס מוצדק.

2) התביעה רואה את מעשיו של הנאשם בחומרה ובמיוחד לנוכח מעמדו כמורה בישראל שמופקד על חינוכו של הדור הצעיר. יחד עם זאת, התביעה מוצאת נסיבות לקולא בכך שהנאשם הודה במעשיו וקיבל אחריות עליהם, וחסך בעקבות כך את זמנו השיפוטי.

התביעה סבורה שבאיזון של מכלול הנסיבות, הסדר הטיעון שהושג בין הצדדים הינו ראוי, נכון ומאוזן ומשרת את מגוון האינטרסים הכרוכים בדבר, מחד התכלית של אמצעי המשמעת ומאידך הנסיבות האישיות.

3) התובעת ביקשה שבית הדין יכבד את הסדר הטיעון שהושג בין הצדדים.

ב. גישת המשרד

(1) שמענו מנציג המשרד כי לא מצא בתיקו של הנאשם כל רבב ולא הורשע בעבירות פליליות או עבירות משמעותיות קודמות וקיבל מכתב ממפקח בית הספר כי הנאשם הוא מורה ממושמע, מסור לתפקידו, וקידם את תלמידיו בתחום הוראת המחשבים, מקצוע שהוא מלמד.

(2) נציג המשרד הצטרף לגופם של אמצעי המשמעת של התביעה.

ג. טיעוני ההגנה

(1) הסניגור המלומד הציג בפנינו את דרכו של הנאשם בעולם ההוראה ואת המשמעות האישית והערכית של המעבר ממרכז חיו באזור הצפון כדי ללמד באזור הדרום במגזר הבדואי, ילדים את תורת המחשבים.

(2) הסניגור המלומד אינו מקל ראש במעשיו של הנאשם, לדבריו מעשיו כאמור נעשו מתוך אי הבנת חומרת המעשים מתחילה, ורק לאחר זמן הוא הבין את המשמעות האמיתית של מעשיו כמעשים שעלולים היו גם להביאו לעברו של הליך פלילי. הנאשם מצר על העניין, מכה על חטא, גם הסניגור המלומד ביקשנו כי ינתן תוקף להסדר הטיעון לאחר שהנאשם הודה בפנינו בעבירות והפנים את הפסול שהיה במעשיו וחסך את זמננו השיפוטי.

(3) לעניין הנסיבות האישיות שמענו שהנאשם נשוי, רעייתו מועסקת כמורה במשרה חלקית, לנאשם נולדה בשעה טובה בת לפני ימים, וגם החקירה העיבה על הנאשם במישור החברתי בהתחשב במרקם החברתי שהנאשם גר בו. כאשר בעתיד הקרוב יהיה מכביד מבחינתו של הנאשם שיעמוד בפני השבת הכספים, והצורך למצוא תעסוקה חילופית, בעטיים של פיטוריו.

ד. דבר הנאשם

הנאשם הביע בפנינו דברי צער על מעשיו, טען שלא היה מודע לכך שמעשיו האמורים עלולים להוות עבירה פלילית, שמענו מפיו של הנאשם את דבר אהבתו לנושא החינוך בה מצא את מקומו ועולמו, לאחר שעזב חברת מחשבים שבה הוא הועסק.

15. החלטת בית הדין

בית הדין שקל שורה של שיקולים בשאלה אם יש מקום ליתן תוקף להסדר הטיעון, כפי שהושג בין הצדדים, או שמא ראוי לשנותו לחומרה או לקולא לפי אומד שיקול דעתנו. לצורך קבלת החלטתנו נשקלו על ידנו השיקולים הבאים:

א. לדפוס התנהגותו של הנאשם

(1) הנאשם בשני מועדים כמצוין לעיל הגיש חוזי שכירות מזויפים שלא תאמו את זיקת או תנאי מגוריו בפועל בעיר באר שבע, על בסיסם של החוזים האמורים המדינה שילמה לנאשם סכומי כסף כמפורט לעיל. הנאשם כאדם משכיל ובוגר צריך היה להיות מודע לכך כי הגשת מסמכים שלא תאמו את המציאות שידו הייתה בהם, היא מעשה פסול, ולא חוקי. גם אם הנאשם לא ידע במדויק אלו עבירות פליליות הוא עובר במעשיו על חוק העונשין או חוקים אחרים של מדינת ישראל. הגם, שאפשר שהנאשם תפקד במסגרת החברתית, בה פעל עם מורים אחרים, שעשו מעשים דומים נכנס למעין קלחת של פיתוי הדדי, שם במסגרתו, גם הוא כשל נחרצות.

(2) בית הדין רואה בחומרה את כישלונו של הנאשם, בהתחשב ברמת ההתנהגות שנדרשת ממורה בישראל ואנו סבורים כי הדברים נעשו ממצב של מודעות לטיב המעשה.

(3) צל כבד ומכביד רובץ על מעשיו של הנאשם במיוחד לנוכח יסוד המעילה באמון שהיה כרוך בו, בכך שהגיש מסמכים מזויפים של חוזי שכירות למח' התמריצים במחוז דרום במשרד החינוך, גוף שהאמין שיגיש חוזה כדן ולא יעשה שימוש במסמך מזויף.

ובהקשר זה ראינו לנכון להביא את דבר פסיקתו של בית המשפט העליון בעש"מ 10129/01 מדינת ישראל נגד טליה בת צ'רלס גניש.

כאשר על גישה נורמטיבית זו חזר בית המשפט העליון לאחרונה בעש"מ 5044/03 רות בליתי נגד נציבות שירות המדינה (ניתן ביום כ"ד בניסן התשס"ד – 18.4.04):
"אכן, עמדתו של בית משפט זה ביחס לעבירות כדוגמת אלו בהן הורשעה המערערת עמדה עקבית נחרצת היא, עבירות אלו גרמו לפגיעה חמורה בתדמיתו של השירות הציבורי ובאמון הציבור בו ויש לפעול בכל האמצעים למיגורן.

...
הדבר נכון שבעתיים במקרה דנן, בו שימשה המערערת כאחראית על מערכת דיווח השעות, ולעניין זה כבר נפסק בפרשת אלקריף.
במיוחד, כך במקרים בהם מדובר בעובד הממונה על התחום, אשר מעל באמון בתחום שעליו היה מופקד. בנסיבות כאלה אין לאפשר לעובד להישאר במקום העבודה שבו פעל כאמור.

אמצעי המשמעת המתאים הוא, איפוא, הרחקת העובד והעברת המסר לעובדים אחרים בשירות המדינה, כי הסטייה מהדרך לא תצלח."
 (פיסקה 5 לפסק הדין שניתן ביום 18.4.04).

- (4) הנאשם הורשע על ידנו בעבירות לפי סעיפים 17(1), (3) ו-(4) לחוק:
"(1) עשה מעשה או התנהג באופן שפגע במשמעת שירות המדינה;
(3) התנהג התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה או התנהג התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו, או בשמו הטוב של שירות המדינה.
(4) התנהג התנהגות בלתי הוגנת במילוי תפקידו או בקשר איתו."

(5) ליסודות העבירה לפי סעיף 17(1) לחוק, שעניינו פגיעה במשמעת שירות המדינה, די אם נפנה לאמירתו הברורה והחד-משמעית של בית המשפט העליון, מפיו של השופט שמגר (לפי תוארו דאז), בעש"מ 3/75 בעניין אלפונסו דבוש, שפורסם בפ"ד לו(1), בעמ' 231):

"לא אמצה כאן תיאור כל יסודותיה וסימני האפיון של המושג "משמעת". יספיק לצורך הנושא שבפנינו אם אומר כי המשמעת היא בעיקרה מערכת הנורמות, הנהלים והנהגים, המסדירה אופן פעולתה של מסגרת ארגונית בעלת מעמד מיוחד, והקובעת סדריה ובכלל זה חובותיהם וסמכויותיהם של המשרתים בה, בזיקתם זה לזה ובזיקתם למסגרת עצמה".

(6) לעניין יסודות העבירה, לפי סעיף 17(3) לחוק, שגם בה הורשע הנאשם בהתנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה, או התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו או בשמו הטוב של שירות המדינה – על כך, עונה כב' השופט זמיר:

"התנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים. הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסוים או בארגון מסוים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון. הגוף שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסוים או בארגון מסוים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או

ארגון.

עם זאת, יש לומר כי התנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד המדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם. ראשית, אפשר שהתנהגות תיחשב בלתי הולמת אף שאין בה שום יחוד למקצוע מסוים או לארגון מסוים היא אינה הולמת משום שהיא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון.

היא סוטה באופן מהותי מכללי התנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה. זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע, אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או

מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון". (ראה ער"מ 1351/95 ליאון פינקלשטיין נגד התובע בבית הדין המקומי למשמעת, פ"ד מט(5), 573, 578).

במקום אחר, אומר השופט זמיר (עש"מ 246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין:

"התשובה היא, שהתנהגות כזאת לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות המיוחדת לתפקיד מסוים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי-הולמת, במשמעות של סעיף 17(3) לחוק המשמעת, גם אם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד".

בפסק דין נוסף עש"מ 3849/03 מיכל אלבז נגד נציבות שירות המדינה, נפסק לגבי טיבה ומהות של העבירה:

"אכן, העבירה לפי סעיף 17(3) אינה עבירה שגבולותיה מוגדרים, וכבר נאמר עליה שהיא בעלת "רקמה פתוחה", המתאימה את עצמה לנסיבות העניין ולזמנים, ושוליה רחבים ביותר. אף על פי כן, היא איננה חסרת גבולות, והיא מתאפיינת בהתנהגות פסולה מן הסוג "ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון".

ולגבי טיבו של הפסול, בנסיבות בהם עובד הוראה מקבל זכות בדרך פסולה, נפסק ממש לאחרונה:

"הגשת עבודת גמר לסיום לימודיו האקדמיים לתואר ראשון בחינוך בלא שכתב עבודה זו – פגם ביושר וביושרה הנדרשים ממורה וממחנך. התנהגות זו אינה הולמת עובד מדינה ובוודאי שאינה הולמת מורה בישראל שאמור לשמש דוגמה ומופת לתלמידיו.

בהתנהגותו של המשיב טמונה חומרה נוספת, בהתחשב בכך שהוכח כי שירות המדינה השתתף במימון לימודיו לתואר ראשון בחינוך בשלוחת לטביה. נוכח מכלול נסיבות העניין, מבקשת אפוא המסקנה כי המשיב התנהג באופן שאינו הולם את תפקידו ושעלול לפגוע בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה". (עש"מ 689/05 בעניין מנסור מופיד שניתן בתאריך 6.3.05 – טרם פורסם).

ואכן מידה ממשית של פסול בולטת על פני מעשיו של הנאשם, במיוחד לנוכח מעמדו כמורה. בית הדין, בבואו לצקת תוכן ל"התנהגות שאינה הולמת" או שיש בה כדי לפגוע בתדמית השירות, עליו ליתן ביטוי למושג של ההתנהגות ההולמת בעיני ה"ציבור הנאור" ו"האדם הסביר".

אלה צריכים לשקף את הערכים והעקרונות, אשר מבוססים על יחסים שבין הפרט, לבין השירות הציבורי.

באשר לזאת אומר השופט ברק:

"בקביעת התוכן הקונקרטי של ההכללות המשמעותיות (התנהגות שאינה הולמת, שיש בה כדי לפגוע בתדמית) נותן בית המשפט ביטוי לתפיסות יסוד ערכיות. בעשותו כן, עליו לבטא את שנראה כהתנהגות הולמת (או שאינה הולמת) בעיני הציבור הנאור בישראל. עליו לקבוע את דבר קיומה של פגיעה בתדמית השירות הציבורי מזווית הראיה של האדם הסביר האמון על תפיסות היסוד של משטרנו.

כמובן, "הציבור הנאור" ו"האדם הסביר אינם אלא מטאפורות (ראה בג"צ 14/86 לאור נגד המועצה לביקורת סרטים ומחזות, פ"ד מא(1) 421, 434; בג"צ 2481 דין נגד מחוז ירושלים.

הם מהווים פרסוניפיקציה של האיזון הראוי בין הערכים, העקרונות והאינטרסים הנאבקים על הבכור. בעריכתו של איזון זה, יש להימנע מאידיאליזם שאין לו עיגון נורמטיבי. השופט אינו שואף אל הנאצל והטהור, שאינו בנמצא. הוא אינו מעמיד לנגד עיניו חברה אידיאלית שאין לה קיום במציאות ושאין לה שגה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כמלאך. יחד עם זה, יש להימנע מפרגמטיזם המעוגן במוסר השוק. השופט אינו משקף את התפיסות המעוותות הפושות בחברה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כזאב. אכן, תפיסתו של בית המשפט היא מאוזנת.

הוא פועל על פי "אמות המידה שמכתיב השכל הישר" (השופט י. כהן בע"פ 763/77 בריזה נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 824, 827) הוא מונע עצמו מתוצאות אבסורדיות (ראה ע"פ 794/77 חייט נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 127, 132), ומדריך עצמו על פי "מבחן מתקבל על הדעת" השופט לנדוי בע"פ 20/53 הנ"ל, בעמ' 853). הוא לוקח בחשבון את המציאות הקיימת, אך הוא אינו רואה בה חזות הכל".

(בג"צ 7974/93 סויסה נגד היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד מח(2) 749, 771).

וכבר נפסק בנדון, כי ממורה נדרש סטנדרט התנהגות גבוה ודוגמא אישית לתלמידים (ראה עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נגד זוהר בן-אשר, פ"ד נב(1) 650).

ובעש"מ 3362/02, שניתן ביום 4.6.02 שבו חזר בית המשפט העליון על ההלכה שנקבעה גם בעש"מ 2699/01 בעניין ג'מאל חלף, שהובא בטיעוניה של התובעת לגבי תפקידו של מי שנושא תפקיד חינוכי:

"לתפקיד המורה נועדה משמעות מיוחדת, היותו מחנך האמור לשמש דוגמה לתלמידיו, ולכן יש חשיבות רבה לשמירה על מעמדו ועל יוקרתו בעיני תלמידיו".

(7) לעניין יסודות העבירה בסעיף 17(4) לחוק, שגם בה הורשע הנאשם זו נוגעת להתנהגות בלתי הוגנת של עובד במילוי תפקידו או בקשר איתו, יסודות עבירה אלה לא זכו לאותה בחינה שיפוטית, כפי שהדבר נעשה לגבי העבירה של התנהגות שאינה הולמת כאמור לעיל.

עם זאת, ניתן להסיק מפסיקתו של בית המשפט העליון שבו הורשעו עובדי מדינה בעבירה כאמור, כי מדובר בנסיבות שבהן עובד מדינה משיג בעיקר לעצמו טובות הנאה שונות ממסגרת תפקידו, לעניינו הגשת בקשות לתמריץ שכ"ד שבבסיסו קיים יסוד

של זיוף כאשר התמריץ ניתן כחלק ממעטפת זכויותיו של מורה שעבר לאזור הדרום, על פי מדיניות ונוהלי משרד החינוך.

(עיין בעש"מ 2/79, פלוני נגד נציב שירות המדינה, (פורסם בפ"ד לג(2), עמ' 274 – שליחת יד בקופה קטנה לרכישת שתייה וכריכים לשימוש עצמי, וכן בעש"מ 177/01 אברהם קליין נגד מדינת ישראל, פורסם בפ"ד א(3), עמ' 57 – שם שלח הנאשם את ידו בכספי הציבור כשהיה מופקד עליהם). ובעש"מ 6978/00 בעניין מוטיל ואח', ופסקי

דין שאוזכרו שם, פורסם בפ"ד נד(4) בעמ' 865).

(8) בית הדין מוצא נסיבות לקולא בכך שהנאשם קיבל אחריות מלאה על מעשיו, הודה במעשיו הפיק את הלקח מכישלונו, וחסך גם את זמנו השיפוטי של בית הדין.

ב. על תכלית אמצעי המשמעת

(1) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כדי להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם, כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה. בכל מקרה ומקרה, על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת המוטלים במסגרת הסדר, יש בהם כדי לשרת את התכלית האמורה.

(4) ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונאל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית:

"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל".

בג"צ 669/86 רובין נגד ברגר ואחרים פ"ד מא(1) 749, 840.

(5) בהבדל מעובד רגיל, שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות המוטלת על עובד מדינה בכיר היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא בעל אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי. (לעניין זה ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, ינואר 1998, עמ' 7).

ולכן:

"הציבור זכאי לכך שעובדי המדינה, הפועלים מטעמו ולמענו יהיו אנשים אמיינים והגונים. אמון הציבור בשירות המדינה ושיתוף הפעולה עלולים להתערער, אם יתברר לציבור כי עובד המדינה, העומד לשרתו, עבר עבירה שיש עמה קלון".

(עש"מ 4411/99 מדינת ישראל נגד אלקלעי)

בפסק דין אחר הבליט כב' השופט זמיר את תכליתם של אמצעי המשמעת באומרו: **"מהי אם כן תכלית החוק, לעניין זה? התכלית העיקרית של חוק המשמעת היא השמירה על התפקוד הראוי והתדמית הראויה של שירות המדינה".** (עש"מ 5574/00 אורי בנית נגד מדינת ישראל).

(5) בפסיקה נוספת, בית המשפט העליון הבליט את תפקידם ההרתעתי והמניעתי של אמצעי המשמעת (ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי; עש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש) ובעש"מ 7111/02 בעניין אשואל ואח' שניתן ביום 21.1.03, נקבע כי:

"שמירה על תדמית ראויה של השירות הציבורי מהווה תנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה. בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, נועד ההליך המשמעת למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה; אשר על כן בבואו להטיל אמצעי משמעת, יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה. כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות. בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות

האמורות של הדין המשמעותי.

(7) על תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת חזר בבית משפט העליון בעש"מ 7113/02, מדינת ישראל נגד שחר לוי שניתן בתאריך 1.5.2003:

"כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו. ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את מעשיו, על מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד."

(8) ואולם תפקידם המרתיע של אמצעי המשמעת אינו חזות הכל. לאחרונה ריכך בית המשפט העליון את גישתו האמורה, וקבע כי תכלית זו צריכה להיבחן גם בהתחשב בנסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בעש"מ 6737/03 בעניין נחום זקן פסק:
"התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות לעניין העונש, יתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו."

ובפסק דין מאוחר יותר חזר בית המשפט העליון על גישתו האמורה:
"עם זאת, אל מול, ולצד שיקולים משמעותיים ומכריעים אלה, מצווים אנו לבחון כל מקרה לגופו על פי נסיבותיו המיוחדות (ראו עש"מ 10250/01 מוכתרי נגד נציבות שירות המדינה (לא פורסם)). החזקה בדבר הצורך בענישה מחמירה יכולה להיחלש נוכח נסיבות מיוחדות של המקרה או של העומד לדין."
 (עש"מ 10566/02, מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, ניתן בתאריך 23.3.03, וכן ראה את עש"מ 5271/03 בעניין חבצלת סדיקוב שניתן בתאריך 10.9.03, ואת עש"מ 1543/03 בעניין דמאן פאלח שניתן ביום 18.11.03 ועש"מ 6920/03 בעניין ד"ר אברהם כהן שניתן ב- 16.2.04 ועש"מ 10006/04 בעניין ואיל חגי'אזי שניתן ביום 15.3.05, ועש"מ 3446/05 בענין נאיל דראושה).

מובן הוא, כי בכל מקרה ומקרה על בית הדין לבחון, האם יש באמצעי המשמעת המוטלים במסגרתו של הסדר הטיעון כדי להגשים את תכליתם של דיני המשמעת תוך איזונים עם הנסיבות האישיות.

ה. על הנסיבות האישיות

(1) הנאשם בן 31, תפקד בצורה נאותה כמורה במשך פרק זמן של כ-6 שנים עד אשר הושעה מתפקידו.

(2) הנאשם נשוי ואב לתינוקת, רעייתו מועסקת כמורה במשרה חלקית.

(3) לתרומתו של העובד באופן חיובי לשירות הציבורי במשך שנים (תרומה שלא הייתה רבת שנים) יש השפעה על מידתם של אמצעי המשמעת, וכך פסק כב' השופט חשין:
"לו היה הערער עובד בשירות המדינה שנים ארוכות לאחר כל אותן שנים היה נתפס בכך כפי שעשה מעשה של מעילה באמון, אפשר אמרתי רוח שטות נכנסה באדם ועשה מעשה שעשה. אדם שכך שירת את המדינה בנאמנות שנים רבות אפשר אין זה ראוי כי תקופח פרנסתו במחי יד..."
 (עש"מ 1827/02 אברהם ספיר נגד מדינת ישראל דינים עליון סא, 268).

והשאלה שלעולם עומדת בפתחו של בית הדין הינה, מהי תרומתו והשפעתו של שירות מועיל בשירות הציבורי, שעה שבאים אנו להטיל את אמצעי המשמעת, שרק

באמצעותם ניתן להגשים את התכלית שגלומה בהטלתם של אלה, והיא ההגנה על השירות הציבורי והשגת יסוד ההרתעה והמניעה, ואלה כאמור נבחנים כמצויין לעיל, גם לנוכח הנסיבות האישיות של כל נאשם ונאשם.

ו. לשאלת כיבודם של הסדרי הטיעון

שיקול הדעת אם לכבד הסדר טיעון, לדחותו באופן מלא, או לשנותו במידה זו או אחרת, מסור לשיקול דעתו של בית הדין. ככלל, בית הדין מכבד הסדרי טיעון שנקשרים בין הצדדים, זולת אם הוא מגיע למסקנה כי, צריך היה להגיע להסדר טיעון שונה ברכיב זה או אחר, כדי לשרת בצורה טובה יותר את תכלית דיני המשמעת, תוך איזונה עם נסיבות העבירה והנסיבות האישיות, כפי שנפסק בעניין זה עש"מ 4592/97 בעניין אליהו סבג:

"לעיתים קרובות יש עניין בעריכת הסדר טיעון, ולפיכך יש גם בדרך כלל, עניין לציבור בקיום הסדר טיעון. לכן, אין זה ראוי שבית הדין יסטה מהסדר טיעון אלא אם יש לכך טעם טוב לסטות מהסדר הטיעון, אם אמצעי המשמעת סוטים במידה משמעותית מן האמצעים הראויים בנסיבות המקרה, או אם הם בלתי סבירים באופן בולט, עד שהעניין הציבורי הדורש לסטות מן ההסדר גובר על העניין הציבורי בקיום הסדרי טיעון".

בפסק דין של בית המשפט העליון, ע"פ 1958/98 פלוני נגד מדינת ישראל. על המדוכה ישבו תשעה שופטים, בו נקבעה ההלכה לעניין שיקול דעתו של בית המשפט בשאלת כיבודם של הסדרי טיעון:

"המסקנה היא כי שיקול המפר במידה משמעותית את האיזון הראוי בין שיקולי הענישה הרלבנטיים, באופן שנוצר יחס בלתי הולם בין ההקלה הניתנת לנאשם לבין האינטרס הציבורי, יהיה בו כדי לפסול את הסדר הטיעון בשל טעותה של התביעה וזאת גם אם מניעה כשרים הם".
(שם, פסקה 18, עמ' 14).

כן קבע בית המשפט בפסקה 24 בעמ' 19, שכותרתה "סיכומם של דברים" כי:

"בהיעדר פגם או פסול בהודיה שניתנה במסגרת הסדר טיעון, ירשיע בית המשפט את הנאשם על פי הודייתו, ויגזור את עונשו. בהתקיים איזון ראוי בין האינטרס הציבורי הפרטני והאינטרס הציבורי הרחב שהתביעה מייצגת מצד אחד, לבין טובת ההנאה שניתנה לנאשם מצד אחד, יכבד בית המשפט את הסדר הטיעון. בית המשפט ישווה לנגד עיניו, בין היתר, את המגמה העקרונית לעידוד הסדרי טיעון. בנסיבות שבהן יראה לדחות את הסדר הטיעון, יגזור בית המשפט עונש שהיה גוזר אילו היה בא לפניו הסדר טיעון שקול ומאוזן. מן הראוי הוא שגם לאחר דחיית הסדר הטיעון, כך שהעונש אשר יטיל לא יחרוג במידה קיצונית ובלתי פרופורציונאלית מהעונש שעליו הסכימו הצדדים".

וכן נפסק:

"אכן בית המשפט אף בית הדין למשמעת אינו קשור להסדר טיעון שנערך בין הצדדים, והוא גוזר את הדין על פי שיקול דעתו. פסיקתנו דנה רבות בשאלת היחס בין העונש שהצדדים מסכימים על גובהו בהסדר טיעון, לבין שיקול הדעת של הערכאה הגוזרת את הדין, ואין מקום להרחיב בשאלה זו בעניין שלפני; גם אם ההסדר אינו מקל, הרי לא הובהר די הצורך, הטעם, שבגיניו ראה בית הדין לסטות ממנו".

(עש"מ 11128/04 בעניין אברהם טאפירו, שניתן בתאריך 30.12.2004).

סוף דבר

16. לאחר שבית הדין שקל את טיעוני הצדדים כפי שנטענו בפניו ואת מקבץ השיקולים שפרסנו לעיל, הוא הגיע לכלל מסקנה כי הסדר הטיעון שהושג בין הצדדים הינו הסדר טיעון מאוזן ומידתי, אשר נותן את המשקלים הראויים לכל אחד מהרכיבים הרלבנטיים בעניין כיבודו. על כן, בית הדין נותן להסדר הטיעון שהושג בין הצדדים, תוקף.

17. לנוכח ההחלטה שאליה הגענו לעיל, יוטלו על הנאשם אמצעי אלה:

א. **נזיפה חמורה** - כמסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין המופנה במישרין לנאשם והמצביע כי נפל פסול בדרך בה ביקש לממש זכות, שהגיעה לו כדין על פי מדיניות התמריצים לקבלת שכ"ד וקצובת נסיעה, באמצעות הגשת חוזים ובקשות כוזבות.

ב. **פיטורים** – הנאשם יפוטר לאלתר משירות המדינה – תוך קבלת פיצויי פיטורין מלאים.

ג. **פסילה משירות המדינה** – הנאשם יפסל משירות המדינה לפרק זמן של שנה וזאת מיום 1.11.05.

השבה

10. בתוקף סמכותנו לפי סעיף 35 לחוק ובכפוף לתנאים שקבועים בו, אנו קובעים שהנאשם ישיב לקופת המדינה את הסכומים שקיבלם שלא כדין, כהשתתפות המדינה בשכ"ד כמפורט ברישת גזר הדין, ולענין קצובת הנסיעה, משרד החינוך יערוך חישוב בין הזכאות ששולמה לו על פי הצהרותיו הכוזבות ובין קצובת נסיעה בפועל שהיה זכאי לה ממקום מגוריו האמיתי למקום עיסוקו, לאחר שיעשה חישוב זה, סכום הקצובה ששולם לו ביתר (אם שולם לו ביתר) יושב לקופת המדינה.

11. ויובהר שהסכומים שהנאשם חויב בהשבתם יקוזזו מסכומי פיצויי הפיטורין שיגיעו לו עובר לפיטוריו. אם סכומים אלה לא יספיקו כדי לכסות את מלוא היקף חובותיו למדינה יעשה עם הנאשם הסדר תשלומים, שיתחשב בנסיבותיו האישיות.

המלצה

12. בית הדין ממליץ שבתום תקופת פסילתו של הנאשם, משרד החינוך ישקול באהדה את קבלתו בחזרה לעולם ההוראה באזור הדרום כאמור, לאחר שיתן את הדין על מעשיו ויבין את הלקח הראוי מהם, יש מקום המדינה תגלה נכונות להשיבו לעולם ההוראה בתום תקופת הפסילה האמור ופרק הצינון מעולם ההוראה, מובן על פי שיקול דעתה, כפי שתמצא לנכון ואם אכן הנאשם יחליט לבקש ולשוב לשמש כמורה.

אמצעי המשמעת הודעו ביום כ"ט בתשרי תשס"ו – 1.11.2005 בנוכחות הצדדים.

גזר הדין המנומק והמפורט ניתן ביום ל' בתשרי תשס"ו – 2.11.2005, שלא בנוכחות הצדדים להם היא תועבר מאחת מדרכי המסירה המקובלות.

(-)	(-)	(-)
ד"ר נאוה קרניאל	פרומה הרשקוביץ	עו"ד יוסף תלרז
חברה	חברה	אב בית הדין יו"ר

10. בד"מ 134/04 – הגשת חוזה שכירות מזויף וטופס לקצובת נסיעה שלא כדין

תמצית פסק הדין

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה הרשיע את הנאשם, מורה המועסק בביה"ס המקיף "ערערה" בנגב משנת 1995, בעבירות משמעת שונות.

הנאשם הורשע על פי הודאתו בגין הגשת תופס חוזה שכירות מזויף וכן טופס לקצובת נסיעה שלא כדין.

התביעה – ביקשה להטיל על הנאשם אמצעי משמעת של נזיפה חמורה, פיטורין לאלתר תוך שלילת 50% מפיצוי הפיטורין המגיעים לנאשם, פסילה משירות המדינה לפרק זמן של 5 שנים והשבת הכספים שקיבל הנאשם שלא כדין.

המשرد - הצטרף למידתם של אמצעי המשמעת, וכן מסר כי בתיקו האישי של הנאשם לא נמצאו עבירות קודמות וכי תפקודו היה תקין.

הסניגור - ביקש להטיל על הנאשם אמצעי משמעת מדתיים והולמים בנסיבות המקרה- נזיפה חמורה, הפקעת משכורת והשבת הכספים.

הנאשם - הודה בטעותו וטען כי אמצעי המשמעת יביאו לחיסולו כהגדרתו וכן הוא מאמין בצדקם של בתי המשפט הפועלים בישראל.

בית הדין שקל את טיעוני הצדדים לגבי מידתם הראויה של אמצעי המשמעת, את דפוס התנהגותו של הנאשם, וכן את תכלית אמצעי המשמעת ותפקידם ההרתעתי. כמו כן, שקל בית הדין את הנסיבות האישיות כי המדובר בנאשם ללא עבר פלילי או משמעתי והחליט להטיל על הנאשם את אמצעי המשמעת של:

נזיפה חמורה – כמסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין, המצביע כי נפל פסול חמור במעשיו של הנאשם.

פיטורין - הנאשם יפוטל לאלתר משירות המדינה אגב תשלום פיצויי פיטורין מלאים.

פסילה לשירות המדינה – לפרק זמן של 3 שנים.

ניתן ביום ב' באב התשס"ה- 7.8.05.

ההרכב:

עו"ד יוסף תלרז, אב ביה"ד – יו"ר
גב' פרומה הרשקוביץ – ברה
ד"ר נאוה קרניאל – חברה

כ"ז בתמוז התשס"ה
3 באוגוסט 2005

בד. 2005-1168
בד"מ: 134/04

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה

בפני : עו"ד יוסף תלרז, אב בית הדין
גב' פרומה הרשקוביץ
ד"ר נאוה קרניאל
- יו"ר
- חברה
- חבר

התובעת: עו"ד לילך גילורד – כץ

הנאשם:

ב"כ הנאשם: עו"ד סעיד נענמנה

נציג המשרד: מר אהרון יהודה

גזר – דין

ההליך

1. הנאשם, יליד שנת 1958, המועסק כמורה בביה"ס המקיף "ערערה" בנגב לפי דרגה M.A. בהוראה, הנמצא בשירות המדינה משנת 1995 והמושעה מתפקידו מתאריך 5.1.2005, הורשע על ידנו על פי הודאתו ביום ז' בסיוון התשס"ה – 14.6.05 בעבירות משמעת לפי סעיף 17(1), (2), (3) ו- (4) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג – 1963 (להלן – החוק), יחד עם סעיף 14(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי הוראה.

2. כתב התובענה בעניינו של הנאשם הוגש על רקעה של מדיניות עידוד מעבר מורים מאזור הצפון לאזור הדרום, במסגרתה הוחלט ליתן תמריץ לאותם מורים על ידי השתתפות בשכר דירה, בשיעור מרבי של 562 ₪ לחודש, למורה ששכר דירה באותו אזור עדיפות, ושאינן בבעלותו דירה אחרת באותו אזור.

3. הנאשם הורשע בעבירות כאמור בגין מעשים שפורטו באישומיה השונים של התובענה :

א. אישום ראשון

בכך, שעל אף שרכש בתאריך 6.3.01 דירה בבאר שבע, ברח' שלומציון 15/31 (להלן – דירה הבעלות), ערך לגביה הסכם שכירות מזויף, בו צוין בעליה הקודם כמשכיר, וכן פורט בהסכם השכירות, שיעור דמי השכירות ותקופת השכירות שבין 1.9.01 ועד 1.9.02.

ב. אישום שני

בכך שבתאריך 15.10.01 הנאשם הגיש למשרד החינוך טופס בקשה להשתתפות בשכ"ד, בצירוף הסכם השכירות המזויף כאמור, שבו הצהיר על גובה שכ"ד על סך 1,560 ₪ ובעקבות אותו מצג שולם לו סכום של 6,744 ₪ שלא כדין.

ג. אישום רביעי

בכך, שערך חוזה מזויף נוסף לגבי דירת הבעלות לתקופה שבין 1.9.02 עד 1.9.03, שבו הצהיר על היותו צד לחוזה שכירות בדירת הבעלות, שבו זויפה חתימתו הנחזית ל הבעלים הקודם, במטרה להגישו למשרד החינוך.

ד. אישום חמישי

בכך, שהגיש ב – 11.10.01 למשרד החינוך את טופס הבקשה בצירוף הסכם השכירות המזויף, כאמור בסעיף ג', שבו הוצהר על תשלום שכ"ד בסך 1,940 ₪, על מנת לזכות בהטבות להם לא היה זכאי על פי מדיניות התמריצים. מעשים שבעטיים זכה לקבל שלא כדין סך 6,744 ₪ ממשרד החינוך.

ה. אישום חמישי

בכך, שבתאריך 28.8.03 או במועד הסמוך לו, הנאשם נפגש עם 3 מורות שביקשו לשכור ממנו את דירת הבעלות, לגביה הנאשם ערך הסכם שכירות, וטען בפניהן כי, זכויות הבעלות בדירה זו טרם הועברו לידי. הגם, שבידיו ייפוי כח כדין מבעל הדירה הקודם מר עזר מרדכי. וזאת על מנת להסתיר ממשרד החינוך את המעבר לדירת הבעלות.

ו. אישום שמיני

בכך, שבין השנים 2001 – 2003 הנאשם דיווח על גבי הטופס לקצובת נסיעה, לגבי מסלול נסיעה מהדרום לצפון, על אף שרכש כאמור את דירת הבעלות בבאר שבע והפך לתושב קבע בה, תושבות שבגינה תמה זכאותו לקצובת הנסיעה, אותה קיבל שלא כדין בסכום מצטבר של 13,371.75 ₪.

4. ראיות הטיעונים לאמצעי המשמעת

הדיון שבפנינו נערך בהרכב חסר בהסכמת הנאשם (ד"ר נאוה קרניאל נעדרה ממנו) ואולם נקבע כי פרוטוקול הדיון וההתייעצות המוטב יכללו את חברת בית הדין שנעדרה מהדיון זולת אם היא תשהה מחוץ לישראל עד סוף חודש אוגוסט 2005 ואזי הרכב בית הדין שישב בדיון, יפסוק את דינו של הנאשם (ראה החלטתנו בבד"מ 132/04 בעניינו של גנאם חוסאן).

א. טיעוני התביעה

(1) התובעת המלומדת ציינה בפנינו כי תיקו של הנאשם יחד עם תיקים אחרים הועברו לשיפוט משמעת מחמת יעילות הדיון הגם שמעשים היו צבועים בגוון פלילי, יש בכך משמעות בעניין מידתם של אמצעי המשמעת שלהם עתרה התביעה.

(2) התובעת המלומדת הבליטה בפנינו את דרכו של הנאשם שזייף והגיש חוזי שכירות לגבי דירה אותה רכש על מנת לזכות בכספי השתתפות בשכר דירה שלא כדין ובנוסף העביר דיווח כוזב על

מסלול נסיעתו למקום מגוריו הנחזה בצפון שבעטייו זכה לקבל קצובת נסיעה שלא כדין. הנאשם לנוכח תפקידו כמורה וסטנדרט ההתנהגות הנדרש ממנו כשל כשלון חרוץ במעשים גם בהתחשב בוותק שירותו בשירות המדינה המגיע לפרק זמן של 10 שנים.

במעשיו מעל הנאשם בציפיה של רשויות משרד החינוך כי יממש את זכויותיו כדין.

(3) התביעה סבורה כי אין כל הצדקה להשיבו לשירות המדינה וכי יש לחסום את דרך השיבה לאותו שירות נוכח פגיעתו הקשה בתדמיתו של השירות הציבורי. מעשיו של הנאשם עוברים לגישת התביעה ברף הגבוה של העבירות שבהם הואשמו אותם מורים שהגיעו מאזור הצפון ללמד בפזורה הבדואית.

(4) התובעת עתרה להטלתם של אמצעי משמעת אלה :

(א) נזיפה חמורה.

(ב) פיטורין לאלתר תוך שלילת 50% מפיצויי הפיטורין המגיעים לנאשם.

(ג) פסילה משירות המדינה לפרק זמן של 5 שנים.

ובנוסף עתרה התביעה לכך שבית הדין יורה על השבת הכספים שאותו קיבל הנאשם שלא כדין ושמוגעים לסה"כ של 26,859 ₪ התביעה כתימוכין למידתה של התגובה המשמעתית ציינה בפנינו מס' פסקי דין שאמצעי משמעת דומים שהוטלו עליהם : 84/04 בעניין רמי וותד, בד"מ 32/04 בעניין גאנם חוסאן ופסיקה קודמת שעסקה בעבירות של זיוף על ידי מורים. בד"מ 51/02 בעניין קעדאן, עש"מ 978/03 בעניין בנדקובסקי ואת עש"מ 917/97 בעניין חמזה, ועוד נטען בפנינו שמעשיו של הנאשם חמורים מאלה שנדונו בבד"מ 74/04.

ב. גישת המשרד

נבצר מנציג המשרד להיות נוכח בדיון ואולם שמענו מפיה של התובעת כי המשרד מצטרף למידתם של אמצעי המשמעת כאשר בתיקו האישי של הנאשם לא נמצאו עבירות קודמות וכי תפקודו היה תקין.

ג. טיעוני ההגנה

(1) מטעם ההגנה העיד בפנינו עד האופי חאתם גר'אג המכיר את הנאשם מזה 7 השנים עבד עמו באותו בית הספר ומעריכו כאדם מתורבת, מחנך ראוי, בן משפחה דואג ומורה בבית הספר כמי שגם סייע לתלמידים לרכישת מיומנות בתחום המתמטיקה וכי העד הופתע מההליך שמתנהל כנגד הנאשם.

(2) הסניגור המלומד בטיעונו לעניין מידתם של אמצעי המשמעת הבלויט את נסיבותיו האישיות מורה בן 47 נשוי אב לארבעה ילדים המועסק בשירות המדינה מזה כ- 10 שנים שבו הוא מילא את תפקידו על הצד הטוב ביותר. לצורך גזירתם של אמצעי המשמעת על בית הדין לקחת בחשבון כי הנאשם מילא בשירות המדינה תפקיד זוטרי יחסית ולא תפקיד ניהולי ויש להחמיר עמו פחות מאשר בעניינם של מורים בכירים כפי שנפסק בעניין בתיק עב 174/02 בבית הדין האזורי לעבודה בנצרת, וברוח פסיקתו של בית

המשפט העליון בעש"מ 4213/95 בעניין יוסף אור ובנוסף על בית הדין לשקול כי אין מדובר בעבירות חמורות של שוחד או זיוף תעודות השכלה שבהם כשלו עובדי מדינה בכירים.

הנאשם נכנס לתוך מערבולת של הגשת טפסים ובקשות שלא כדין שבהם כשלו אחרים ונשאב לתוכה של האוויר הפסולה בעל כורחו. גם בת זוגו של הנאשם מושעת מעבודתה בשל עבירות דומות.

(3) מצבו הכלכלי של הנאשם דחוק ביותר שקוע בחובות ובהליכי הוצאה לפועל. בעצם הודאתו של הנאשם בפנינו באישומיה של התובעת מצויה חרטה על מעשים שגם אותה יש לקחת בחשבון. במהלך הטיעונים זכינו לקבל מההגנה את הטיעונים שהוגשו בהליך לקראת השעיתו של הנאשם.

עוד נטען בפנינו כי בשעה שבית הדין שוקל את מידתו של אמצעי המשמעת עליו לקחת

בחשבון מעבר לתכלית של אמצעי המשמעת גם אם הנסיבות האישיות של כל נאשם ונאשם כעולה מעש"מ 10250/01 בעניין ג'קלין מוכתרי ועש"מ 6737/03 בעניין נחום זקן ולכך יש להוסיף את הפגיעה במרקם חייו החברתיים של הנאשם בשל השעייתו והשעיית בת זוגו אותה פגיעה חברתית גורמת לנאשם סבל קשה. הנאשם מורה משכיל בעל תואר מוסמך אותו רכש בצרפת אין לו הכשרה מקצועית אחרת זולת מקצוע ההוראה ופיטוריו עלולים להביאו עד כדי פת לחם.

4) לנוכח מכלול הטיעונים מבקש הסניגור המלומד כי בית הדין יסתפק בהטלתם של אמצעי משמעת של נזיפה חמורה, הפקעת משכורת והשבת הכספים.

ד. דבר הנאשם

הנאשם בדבריו לבית הדין טען כי כל אחד עלול להיכשל בטעות. הוא הודה בטעותו וכי אין מקום כי אמצעי המשמעת יביאו למה שכונה על ידו כחיסולו האיש, הגם שהוא מאמין בצדקם של בתי המשפט הפועלים בישראל.

החלטת בית הדין

8. בית הדין שקל שורה של שיקולים בבואו להחליט על מידתם של אמצעי המשמעת שיש להטיל על הנאשם בעקבות הרשעתו של הנאשם וטיעוני הצדדים כפי שבאו בפניו, בדיון שנועד לשמיעת ראיות וטיעונים לאמצעי המשמעת.

א. לדפוס התנהגותו של הנאשם:

1) הנאשם כמבואר בהכרעת דינו הגם שרכש בחודש מרץ 2001 דירה בב"ש – ערך לגבי אותה דירה הסכמי שכירות מזויפים עד לתאריך 1.9.03, והגישם יחד עם בקשותיו למשרד החינוך, וטען כלפי שוכרים פוטנציאליים כי הוא נעדר זכויות בדירה שהיתה בבעלותו, ובנוסף הגיש בקשה לקצובת נסיעה ממקום השכירות הנחזה בדרום לאזור צפון – מקום מגוריו הקבוע וההיסטורי, וזכה לקבל כספים שלא כדין בדרך רמיה ובתחבולה מקופת הציבור, בסכום של כ-26,000 ₪.

2) בית הדין רואה בחומרה את כישלונו של הנאשם, בהתחשב ברמת ההתנהגות שנדרשת ממורה בישראל לנוכח שליחת ידה במעשי זיוף של חוזי שכירות.

צל כבד ומכביד רובץ על מעשיו של הנאשם במיוחד לנוכח יסוד המעילה באמון שהיה כרוך בו, בכך שהגיש יחד עם בקשתו לשכר דירה חוזי שכירות מזויפים למח' התמריצים במחוז דרום במשרד החינוך, לעובדים שנתנו בו את מבטחם שיגיש חוזה כדין, ולא יעשה שימוש במסמך מזויף.

ובהקשר זה ראינו לנכון להביא את דבר פסיקתו של בית המשפט העליון בעש"מ 10129/01 מדינת ישראל נגד טליה בת צ'רלס גניש.

כאשר על גישה נורמטיבית זו חזר בית המשפט העליון לאחרונה בעש"מ 5044/03 רות בליתי נגד נציבות שירות המדינה (ניתן ביום כ"ד בניסן התשס"ד – 18.4.04):

"אכן, עמדתו של בית משפט זה ביחס לעבירות כדוגמת אלו בהן הורשעה המערערת עמדה עקבית נחרצת היא, עבירות אלו גרמו לפגיעה חמורה בתדמיתו של השירות הציבורי ובאמון הציבור בו ויש לפעול בכל האמצעים למיגורן.

...

הדבר נכון שבעתיים במקרה דנן, בו שימשה המערערת כאחראית על מערכת דיווח השעות, ולעניין זה כבר נפסק בפרשת אלקריף.

במיוחד, כך במקרים בהם מדובר בעובד הממונה על התחום, אשר מעל באמון בתחום שעליו היה מופקד. בנסיבות כאלה אין לאפשר לעובד להישאר במקום העבודה שבו פעל כאמור. אמצעי המשמעת המתאים הוא, איפוא, הרחקת העובד והעברת המסר לעובדים אחרים בשירות המדינה, כי הסטייה מהדרך לא תצלח."

(פיסקה 5 לפסק הדין שניתן ביום 18.4.04).

(3) ולגבי טיבו של הפסול, בנסיבות בהם עובד הוראה מקבל זכות בדרך פסולה, נפסק ממש בימים אלה:

"הגשת עבודת גמר לסיום לימודיו האקדמיים לתואר ראשון בחינוך בלא שכתב עבודה זו – פגם ביושר וביושרה הנדרשים ממורה וממחנך. התנהגות זו אינה הולמת עובד מדינה ובוודאי שאינה הולמת מורה בישראל שאמור לשמש דוגמא ומופת לתלמידיו.

בהתנהגותו של המשיב טמונה חומרה נוספת, בהתחשב בכך שהוכח כי שירות המדינה השתתף במימון לימודיו לתואר ראשון בחינוך בשלוחת לטביה. נוכח מכלול נסיבות העניין, מבקשת אפוא המסקנה כי המשיב התנהג באופן שאינו הולם את תפקידו ושעלול לפגוע בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה".
(עש"מ 689/05 בעניין מנסור מופיד שניתן בתאריך 6.3.05 – טרם פורסם).

וכבר נפסק בנדון, כי ממורה נדרש סטנדרט התנהגות גבוה ודוגמא אישית לתלמידים (ראה עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נגד זוהר בן-אשר, פ"ד נב(1), 650).

ובעש"מ 3362/02, שניתן ביום 4.6.02 שבו חזר בית המשפט העליון על ההלכה שנקבעה גם בעש"מ 2699/01 בעניין גימאל חלף, שהובא בטיעוניה של התובעת לגבי תפקידו של מי שנושא תפקיד חינוכי:

"לתפקיד המורה נועדה משמעות מיוחדת, היותו מחנך האמור לשמש דוגמה לתלמידיו, ולכן יש חשיבות רבה לשמירה על מעמדו ועל יוקרתו בעיני תלמידיו".

ב. על תכלית אמצעי המשמעת

(2) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כדי להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם, כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה.

בכל מקרה ומקרה, על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת המוטלים במסגרת הסדר, יש בהם כדי לשרת את התכלית האמורה.

(6) ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונאל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית:

"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל".

בג"צ 669/86 רובין נגד ברגר ואחרים פ"ד מא(1) 749, 840).

(7) בהבדל מעובד רגיל, שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות המוטלת על עובד מדינה בכיר היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא בעל אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי.

(לעניין זה ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, ינואר 1998, עמ' 7).

ולכן:

"הציבור זכאי לכך שעובדי המדינה, הפועלים מטעמו ולמענו יהיו אנשים אמינים והגונים. אמון הציבור בשירות המדינה ושיתוף הפעולה עלולים

להתערער, אם יתברר לציבור כי עובד המדינה, העומד לשרתו, עבר עבירה שיש עמה קלון".
(עש"מ 4411/99, מדינת ישראל נגד אלקלעי).

בפסק דין אחר הבליט כב' השופט זמיר את תכליתם של אמצעי המשמעת באומרו: **"מהי אם כן תכלית החוק, לעניין זה? התכלית העיקרית של חוק המשמעת היא השמירה על התפקוד הראוי והתדמית הראויה של שירות המדינה"**.
(עש"מ 5574/00 אורי בנית נגד מדינת ישראל).

(6) בפסיקה נוספת, בית המשפט העליון הבליט את תפקידם ההרתעתי והמניעתי של אמצעי המשמעת (ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי; עש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש) ובעש"מ 7111/02 בעניין אשואל ואח' שניתן ביום 21.1.03, נקבע כי:

"שמירה על תדמית ראויה של השירות הציבורי מהווה תנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה. בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, נועד ההליך המשמעתני למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה; אשר על כן בבוא להטיל אמצעי משמעת, יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה. כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות. בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעתני."

(9) על תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת חזר בבית משפט העליון בעש"מ 7113/02, מדינת ישראל נגד שחר לוי שניתן בתאריך 1.5.2003:

"כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו. ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את מעשיו, על מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד."

(10) ואולם תפקידו המרתיע של אמצעי המשמעת אינו חזות הכל כפי שטען בצדק הסניגור. לאחרונה ריכך בית המשפט העליון את גישתו האמורה, וקבע כי תכלית זו צריכה להיבחן גם בהתחשב בנסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בעש"מ 6737/03 בעניין נחום זקן פסק: **"התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות לעניין העונש, יתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו."**

ובפסק דין מאוחר יותר חזר בית המשפט העליון על גישתו האמורה: **"עם זאת, אל מול, ולצד שיקולים משמעותיים ומכריעים אלה, מצווים אנו לבחון כל מקרה לגופו על פי נסיבותיו המיוחדות (ראו עש"מ 10250/01 מוכתרי נגד נציבות שירות המדינה (לא פורסם)). החזקה בדבר הצורך בענישה מחמירה יכולה להיחלש נוכח נסיבות מיוחדות של המקרה או של העומד לדין."**
(עש"מ 10566/02, מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, ניתן בתאריך 23.3.03, וכן ראה את עש"מ 5271/03 בעניין חבצלת סדיקוב שניתן בתאריך 10.9.03, ואת עש"מ 1543/03 בעניין דמאן פאלח שניתן ביום 18.11.03 ועש"מ 6920/03 בעניין ד"ר אברהם כהן שניתן ב- 16.2.04 ועש"מ 10006/04 בעניין ואיל חגי'אזי שניתן ביום 15.3.05).

מובן הוא, כי בכל מקרה ומקרה על בית הדין לבחון, האם יש באמצעי המשמעת המוטלים כדי להגשים את תכליתם של דיני המשמעת תוך איזון עם הנסיבות האישיות.

ג. על הנסיבות האישיות

(1) הנאשם מורה לפי דרגה M.A בן 47 אשר השכיל לרכוש השכלה בחו"ל. הנאשם נשוי אב ל – 4 ילדים ורעייתו מושעת בגין מעשים דומים, ונתון בקשיים כלכליים.

(2) אף שהנאשם עד להשעייתו כאמור לא הועסק שנים רבות בשירות הציבורי, עדיין עשה בו שירות ממשי ותורם כפי שלמדנו, מעדותו של עד האופי ויש באותו שירות מועיל השפעה מסוימת על מידתם של אמצעי המשמעת ברוח פסיקתו של בית משפט העליון:

"בתיתי דעתי לזמן הקצר שעבר מאז החל המערער עובד בשירות המדינה ועד שהחל מועל באמון שניתן בו, ומשידענו כי עברו כתשע שנים מאז אותם מעשים ועד עתה, אינני סבור שיהיה זה נכון כי אורה על החזרתו של העורר לשירות המדינה. לו היה המערער עובד בשירות המדינה שנים ארוכות ולאחר כל אותן שנים היה נתפס כמי שעשה מעשה של מעילה באמון אפשר אמרתי רוח שטות נכנסה בו באדם ועשה מעשה שעשה. אדם שכך שירת את המדינה בנאמנות שנים רבות אפשר אין זה ראוי כי תקופח פרנסתו במחי יד. לא כן הוא דין המערער, שלא יצאו אלא כשנתיים מאז החל עובד בשירות המדינה וכבר החל עושה מעשים רעים. המערער במעשיו על עצמו כי אין שינהגו בו אלא בחומרת הדין".

6. למידתם של אמצעי המשמעת

א. בית הדין שקל ועיין במידתם הראויה של אמצעי המשמעת, לאחר שבחן את דפוס התנהגותו של הנאשם בעקבות העבירות שבהן הורשעה על ידנו, יחד עם נסיבות האישיות.

ב. בסופו של עיון בית הדין הגיע לכלל מסקנה כי אין מנוס מפיטוריו של הנאשם לנוכח דפוס התנהגותו כאמור ואולם סברנו כי התכלית העיקרית של אמצעי המשמעת תושג על ידי הוצאתו בפועל של הנאשם מהשירות הציבורי, באמצעות פיטוריו ואולם לא מצאנו הכרח להורות על פסילתו משירות המדינה, לפרק זמן של חמש שנים סברנו כי ניתן לקצר פרק זמן זה.

ג. בית הדין שוכנע כי נסיבותיו האישיות והמשפחתיות של הנאשם כפי שהובאו לעיל מאפשרים לפתוח צוהר של תקווה, וסיכויי לשוב בעתיד לעולם ההוראה.

אם משרד החינוך יאות לקבלו בשל היסוד השיקומי בהחלטתו הנאשם יוכל שוב לבקש ולשוב לתפקיד של מורה, שלוש שנים מיום גזר הדין, ואם כך יוחלט, המלצתנו הינה, שלא לאותו בית הספר.

בשורה של פסקי דין, ראינו כי לעיתים בית המשפט העליון מעביר מסר של ההתחשבות בנסיבות האישיות של נאשם, אם מפאת מצב משפחתי ואישי ואם בשל התחשבות בשנות תרומה לשירות הציבורי:

"עם זאת, ראיתי לנכון להתערב בהחלטת בית הדין, באשר לפסילתה של המערער לשירות המדינה לפרק זמן של שנתיים. המשמעות המעשית והכלכלית של אמצעי משמעת זה היא קשה, ונוכח הנסיבות המקילות של המקרה שלפנינו, דומני כי ניתן יהיה להסתפק בפיטוריה של המערער וביתר אמצעי המשמעת שהוטלו עליה".
(עש"מ 978/03 אביבה בנדקובסקי נגד נציבות שירותה מדינה ניתן בתאריך 24.4.03).

בהתחשב בכל האמור אף שהמקובלת עלי עמדתו של בית הדין בדבר פיטוריה מערערת מעבודתה, הרי שבהתחשב בנסיבותיה האישיות המיוחדות, רואה אני להקל באמצעי המשמעת במידה מסוימת. לפיכך, אמצעי המשמעת של פסילה משירות המדינה לפרק זמן של 4 חודשים יבטל. וכך גם יבוטל אמצעי המשמעת שלה רודה בדרגה. בשני עניינים אלה רואה אני להקל על המערערת, כדי לא לפגוע בזכויותיה הכספיות עם פיטוריה".

ראה גם את פני המגמה בפסקי דין נוספים: עש"מ 527/03 בעניין חבצלת סדוקוב שניתן בתאריך 10.9.03, עש"מ 1934/03 בעניין דמאן פלאח שניתן ב- 18.11.03 ועש"מ 6920/03 בעניין ד"ר אברהם כהן שניתן ב- 11.2.04 ולאחרונה בעש"מ 10006/04 בעניין ואיל חיגי'אזי, שבו בוטלה פסילתו של המערער משירות המדינה על מנת שלא לפגוע בזכויות הגימלה, וכן ראה את אותה המגמה בעש"מ 3446/05 בעניין נאיל דראושה שניתן ב- 28.6.05.

ד. בית הדין גם לא מצא הצדקה לשלול מהנאשם 50% מפיצוי הפיטורין כעמדת התביעה והמשרד ברוח פסיקתו של בית משפט העליון:

"בפריט אחד של גזר הדין ראוי לדעתי להתערב והוא בשלילת 10% מפיצוי הפיטורין שהמערער זכאי להם עקב פיטוריו. בשים לב לעונש הכמעט אולטימטיבי שהוטל על המערער – פיטורין משירות המדינה – סבורני שלא יהיה זה נכון לשלול ממנו ולו מקצת מפיצוי הפיטורין שהוא זכאי להם. (עש"מ 1827/02 בעניין אברהם ספיר, נגד מדינת ישראל, פורסם בדינים עליון כרך א' בעמ' 262).

סוף דבר

7. בסופו של עיון לנוכח כל המקובץ הגענו לכלל מסקנה, כי ניתן למצות את ההליך נגד הנאשם על ידי הטלתם של אמצעי משמעת אלה:

א. **נזיפה חמורה** – מסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין המופנה לנאשם והמצביע על הפסול המכביד נפל במעשיו.

ב. **פיטורין** – הנאשם יפוטר לאלתר משירות המדינה. – אגב תשלום פיצוי פיטורין מלאים.

ג. **פסילה לשירות המדינה** – הנאשם שאינו בר גמלה ייפסל לשירות המדינה, לפרק זמן של שלוש שנים.

8. בית הדין מורה בתוקף סמכותו לפי סעיף 35 לחוק, כי הכספים אותם קיבל הנאשם שלא כדין (עד 6 משכורות חודשיות) ינוכו מפיצויי הפיטורין שישולמו לנאשם לאחר פיטורין, על פי חישוב מדויק שיעשה על ידי משרד החינוך.

9. בגזירתם של אמצעי המשמעת האמורים בית הדין הלך בנתיב הנסלל לאחרונה בבית המשפט העליון בעש"מ 3446/05 בעניין מדינת ישראל נגד נאיל דראושה, ממנו עולה כי התחשבות יתר בנסיבות האישיות כגישת ההגנה, עלולה להחטיא את התכלית של אמצעי המשמעת, וסברנו כי בגזירתם של אלה, הגענו לאיזון הולם.

גזר הדין ניתן ביום ב' באב התשס"ה – 7.8.05, שלא בנוכחות הצדדים, להם יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

זכות ערעור לבית המשפט העליון מסורה לצדדים לפי הוראותיו של סעיף 43(א) לחוק, תוך 30 יום מיום הגיע גזר הדין לידיהם.

(-)	(-)	(-)
ד"ר נאוה קרניאל	פרומה הרשקוביץ	יוסף תלרז, עו"ד
חברה	חברה	אב ביה"ד יו"ר

אלימות והטרדה מינית

1. בד"מ 5/04 – תקיפת קטין וגרימת חבלה של ממש

תמצית הפסק

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה הרשיע את הנאשם, המועסק כמורה לחינוך גופני בבית הספר הממלכתי "גובראן" בתל-שבע, בעבירות משמעת שונות על פי הסדר טיעון חלקי.

כתב התובענה הוגש בעקבות הליך פלילי שהתנהל נגד הנאשם בבית משפט השלום בבאר שבע בגין תקיפת קטין או חסר ישע וגרימת חבלה של ממש, עבירה לפי ס' 368ב (א) לחוק העונשין, התשל"ז-1977. הנאשם תקף תלמיד, בכך שהכה אותו ודחפו על השולחן. עקב התקיפה התלמיד נחבל במרפקו וידו גובסה. בית המשפט דן את הנאשם ללא הרשעה ל- 250 שעות לתועלת הציבור ותשלום 1000 ₪ בגין הוצאות משפט.

התביעה – במסגרת הסדר טיעון חלקי ביקשה להטיל על הנאשם את אמצעי המשמעת של נזיפה חמורה, הפקעת משכורת קובעת אחת שתנוכה ב- 10 תשלומים שווים ורצופים והורדה בדרגה אחת לפרק זמן של 3 שנים.

המשרד – הצטרף לעמדת התביעה למעט עניין אמצעי המשמעת של הורדה בדרגה כיוון שלעניות דעתו, ניתן להסתפק בפרק זמן של שנתיים, מה גם שאין עבירות אלימות אחרות בתיקו האישי של הנאשם.

הסניגור – ביקש מבית הדין שלא להוריד את הנאשם בדרגה.

הנאשם – הביע חרטה על מעשיו.

בית הדין שקל את כיבודו של ההסדר הטיעון החלקי, מידתם הראויה של אמצעי המשמעת, העבירות ונסיבותיהן, את תכלית אמצעי המשמעת ותפקידם ההרתעתי, והחליט להטיל על הנאשם את אמצעי המשמעת של:

נזיפה חמורה - כמסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין, המצביע כי נפל פגם חמור במעשיו של הנאשם.

הפקעת משכורת קובעת אחת – שתנוכה ב- 10 תשלומים שווים ורצופים.

הורדה בדרגה אחת – למשך שנה.

ניתן ביום ל' בשבט התשס"ה- 9.2.05.

ההרכב:

עו"ד ניצה אדן- ביוביץ, מ"מ אב ביה"ד – יו"ר
גב' טליה מלצר – חברה
מר נהאד חליל קשוע – חבר

ד' באדר א' התשס"ה
13 בפברואר 2005

בד. 2005-271
בד"מ: 5/04

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה

בפני : עו"ד ניצה אדן-ביוביץ, מ"מ אב בית הדין - יו"ר
גב' טליה מלצר - חברה
מר נהאד חליל קשוע - חבר

התובע: עו"ד ג'פרי ונדל

הנאשם:

ב"כ הנאשם: עו"ד וסים נאשף

נציג המשרד: מר יהודה אהרון

גזר – דין

ההליו

1. בתאריך ח' בשבט התשס"ה – 18.1.05 בית הדין, במסגרת הסדר טיעון חלקי, הרשיע את הנאשם ראמז עווידה, אשר הועסק במשרד החינוך כמורה בבית ספר ממלכתי "גובראן", בתל-שבע בתקופה הרלבנטית לכתב התובענה, בעבירות לפי סעיף 17(1), (2) ו-(3) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג – 1963 (להלן – החוק) וסעיף 4 להודעה על החלת החוק על עובדי הוראה.

זאת בעקבות הרשעתו של הנאשם בבית משפט השלום בבאר שבע (ת.פ. 1724/01) בגין תקיפת קטין או חסר ישע וגרימת חבלה של ממש, עבירה לפי סעיף 368 ב(א) לחוק העונשין, התשל"ז – 1977.

הנאשם נדון ללא הרשעה ל-250 שעות לתועלת הציבור ותשלום 1000 ₪ בגין הוצאות משפט.

המדובר באירוע שאירע ביום 2.3.99 עת תקף הנאשם תלמיד יליד 1987, בכך שהיכה אותו ודחפו על השולחן. עקב התקיפה התלמיד נחבל במרפקו וידו גובסה.

2. בתאריך כ"ט בכסלו התשס"ה – 12.12.04 בית הדין דחה את טענת ההגנה להתיישנות/ שיהוי בתיק זה.

טיעונים לכיבודו של הסדר הטיעון

3. במהלך הדיון הצדדים הודיעו לבית הדין כי, הגיעו ביניהם להסדר טיעון חלקי, לפיו יודה הנאשם ויוטלו עליו אמצעי המשמעת הבאים:

א. נזיפה חמורה.

ב. הפקעת משכורת קובעת אחת שתנוכה ב – 10 תשלומים שווים ורצופים.

התביעה עותרת גם לאמצעי משמעת של הורדה בדרגה אחת לפרק זמן של 3 שנים.

וההגנה מבקשת מבית הדין, שלא ישית על הנאשם אמצעי משמעת זה.

א. עמדת התביעה

התובע המלומד ציין כי, התביעה נמנעה מלבקש את פיטורי הנאשם, שכן האירוע קרה לפני כ-6 שנים. ועוד, קדמה להתנהגות המורה פרובוקציה של התלמיד, אם כי, דבר שאינו מצדיק את התנהגות המורה.

התביעה סבורה שלאור פסיקתו של בית דין זה (בד"מ 3/03 ובד"מ 128/02) אמצעי המשמעת להם עותרת התביעה ראויים המה.

ב. גישת המשרד

נציג המשרד הודיע לבית הדין כי, בתיקו האישי של הנאשם אין מקרים אחרים של אלימות, לפיכך, המשרד מצטרף לעמדת התביעה, למעט לעניין אמצעי המשמעת של הורדה בדרגה, שעל פי דעת המשרד, ניתן להסתפק בפרק זמן של שנתיים.

ג. טיעוני ההגנה

הסניגור המלומד ציין את הנסיבות המיוחדות שבמקרה דנן. כאשר להתנהגות הנאשם קדמה תקיפתו של התלמיד בו.

מדובר באירוע חד פעמי משנת 1999, הנאשם ידוע כמורה סבלני, נורמטיבי ולא אלים.

מצבו הכלכלי של הנאשם קשה, הוא מפרנס אשה + 2 ילדים ומשתתף במחיית הוריו.

התלמיד והוריו ביקשו לבטל את התלונה במשטרה והיתה סולחה בינם לבין הנאשם.

ההגנה מבקשת מבית הדין, שלא להוריד את הנאשם בדרגה כלל.

ד. דבר הנאשם

הנאשם הביע חרטה על המקרה.

החלטת בית הדין

4. בית הדין שקל במסגרת שיקוליו האם יש לכבד את הסדר הטיעון החלקי שהוצג בפניו.

א. על תכלית אמצעי המשמעת

התכלית העיקרית של אמצעי המשמעת היא למנוע פגיעה משמעותית בתפקודו של שירות המדינה או בתדמיתו של השירות, שכן תדמית ראויה היא תנאי הכרחי לפעילות התקינה של השירות.

כדברי בית המשפט העליון בעש"מ 5282/98 מדינת ישראל נגד תמר כתב (פ"ד נב(5) 87, 92):

"בית הדין המשמעתי, אמצעי המשמעת אמור לשמש אמצעי מניעה יותר מאשר אמצעי ענישה: התכלית העיקרית של אמצעי המשמעת היא, כאמור, למנוע פגיעה משמעותית בתפקוד של שירות המדינה או בתדמית של שירות זה, שכן תדמית ראויה היא תנאי הכרחי לפעילות תקינה של השירות."
(ראה גם עש"מ 917/99 מדינת ישראל נגד עבדאללה חמוזה, פ"ד נג(3) 77; עש"מ 57701/01 פודלובסקי נגד נציבות שירות המדינה, דינים עליון, כרך ס', 526).

לאמור, תכליתם של אמצעי המשמעת, בנוסף לפגיעה האישית בכל נאשם, היא להרתיע עובדי מדינה אחרים מפני ביצוע עבירות משמעת הפוגעות בתדמיתו ובתפקודו של שירות המדינה.

ב. על העבירות

בהתנהגותו של הנאשם נמצא פסול שכן, האלימות על ידי מורה אינו אמצעי להשלטת משמעת וחינוך בכיתה.

בית המשפט העליון בפסקי דין שונים, עמד על השימוש באלימות כלפי תלמידים וכך נאמר:

"הלכה היא שתפקידו של מורה מחייב, מעצם מהותו, סטנדרט גבוה של התנהגות, במיוחד כלפי התלמידים (ראו עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נגד בן אשר, פ"ד נב(1) 650, 678). השימוש בכוח הזרוע נגד תלמיד הוא מעשה חמור לעובד הוראה שאינו הולם את הנורמות הראויות. ענישה גופנית של הילד פוגעת בגופו, ברגשותיו, בכבודו ובהתפתחותו התקינה, ויש בה כדי לערער את אמון הציבור המפקיד את התלמידים בידי המורה."
(עש"מ 4503/00 חביב אמין נגד מדינת ישראל, דינים עליון, כרך נח, 316).

בע"פ 4596/98 פלונית נגד מדינת ישראל, (פ"ד נד(1) 145) נקבע:

"הפעלת ענישה הגורמת לכאב והשפלה אינה תורמת לאישיותו של הילד ולחינוכו, אלא פוגעת בזכויות כאדם... היא מרחיקה אותנו משאיפתנו לחברה נקיה מאלימות."

בעש"מ 6713/96 מדינת ישראל נגד בן אשר (פ"ד נב(1) 650, 678) נאמר:

"המורה מוצב בעמדה של חינוך כלפי התלמידים. היא מקנה לו מעמד וסמכות בעיני התלמידים, אך היא גם מטילה עליו אחריות מיוחדת כלפי התלמידים. הציבור מפקיד את התלמידים בידי המורה, סומך עליו שיעשה כל שביכולתו, כדי לקדם אותם. זהו תפקיד שיש בו נאמנות. כל עובד ציבור הוא נאמן הציבור... ומורה כלפי התלמידים, על אחת כמה וכמה."

בע"פ 4405/94 מדינת ישראל נגד אלגני (פ"ד מח(5) 191, 192) פסק בית המשפט העליון:

"אלימות פיזית כלפי תלמיד אסורה היא. מלקות, מכות ומשיכת אוזניים אין מקומן בבית הספר. חדר כיתה הוא מקום הוראה ולא זירת אלימות. גופו של תלמיד ונפשו אינם הפקר. כבודו כאדם נפגע אם מוריו מפעילים כלפיו אלימות פיזית."

בעש"מ 173/00 פלונית נגד מדינת ישראל (תק-על 00 (2) 876) בית המשפט העליון הדגיש את חובת הנאמנות של המורה כלפי התלמיד:

"כל אדם חייב לכבד את זכויותיו של הילד, ובמיוחד המורה, ששלום הילד וחינוך הילד הופקדו בידי כנאמן מטעם ההורים והחברה."

ג. על הנסיבות האישיות

הנאשם, בשירות המדינה משנת 1997. עברו המשמעותי נקי. הוא מקדיש את חייו לחינוך ילדים. לבית הדין הוצגו מכתבי שבח על אופן תפקודו כמורה בבית הספר ועל תרומתו לקהילה.

מצבו הכלכלי של הנאשם קשה.

ד. לכיבודו של הסדר הטיעון

בעש"מ 4542/97 אליהו סבג נגד נציבות שירות המדינה (פ"ד נא(5) 593) נקבע:
"לעתים קרובות יש עניין ציבורי בעריכת הסדר טעון, ולפיכך יש גם, בדרך כלל, עניין ציבורי בקיום הסדר טעון. לכן אין זה ראוי שבית הדין יסטה מהסדר טעון אלא אם יש לכך טעם טוב בנסיבות המקרה. מהו טעם טוב לעניין זה? התשובה אינה חד-משמעית.
השוו, לגבי הסדר טעון במשפט פלילי, ע"פ 1289/93, 1290 לוי נ' מדינת ישראל, פ"ד מח(5) 158. לדעתי, יש טעם טוב לסטות מהסדר טעון אם מתברר כי ההסדר מתבסס על שיקולים פסולים. כגון, משוא פנים. כך גם יש טעם טוב לסטות מהסדר טעון כאשר בית הדין סבור שאמצעי המשמעת עליהם הוסכם בהסדר הטעון סוטים במידה משמעותית מן האמצעים הראויים בנסיבות המקרה, או כי הם בלתי-סבירים באופן בולט עד שהעניין הציבורי, הדורש לסטות מן ההסדר, גובר על העניין הציבורי בקיום הסדרי טעון."

לנוכח השיקולים שהובאו לעיל בית הדין, החליט ליתן תוקף להסדר הטיעון החלקי.

לעניין הטלת אמצעי משמעת של הורדה בדרגה, בית הדין סבור כי, אמצעי משמעת זה יותר מאשר נועד לפגוע במרקם חייו הכלכליים של הנאשם, תכליתו להעביר מסר כי, עובד מדינה הפוגע במשמעת שירות המדינה ובתדמיתו, ראוי שגם מעמדו המתבטא בדרגותיו יפגע ולו לפרק זמן קצוב.

לאור העובדה כי, העבירות בוצעו לפני כ-6 שנים, הנאשם הודה והביע חרטה כנה והפגיעה בנאשם על ידי התלמיד, כל אלה חברו יחדיו והביאו את בית הדין למסקנה, שהורדה בדרגה לתקופה של שנה תספק את תכלית אמצעי המשמעת.

סוף דבר

5. בית הדין החליט להטיל על הנאשם את אמצעי המשמעת הבאים:

- א. נזיפה חמורה.
- ב. הפקעת משכורת קובעת אחת שתנוכה ב – 10 תשלומים שונים ורצופים.
- ג. הורדה בדרגה אחת לתקופה של שנה.

ניתן ביום ל' בשבט התשס"ה – 9.2.2005 בהיעדר הצדדים, להם יועבר גזר הדין באחת מדרכי המסירה המקובלות.

(-)	(-)	(-)
נהאד חליל קשוע	טליה מלצר	עו"ד ניצה אדן-בויביץ
חבר	חברה	מ"מ אב בית הדין יו"ר

2. בד"מ 116/04 – תקיפה וכליאת שווא

תמצית פסק הדין

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה, הרשיע את הנאשמת, המועסקת כמורה בכירה בבית הספר לחינוך מיוחד "תדהר" בירושלים, בעבירות משמעת שונות.

כתב התובענה הוגש בעקבות הליך פלילי שהתנהל נגד הנאשמת בבית המשפט המחוזי בירושלים שבו הורשעה הנאשמת בעקבות הודאתה בעבירה של תקיפה וכליאת שווא, עבירות לפי סעיפים 377 ו-378 לחוק העונשין, התשל"ז-1977. הנאשמת הכניסה שני ילדים שהתפרעו בכיתה לתוך כוך שגודלו מטר וחצי על מטר וחצי, תוך דחיפתם ונעילת הדלת שמפרידה בין הכיתה לבין הכוך האמור, וזאת לפרק זמן של 20 דקות. בית המשפט הטיל על הנאשמת 6 חודשי מאסר על תנאי לפרק זמן של 3 שנים, ו-300 שעות עבודות שירות לתועלת הציבור.

התביעה - ביקשה להטיל על הנאשמת אמצעי משמעת של נזיפה חמורה, פיטורין לאלתר ופסילה לשירות המדינה לפרק זמן של 5 שנים.

המשרד - הצטרף לעמדת התביעה לעניין אמצעי המשמעת.

הסניגור - ביקש לא לפסול את הנאשמת לשירות המדינה לאור תפקידה אותו ביצעה ללא רבב לאורך השנים וכן המלצות חיוביות רבות שקיבלה הנאשמת מאנשי חינוך.

הנאשמת - הביעה חרטה עמוקה על המעשה והוסיפה כי פעלה מתוך מצוקה אישית.

בית הדין שקל את טיעוני הצדדים, יסודות העבירות ונסיבותיהן ואת תכליתם ומידתם של אמצעי המשמעת. כמו כן, שקל בית הדין את הנסיבות האישיות של הנאשמת ותפקודה המסור והתורם בעברה, והחליט להטיל על הנאשמת את אמצעי המשמעת של:

נזיפה חמורה - כמסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין המצביע כי נפל פסול חמור במעשה של הנאשמת.

פיטורין

פסילה למילוי תפקיד הוראה – למשך שנתיים.

ניתן ביום ד' באדר א' התשס"ה-13.02.2005

ההרכב :

עו"ד יוסף תלרז - אב ביה"ד – יו"ר

גב' נחמה ז"ק – חברה

מר אפרים פוסט – חבר

ו' באדר א' התשס"ה
15 בפברואר 2005

בד. 2005-299
בד"מ: 116/04

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה

בפני : עו"ד יוסף תלרז, אב בית הדין למשמעת - יו"ר
מר אפרים פוסט - חבר
גב' נחמה ז'ק - חברה

התובע: עו"ד אביתר טסלר

הנאשמת:

ב"כ הנאשמת: עו"ד נחשון שוחט

נציג המשרד: מר יהודה אהרון

גזר – דין

ההליך

1. הנאשמת ילידת שנת 1965, בעלת וותק במשרד החינוך של כ – 12 שנה, אשר הועסקה עד ליציאתה לחל"ת לפני כשנתיים, כמורה בכיר כוללני בבית ספר לחינוך מיוחד "תדהר" בירושלים, הורשעה על ידנו ביום ו' באדר א' התשס"ה – 15.2.05, בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(2), 17(3) ו-17(6) לחוק שירות המדינה (משמעת) התשכ"ג – 1963 (להלן – החוק), יחד עם סעיף 4(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק, על עובדי הוראה.

2. הרשעתה של הנאשמת באה בעקבות הליך פלילי שהתנהל נגדה בבית משפט המחוזי בירושלים (פ 0113/03) בפני כב' השופטת חנה בן-עמי, הליך ובסיומו בעקבות הגשתו של כתב אישום מתוקן בו הודתה הנאשמת והורשעה

בעבירות של תקיפה סתם וכליאת שווא לפי סעיפים 379 ו 377 לחוק העונשין, התשל"ז – 1977, ובסיומו של ההליך נענשה ב-6 חודשי מאסר על תנאי לפרק זמן של שלוש שנים, ושלי"צ בהיקף של 300 שעות הליך שנסתיים ביום י"א באב התשס"ד - 29 יולי 2004.

3. המסד העובדתי שבעטיו הורשעה הנאשמת כאמור נתרחש במהלך שנת הלימודים, בתקופה שבין 1.9.99 ועד יוני 2000, במספר מועדים שאינם ידועים במדויק למאשימה, הכניסו הנאשמות שני ילדים שהתפרעו בכיתה, לכוך בגודל מטר וחצי על מטר וחצי לערך, שמצידו האחד מתחבר עם דלת לכיתה ומצידו האחר, הפונה לחצר, היו סורגים.

הילדים - כל אחד בנפרד – הוכנסו למה שתואר כלוב, תוך כדי דחיפתם ותוך שהנאשמת נועלת את הדלת המפרידה בין הכיתה לבין הכלוב מאחוריהם. הם הוחזקו במקום לפרקי זמן של כ – 20 דקות בכל פעם.

3. בהכרעת דיננו המפורטת שניתנה ביום ו' באדר א' התשס"ה – 15.2.05, קבענו כי קלון היה כרוך בעבירות.

4. טיעונים לאמצעי המשמעת

א. עמדת התביעה

- 1) התובע המלומד עתר להטלתם של אמצעי משמעת של:
  - (א) נזיפה חמורה.
  - (ב) פיטורין לאלתר.
  - (ג) פסילה לשירות המדינה לפרק זמן של חמש שנים.

2) בטיעונינו כביטויים בהכרעת הדין, בסוגיית הקלון, העלה התובע את מידת הפסול המכבידה שהיתה כרוכה במעשיה, וביטוייה בפסיקתם של בתי המשפט ובית הדין שהובאו במסגרת טיעונינו.

ב. גישת המשרד

- 1) נציג המשרד השכילנו כי הנאשמת נתקבלה לשירות המדינה, לפני כ- 12 שנה, לבית ספר לחינוך מיוחד, ובשנתיים האחרונות מצויה בחל"ת, כפי שהעלה מנציג המשרד מעיונו בהליך הפלילי, חוות הדעת שניתנו לגבי הנאשמת היו טובות.
- 2) נציג המשרד מצטרף לתוכנן של אמצעי המשמעת שלהן עתרה התביעה.

ג. טיעוני ההגנה

- 1) הסניגור תיאר בפנינו את מנת הסבל שעבר על הנאשמת ובנסיבותיה, בעטיו של הליך הפלילי, העתקת מקום מגורים, עזיבת מקום העבודה, לרבות מידת השפעתו על ילדיה, וכי לא היה לב או התעללות לשמה, אפינו את מעשיה אלא טעות לא מוצדקת בשיקול דעתה בדרך אכיפת המשמעת, כלפי ילדים קשיי יום, ובעיות במלוא הקשת אשר הפריעו והתפרעו. זכינו לקבל במהלך הדיון אסופת מכתבים, ממורי בית הספר, מנהלים מפקחים והורים, אשר חלקם הוגש במהלכו של ההליך הפלילי, מהם מצטיירת תמונה של מורה מסורה, נורמטיבית, אשר חינוך הילדים עמד בראש מעייניה.
- 2) ההגנה נתבקשה על ידי הנאשמת שלא להתנגד לפיטוריה, ואולם לגישתה לא קיימת הצדקה לפסול אותה לשירות המדינה, כעתירת התביעה והמשרד.

ד. דבר הנאשמת

- 1) שמענו מהנאשמת פרטים על השבר האישי שהיה מנת חלקה בעטיו של ההליך והשלכות הרוחב על משפחתה, ופרטים על פני התנהגותם של ילדי הכיתה אשר לא אחת דקרו אותה, ילדים אשר

לא התאימו למסגרת בית הספר, ולא קיבלו טיפול תרופתי מתאים, הנאשמת פעלה כאמור מתוך מצוקה אישית.

5. החלטת בית הדין

בית הדין שקל את פני הרשעתה של הנאשמת בפלילים בפנינו, על רקעו של ההליך הפלילי שנתקיים בעניינה, יחד עם טיעונייהם הסדורים של הצדדים כפי שבאו בפנינו לעניין מידתם של אמצעי המשמעת שראוי להשית עליה. לצורך גזירתם של אלה, נשקלו על ידינו השיקולים הבאים:

א. על העבירות ונסיבותיהן

(1) הנאשמת הורשעה בעבירות פליליות של תקיפה וכליאת שווא, לפי סעיפים 379 ו-377 לחוק העונשין התשל"ז-1977, ונענשה כאמור ברישית גזר הדין.

ומצאנו כי קלון דבק במעשיה, לנוכח מידת הפגיעה, וההשפלה בכבודם של הילדים, שנדחפו לתוך הכוך, לא באופן חד פעמי אלא מספר פעמים במהלכן של השנים '99 – 2000, הגם שהשתמשה בכוח שלא היה גס או ברוטלי וביטויי בדחיפתם של אותם תלמידים לכוך, הנאשמת לא השכילה להתמודד בצורה ראויה עם הסיטואציה, ולא נקטה בדרכים המתאימות והמידתיות, לשם אכיפת המשמעת בכיתה.

(2) יוער, כי נקיטה באלימות כדי להשליט משמעת, היא דרך פסולה אשר זכתה לביקורתם של בתי המשפט כפי שיפורט להלן :

בע"פ 4405/94 מ.י.נ' אלגני פד"י מח' (5) 191 אומר כבוד השופט ברק בעמ' 192 "גופו של תלמיד ונפשו אינם הפקר. כבודו כאדם נפגע אם מוריו מפעילים כלפיו אלימות פיזית".

כמו כן, בע"פ 4596/98 באקו נ' מדינת ישראל פסקה כבוד השופטת בייניש :
"הפעלת ענישה הגורמת לכאב והשפלה אינה תורמת לאישיותו של הילד ולחינוכו, אלא פוגעת בזכויותיו כאדם.... היא מרחיקה אותנו משאיפתנו לחברה נקיה מאלימות".

גם בעש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר פ"ד נב (1) עמודים 678-650 נאמר על-ידי כבוד השופט זמיר :

"המורה מוצב בעמדה של חינוך כלפי התלמידים. היא מקנה לו מעמד וסמכות בעיני התלמידים, אך היא גם מטילה עליו אחריות מיוחדת כלפי התלמידים. הציבור מפקיד את התלמידים בידי המורה, סומך עליו שיעשה כל שביכולתו, כדי לקדם אותם. זהו תפקיד שיש בו נאמנות. כל עובד ציבור הוא נאמן הציבור.... ומורה כלפי התלמידים, על אחת כמה וכמה."

בעש"מ 1730/00 פלוני נגד מדינת ישראל, כבוד השופט זמיר מבליט את חובת הנאמנות של המורה לתלמיד באומרו :

"כל אדם חייב לכבד את זכויותיו של הילד, ובמיוחד המורה, ששלוש היד וחינוך הילד הופקדו בידי כנאמן מטעם ההורים והחברה."

ופסק דין נוסף שדן בתפקידו של מורה, עש"מ 4503/00 חביב אמין נ' מדינת ישראל : -
"הלכה היא שתפקידו של מורה מחייב, מעצם מהותו, סטנדרט גבוה של התנהגות, במיוחד כלפי התלמידים (ראו עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר, פ"ד נב(678) 650, (1)). השימוש בכח הזרוע נגד תלמיד הוא מעשה חמור לעובד הוראה שאינו הולם את הנורמות הראויות. ענישה גופנית של הילד פוגעת בגופו, ברגשותיו, בכבודו ובהתפתחותו התקינה, ויש בה כדי לערער את אמון הציבור המפקיד את התלמידים בידי המורה".

פסק הדין האמור הובא במסגרת גישתו של בית המשפט העליון בעש"מ 1682/02 בו, בית המשפט מבליט בצורה החדה ביותר, את הפסול שקיים בנקיטת אמצעי אלימות לסוגיהם במסגרת אכיפת המשמעת בכיתה כגישה חינוכית, דברים שהובאו גם בעש"מ 3362/02 וראוי לטעמנו, כי המסר כהווייתו יובא גם על ידינו במסגרת גזר דין זה : -

"אין לקבל טיעון זה גם אם נכונה הטענה כי שיטות הנהגת משמעת תוך שימוש באמצעים פיזיים למטרות חינוכיות מקובלות בבתי ספר או בבתים ממגזרים מסויימים. אין להשלים עם מצב זה. חוקי המדינה חלים על כל מגזרי האוכלוסיה וגם אם מסורות מן העבר מקשות על עקירה מהשורש של

תופעות שהיו מקובלות פעם אין לאשר כיום נורמות הפוגעות בגופו ובנפשו של ילד כלשהו. שיטות חינוך המבוססות על שימוש באמצעי אלימות, מלקות, מכות, שימוש במכות סרגל ומשיכות אוזניים, היו נהוגות בעבר בחברות ובקבוצות אוכלוסיה שונות, ולא רק בישראל. באותם ימים מורים האמינו בכוחם המחנך של אלה. כיום יודעים אנו כי נזקם של אמצעים פיזיים רב, כי פגיעתם קשה וכי אין להשלים עמם עוד. ציבור הילדים כולו ראוי להגנה ובתי המשפט יתרמו חלקם באכיפת החוק ובמניעת תופעות של אלימות בכל מגזרי האוכלוסיה".

(3) יצויין, כי בסמוך לקרות האירוע נתפרסם ע"י הכנסת "חוק זכויות התלמיד" שנכנס לתוקף ב-4.12.2000.

בחוק זה באה לידי ביטוי תפיסת המחוקק האוסרת שימוש באלימות כאמצעי חינוכי, זאת ברוח זכויות האדם וכבודו.

(4) יהיו הנסיבות של נקיטת אמצעי האלימות אשר יהיו, המורה חייב לנקוט במידה של איפוק עצמי, גם אם הדבר אינו קל ולעיתים מכביד, במיוחד כלפי אותם תלמידים מוכי גורל ונעדרו גבולות.

(5) מעשיה של הנאשמת במישור הנורמטיבי מהווים התנהגות שאינה הולמת את תפקידה כעובדת מדינה ובמיוחד כעובדת הוראה, ולהתנהגותה טמנה בתוכה פוטנציאל של פגיעה בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה, כפי שנפסק לעניין יסודותיה של העבירה לפי סעיף 17 (3) שגם בה הורשע הנאשם.

"התנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים.

הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסויים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון. עם זאת, יש לומר כי התנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד המדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם.

ראשית, אפשר שהתנהגות תיחשב בלתי הולמת אף שאין בה שום יחוד למקצוע מסויים או לארגון מסויים, היא אינה הולמת משום שהיא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון. היא סוטה באופן מהותי מכללי התנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה. זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תהפך להתנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתיפקוד התקין של הארגון."

(עש"מ 1351/95 בעניין פינקלשטיין)

ובמקום אחר, אמר השופט זמיר (עש"מ 5246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין).

"התשובה היא, שהתנהגות כזאת היא לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות בתפקיד מסויים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי הולמת, במשמעות של סעיף 17 (3) לחוק המשמעת, גם אם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד."

בפסק דין שניתן אך לאחרונה עש"מ 3849/03 מיכל אלבז נגד נציבות שירות המדינה נפסק לגבי טיבה ומהות של העבירה:

"אכן, עבירה לפי סעיף 17(3) אינה עבירה שגבולותיה מוגדרים, וכבר נאמר עליה שהיא בעלת "רקמה פתוחה", המתאימה את עצמה לנסיבות העניין ולזמנים, ושוליה רחבים ביותר. אף על-פי כן, היא איננה חסרת גבולות, והיא מתאפיינת בהתנהגות פסולה מן הסוג "ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון." (ניתן בתאריך 11.2.2004, פורסם בדינים עליון כרך ס' בעמ' 854)

ואכן מידה ממשית של פסול בולטת על פני מעשיה של הנאשמת. בית הדין, בבואו לצקת תוכן ל"התנהגות שאינה הולמת" או שיש בה כדי לפגוע בתדמית השירות, עליו ליתן ביטוי למושג של ההתנהגות ההולמת בעיני ה"ציבור הנאור" ו"האדם הסביר". אלה צריכים לשקף את הערכים והעקרונות, אשר מבוססים על יחסים שבין הפרט, לבין השירות הציבורי.

באשר לזאת אומר השופט ברק:

"בקביעת התוכן הקונקרטי של ההכללות המשמעותיות (ההתנהגות שאינה הולמת, שיש בה כדי לפגוע בתדמית) נותן בית-המשפט ביטוי לתפיסות יסוד ערכיות. בעשותו כן, עליו לבטא את שנראה כהתנהגות הולמת (או שאינה הולמת) בעיני הציבור הנאור בישראל. עליו לקבוע את דבר קיומה של פגיעה בתדמית השירות הציבורי מזווית הראיה של האדם הסביר האמון על תפיסות היסוד של משטרנו.

כמובן, "הציבור הנאור" ו"האדם הסביר" אינם אלא מטאפורות (ראה בג"צ 14/86 לאור נגד המועצה לביקורת סרטים ומחזות, פ"ד מא(1) 421, 434; בג"צ 2481/93 דיין נגד מחוז ירושלים.

הם מהווים פרסוניפיקציה של האיזון הראוי בין הערכים, העקרונות והאינטרסים הנאבקים על הבכור. בעריכתו של איזון זה, יש להימנע מאידיאליזם שאין לו עיגון נורמטיבי. השופט אינו שואף אל הנאצל והטהור, שאינו בנמצא. הוא אינו מעמיד לנגד עיניו חברה אידיאלית שאין לה קיום במציאות ושאינה ניתנת להשגה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כמלאך. יחד עם זה, יש להימנע מפרגמטיזם המעוגן במוסר השוק. השופט אינו משקף את התפיסות המעוותות הפושות בחברה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כזאב. אכן, תפיסתו של בית המשפט היא מאוזנת.

הוא פועל על פי "אמות המידה שמכתיב השכל הישר" (השופט י. כהן בע"פ 763/77 בריזה נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 824, 827) הוא מונע עצמו מתוצאות אבסורדיות (ראה ע"פ 794/77 חייט נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 127, 132), ומדריך עצמו על פי "מבחן מתקבל על הדעת" השופט לנדוי בע"פ 20/53 הנ"ל, בעמ' 853). הוא לוקח בחשבון את המציאות הקיימת, אך הוא אינו רואה בה חזות הכל".

(בג"צ 7974/93 סויסה נגד היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד מח(2) 749, 771).

(6) לעניין יסודות העבירה בסעיף 17(6) לחוק, שגם בה הורשעה הנאשמת על ידינו, תולדתה בהרשעתה בפלילים בעבירה של תקיפה וכליאת שווא בתחומי בית הספר, עבירות שמעצם טיבן ומהותן כרוך בהן קלון עבירות שמומשו כלפי ילדים בני שבע, שהגורל לא האיר להם פנים (ראה את עש"מ 4123/95 יוסף אור נגד מדינת ישראל פ"ד מט(5) בעמ' 184, לגבי מבחני העזר המשמשים לקביעת קלון – כגישתנו בהכרעת הדין).

ב. על תכלית אמצעי המשמעת

(1) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה, שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כיד להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם, כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה.

בכל מקרה ומקרה, על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת המוטלים, יש בהם כדי לשרת את התכלית האמורה.

(2) ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית:

"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל".

(בג"צ 669/86 רובין נגד ברר ואחרים, פ"ד מא(1), 749, 840).

(3) בהבדל מעובד רגיל, שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות המוטלת על עובד המדינה בכיר היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא על אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי.

(ולעניין זה, ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, יואר (1998, עמ' 7).

ולכן:

"הציבור זכאי לכך שעובדי המדינה, הפועלים מטעמו ולמענו יהיו אנשים אמנים והגונים.

אמון הציבור בשירות המדינה ושיתוף הפעולה עלולים להתערער, אם יתברר לציבור כי עובד המדינה, העומד לשרתו, עבר עבירה שיש עימה קלון".
(עש"מ 4411/99 מדינת ישראל נגד אלקלעי).

בפסק דין אחר הבליט כב' השופט זמיר את תכליתם של אמצעי המשמעת באומרו: **"מהי אם כן תכלית החוק, לעניין זה? התכלית העיקרית של חוק המשמעת היא השמירה על התיפקוד הראוי והתדמית הראויה של שירות המדינה".**
(עש"מ 5574/00 אורי בנית נגד מדינת ישראל).

(4) בפסיקה נוספת, בית המשפט העליון הבליט את תפקידם ההרתעתי והמניעתי של אמצעי המשמעת – (ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי; עש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש), ובעש"מ 7111/02 בעניין אשואל ואח' שניתן ביום 21.1.03, נקבע כי:

"שמירה על תדמית ראויה של השירות הציבורי מהווה התנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה. בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, השירות נועד להליך המשמעת למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה;

אשר על כן בבוא להטיל אמצעי משמעת יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה, כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות. בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעתית".

(5) על תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת חזר בבית משפט העליון בעש"מ 7113/02, מדינת ישראל נגד שחר לוי שניתן בתאריך 1.5.03:

"כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי

לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו. ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את מעשיו, על-מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד".

(6) ולעניין השוני בין ההליך הפלילי והמשמעת, די אם נפנה לצורך זה לפסיקתו של בית המשפט העליון בעש"מ 5282/98 מדינת ישראל נגד תמר כתב: -
"לפיכך המשקל שראוי לייחס לנסיבות בהן בוצעה העבירה הפלילית, וכן גם המשקל שיש לייחס לנסיבות האישיות של הנאשם, פוחתת בדין המשמעת, אמצעי המשמעת אמור לשמש אמצעי מניעה יותר מאשר אמצעי ענישה: התכלית העיקרית של אמצעי המשמעת היא, כאמור, למנוע פגיעה משמעותית בתפקוד של שירות המדינה או בתדמית של שירות זה, שכן תדמית ראויה היא תנאי הכרחי לפעילות תקינה של השירות." (פורסם בפ"ד נב(5) בעמ' 87), (ראה גם עש"מ 1928/00 בעניין ברוכין).

(7) ואולם תפקיד המרתיע של אמצעי המשמעת אינו חזות הכל, לאחרונה ריכך בית משפט העליון את גישתו האמורה. וקבע כי תכלית זו, צריכה להיבחן גם בהתחשב בנסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בעש"מ 6737/02 בעניין נחום זקן פסק:
"התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות, לעניין העונש, יתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו".

ובפסק דין מאוחר יותר חזר בית משפט העליון על גישתו האמורה:
"עם זאת, אל מול, ולצד השיקולים משמעותיים ומכריעים אלה, מצווים אנו לבחון כל מקרה לגופו על פי נסיבותיו המיוחדות (ראו עש"מ 10250/01 מוכתרי נגד נציבות שירות המדינה (לא פורסם)). החזקה בדבר הצורך בענישה ומחמירה יכולה להיחלש נוכח נסיבות מיוחדות של המקרה או של העומד לדין".
 (עש"מ 10566/02 מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, שניתן בתאריך 23.3.03, עש"מ 5271/03 בעניין חבצלת סדיקוב שניתן ב-10.9.03, וכן ראה עש"מ 1934/03 בעניין דמאן פלאח, שניתן ב-18.11.03 וכן את עש"מ 6920/03 בעניין ד"ר אברהם כהן שניתן ב-16.2.04).

(8) מובן הוא, כי בכל מקרה ומקרה על בית הדין לבחון, האם יש באמצעי המשמעת המוטלים על ידי בית הדין כדי להגשים את תכליתם של דיני המשמעת, תוך איזון עם הנסיבות האישיות.

ג. על הנסיבות האישיות

(1) הנאשמת הועסקה במשרד החינוך כמורה עד ליציאה לחל"ת, פרק זמן של 12 שנים. למדנו, כי תפקודה היה נאות ומוערך, כעולה מההמלצות שהוגשו לבית הדין.

(2) כבר נפסק, כי לתרומה חיובית בת שנים של עובד לשירות הציבורי, יש השפעה ממתנת על מידתם של אמצעי המשמעת.

בהקשר זה ראויים להישמע דבריו של כב' השופט חשין:
"לו היה המערער עובד בשירות המדינה, שנים ארוכות, לאחר כל אותם שנים היה נתפס בכף כמי שעשה מעשה של מעילה באמון, אפשר אמרתי רוח-שטות נכנסה בו באדם ועשה מעשה שעשה".

אדם שכך שירת את המדינה בנאמנות שנים רבות אפשר אין זה ראוי כי תקופח פרנסתו במחי-יד, לא כן הוא דין המערער, שלא יצאו אלא כשנתיים מאז החל עובד בשירות המדינה וכבר החל עושה מעשים רעים".
(עש"מ 1827/02, אברהם ספיר נגד מדינת ישראל, פורסם בדינים עליון כרך סא, 268).

3) בנוסף שמענו, כי הנאשמת נשואה, אם ל-2 ילדים קטינים, ועל מידת השבר האישי והמשפחתי, שגרם לה ההליך.

6. סוף דבר – למידתם של אמצעי המשמעת

לאחר שבית הדין עיין בתמונת הרשעתה בפלילים של הנאשמת, נסיבות העבירה, הנסיבות האישיות ובטיעוני הצדדים כפי שבאו בפנינו, ובשיקולים אותם פרסנו לעיל, הגענו לכלל מסקנה, לגבי מידתם של אמצעי המשמעת.

7. בסופו של עיון החלטנו להטיל על הנאשמת את אמצעי המשמעת כלהלן:

א. נזיפה חמורה – אמצעי משמעת בעל משמעות ומסר נורמטיביים, שבאמצעותו מעביר בית הדין לנאשמת ולציבור עובדי המדינה את גישתו לגבי הפסול שנפל בהתנהגותה.

ב. פיטורים – הנאשמת תפוטר משירות המדינה, פיטורין שיכנסו לתוקף מהיום שבו יגובשו זכויותיה לגימלה, וזאת בהתחשב בכך שהנאשמת תשלים את רכיב הגיל תוך זמן קצר יחסית לצורך גיבוש זכאותה לגימלה לפי הוראותיו של סעיף 15(4) לחוק שירות המדינה (גמלאות) (נוסח משולב) התש"ל – 1970, ומאחוריה תקופת שירות מספקת.

ג. פסילה למילוי תפקיד – הנאשמת לאחר פיטוריה כאמור, תפסל מלמלא כל תפקיד בתחום ההוראה, לפרק זמן של שנתיים.

המלצה

6. בית הדין לאחר שעיין בפסק דינו של בית המשפט המחוזי, ובאסופת המסמכים שהוגשה לעיונו, והתרשמותו הבלתי אמצעית מהנאשמת, אינו סבור כי מדובר במורה שצריך לחסום בפניה את שער הכניסה למלא תפקידי חינוך בשירות המדינה לאורך זמן ממושך.

עם זאת, בית הדין התרשם כי הנאשמת עדיין לא בשלה לחזור "לגוב הארץ" של החינוך המיוחד, או לחינוך הרגיל, ואולם אם תקבל את הטיפול המקצועי התומך ותחליט לחזור לתפקיד הוראה, תוכל לעשות כן משתייתם תקופת פסילתה.

7. בית הדין ממליץ כי בחלוף שנות פסילתה, אם עדיין תהא חפצה לחזור לעולם ההוראה כי צוהר זה יפתח בפניה.

גזר הדין ניתן ביום ד' באדר א' התשס"ה – 13.2.05, שלא בנוכחות הצדדים, להם תועבר גזר הדין באחת מדרכי המסירה המקובלות.

זכות ערעור מסורה לצדדים לפי הוראותיו של סעיף 43(א) לחוק, תוך 30 יום מהמועד שגזר הדין יגיע לידיהם.

(-)	(-)	(-)
נחמה זק	אפרים פוסט	עו"ד יוסף תלרז
חברה	חבר	אב ביה"ד
		יו"ר

3. בד"מ 147/04 – גרימת חבלה לתלמיד

תמצית פסק הדין

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה הרשיע את הנאשם, המועסק כמורה לחינוך גופני, בעבירות משמעת שונות.

כתב התובענה הוגש בעקבות הליך פלילי שהתנהל נגד הנאשם בבית משפט השלום בכפר סבא שבו נמנע בית המשפט מלהרשיע את הנאשם בעקבות הסדר טיעון בעבירה של תקיפת קטין הגורמת לחבלה של ממש, עבירה לפי סעיף 368 ב (א) לחוק העונשין, התשל"ז-1977, בכך שבמטרה להאיץ בתלמיד בשיעור ספורט, אחז הנאשם את ידו של התלמיד, סובב אותה ובעט ברגלו ובכך גרם לשבר בשורש ידו של התלמיד.

בית המשפט הטיל על הנאשם 350 שעות לתועלת הציבור ופיצוי כספי למתלונן בסך של 5000 ₪.

התביעה - ביקשה להטיל על הנאשם אמצעי משמעת של נזיפה חמורה, פיטורין לאלתר ופסילה מלמלא תפקידי הוראה למשך 5 שנים.

המשרד - הצטרף לעמדת התביעה לעניין אמצעי המשמעת. לא נמצאו תלונות נגד הנאשם בתיקו האישי וכן עברו המשמעת והפלילי נקי.

הסניגור - ביקש לא לפטר את הנאשם לאור תפקודו ללא דופי לאורך השנים וכן המלצות חיוביות רבות שקיבל הנאשם מאנשי חינוך, ועד הורים, וראש עיריית טייבה.

הנאשם - התנצל, הביע חרטה עמוקה ומסר כי מתייסר על מעשיו.

בית הדין שקל את טיעוני הצדדים, תכליתם ומידתם של אמצעי המשמעת, וכן את סטנדרט ההתנהגות הגבוה במיוחד שמחייב מורה כלפי תלמידיו. כמו כן, שקל בית הדין את הנסיבות האישיות של הנאשם ועברו ללא הדופי, והחליט להטיל על הנאשם את אמצעי המשמעת של:

נזיפה חמורה - כמסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין, המצביע כי נפל פסול חמור במעשיו של הנאשם.

הפקעת משכורת קובעת אחת - שתנוכה ב- 12 תשלומים שווים ורצופים.

הורדה בדרגה אחת - למשך שנה.

ניתן ביום י"א באדר ב' התשס"ה- 22.3.05.

ההרכב :

עו"ד ניצה אדן- ביוביץ, מ"מ אב בית הדין – יו"ר
גב' נחמה ז'ק – חברה
מר אפרים פוסט – חבר

בד. 2005-493
בד"מ : 147/04

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה

בפני : עו"ד ניצה אדן-ביוביץ, מ"מ אב בית הדין - יו"ר
גב' נחמה ז"ק - חברה
מר אפרים פוסט - חבר

התובע : עו"ד אביתר טסלר

הנאשם :

ב"כ הנאשם : עו"ד רונן לוי

נציג המשרד : מר אהרון יהודה

גזר – דין

התובענה וההליך

1. בתאריך ד' באדר ב' התשס"ה – 15.3.2005, בית הדין הרשיע את הנאשם, המועסק כמורה לחינוך גופני, בעבירות לפי סעיף 17(2) ו-3(3) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג – 1963 (להלן – החוק) וסעיף 4(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי הוראה.

2. זאת בעקבות הליך פלילי שהתקיים בעניינו, בבית משפט השלום בכפר סבא (ת.פ. 1798/04) בו נמנע בית המשפט מלהרשיע את הנאשם בעבירה של תקיפת קטין הגורמת לחבלה של ממש, עבירה לפי סעיף 68 ב (א) לחוק העונשין, התשל"ז – 1977.

בית המשפט הטיל על הנאשם 350 שעות לתועלת הציבור ופיצוי כספי למתלונן בסך של 5,000 ₪.

3. המסד העובדתי – בתאריך 17.9.03 בשיעור ספורט לכיתה ח/4, תלמיד – המתלונן אמר לנאשם כי, הוא עייף וחש בכאבים באיזור החזה וביקש לשבת. במטרה להאיץ בתלמיד אחז הנאשם את ידו של התלמיד סובב אותה ובעט ברגלו.

כתוצאה מהבעיטה הנאשם גרם לשבר בשורש ידו השמאלית של התלמיד והיא הושמה בקיבוע גבס.

4. **ראיות לאמצעי המשמעת**
מטעם ההגנה העיד אבי הנאשם מר מחמוד נאשף.

העד סיפר כי, הוא עצמו עסק בהוראה כ-35 שנים. נתן לששת ילדיו חינוך והשכלה וכולם מסודרים וישרי דרך עם משפחת התלמיד נערכה סולחה.

5. **טיעונים לאמצעי המשמעת**

א. עמדת התביעה

התביעה רואה בחומרה רבה את מעשיו של הנאשם.

על פי גישת בית המשפט העליון ובית דין זה, יש למצות את הדין עם מורים הנוקטים באלימות כלפי תלמידים.

כתימוכין, הגישה התביעה לעיונו של בית הדין פסיקה: עש"מ 3362/02 מדינת ישראל נגד סלאם אבו עסבה ובד"מ 116/04.

התביעה עותרת לאמצעי משמעת של:

- (1) נזיפה חמורה.
- (2) פיטורים לאלתר.
- (3) פסילה מלמלא תפקידי הוראה למשך 5 שנים.

ב. גישת המשרד

נציג המשרד עיין בתיקו האישי של הנאשם ומסר כי, אין תלונות נגד הנאשם ועברו המשמעותי / הפלילי נקי.

נציג המשרד העביר לבית הדין חוות דעת של מר ג'ומעה זבארקה, מפקח במחוז המרכז ובה נרשם כדלקמן:

"ביקרתי בבית הספר מספר פעמים ובמסגרתן הכרתי את המורה. עמדתי על כך שהוא מורה תורם הוא משתלב בצוות החינוכי וגם עוזר. בבית הספר האחרון שבו עובד הוא קידם המון פרויקטים טורנירים לבנים, טורנירים לבנות, ימי ספורט, טיולים וגם נהל תנועת הצופים בבית הספר. ידוע לי שהוא זוכה למעמד מכובד ורובם מעריכים את תפקודו. אני בטוח שזה חד פעמי וראשון והמעידה נלמדה טוב. אני ממליץ על השארתו בעבודה."

המשרד מצטרף לעמדת התביעה לעניין אמצעי המשמעת.

ג. טיעוני ההגנה

הסניגור המלומד קבל על מדיניות התביעה בלא ליתן משקל לנסיבות המקרה ולנסיבות האישיות של הנאשם.

ההליך הפלילי הסתיים בהסדר טיעון, ללא הרשעה, לאחר שפרקליטות מחוז מרכז בחנה את הראיות ושקלה את השיקולים הנדרשים ובית המשפט אישר זאת.

הסניגור המלומד הגיש תזכיר מבחן לפיו, מדובר **"באדם שקט ומופנם"**, **"מבין חומרת התנהגותו"**.

הנאשם בהתנהגותו לא התכוון בזדון לפגוע בתלמיד אלא להאיץ בו להשתתף בשיעור. ומשקרה המקרה הנאשם נתן לתלמיד טיפול רפואי ראשוני.

הנאשם לא הושעה מתפקידו אלא ממשיך לעסוק בהוראת החינוך הגופני.

ההגנה הגישה לבית הדין אסופת מכתבי המלצה והוקרה לנאשם, מאנשי חינוך, ועד הורים, ראש עיריית טייבה. רובם ככולם מעלים על נס את תרומתו של הנאשם לקידום הספורט בקרב התלמידים, על אופיו הנוח ויחסיו הטובים עם התלמידים ועמיתיו למקצוע.

ההגנה מבקשת שלא למצות את הדין עם הנאשם ולא לפטר.

ד. דבר הנאשם

הנאשם התנצל, הביע חרטה עמוקה ועדיין הוא מתייסר על מעשיו.

הנאשם מבקש להשאירו במערכת החינוך, כי זה ייעודו בחיים.

הנאשם נשוי + 3 ילדים קטינים, אשתו לא עובדת, פרנסת המשפחה על שכמו.

6. למידתם של אמצעי המשמעת

א. בית הדין בבואו להטיל אמצעי משמעת בוחן ושוקל את השפעת החלטתו על שירות המדינה, בהתחשב בטיב העבירות שבהן הורשע הנאשם, נסיבות העבירה ונסיבות אישיות של הנאשם.

בית דין זה הדגיש בשורה ארוכה של פסקי דין את החומרה הרבה של תקיפת תלמידים על ידי מורים ואת הצורך לעקור את התופעה הרווחת במערכת החינוך וזאת באמצעות הטלת אמצעי משמעת חמורים.

(ראה גם עש"מ 10501/02 שאהין נגד נציבות שירות המדינה; עש"מ 3362/02 מדינת ישראל נגד אבו עסבה, פ"ד נו(5) 6; עש"מ 4503/00 אמין נגד מדינת ישראל).

בית המשפט העליון בעש"מ 1682/02 אל ווהב נגד מדינת ישראל ציין:

"שכוחו של המחנך אינו בכוח הזרוע אלא בתבונתו, באישיותו ובמיומנותו המקצועיים, בעזרתם של אלה עליו להתמודד עם הקשיים. אסור לו לנצל את מעמדו וסמכותו לפגיעה בתלמידיו ואין הוא רשאי למלא תפקידו בשיטות אלימות פוגעניות."

ב. על נסיבות ביצוע העבירה – בית הדין הסתמך על ממצאיו ומסקנותיו של בית משפט השלום בכפר סבא. מפסק הדין לא ניתן ללמוד דבר וחצי דבר על מה שאירע בסמוך לתקיפת התלמיד, מדוע הגיב הנאשם בדרך בה הגיב ועוד עובדות הנחוצות לצורך הבנת תמונת העבירה כולה.

מכל מקום, הנאשם מורה בישראל ותפקידו מחייב סטנדרט התנהגות גבוה במיוחד כלפי תלמידו.

(עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נגד בן אשר פד נב(1) 650, 678).

ג. בנוסף, תכליתם של אמצעי המשמעת, בנוסף לפגיעה האישית בנאשם, היא להרתיע גם עובדים אחרים מלעבור עבירות דומות ולפגוע בתדמיתו של שירות המדינה. (עש"מ 5282/98 מדינת ישראל נגד תמר כתב, פ"ד נב(5) 87, 93; עש"מ 7778/00 פנחס ועקנין נגד נציב שירות המדינה, דינים עליון כרך נח, 644).

ד. לצד אלה הובאו בפני בית הדין נסיבותיו האישיות של הנאשם. עברו ללא דופי, המקרה המדובר חריג הוא ואינו מאפיין את אישיותו.

הנאשם נחשב כמורה טוב ותורם למערכת החינוך.
(ראה עש"מ 10566/02 מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים).

בית הדין התרשם שהנאשם הפיק את לקחו לעתיד והבין את הפסול שבהתנהגותו.

7. החלטת בית הדין

לאחר שבית הדין הפך בטיעוני הצדדים הגיע לכלל מסקנה, שבמקרה חריג זה ראוי להימנע מפיתוריו של הנאשם. אם כי, נכון יהיה לגזור עליו אמצעי משמעת אחרים שיהא בהם ביטוי לפסול שבהתנהגותו.

בית הדין מטיל על הנאשם את אמצעי המשמעת הבאים :

- א. נזיפה חמורה.
- ב. הפקעת משכורת קובעת אחת שתנוכה ב-12 תשלומים שווים ורצופים.
- ג. הורדה בדרגה אחת למשך שנה.

ניתן ביום י"א באדר ב' התשס"ה – 22.3.2005, בהיעדר הצדדים, להם יועבר גזר הדין באחת מדרכי המסירה המקובלות.

זכות ערעור מסורה לצדדים לפי סעיף 43(א) לחוק.

(-)	(-)	(-)
אפרים פוסט	נחמה ז"ק	עו"ד ניצה אדן-ביוביץ
חבר	חברה	מ"מ אב בית הדין יו"ר

4. בד"מ 43/05 – גרירת תלמיד בחוזקה אל מחוץ הכיתה

תמצית פסק הדין

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה הרשיע את הנאשם, המועסק בתפקיד מורה לפי דרגה של ד"ר בהוראה בשירות המדינה משנת 1990, בעבירות משמעת שונות.

כתב התובענה הוגש בעקבות הליך פלילי שהתנהל נגד הנאשם בבית משפט השלום בתל אביב, שבו נענש הנאשם ללא הרשעה על ידי הטלת 120 שעות לתועלת הציבור וכן פיצוי בסך 500 ₪ לקורבן העבירה, בכך שתקף שלא כדין את תלמיד כיתתו באופן שתפסו בחוזקה בשתי לחייו ובעורפו, והוציאו בכוח מהכיתה.

התביעה – ביקשה להטיל על הנאשם אמצעי משמעת של נזיפה חמורה, הפקעת משכורת קובעת והורדה בדרגה (דרגת שכר) לפרק זמן של שנה.

המשרד – מסר כי לא נמצאו בתיקו האישי של הנאשם עבירות פליליות או משמעתיות קודמות, ולפיכך הצטרף לעמדת התביעה לגבי מידתם של אמצעי המשמעת.

הסניגור – ביקש להסתפק באמצעי המשמעת של נזיפה חמורה.

הנאשם – מסר לבית הדין כי כל שביקש זה להוציא את הילד מהכיתה ולא להכותו, וכן כי באותו רגע נמהר, הוא חש תחושה של אבדן שליטה מוחלט.

בית הדין בחן את דפוס התנהגותו של הנאשם ושקל את טיעוני הצדדים לגבי מידתם של אמצעי המשמעת, את העבירות ונסיבותיהן, וכן את תכלית אמצעי המשמעת ותפקידם ההרתעתי והמניעתי. כמו כן, שקל בית הדין את הנסיבות האישיות כי מדובר באדם נורמטיבי ללא עבר פלילי או משמעתי שעתיד לפרוש משירות המדינה בזמן הקרוב, וכי למי שחדל להיות עובד מדינה לא ניתן להפקיע כל שכר וכן אין כל נפקות ממשית בהורדתו בדרגה של הנאשם כאמור, אשר אינו בר גמלה. לאור האמור, בית הדין החליט להטיל על הנאשם את אמצעי המשמעת של: נזיפה חמורה בלבד

ניתן ביום ה' באב התשס"ה - 10.8.05

הרכב:

עו"ד יוסף תלרז, אב בית הדין – יו"ר

מר אבינועם שוורץ - חבר

גב' נחמה ז"ק - חברה

ה' באב התשס"ה
10 באוגוסט 2005

בד. 2005-1221
בד"מ 43/05

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה

בפני : עו"ד יוסף תלרז – אב ביה"ד
גב' נחמה ז'ק
מר אבינועם שוורץ
- יו"ר
- חברה
- חבר

התובעת: עו"ד ג'מאל קדרי

הנאשם:

ב"כ הנאשם: עו"ד רצון דרחי

נציג המשרד: מר יהודה אהרון

גזר - דין

ההליך:

1. הנאשם יליד שנת 1953, המועסק בתפקיד של מורה לפי דרגה של ד"ר בהוראה, הנמצא בשירות המדינה משנת 1990 כאשר הוותק המצטבר של הנאשם בתחום ההוראה מגיע לסך של 26 שנים, הורשע על ידנו ביום ב' באב התשס"ה – 7.8.05, בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(1), (2) ו-3(3) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג – 1963 (להלן – החוק), ביחד עם סעיף 4(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי הוראה.

2. כתב התובענה הוגש בעקבותיהם של הליכים פליליים שנתקיימו נגד הנאשם בבית המשפט השלום בת"א (ת.פ. 001891/03), שבהם הנאשם נענש ללא הרשעה בתאריך 22.3.04 על ידי הטלתם של 120 שעות של"צ וכן פיצוי על סך 500.- ₪ לקורבן העבירה, בכך שבתאריך 10.4.02 בשעות הצהריים בישיבה תיכונית מדעית בבר אילן, תקף שלא כדין את תלמיד כיתתו שהיה בן 14 באותה העת, באופן שתפסו בחוזקה בשתי לחיים ובעורפו, והוציאו בכוח מהכיתה.

ענישתו של הנאשם באה לאחר שכב' השופט לנדמן מוקי עיין בנסיבותיו האישיות בכך שלנאשם אין עבר פלילי כלשהו, ולאחר שהוגש לעיונו תסקיר מבחן.

טיעונים לאמצעי המשמעת

3. הצדדים טענו בפנינו ביום הדיון את טיעוניהם לעניין מידתם של אמצעי המשמעת שראוי להשית על הנאשם בעקבות ההליך הפלילי שהיה מנת חלקו, והרשעתו כאמור על ידנו.

א. עמדת התביעה

1) התובע המלומד תיאר בפנינו את פני מעשיו של הנאשם כעולה מפסק דינו של בית המשפט השלום בת"א. לדבריו היה במעשיו רצף של מעשי אלימות שכוונו ומומשו כלפי התלמיד שהיה כבן 14 באותה עת, ומורה בישראל צריך היה לנהוג אחרת כעולה מעש"מ 6713/96 בעניין זוהר בן אשר, לעניין סטנדרט ההתנהגות הגבוה שנדרש

ממורה בישראל, המצוי בעמדה של מרות כלפי תלמידו ואותה סמכות ומרות מטילה על מורים אחריות מיוחדת כלפי ציבור התלמידים. הנאשם מעל באותו אופן. היה מצופה מהנאשם גם לנוכח השכלתו בעל תואר שלישי ורב בישראל, כי יפגין איפוק וריסון במעשיו ובכך כשל הנאשם ופגע בכבודו של תלמידו הזכאי גם מכוחו של סעיף 10 לחוק זכויות התלמיד שלא ינקטו כלפיו אמצעי משמעת גופניים או משפילים.

- (2) לנוכח תכליתם של אמצעי המשמעת שבהם גלומה גם מטרה הרתעתית ומניעתית, לגישת התביעה יש מקום להשית על הנאשם את אמצעי משמעת אלה:
- (א) נזיפה חמורה
- (ב) הפקעת משכורת קובעת
- (ג) הורדה בדרגה אחת (דרגת שכר) לפרק זמן של שנה.

(3) כתימוכין לגישתו האמורה, התובע הגיש לבית הדין מספר פסקי דין, ביניהם את בד"מ 128/02, בד"מ 3/03 ובד"מ 147/04 שבהם הוטלו אמצעי משמעת דומים ואף חמורים יותר מאלה שלהם עתרה התביעה, הגם שלא כל המקרים דומים בנסיבותיהם למעשיו של הנאשם.

התביעה סבורה שלנוכח תכליתם של אמצעי המשמעת יש ליתן להם עדיפות על פני הנסיבות האישיות כפי שהדבר בא לידי ביטוי בעש"מ 917/99 בעניין חמזה ועש"מ 4500/03 בעניין פלונית.

ב. גישת המשרד

(1) שמענו מנציג המשרד כי הנאשם מועסק בשירות המדינה משנת 1990 וצירף לאותו שירות את ותק שירותו בגופים אחרים בהם הועסק. היקף משרתו בשירות המדינה מגיע לסה"כ של 16% (4 שעות שבועיות) והנאשם עצמו נמצא בהליך של פיטורים לנוכח היקף משרתו המצומצם, הליך שטרם נסתיים.

שמענו כי בעקבות בירור שנעשה על ידי נציג המשרד לא נמצאו עבירות פליליות או משמעתיות קודמות של הנאשם וכי בדיקה שנעשתה עם מפקחי בית הספר לא העלתה ממצאי ביקורת על תפקודו של הנאשם, כאשר משכורתו הקובעת מגיעה לכדי - 2,943 ₪.

ג. טיעוני ההגנה

(1) הסניגור המלומד בפתח טיעונו השמיע דברי ביקורת על התיאור הסכמטי שבו נקט התובע עת עתר לאמצעי המשמעת הנ"ל, ואין מקום לגישתו שבית הדין ייצמד לאמצעי המשמעת השגרתיים כעולה מטיעונו של התובע. בעניין זה הופנו לע"פ 389/72, כאשר כל מקרה חייב להיבחן על פי מכלול נסיבותיו.

(2) במהלך הדיון ביקש הסניגור כי בית הדין ייחשף לנסיבות שהביאו את הנאשם לביצוע מעשיו. התובע התנגד לכך. לגישתו ניתן ללמוד מע"פ 8314/03 בעניין רג'ח שיהאד כי, שעה שנכרת הסדר טיעון בהליך הפלילי אין מקום להידרש לנסיבות חיצוניות שמחוצה לו.

(3) לגופו של עניין טען הסניגור המלומד בפנינו, כי עדיין נשארת להכרעת בית הדין מידתו של העונש שראוי להשית על הנאשם בנסיבותיו של המקרה, שגם נחשפו בפני בית הדין בתסקיר המבחן שהוגש לעיונו של ההגנת התובע, וכך נחשפנו לאותו הקשר שקדם למעשה;

התקיפה של אזכור השואה בהקשר של "אני אשרוף את זקנך כמו ששרפו ליהודים בשואה" – דברים שבאו לגישת ההגנה מפיו של אותו תלמיד, שביטוי להם זה אף מצוי בפסק דינו של בית המשפט השלום, בשל אותו קינטור גם לנוכח היות הנאשם דור שני לשואה, איבד הנאשם את עשתונותיו לרגע קט.

ולגבי הנסיבות המשפחתיות הנאשם בן 51, אב לשלושה ילדים וסב לכנד, מחנך מזה שנים דורות לתפארת, שכשל בפעם הראשונה בחייו, ועל כן יש להטיל עליו אמצעי משמעת מידתיים, והגזורים לנסיבותיה של העבירה כעולה מע"פ 433/89 בעניין אטיאס. ראוי שכל מקרה יבחן לעיצומו של דבר.

עוד נטען בפנינו כי אמצעי המשמעת שלהם עתרה התביעה אינם מידתיים למעשים חמורים בהרבה מאלה של הנאשם שנעשו על ידי מורים אחרים, נענשו באמצעי משמעת לעיתים חמורים פחות מאלה שלהם עתרה התביעה (עש"מ 4503/00 ועש"מ 1730/00). בנעילת סיכומיו ביקש הסניגור המלומד להסתפק באמצעי משמעת של נזיפה חמורה.

ד. דבר הנאשם

שמענו מפי הנאשם כי רעייתו אינה מועסקת וכי ההליך שבפנינו הוא עומד בפנינו מכביד מבחינתו. כן שמענו את זיקת משפחתו לשואה. זכינו לראות פרסומים שנכתבו על ידי בני משפחתו בקשר לכך. הנאשם תאר בפנינו את נושא השואה כ"אובססיבי" מבחינתו.

הנאשם מסר לביה"ד כי כל שביקש זה להוציא את הילד מהכיתה ולא להכותו באותו רגע נמחר. הוא חש תחושה של אבדן שליטה מוחלט.

וכן שמענו על דרכו ארוכת השנים של הנאשם בשירות הציבורי ועיסוקו - הנחלתם של לימודי יהדות לתלמידים מחוננים.

4. החלטת בית הדין

בית הדין שקל שורה של שיקולים בבואו להחליט על מידתם של אמצעי המשמעת שראוי להטיל על הנאשם, זאת לאחר שהפך ועיין בטיעוני הצדדים כפי שבאו בפניו.

א. לדפוס התנהגותו של הנאשם

(1) לפני פרק זמן של למעלה משלוש שנים הנאשם איבד את האיפוק הנדרש ממורה בישראל, בכך שביקש לאכוף משמעת על תלמיד

כיתתו בדרך שהיו בה יסודות של אלימות מסוימת על ידי תפיסתו בשתי לחייו ובעורפו של תלמיד, והוצאתו בכוח מן הכיתה.

(2) ויוער כי אלימות שננקטה נגד אותו קטין לא הייתה אלימות לשמה, אלא תגובה נמהרת ולא שקולה מצידו של הנאשם שלא השכיל להתמודד בצורה ראויה עם הסיטואציה שאלה נקלע בשעה שתלמיד כיתתו הטיח נגדו כי "ישרוף לו את הזקן כפי ששרפו ליהודים בשואה".

בית הדין אינו סבור כפי שסבורה התביעה כי לא היה ניתן לפרוש בפניו את נסיבות העבירה שהם לעולם רכיב רלוונטי להפעלת שיקול דעתו, במיוחד שנסיונות העבירה כולם נפרשו בפני כב' בית המשפט השלום בת"א באמצעות תסקיר קצין המבחן מתאריך 22.1.04, והיא אף באה לידי ביטוי בהחלטתו של בית המשפט בפרוטוקול הדיון בעמ' 1: "הנאשם איבד את העשתונות ברגע שהקטין דיבר על שריפת הזקן..." ואלה הביאו את הנאשם לאיבוד שליטה לנוכח היותו דור שני לשואה.

(3) יוער, כי נקיטה באלימות כדי להשליט משמעת, היא דרך פסולה אשר אין להשלים עימה, אשר זכתה לביקורתם של בתי המשפט כפי שיפורט להלן:

בע"פ 4405/94 מ.י.נ' אלגני פד"י מח' (5) 191 אומר כבוד השופט ברק בעמ' 192:

"גופו של תלמיד ונפשו אינם הפקר. כבודו כאדם נפגע אם מוריו מפעילים כלפיו אלימות פיזית".

כמו כן, בע"פ 4596/98 באקו נ' מדינת ישראל פסקה כבוד השופטת בייניש:
"הפעלת ענישה הגורמת לכאב והשפלה אינה תורמת לאישיותו של הילד ולחינוכו, אלא פוגעת בזכויותיו כאדם.... היא מרחיקה אותנו משאיפתנו לחברה נקיה מאלימות".

גם בעש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר פ"ד נב (1) עמודים 678-650 נאמר על-ידי כב' השופט זמיר:

"המורה מוצב בעמדה של חינוך כלפי התלמידים. היא מקנה לו מעמד וסמכות בעיני התלמידים, אך היא גם מטילה עליו אחריות מיוחדת כלפי התלמידים. הציבור מפקיד את התלמידים בידי המורה, סומך עליו שיעשה כל שביכולתו, כדי לקדם אותם. זהו תפקיד שיש בו נאמנות. כל עובד ציבור הוא נאמן הציבור.... ומורה כלפי התלמידים, על אחת כמה וכמה."

בעש"מ 1730/00 פלוני נגד מדינת ישראל, כבוד השופט זמיר מבליט את חובת הנאמנות של המורה לתלמיד באומרו:

"כל אדם חייב לכבד את זכויותיו של הילד, ובמיוחד המורה, ששלום היד וחינוך הילד הופקדו בידי כנאמן מטעם ההורים והחברה."

ופסק דין נוסף שדן בתפקידו של מורה, עש"מ 4503/00 חביב אמין נ' מדינת ישראל:

"הלכה היא שתפקידו של מורה מחייב, מעצם מהותו, סטנדרט גבוה של התנהגות, במיוחד כלפי התלמידים (ראו עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר, פ"ד נב(678 650), (1). השימוש בכח הזרוע נגד תלמיד הוא מעשה חמור לעובד הוראה שאינו הולם את הנורמות הראויות. ענישה גופנית של הילד פוגעת בגופו, ברגשותיו, בכבודו ובהתפתחותו התקינה, ויש בה כדי לערער את אמון הציבור המפקיד את התלמידים בידי המורה."

פסק הדין האמור הובא במסגרת גישתו של בית המשפט העליון בעש"מ 1682/02 בו, בית המשפט מבליט בצורה החדה ביותר, את הפסול שקיים בנקיטת אמצעי אלימות במסגרת אכיפת המשמעת בכיתה כגישה חינוכית, דברים שהובאו גם בעש"מ 3362/02 וראוי לטעמנו, כי המסר כהווייתו יובא גם על ידינו במסגרת גזר דין זה:

"אין לקבל טיעון זה גם אם נכונה הטענה כי שיטות הנהגת משמעת תוך שימוש באמצעים פיזיים למטרות חינוכיות מקובלות בבתי ספר או בבתים ממגזרים מסויימים. אין להשלים עם מצב זה. חוקי המדינה חלים על כל מגזרי האוכלוסיה וגם אם מסורות מן העבר מקשות על עקירה מהשורש של תופעות שהיו מקובלות פעם אין לאשר כיום נורמות הפוגעות בגופו ובנפשו של ילד כלשהו. שיטות חינוך המבוססות על שימוש באמצעי אלימות, מלקות, מכות, שימוש במכות סרגל ומשיכות אוזניים, היו נהוגות בעבר בחברות ובקבוצות אוכלוסיה שונות, ולא רק בישראל. באותם ימים מורים האמינו בכוחם המחנך של אלה. כיום יודעים אנו כי נזקם של אמצעים פיזיים רב, כי פגיעתם קשה וכי אין להשלים עמם עוד. ציבור הילדים כולו ראוי להגנה ובתי המשפט יתרמו חלקם באכיפת החוק ובמניעת תופעות של אלימות בכל מגזרי האוכלוסיה."

ובעש"מ 10006/04 בעניין וואיל חיג'אזי, בית המשפט העליון חזר על מדיניות התגובה הראויה כלפי מעשי אלימות של מורים כביטוייה בפסיקה שהובאה לעיל וקבע – **"אכן, כוחו של המחנך אינו בכוח הזרוע, אלא בתבונתו, באישיותו ומיומנותו המקצועית"**, וכך נאמר בעש"מ 1682/02 אל ווהב נגד מדינת ישראל (לא פורסם):
"המורים הם המגלמים את דמות המחנך, בידיהם הופקדו שלומם וחינוכם בכל הנוגע לדרכי ההתנהגות של תלמידיהם, ועליהם לתרום לבנות דפוסיים חברתיים ראויים ביחסים שבין אדם לחברו."

לא אחת מוטל על מורה להתמודד עם מצבים קשים, ואף עם פריקת עול משמעת מצד תלמידים, שעה שכללי סדר ומשמעת חלים עליהם. ובמיומנותו המקצועית, בעזרתם של אלה עליו להתמודד עם הקשיים.

אסור לו לנצל את מעמדו וסמכותו לפגיעה בתלמידיו ואין הוא רשאי למלא תפקידו בשיטות אלימות פוגעניות. אל לו להגיע לתגובה אלימה לא בשיטה ואף לא בעת איבוד עשתונות.

חינוך באלימות מצמיח אלימות נוספת ומסכל את שאיפתנו לקיום חברה המכבדת את זכויות האדם ואת כבודו ואת שלום גופו.

(ניתן ביום 15.305, ראה עמ' 3, 4 לפסק הדין).

(4) יצוין, כי לאחר קרות האירוע נתפרסם ע"י הכנסת "חוק זכויות התלמיד" שנכנס לתוקף ב-4.12.00, אשר הובא בטיעוניו של התובע כי בחוק זה באה לידי ביטוי תפיסת המחוקק האוסרת שימוש באלימות כאמצעי חינוכי, זאת ברוח זכויות האדם וכבודו.

(5) יהיו הנסיבות של נקיטת אמצעי האלימות אשר יהיו, המורה חייב לנקוט במידה של איפוק עצמי, גם אם הדבר אינו קל ולעיתים מכביד.

(6) מעשיו של הנאשם במישור הנורמטיבי מהווים התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה ובמיוחד כעובד הוראה, ולהתנהגותו טמנה בתוכה פוטנציאל של פגיעה בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה, כפי שנפסק לעניין יסודותיה של העבירה לפי סעיף 17 (3) שגם בה הורשע הנאשם.

"התנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים. הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסוים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון. עם זאת, יש לומר כי התנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד המדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם. ראשית, אפשר שהתנהגות תיחשב בלתי הולמת אף שאין בה שום יחוד למקצוע מסוים או לארגון מסוים, היא אינה הולמת משום שהיא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון. היא סוטה באופן מהותי מכללי התנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה.

זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך להתנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעביר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתיפקוד התקין של הארגון.

(עש"מ 1351/95 בעניין פינקלשטיין).

ובמקום אחר, אמר השופט זמיר (עש"מ 5246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין):

"התשובה היא, שהתנהגות כזאת היא לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות בתפקיד מסוים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי הולמת, במשמעות של סעיף 17(3) לחוק המשמעת, גם אם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד."

בפסק דין שניתן אך לאחרונה עש"מ 3849/03 מיכל אלבז נגד נציבות שירות המדינה נפסק לגבי טיבה ומהות של העבירה:

"אכן, עבירה לפי סעיף 17(3) אינה עבירה שגבולותיה מוגדרים, וכבר נאמר עליה שהיא בעלת "רקמה פתוחה",

המתאימה את עצמה לנסיבות העניין ולזמנים, ושוליה רחבים ביותר. אף על-פי כן, היא איננה חסרת גבולות, והיא מתאפיינת בהתנהגות פסולה מן הסוג "ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון." (ניתן בתאריך 11.2.2004, פורסם בדינים עליון כרך ס' בעמ' 854)

ולגבי הגוון שאותו יכול לעטות, הפסול לנוכח סטנדרט ההתנהגות הגבוה שנדרש ממורה נפסק ממש בימים אלה:

"הגשת עבודת-גמר לסיום לימודיו האקדמיים לתואר ראשון בחינוך בלא שכתב עבודה זו – פגם ביושר וביושרה הנדרשים ממורה וממחנך. התנהגות זו אינה הולמת עובד מדינה ובוודאי שאינה הולמת מורה בישראל שאמור לשמש דוגמא ומופת לתלמידיו. בהתנהגותו של המשיב טמונה חומרה נוספת, בהתחשב בכך שהוכח כי שירות המדינה השתתף במימון לימודיו לתואר ראשון בחינוך בשלוחת לטביה. נוכח מכלול נסיבות העניין, מתבקשת אפוא המסקנה כי המשיב התנהג באופן שאינו הולם את תפקידו ושעלול לפגוע בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה." (עש"מ 689/05 בעניין מנסור מופיד שניתן בתאריך 6.3.05 – טרם פורסם).

ואכן מידה ממשית של פסול בולטת על פני מעשיו של הנאשם.

בית הדין, בבואו לצקת תוכן ל"התנהגות שאינה הולמת" או שיש בה כדי לפגוע בתדמית השירות, עליו ליתן ביטוי למושג של ההתנהגות ההולמת בעיני ה"ציבור הנאור" ו"האדם הסביר". אלה צריכים לשקף את הערכים והעקרונות, אשר מבוססים על יחסים שבין הפרט, לבין השירות הציבורי.

באשר לזאת אומר כב' השופט ברק:

"בקביעת התוכן הקונקרטי של ההכללות המשמעותיות (ההתנהגות שאינה הולמת, שיש בה כדי לפגוע בתדמית) נותן בית-המשפט ביטוי לתפיסות יסוד ערכיות. בעשותו כן, עליו לבטא את שנראה כהתנהגות הולמת (או שאינה הולמת) בעיני הציבור הנאור בישראל. עליו לקבוע את דבר קיומה של פגיעה בתדמית השירות הציבורי מזווית הראיה של האדם הסביר האמון על תפיסות היסוד של משטרנו.

כמובן, "הציבור הנאור" ו"האדם הסביר" אינם אלא מטאפורות (ראה בג"צ 14/86 לאור נגד המועצה לביקורת סרטים ומחזות, פ"ד מא(1) 421, 434; בג"צ 2481/93 דיין נגד מחוז ירושלים. הם מהווים פרסוניפיקציה של האיזון הראוי בין הערכים, העקרונות והאינטרסים הנאבקים על הבכור. בעריכתו של איזון זה, יש להימנע מאידיאליזם שאין לו עיגון נורמטיבי. השופט אינו שואף אל הנאצל והטהור, שאינו בנמצא. הוא אינו מעמיד לנגד עיניו חברה אידיאלית שאין לה קיום במציאות ושאין לה נתינת להשגה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כמלאך.

יחד עם זה, יש להימנע מפרגמטיזם המעוגן במוסר השוק. השופט אינו משקף את התפיסות המעוותות הפושות בחברה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כזאב. אכן, תפיסתו של בית המשפט היא מאוזנת. הוא פועל על פי "אמות המידה שמכתיב השכל הישר" (השופט י. כהן בע"פ 763/77 בריזה נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 824, 827) הוא מונע עצמו מתוצאות אבסורדיות (ראה ע"פ 794/77 חייט נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 127, 132), ומדריך עצמו על פי "מבחן מתקבל על הדעת" השופט לנדוי בע"פ 20/53 הנ"ל, בעמ' 853). הוא לוקח בחשבון את המציאות הקיימת, אך הוא אינו רואה בה חזות הכל".

(בג"צ 7974/93 סויסה נגד היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד מח(2) 749, 771).

(7) הנאשם הודה במסגרת ההליך הפלילי שבו הועמד ביסודות העבירה של תקיפה, ונענש ללא הרשעה, כאשר יסודות עבירת התקיפה מבוארים בסעיף 379 ו-378 לחוק העונשין, כאשר בסעיף 378 מוגדרת תקיפה:
"378. המכה אדם, נוגע בו, דוחפו או מפעיל על גופו כוח בדרך אחרת, במישרין או בעקיפין בלא הסכמתו או בהסכמתו שהושגה בתרמית..."

כאשר סעיף 379 קובע את דינו של התוקף כדלהלן:
"379. התוקף שלא כדין את חברו, דינו – מאסר שנתיים, והוא אם לא נקבע בחוק זה עונש אחר לעבירה זו מחמת נסיבותיה.

ויוער כי הנאשם במעשיו פגע גם במשמעת שירות המדינה כביטוייה בדין לעניין יסודות העבירה לפי סעיף 17(1) לחוק, תכליתה לקיים ולשמר את המשמעת בגוף שלטוני היררכי כמו משרד החינוך, ואשר בלעדיה הגוף לא יוכל להגשים את יעדיו. ובעניין זה כבר נפסק בעש"מ 3/75 בעניין אלפונסו דבוש: -
"לא אמצה כאן תיאור כל יסודותיו וסימני האפיון של המושג 'משמעת'. יספיק לצורך זה הנושא שבפנינו, אם אומר כי המשמעת היא בעיקרה מערכת הנורמות, הנהלים והנהגים, והקובעת סדרה ובכלל זה חובותיהם וסמכויותיהם של המשרתים בה, בזיקתם זה לזה וזיקתם למסגרת עצמה". (פורסם בפ"ד לו(1), בעמ' 231).

ב. תכלית אמצעי המשמעת

(1) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה, שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כדי להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם, כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה.

בכל מקרה ומקרה, על בית הדין לשאול את עצמו האם אמצעי המשמעת המוטלים במסגרתו של הסדר טיעון, יש בהם כדי לשרת את התכלית האמורה.

(2) השוני בין ההליך הפלילי לבין הדין המשמעתי הובלט בשורה של פסקי דין, על רקע תכליתו של הדין המשמעתי.

בעש"מ 5282/98 מדינת ישראל נגד תמר כתב (פ"ד נ"ב(3) 87) אמר בית המשפט העליון:

"המשקל שראוי לייחס לנסיבות בהן בוצעה העבירה הפלילית, וכן גם המשקל שיש לייחס לנסיבות האישיות של הנאשם, פוחת בדין המשמעתי. בדין המשמעתי – אמצעי המשמעת אמור לשמש אמצעי מניעה יותר מאשר אמצעי ענישה: התכלית העיקרית של אמצעי המשמעת היא, כאמור, למנוע פגיעה משמעותית בתפקוד של שירות המדינה, או בתדמית שירות זה, שכן תדמית ראויה היא תנאי הכרחי לפעילות תקינה של השירות".

ובעש"מ 1928/00 מדינת ישראל נגד עמוס ברוכין (פ"ד נד(3) 694) קבע בית המשפט העליון את ההבדל בין ההליך הפלילי לבין ההליך המשמעתי:

"ההבדל נובע מן התכלית. הדין המשמעתי משרת תכלית שונה מן התכלית של הדין הפלילי. עיקר התכלית של הדין המשמעתי היא הגנה על השירות הציבורי.

הצורך בהגנה על השירות הציבורי אינו בא לידי ביטוי מלא בהליך פלילי. עדיין יש צורך לברר אם ראוי לנקוט נגדו הליך משמעתי: האם ראוי שאותו עובד יישאר בתפקידו, או שמא ראוי להעבירו לתפקיד אחר, או להורידו בדרגה, או אף לפטר מן השירות".

ובפסיקות אין ספור מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית:

"איש הציבור הוא נאמן הציבור. לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל".

(בג"צ 669/86 רובין נגד ברר ואחרים, פ"ד מא(1), 749, 840).

(3) בהבדל מעובד רגיל, שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות המוטלת על עובד מדינה בכיר היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא על אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי. (ולעניין זה, ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, ינואר 1998, עמ' 7).

ולכן:

"הציבור זכאי לכך שעובדי המדינה, הפועלים מטעמו ולמענו, יהיו אנשים אמינים והגונים. אמון הציבור בשירות המדינה ושיתוף הפעולה עלולים להתערער, אם יתברר לציבור כי עובד המדינה, העומד לשרתו, עבר עבירה שיש עימה קלון".

(עש"מ 4411/99 מדינת ישראל נגד אלקלעי).

בפסק דין אחר הבליט כב' השופט זמיר את תכליתם של אמצעי המשמעת באומרו: **"מהי אם כן תכלית החוק, לעניין זה? התכלית העיקרית של חוק המשמעת היא השמירה על התפקוד הראוי והתדמית הראויה של שירות המדינה".** (עש"מ 5574/00 אורי בנית נגד מדינת ישראל).

(4) בפסיקה נוספת, בית המשפט העליון הבליט את תפקידם ההרתעתי והמניעתי של אמצעי המשמעת (ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי; עש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש) ובעש"מ 7111/02 בעניין אשואל ואח' שניתן ביום 21.1.03, נקבע כי: **"שמירה על תדמית ראויה של השירות הציבורי מהווה תנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה.**

בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, נועד ההליך המשמעתי למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה; אשר על כן בבואו להטיל אמצעי משמעת, יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה. כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות. בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעתי."

(5) על תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת חזר בבית משפט העליון בעש"מ 7113/02, מדינת ישראל נגד שחר לוי שניתן בתאריך 1.5.03:

"כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו. ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את מעשיו, על מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד."

(6) ואולם תפקידו המרתיע של אמצעי המשמעת אינו חזות הכל. לאחרונה ריכך בית המשפט העליון את גישתו האמורה, וקבע כי תכלית זו צריכה להיבחן גם בהתחשב בנסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בעש"מ 6737/03 בעניין נחום זקן פסק:

"התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות לעניין העונש, יתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו."

(7) ובפסק דין מאוחר יותר חזר בית המשפט העליון על גישתו האמורה:

"עם זאת, אל מול, ולצד שיקולים משמעותיים ומכריעים אלה, מצווים אנו לבחון כל מקרה לגופו על פי נסיבותיו המיוחדות (ראו עש"מ 10250/01 מוכתרי נגד נציבות שירות המדינה (לא פורסם). החזקה בדבר הצורך בענישה מחמירה יכולה להיחלש נוכח נסיבות מיוחדות של המקרה או של העומד לדין."
(ראה: עש"מ 10566/02 מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, ניתן בתאריך 23.3.03; עש"מ 5271/03 בעניין חבצלת סדיקוב

שניתן בתאריך 10.9.03; עש"מ 1934/03 בעניין דמאן פולח שניתן ב-18.11.03; עש"מ 6920/03 בעניין ד"ר אברהם כהן שניתן בתאריך 16.2.04; עש"מ 1006/04 בעניין ואיל חיג'אזי).

(8) מובן הוא, כי בכל מקרה ומקרה על בית הדין לבחון האם יש באמצעי המשמעת המוטלים על ידי בית הדין, כדי להגשים את תכליתם של דיני המשמעת, תוך איזון עם הנסיבות האישיות.

ג. על הנסיבות האישיות

(1) כפי שלמדנו במהלך הדיון, הנאשם הוא אדם נורמטיבי, כאשר ההליך הפלילי וההליך המשמעתי המתנהל בפנינו, היו כשלון חד פעמי במסכת חייו החיוביים, שעליה גם למדנו מאסופת המסמכים שהוגשו לבית הדין.

לתרומתו במשך 15 שנות עבודה בשירות המדינה שקדמה לכך תקופת עבודה נוספת בת 11 שנים בשירות הציבורי (לכך יש להוסיף את נסיבותיו האישיות של היותו נשוי, אב לשלושה ילדים שפרנסתם עליו וזהו לו כישלונו האחד והיחיד במסכת חייו הנורמטיביים שבהם רכש השכלה ודעת שהנחילה לתלמידים לאורך שדרת השנים, יש מידה של השפעה על מידתם של אמצעי המשמעת כפי שנפסק:

"לו היה הערער עובד בשירות המדינה שנים ארוכות לאחר כל אותן שנים היה נתפס בכך כפי שעשה מעשה של מעילה באמון, אפשר אמרתי רוח שטות נכנסה באדם ועשה מעשה שעשה. אדם שכך שירת את המדינה בנאמנות שנים רבות, אפשר אין זה ראוי כי תקופת פרנסתו במחי יד..."
(עש"מ 1827/02 אברהם ספיר נגד מדינת ישראל דינים עליון סא, 268).

סוף דבר

5. בסופו של עיון, לאחר ששקלנו את השיקולים שנפרסו על ידנו כמפורט לעיל, הגענו לכלל מסקנה, בהתחשב בתכליתם של דיני המשמעת, במכלול הנסיבות שהיו כרוכות במעשי העבירה, ובאופי המוזר של התקיפה כי בנסיבות מקרה זה למצות את ההליך נגד הנאשם באמצעות הטלת אמצעי משמעת של **נזיפה חמורה** בלבד כמסר מטעמנו, כי נפל פסול באותו פתרון קלוקל שמצא, לאכיפת המשמעת בכיתתו.

גם בית המשפט העליון מצא לנכון בעש"מ 4831/01 בעניין וופא יוניס, להעביר למורה מסר דומה באמצעות **נזיפה בלבד** שהפרה הוראות שונות בנוגע לשיבוצה ובית הדין השתכנע, כי המסר האמור כלפי הנאשם הספציפי, די בו כדי למצות בנסיבות מקרה זה את התכלית של דיני המשמעת. (ראה גם בד"מ 115/03 ובד"מ 51/04).

6. החלטתנו על אמצעי המשמעת האמור נתקבלה גם לנוכח האפשרות הקרובה כי הנאשם יחדל להיות עובד מדינה בעתיד הקרוב. למי שחדל להיות עובד מדינה לא ניתן להפקיע כל שכר וגם הורדתו בדרגה של הנאשם כאמור שאינו בר גימלה, אין לה כל נפקות ממשית ועל כן סברנו כי ניתן להסתפק באמצעי המשמעת שעליו החלטנו.

גזר הדין המפורט והמנומק ניתן היום, ה' באב התשס"ה – 10.8.05, שלא בנוכחות הצדדים להם הוא יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

זכות ערעור מסורה לצדדים לבית המשפט העליון לפי הוראותיו של סעיף 43(א) לחוק, תוך 30 יום מיום קבלת גזר הדין.

(-)	(-)	(-)
אבינועם שוורץ	נחמה ז'ק	יוסף תלרז, עו"ד
חבר	חברה	אב ביה"ד
		יו"ר

5. בד"מ 58/05 – תקיפת תלמיד

תמצית הפסק

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה הרשיע את הנאשם המועסק בתפקיד מורה בבית הספר תיכון בערערה, בעבירות משמעת שונות.

כתב התובענה הוגש בעקבות הליך פלילי שהתנהל נגד הנאשם בבית משפט השלום בבאר שבע, בו נענש הנאשם ללא הרשעה על ידי הטלת 160 שעות לתועלת הציבור וכן פיצוי בסך- 1000 ₪ למתלונן, בכך שתקף את התלמיד וכן הכה אותו על כתפיו וגבו באמצאות סרגל.

התביעה – ביקשה להטיל על הנאשם אמצעי משמעת של נזיפה חמורה, פיטורין לאלתר ופסילה משירות המדינה למשך 5 שנים.

המשרד – נציג המשרד הצטרף לעמדת התביעה.

הסניגור – ביקש להסתפק באמצעי המשמעת של נזיפה.

הנאשם – הביע חרטה והוסיף כי פעל לאחר שהתלמיד התגרה בו ודחף אותו.

בית הדין שקל את השפעת החלטתו על שירות המדינה, בהתחשב בטיב העבירות שבהן הורשע הנאשם, נסיבות העבירה, תכלית אמצעי המשמעת ותפקידם ההרתעתי והמניעתי. כמו כן, שקל את נסיבותיו האישיות של הנאשם אשר אינו רואה את עתידו כעובד הוראה. בנסיבות אלה, סבר בית הדין כי פיטורי הנאשם אינם הכרחיים, והחליט להטיל על הנאשם את אמצעי המשמעת של:

נזיפה חמורה – כמסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין, המצביע כי נפל פסול חמור במעשיו של הנאשם.

הפקעת מחצית משכורת קובעת – שתנוכה ב- 10 תשלומים שווים ורצופים.

ניתן ביום י"ז בתמוז התשס"ה – 24.7.2005

ההרכב:

עו"ד ניצה אדן- ביוביץ, מ"מ אב בית הדין – יו"ר
גב' טליה מלצר – חברה
מר נהאד חליל קשוע – חבר

י"ז בתמוז התשס"ה
24 ביולי 2005

בד. 2005-1106
בד"מ 58/05

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה

בפני : עו"ד ניצה אדן-ביוביץ, מ"מ אב בית הדין - יו"ר
גב' טליה מלצר - חברה
מר נהאד חליל קשוע - חבר

התובע: עו"ד ג'מאל קדרי

הנאשם:

ב"כ הנאשם: עו"ד יוסי שילוח

נציג המשרד: מר אהרון יהודה

גזר – דין

התובענה וההליך

1. ביום כ"ט בסיון התשס"ה – 6.7.2005 בית הדין הרשיע את הנאשם, שהועסק עד להשעייתו (ביום 22.10.2002) כמורה בבית ספר תיכון בערערה, בעבירות לפי סעיף 17(2) ו-3(3) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג – 1963 (להלן – החוק) וסעיף 4(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי הוראה.

2. זאת בעקבות הליך פלילי שהתקיים בעניינו בבית משפט השלום בבאר שבע (ת.פ. 3340/02). בו נקבע כי, הנאשם עבר עבירה לפי סעיף 379 לחוק העונשין, התשל"ז – 1977. בכך, שביום 29.3.01 תקף את התלמיד מ.ס. יליד 1988, היכה אותו על כתפיו וגבו באמצעות סרגל.

ביום 9.3.2005 ניתן כנגד הנאשם גזר דין ללא הרשעה והוטלו עליו: 160 שעות של"צ ופיצוי למתלונן ע"ס 1000 ₪.

3. טיעונים לאמצעי המשמעת

א. עמדת התביעה

התובע המלומד הדגיש בטיעוניו את חומרת העבירה.

תקיפה באמצעות סרגל היא בוודאי לא אמצעי חינוכי. הגם, שמטרת אמצעי זה היה אולי להשליט סדר בכיתה.

על כן, יש לגנות את המעשה הזה, למען יראו וייראו. תופעת הרמת יד בבית הספר היא תופעה פסולה מעיקרה ואין לה מקום במערכת החינוך, ולא בחברה בכלל. המורים מגלמים את דמות המחנך ובידם מופקדים שלומם וחינוכם של התלמידים. יש להחמיר עם מורים הנוקטים באלימות כלפי תלמידים.

זאת ועוד, נוכח העובדה שהנאשם עשה את המעשה רק שנתיים לאחר תחילת עבודתו בהוראה, יש להחמיר עמו.

התביעה עותרת לאמצעי המשמעת הבאים:

- (1) נזיפה חמורה
- (2) פיטורים לאלתר
- (3) פסילה משירות המדינה למשך 5 שנים.

התביעה משאירה לשיקול דעת בית הדין את עניין הפגיעה בפיצויי הפיטורים להם זכאי הנאשם.

כתימוכין לגישתה, הביאה התביעה לידיעת בית הדין פסיקה: עש"מ 1730/00 פלוני נגד מדינת ישראל, עש"מ 3362/02 מדינת ישראל נגד סלאם אבו-עסבה ועש"מ 10129/01 מדינת ישראל נגד טליה גניש.

ב. גישת המשרד

נציג המשרד מסר כי, המשרד רואה בחומרה כל שימוש בכוח הזרוע נגד תלמיד.

אולם, לא ציין דבר על תפקודו של הנאשם וכד'.

המשרד מצטרף לעמדת התביעה.

ג. טיעוני ההגנה

הסניגור המלומד פירט את נסיבותיו האישיות של הנאשם.

מדובר באדם בן 40, נשוי ואב ל-2 ילדים.

הנאשם בוגר מכללת "ספיר" בלימודי מנהל עסקים. סיים לימודי רפואה ברומניה והוא מנסה לעבור את מבחני ההסמכה לצורך התמחות ברפואה. בינתיים, החל משנת 2000 הוא משמש כמורה לביולוגיה ומורה מחליף.

באשר לאירוע נשוא התובענה – בבית הספר נקלטים תלמידים המגיעים מאוכלוסיה הנחשבת קשה.

ביום 29.3.01 הנאשם נכנס לכיתה, התלמידים התפרעו והיה קשה להשליט סדר במקום. התלמיד המתלונן החל לדחוף את שולחנו אל עבר המורה. הנאשם ביקש ממנו להפסיק, בעוד שאר התלמידים מגחכים. בצר לו עשה הנאשם את המעשה האסור והגיב בתקיפות כנגד התלמיד.

לאחר האירוע נערך מפגש בין משפחת הנאשם למשפחת המתלונן והדברים לובנו.

הנאשם המשיך ללמד עד ליום השעייתו 22.10.2202.

מדובר באירוע חד פעמי, חריג לאופיו של הנאשם, שגם בית המשפט בהליך הפלילי החליט שלא להרשיעו ולהתחשב בנסיבות ביצוע העבירה.

מצבו הכלכלי של הנאשם קשה.

ההגנה ביקשה מבית הדין, שלא למצות את הדין עם הנאשם ולהסתפק באמצעי משמעת של נזיפה.

לבית הדין הוגשו מכתבי הוקרה והערכה לנאשם, ממנהל בית הספר ערערה, ממחנכת הכיתה וממנהל בית הספר התיכון "מקיף שגב שלום". אלה מדברים על נועם הליכותיו, מסירותו וסובלנותו של הנאשם.

ד. דבר הנאשם

הנאשם הוסיף כי, פעל לאחר שהתלמיד התגרה בו ודחף אותו.

4. החלטת בית הדין

א. בית הדין, בבואו להטיל אמצעי משמעת, בוחן ושוקל את השפעת החלטתו על שירות המדינה, בהתחשב בטיב העבירות שבהן הורשע הנאשם, נסיבות העבירה ונסיבות אישיות של הנאשם.

בית דין זה הדגיש בשורה ארוכה של פסקי דין את החומרה הרבה של תקיפת תלמידים על ידי מורים ואת הצורך לעקור את התופעה הרווחת במערכת החינוך וזאת באמצעות הטלת אמצעי משמעת חמורים.

(ראה גם עש"מ 10501/02 שאהין נגד נציבות שירות המדינה; עש"מ 3362/02 מדינת ישראל נגד אבו עסבה, פ"ד נו(5) 6; עש"מ 4503/00 אמין נגד מדינת ישראל).

בית המשפט העליון בעש"מ 1682/02 אל ווהב נגד מדינת ישראל פסק: **"שכוחו של המחנך אינו בכוח הזרוע אלא בתבונתו, באישיותו ובמיומנותו המקצועיים, בעזרתם של אלה עליו להתמודד עם הקשיים. אסור לו לנצל את מעמדו וסמכותו לפגיעה בתלמידיו ואין הוא רשאי למלא תפקידו בשיטות אלימות פוגעניות."**

ב. על נסיבות ביצוע העבירה – בית הדין הסתמך על ממצאיו ומסקנותיו של בית משפט השלום בבאר שבע.

וכך נקבע בגזר הדין:

"7. ככלל מתרשם שירות המבחן מהנאשם כאדם בעל כוחות חיוביים המתפקד באופן נורמטיבי, נחוש להצליח ולהתקדם בחייו ומשקיע בכך את כל מרצו.

מהשיחות עימו נראה כי במצבי כעס מתקשה לנקוט בהתנהגות אסרטיבית כלפי האחר. שירות המבחן לא התרשם כי הנאשם הינו בעל נטיה להתנהגות אלימה ולהערכתם העבירה אינה מייצגת את התמודדותו בדרך כלל." (עמ' 16 לגזר הדין).

"15. לאחר שעיינתי בנסיבות המקרה שבפני הגעתי למסקנה כי הוא נופל בגדר אותם מקרים חריגים בהם יש מקום ליתן משקל לנסיבות האישיות של הנאשם ונסיבות ביצוע

העבירה ולהעדיף אותם על פני האינטרס הציבורי, שכן ראוי לאפשר לנאשם להמשיך באורח חייו התקין בלא שיוכתם בכתם של הרשעה בדין.

16. מדובר בנאשם שזוהי העבירה היחידה והראשונה שביצע. אין לנאשם זה כל הרשעות בדין.

17. אין ספק כי, מדובר בעבירה חמורה, תקיפת תלמיד על ידי מורהו.

אלא שנסיבות ביצוע העבירה במקרה זה ראויות לתשומת לב מיוחדת.

- הנאשם סיפר כי שימש מורה מחליף לביולוגיה בכיתה שבה אירע מעשה התקיפה. לדבריו, בפרי שהיות המבחן האירוע ארע בזמן שנכנס כמורה ממלא מקום לכתה שנחשבת כבעייתית. הילדים בכיתה התפרעו והמתלונן דחף שולחן לעברו והוא לא הצליח להיחלץ מאחורי השולחן. לדבריו, חש מושפל מול כל הכיתה כשהתלמידים צוחקים ומגחכים מול אוזלת ידו. מתוך תחושת ההשפלה דחף את השולחן והיכה את התלמיד בסרגל.
18. מתיאורו של הנאשם עולה תמונה עגומה, שהפכה להיות מציאות יומיומית בבתי הספר, כאשר לא אחת ניצבים מורים מול תלמידים בכיתות, חסרי אונים אל מול אלימות והתפרעויות קשות של התלמידים. לא אחת מותקפים מורים על ידי תלמידים בדרכים שונות. בשנים האחרונות הוגשו לא מעט כתבי אישום של תקיפת מורים על ידי תלמידים.
19. מהתיאור שנתן הנאשם עולה כי, לא מדובר באדם אלים שאינו מסוגל לשלוט בכעסו. מדובר בנאשם שלמעשה הגיב לאלימות שהופנתה נגדו, ואשר הושפל על ידי המתלונן מול כתה של תלמידים שצחקה וגיחכה על אזלת ידו. השולחן נדחף לעברו ויכול גם היה לפגוע בו. נשאלת השאלה כיצד אמור לנהוג מורה שמותקף על ידי תלמידיו.
- שאלה זו נשאת וצריך עיון. (עמ' 17 ו-18 לגזר הדין).
23. הסבירות שנאשם זה יחזור ויבצע עבירה דומה בעתיד היא אפסית.
- הנאשם לקח אחריות מלאה על המעשה והביע חרטה עליה. בין משפחתו של המתלונן לבין הנאשם נעשתה סולחה והנאשם אף הביע רצון בפני שירות המבחן להיפגש עם המתלונן בתהליך של גישור. (עמ' 19 לגזר הדין).

בשורה של פסקי דין הבליט בית הדין את סטנדרט ההתנהגות הגבוה הנדרש ממורה בישראל כלפי תלמידיו.

נקיטה באלימות כדי להשליט משמעת היא דרך פסולה בתכלית. ובית דין זה רואה עצמו מחוייב למיגור תופעת האלימות וזאת באמצעות הטלת אמצעי משמעת מרתיעים.

ג. בפני בית הדין הובאו מכתבי הערכה והבהרות על מצבו הכלכלי והמשפחתי של הנאשם.

5. לאחר שבית הדין הפך בטיעוני הצדדים ובמיוחד נתנו לבנו למסקנות בית המשפט כפי שפירטנו בהרחבה לעיל.

עוד התרשמנו כי, המקרה המדובר הינו חריג ואינו מאפיין את אישיותו של הנאשם והוא עצמו הותקף על ידי התלמיד. מה גם, שהנאשם אינו רואה את עתידו כעובד הוראה.

בנסיבות אלה, בית הדין סבור, שפיטורי הנאשם אינם הכרחיים.

בית הדין מטיל על הנאשם את אמצעי המשמעת הבאים :

א. נזיפה חמורה.

ב. הפקעת מחצית משכורת קובעת, שתנוכה ב-10 תשלומים שווים ורצופים.

ניתן ביום י"ז בתמוז התשס"ה – 24.7.2005, בהיעדר הצדדים, להם יועבר גזר הדין באחת מדרכי המסירה המקובלות.

זכות ערעור מסורה לצדדים לפי סעיף 43(א) לחוק.

(-)	(-)	(-)
נהאד חליל קשוע	טליה מלצר	עו"ד ניצה אדן-ביוביץ
חבר	חברה	מ"מ אב בית הדין יו"ר

6. בד"מ 152/02 – עשיית מעשה בקטין מעל גיל 14 אגב ניצול יחסי מרות

תמצית הפסק:

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה הרשיע את הנאשם המועסק כמורה במשרד החינוך בבית הספר "תלם" בגבעתיים, הנמצא בשירות המדינה משנת 1964 ואשר ממנו פרש לפני כ-5 שנים, בעבירות משמעת שונות.

כתב התובענה הוגש בעקבות הליך פלילי שהתנהל נגד הנאשם בבית משפט השלום בתל אביב שבו הורשע בעבירה של עשיית מעשה בקטין מעל גיל 14, אגב ניצול יחסי מרות במערכת החינוך, והטיל עליו עונש של 18 חודשי מאסר ומתוכם 4 חודשי מאסר לריצוי בפועל בדרך של עבודות שירות. בנוסף, הנאשם נגע באזורי גוף שונים של ארבע תלמידות בית ספר במטרה להגיע לסיפוק מיני. ערעורו של הנאשם לבית המשפט המחוזי וכן בקשת הערעור לביהמ"ש העליון נדחו.

התביעה - ביקשה להטיל על הנאשם אמצעי משמעת של נזיפה חמורה, פסילה משירות המדינה במשך שנתיים וביטול קצבה.

המשרד - מסר כי במקום עבודתו הקודם זכה הנאשם לשבחים. הואיל וביה"ס שבו היה מעוסק בזמן ביצוע העבירה נסגר, לא ניתן להשיג מידע ממנהל או ממפקח בית הספר הנדון.

הסניגור - ביקש מבית הדין לא לשלול את הקצבה ולא לפסול את הנאשם משירות המדינה לאור תפקודו ללא הדופי לאורך השנים וכן ההמלצות החיוביות הרבות אודותיו.

הנאשם - ציין בפני בית הדין את נסיבותיו האישיות המורכבות ואת אופן תפקודו המסור ללא כל דופי במהלך השנים הרבות.

בית הדין שקל את דפוס התנהגותו של הנאשם, תכליתם ומידתם של אמצעי המשמעת, ואת סטנדרט ההתנהגות הגבוה במיוחד שמחייב מורה כלפי תלמידיו. כמו כן, שקל בית הדין את הנסיבות האישיות של הנאשם ועברו ללא דופי והחליט להטיל על הנאשם אמצעי משמעת של:

נזיפה חמורה - כמסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין המצביע כי נפל פסול חמור במעשיו של הנאשם.

הורדה בדרגה אחת - למשך שנה.

פסילה למילוי תפקיד - לפרק זמן של 5 שנים.

ניתן ביום ו' באייר התשס"ה – 15.05.2005

ההרכב :

עו"ד יוסף תלרז, אב בית הדין – יו"ר

מר אליעזר וינוגרד – חבר

ד"ר יצחק הגר – חבר

א' באייר התשס"ה
10 במאי 2005

בד. 2005-742
בד"מ 152/02

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה

בפני : עו"ד יוסף תלרז, אב בית הדין
- יו"ר
ד"ר יצחק הגר
- חבר
מר אליעזר וינוגרד
- חבר

התובע: עו"ד ג'מאל קדרי

הנאשם:

ב"כ הנאשם: עו"ד אברהם לנדשטיין
עו"ד תמיר גינדין

נציג המשרד: מר אהרון יהודה

גזר - דין

ההליך:

1. הנאשם יליד שנת 1942, שהועסק כמורה במשרד החינוך בבית ספר "תלם" בגבעתיים", לפי דרגה M.A. לדירוג עובדי הוראה, ואשר את שירותו במדינה החל בשנת 1964, שירות ממנו פרש לגמלאות בתאריך 31.8.2000, לאחר תקופת השעיה שהחלה ב-26.1.99. ביום כ"ד באדר ב' התשס"ה – 5.4.05, הורשע בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(1), (2), (3) ו-6 לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג – 1963 (להלן – החוק). יחד עם סעיף 14(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי הוראה.

2. כתב התובענה הוגש בעקבות הליך פלילי שהתקיים נגד הנאשם בבית משפט השלום בתל-אביב (ת.פ. 4969/99), שבו הנאשם הורשע בעקבות משפט הוכחות בתאריך 15.7.2001, בעבירה של עשיית מעשה בקטין מעל גיל 14, אגב ניצול ביחסי מרות בחינוך, עבירה לפי סעיף 348(ד) לחוק העונשין, התשל"ז – 1977, הנאשם זוכה משתי עבירות אחרות שבהן הואשם.

3. בתאריך 6.12.2001 גזר בית המשפט השלום את דינו של הנאשם והטיל עליו עונש של 18 חודשי מאסר ומתוכם 4 חודשי מאסר לריצוי בפועל, אשר ירוצו בדרך של עבודות שירות, והיתרה עונש מאסר מותנה לפרק זמן של 24 חודשים מיום גזר הדין.

4. התשתית העובדתית שבעטיה הורשע הנאשם ששימש באותה העת כמורה ללשון בבית ספר תיכון נוגעת להחזקת ידיים ולנגיעות באזורי גוף שונים של ארבע תלמידות בית הספר, אשר נועדו לשם סיפוק מיני, על פי יסודותיה של העבירה שבה הורשע הנאשם. והכל, כמפורט וכמבואר בהכרעת דינו ובגזר דינו של בית משפט השלום.

5. הנאשם ערער על פסק דינו של בית משפט השלום, הן לעניין הכרעת הדין והן לעניין מידתו של העונש, הליך שנסתיים בתאריך 8.7.2004, שבו נדחו הערעורים ההדדיים: זה של הנאשם לעניין ההרשעה ומידתו של העונש, וערעור המדינה לעניין קולתו של העונש שהושת על הנאשם בנסיבות התנהגותו.

6. הנאשם לא השלים עם ההליך שנסתיים בבית משפט השלום והגיש בקשת ערעור לבית משפט העליון אשר נדונה לפני כב' השופט יונתן עדיאל. בהחלטתו כב' השופט סוקר את ההליכים שהיו מנת חלקו של הנאשם בערכאות השיפוט השונות.

בית המשפט העליון דחה את התאריך 1.3.2005 את בקשת רשות הערעור של הנאשם, והנחה לגבי ביצועו של העונש שהוטל בערכאה הראשונה (רע"פ 8713/04).

7. טיעונים לאמצעי המשמעת

הצדדים טענו בפנינו את טיעוניהם לעניין מידתם של אמצעי המשמעת שראוי להטיל על הנאשם.

א. עמדת התביעה:

(1) התובע מסר לבית הדין כי הגם שהנאשם אינו מועסק כבר חמש שנים בשירות המדינה, ממנה פרש לגמלאות. לגישת התביעה יש מקום כי בית הדין בנוסף לאמצעי המשמעת של נזיפה חמורה יפסול את הנאשם משירות המדינה לפרק זמן של שנתיים עד הגיעו לגיל 65 ויקבע לעניינו של סעיף 57(1) לחוק שירות המדינה (גמלאות) נוסח משולב, התש"ל – 1970, כי הפסילה הינה בנסיבות חמורות במיוחד, אזי לא יזכה הנאשם לנוכח גילו לקבל קצבה מופחתת, המחושבת לפי גובה השכר הממוצע במשק.

(2) התובע בטיעונו בפנינו סקר את מעשיו החמורים שמומשו כלפי 4 תלמידות שהיו בנות 14 באותו הזמן, תלמידות כיתות ו'–י' והגיש המחמירה שבה נקטה התביעה כלפי מעשיו של הנאשם, יסודה בפסיקתו של בית הדין ובית המשפט העליון כלפי מעשים דומים שנדונו בפני ערכאות אלה, שבהם הוטלו אמצעי משמעת שונים ובהם פסילה משירות המדינה. כתימוכין לגישתו, סמך התובע את ידיו על בד"מ 106/01, עש"מ 5104/01, ולגבי הפסילה המבוקשת התביעה סבורה כי קיימת הצדקה להורות כמבוקש, על בסיסן של אמות המידה שנקבעו לגבי השיקולים לפסילתו של עובד בעש"מ 3789/04 בעניין ציפורי.

ב. גישת המשרד:

(1) הואיל והנאשם פרש מהשירות לפני כ-5 שנים, לא היה לנציג המשרד מידע עדכני על תפקודו ועברו, הגם שלא מצא בתיקו האישי כל רבב נוסף מעבר להליך נשוא דיונו.

(2) בית הדין הנחה את נציג המשרד להשלים פרטים על עברו ובתאריך 7.4.05 זכינו לקבל מסמך מטעמו של נציג המשרד, ממנו עולה כי מנהל בית ספרו דאז על שם עמיאל בשכונת התקווה מרעיף שבחים על מסירותו של הנאשם ויכולתו להתחבב על תלמידיו ועוד צויין כי במכללת אורנים זכה הנאשם להערכה רבה על הידע שהפגין כמרצה כמי שסייע לתלמידיו והיה אהוד עליהם. הואיל ובית הספר "תלם" נסגר בינתיים, לא ניתן היה לקבל מידע מעודכן ממנהל בית הספר או מהמפקח עליו.

ג. טיעוני ההגנה

(1) הסניגור המלומד הגיש לבית הדין מסמך מספר על דרכו התורמת והמסורה לאורך שדרת שנות עבודתו, מסמך שהוגש אף לבית המשפט המחוזי ואשר סומן על ידנו כ-1/ ובנוסף טען הסניגור בפנינו כי למד מעיונו בפסק דינו של בית משפט השלום כי היה כפסע בין הרשעת הנאשם לבין זיכויו. הנאשם נעדר עבר פלילי או משמעת כלשהו, מצבו הכלכלי והבריאותי הינו קשה ביותר.

(2) לנאשם ארבעה ילדים, מהם קצין בדרגת רב סרן המשרת בשריון ובן נוסף טייס. בשל ההליך הנאשם נמצא בהליכי גירושין מרעייתו שעומדים לקראת סיומם.

לבית הדין הוגשה החלטה מטעם בית המשפט לענייני משפחה שציווה על עיקול מחצית קצבתו לטובת בת זוגו. משכורתו הקובעת של הנאשם מגעת לסה"כ של כ- 5,000 ₪ אולם השתכרותו הפנויה לנוכח עיקולה של מחצית הקצבה מגעת לסה"כ של כ- 1,158 ₪.

נגד הנאשם ננקטות פעולות של הוצאה לפועל בגין חובותיו, הוא מועסק היום באופן חלקי ביותר, במכללה למינהל.

מצבו הרפואי מכביד, הוא סובל מליקויים גופניים שונים שלגביהם נמסרו פרטים ומסמכים לבית הדין.

(3) ההגנה סבורה כי אין כל הצדקה לשלול את קצבתו הנמוכה של הנאשם. יהא בכך משום גזילת כבשת הרש, לגבי שימורה של הזכות לגמלה. הוגש לבית הדין פסק דינו של בית הדין הארצי לעבודה בעניין משה אליהב נגד קרן מקפת, ע"ע 60029/97 שניתן בתאריך 30.5.02 ובנוסף הוסבה תשומת ליבו של בית הדין לגישתו של בית המשפט העליון המקלה עם נאשמים שפוטר בעניין שלילת זכות גמלה וכן הובאה פסיקתנו בבד"מ 139/02 וכן בבד"מ 51/04 לגבי השפעתו של שירות ארוך ומסור על מידתם של אמצעי המשמעת ולעניין הימנעותו מפסילתו של הנאשם כמבוקש על ידי התביעה, הנאשם הבין כי ראוי לסיים את פרק שירותו הציבורי הוא יצא לפני כחמש שנים כאמור לגמלאות.

(4) דבר הנאשם

שמענו מפי הנאשם כי הוא מצוי בהליכי גירושין בעטיים של ההליכים והמעשים. לנאשם שלושה בנים ובת שעומדת להתחתן. בעקבות הליכי הגירושין הנאשם ירד מנכסיו ומתגורר עם אמו, ובנוסף הנאשם הבלית בפנינו את פרק שירותו הממושך בשירות הציבורי, כאשר במהלך 36 שנות עבודתו הוא נעדר מעבודתו אך ימים בודדים, כאשר בכל תפקידיו גילה מסירות גבוהה בתפקידיו כמורה או כמרצה.

8. החלטת בית הדין

בית הדין שקל שורה של שיקולים בבואו להחליט על מידתם של אמצעי המשמעת שראוי להטיל על הנאשם, לנוכח המחלוקת לגביהם שנתגלעה בין הצדדים. לצורך קבלת החלטתנו נשקלו על ידנו השיקולים הבאים:

א. לדפוס התנהגותו של הנאשם:

(1) הנאשם בהיותו מורה ומחנך של ילדות כבנות 14 הורשע לאחר משפט הוכחות בעשיית מעשה מגונה בקטין בארבע מתלמידותיו, תוך ניצול יחסי מרות או חינוך עבירה שישודותיה מפורטים בסעיף 348(ד) לחוק העונשין, התשל"ז – 1977.

בית המשפט השלום הגם שהיה מוכן אולי להבין כי מבחינתו של הנאשם באותו מגע פיזי שמימש בתלמידותיו היה אבק של רצון טוב ואולם העבירות כהגדרתו של בית המשפט השלום "אך פוגעות, פוגעות קשה בקורבנות שזכויותיהם, חירותם וזכויותיהם לכבודם ולגופם, ולזכות הבחירה שלהם הם למעשה האינטרסים והנורמות החברתיות המוגנות בהוראת החיקוק אותה הפר הנאשם, סביר שבקלות ראש, ובמספר גחמות רגע שוליות".

בית המשפט המחוזי בפסק דינו (ערעור פלילי 70081/02) הציג את גישתו הנורמטיבית כלפי מעשיו של הנאשם:

"איש חינוך המבצע עבירות מין בתלמידותיו, מעמיד באור נלעג, ציני ומעוות את כל מושג החינוך והערכים שאותה אמורה מערכת חינוך להקנות. זאת לצד הנזק

הספציפי שנגרם לקטינות, שבראשית דרכן נחשפות למעשים מבזים ופוגעים במקום שאמור להיות מבצרם של תלמידים, ומצד מי, שאמור לטפח אותו מבצר".

(2) בית הדין שותף לגישתו של בית המשפט המחוזי לגבי הערכת פני התנהגותו של הנאשם גם בשל סטנדרט ההתנהגות ההתנהגות הגבוה שנדרש ממורה כדבר פסיקתו של בית המשפט העליון בשורה של פסקי דין וביניהם עש"מ 3362/02 בעניין אבו עסבא וכן גם בעש"מ 2699/01 בעניין ג'מאל חלף על תפקידו של מי שנושא בתפקיד חינוכי: **"לתפקיד המורה נועדה משמעות מיוחדת, בהיותו מחנך האמור לשמש דוגמה לתלמידיו, ולכן יש חשיבות רבה לשמירה על מעמדו ועל יוקרתו בעיני תלמידיו".**

(3) מעשיו של הנאשם לא היו חד פעמיים והיסוד הבולט בהם הוא יסוד של ניצול מרות של מורה מבוגר כלפי תלמידות שטרם מלאו להן 14.

פני ההתייחסות כלפי מעשים כאמור בולטת בפסקתם של בתי המשפט שהבליטו את החומרה הקיימת לגבי הנסיבות של ניצול מרות וסמכות לרבות של נאשמים עובדי הוראה כפי שהיה הנאשם בעת ביצוע המעשים.

בע"פ 1095/94 – לא התערב בית המשפט העליון בחומרת העונש שהוטל על מעביד מבוגר שהעסיק בחנותו, נערה קטינה ובעלה מספר פעמים, ואשר הורשע בעבירה של בעילה אסורה ונענש ב-4 שנות מאסר בפועל ו-2 שנות מאסר על תנאי, וכך קבע בית משפט העליון:

"ברם, גם אם העונש שנגזר על המערער אינו עונש קל, הרי לנוכח חומרה יתירה המאפיינת ניצול מחפיר של נערה רכה על ידי מעביד מבוגר לסיפוק יצר מיני, אין לומר שעונש זה מופרז לחומרה במידה המצדיקה התערבותה של ערכאת הערעור. גם אם בשלב זה לא נראים לעין סימנים של פגיעה נפשית בנערה, אין ספק שהחוויה המבזה שעברה לא תמחק מזיכרונה ותיתן אותותיה ביחסיה עם מעבידים בעתיד."

ובמקום אחר:

"ניצול של יחסי מרות לשם השגת טובות הנאה מיניות היא נורמה פסולה שיש להוקיעה ולשרשה. על חומרתה של התופעה בה מנצלים בעלי שררה את מעמדם לשם קשירת יחסים מיניים עם הכפופים למרותם עמד בית המשפט, בהקשר אחר, באומרו:

"אין לסבול את התופעה, שלמרבה הצער נפוצה היא, כי מעבידים ואנשים בעלי שררה יפעילו סמכותם על הנתונים למרותם כדי להפיק לעצמם טובת הנאה מינית. הכפיפות של הנתונים למרותם של כאלה מעמידה אותם במצוקה אמיתית, ולא אחת ירכינו ראש ולמורת רוחם ישלימו עם התנהגות כזו, שלא זו בלבד שיש בה פסול וטעם לפגם, אלא שיש בה כדי להשפיל את האדם בו מבוצע המעשה ולפגוע פגיעה קשה בכבודו ובצנעת פרטיותו. יש לטעת בלבם של אלה את התחושה ואת הביטחון שיש דין ויש דיין, ויש מי שממונה על הגנת זכויותיהם כאזרחים."

(ע"פ 2695/93 פלוני נגד מדינת ישראל תקדים עליון (2), 259).

וכן:

"בהטרדה מינית הנעשית מעמדה של מרות או השפעה, מעבר לפסול שבעצם הטרדה, יש גם מימד של ניצול לרעה של התפקיד או המעמד אכן, הטרדה מינית על ידי בעל סמכות, במובן הרחב, כלפי מי שנתון לסמכותו, היא סוג חמור במיוחד של הטרדה מינית."

(עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן-אשר).

"המחוקק נתן גם הוא ביטוי לתפיסה הרואה בחומרה ניצול של מעמד, סמכות, השפעה או מרות לשם הפקת טובות הנאה מיניות, על ידי קביעת התנהגות זו כעבירה פלילית (ס' 346(ב) חוק העונשין, תשל"ז-1977; בעילה אסורה בהסכמה תוך ניצול מרות ביחסי עבודה או בשירות)".
(בג"צ 1284/99 פלונית נגד ראש המטה הכללי – פורסם בדיני עליון, כרך נ"ה בעמ' 973).

(4) **בעש"מ 5104/00** שהוגש על ידי התביעה לבית הדין, בו קיבל בית המשפט העליון את ערעור המדינה, והורה על פיטוריה של מורה, אשר הורשעה על ידי בית המשפט בעבירה של מעשה מגונה לפי סעיפים 348(א) יחד עם סעיף 345(א)(3), שנעשה כלפי תלמידה בנסיבות קלות מאלה לעומת עבירותיו של הנאשם, וכן נפסלה אותה מורה לשירות המדינה למשך שנתיים, ולעניין תפקידו של מורה חזר בית המשפט העליון על גישתו שנקבעה בעש"מ 6713/96 בעניין בן אשר, אשר ציטוט ממנו הובא לעיל:
"התפקיד של מורה מחייב, מעצם מהותו, סטנדרט התנהגות גבוה, במיוחד כלפי התלמידים. מורה מוצב בדרך כלל בעמדה של מרות כלפי תלמידים: ניתנה בידו סמכות לקבוע אם ובאיזו מידה, יצליח התלמיד בלימודים מעבר לכך: המורה מוצב בעמדה של חינוך כלפי תלמידים היא מקנה לו מעמד וסמכות בעיני התלמידים, אך היא גם מטילה עליו אחריות מיוחדת כלפי התלמידים. הציבור, המפקיד את התלמידים בידי המורה, סומך עליו שיעשה כל שביכולתו כדי לקדם אותם. זהו תפקיד שיש בו נאמנות. אכן, כל עובד ציבור הוא נאמן הציבור ומורה כלפי התלמידים, על אחת כמה וכמה. לכן על המורה להקפיד מאוד שלא ינצל את מעמדו להפיק מתלמיד, ויהא זה על אף תלמיד בוגר, טובת הנאה מינית או אחרת. לכן גם ברור שהטרדה מינית כלפי תלמיד על ידי מורה שסעיף 17(3) המשמעת חל עליו, היא עבירת משמעת. לדעתי בהתחשב במהות התפקיד של מורה, נודעת חומרה מיוחדת לעבירה של הטרדה מינית על ידי מורה."

(5) **עש"מ 5094/94** בעניין רפי בן חיים, בו קיים עובד הוראה מגע מיני בהסכמה עם תלמידה מנסיבות קלות יותר מהמקרה שלפנינו, הנאשם שלא היה בר גימלה פוטר מעבודתו תוך תשלום פיצויי פיטורין. לעניין גישתו של בית המשפט העליון קבע כב' הנשיא שמגר:

"עובד מדינה, כבן 30 בתפקיד הוראה, המקיים בחופשת הקיץ מגע מיני בהסכמה עם תלמידתו שהיא קטינה בת חמש עשרה וחצי, מבצע בכך מעשה עבירה שיש עימו קלון. ההסכמה של הקטינה אין בה כדי להוסיף או לגרוע. המדובר כאמור בקטינה בת חמש עשרה וחצי, שהיא בהכרח בלתי בשלה דיה כדי לשקול מעשיה, והמורה, שגילו כפול מגיל הקטינה, היה חייב להיות גורם שקול ומרסן העומד בפיתוי, ושומר על הקטינה, הרי חובתו לשקוד על שלומה של הקטינה כפולה ומכופלת: גילו המבוגר יותר, השכלתו וניסיונו מחייבים אותו בתבונה, בריסון ובאיפוק, ומתווסף לכך מעמדו כמורה." (פורסם בדינים עליון כרך לח', בעמ' 379).

ב. על העבירות המשמעתיות

הנאשם הורשע על ידנו בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(1), (2), (3) ו-6(1) יחד עם סעיף 4(1) להודעה בדבר החלת החוק על עובדי הוראה.

לא היתה מחלוקת בין הצדדים כי קלון דבק במעשיו של הנאשם ולעניין יסודות העבירות שבהן הורשע הנאשם. הראשונה שבהן היא זו לפי סעיף 17(1) לחוק. בית המשפט העליון כדבריו בעש"מ 3/75 בעניין אלפונסו דבוש, שפורסם בפ"ד לו(1), בעמ' 231:
"לא אמצה כאן תיאור כל יסודותיה וסימני האפיון של המושג 'משמעת'. יספיק לצורך הנושא שבפנינו אם אומר כי המשמעת היא בעיקרה מערכת הנורמות, הנהלים והנהגים, המסדירה אופן

פעולתה של מסגרת ארגונית בעלת מעמד מיוחד, והקובעת סדריה ובכלל זה חובותיהם וסמכויותיהם של המשרתים בה, בזיקתם זה לזה ובזיקתם למסגרת עצמה".

וליסודות העבירה לפי סעיף 17(2) אלה נוגעים להפרתו של האיסור הפלילי כאמור, שבו הורשע הנאשם.

ולעניין העבירה לפי סעיף 17(3) לחוק, שגם בה הורשע הנאשם בהתנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה או הוראה, או זו שעלולה לפגוע בשמו הטוב ובתדמיתו של שירות המדינה, לגבי יסודות העבירה פסק כב' השופט זמיר:

"התנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים. הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסוים או בארגון מסוים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון.

עם זאת, יש לומר כי התנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד המדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם. ראשי, אפשר שהתנהגות תיחשב בלתי הולמת אף שאין בה שום יחוד למקצוע מסוים או לארגון מסוים: היא אינה הולמת משום שהיא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון. היא סוטה באופן מהותי מכללי התנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה. זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע, אינו יכול לסבול, משום שאם היא תהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון".

(ראה ער"מ 1351/95 ליאון פינקלשטיין נגד התובע בבית הדין המקומי למשמעת, פ"ד מט(5), 573, 578).

ג. במקום אחר, אומר השופט זמיר (עש"מ 246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין:

"התשובה היא, שהתנהגות כזאת היא לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות המיוחדת לתפקיד מסוים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי-הולמת, במשמעות של סעיף 17(3) לחוק המשמעת, גם אם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד".

בפסק דין נוסף עש"מ 3849/03 מיכל אלבז נגד נציבות שירות המדינה נפסק לגבי טיבה ומהות של העבירה:

"אכן, עבירה לפי סעיף 17(3) אינה עבירה שגבולותיה מוגדרים, וכבר נאמר עליה שהיא בעלת "רקמה פתוחה", המתאימה את עצמה לנסיבות העניין ולזמנים, ושוליה רחבים ביותר. אף על-פי כן, היא איננה חסרת גבולות, והיא מתאפיינת בהתנהגות פסולה מן הסוג "ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך

כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון".
(ניתן בתאריך 11.2.2004).

(1) עובד מדינה ובמיוחד עובד הוראה המפר את "אמנת הבסיס" בין מורה ותלמיד ואינו עומד בפיתוי ומבצע עבירות מין כפי שעשה הנאשם, התנהגותו הינה התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה והוראה, וזו התנהגות אשר פוגעת קשות בשמו

הטוב, ובתדמיתו של שירות המדינה.

לעניין הרשעתו של הנאשם בעבירה שיש עימה קלון לעניין סעיף 17(6) לחוק, אכן המונח קלון פנים רבות לו, כפי שהובהר היטב בעש"מ 4123/95 בעניין יוסף אור – פורסם בפ"ד מט(5) בעמ' 184, בו נקבע בין השאר כי:

"לגבי אותו עובד המדינה עצמו יש מקום להבחין, במקרים רבים, בין התנהגות בקשר למילוי תפקידו לבין התנהגות שלא בקשר למילוי תפקידו. הדין המשמעותי נועד להגן על רמת התנהגות ראויה במילוי התפקיד ועל אמון הציבור בשירות הציבורי. לפיכך, נודעת חומרה מיוחדת, לעבירות שעובד המדינה עבר בקשר למילוי תפקידו".

(2) בית הדין סבור, כי בעבירות בהן הורשע הנאשם בפלילים דבק קלון מעצם טיבן ומהותן.

ד. על תכליתם של אמצעי המשמעת

(1) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה, שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כיד להרתיע עובדים אחרים ממעמדו של הנאשם, כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה.

בכל מקרה ומקרה, על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת המוטלים, יש בהם כדי, לשרת את התכלית האמורה.

השוני בין ההליך הפלילי לבין הדין המשמעותי הובלט בשורה של פסקי דין, על רקע תכליתו של הדין המשמעותי.

בעש"מ 5282/98 מדינת ישראל נגד תמר כתב (פ"ד נב(3) 87 אמר בית המשפט העליון:

"המשקל שראוי לייחס לנסיבות בהן בוצעה העבירה הפלילית, וכן גם המשקל שיש לייחס לנסיבות האישיות של הנאשם, פוחת בדין המשמעותי. בדין המשמעותי – אמצעי המשמעת אמור לשמש אמצעי מניעה יותר מאשר אמצעי ענישה: התכלית העיקרית של אמצעי המשמעת היא, כאמור, למנוע פגיעה משמעותית בתפקוד של שירות המדינה, או בתדמית שירות זה, שכן תדמית ראויה היא תנאי הכרחי לפעילות תקינה של השירות".

ובעש"מ 1928/00 מדינת ישראל נגד עמוס ברוכין (פ"ד נד(3) 694) קבע בית המשפט העליון את ההבדל בין ההליך הפלילי לבין ההליך המשמעותי:

"ההבדל נובע מן התכלית. הדין המשמעותי משרת תכלית שונה מן התכלית של הדין הפלילי. עיקר התכלית של הדין המשמעותי הוא הגנה על השירות הציבורי. הצורך בהגנה על השירות הציבורי אינו בא לידי ביטוי מלא בהליך פלילי, עדיין יש צורך לברר אם ראוי לנקוט נגדו הליך משמעותי: האם ראוי שאותו עובד יישאר בתפקידו, או שמא ראוי להעבירו לתפקיד אחר, או להורידו בדרגה, או אף לפטר מן השירות".

ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית:

"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל".

(בג"צ 669/86 רובין נגד ברר ואחרים, פ"ד מא(1), 749, 840).

(2) בהבדל מעובד רגיל, שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות המוטלת על עובד המדינה בכיר היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא על אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי.
(ולעניין זה, ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, ינואר 1998, עמ' 7).

ולכן:

"הציבור זכאי לכך שעובדי המדינה, הפועלים מטעמו ולמענו יהיו אנשים אמנים והגונים. אמון הציבור בשירות המדינה ושיתוף הפעולה עלולים להתערער, אם יתברר לציבור כי עובד המדינה, העומד לשרתו, עבר עבירה שיש עימה קלון".

(עש"מ 4411/99 מדינת ישראל נגד אלקלעי).

בפסק דין אחר הבליט כב' השופט זמיר את תכליתם של אמצעי המשמעת באומרו: **"מהי אם כן תכלית החוק, לעניין זה? התכלית העיקרית של חוק המשמעת היא השמירה על התיפקוד הראוי והתדמית הראויה של שירות המדינה".**
(עש"מ 5574/00 אורי בנית נגד מדינת ישראל).

(א) בתקופה האחרונה, בית המשפט העליון הבליט את תפקידם ההתרתעי והמניעתי של אמצעי המשמעת – (ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי; עש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש), ובעש"מ 7111/02 בעניין אשואל ואח' שניתן ביום 21.1.03, נקבע כי:

"שמירה על תדמית ראויה של השירות הציבורי מהווה התנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה.

בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, השירות נועד להליך המשמעת למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה; אשר על כן בבוא להטיל אמצעי משמעת יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרעה מספקת בקרב עובדי המדינה, כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות.
בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעתית".

התכלית של אמצעי המשמעת כאמור צריכה להיבחן יחד מדיניות התגובה המשמעתית בעבירות מין לסוגיהן שמתממשות בשירות הציבורי.

המדיניות השיפוטית שראוי לבית הדין למשמעת לנקוט כלפי מקרים בפרשת ברוכין נפסק:

"הטרדה מינית, כעבירת משמעת, כוללת צורות שונות ומשונות של התנהגות פסולה שיש לה אופי מיני. יש בהן, בקצה אחד, צורות קלות מבחינת הפסול המוסרי והפגיעה בקרבן, ויש בהן, בקצה השני, צורות חמורות מבחינה זאת. (ראו הגדרה של הטרדה מינית בסעיף 3 של החוק למניעת הטרדה מינית וכן במשפט בן אשר). לכן ברור, שהחומרה של אמצעי המשמעת בכל מקרה ומקרה אמורה לתת ביטוי לחומרה של ההטרדה המינית באותו מקרה.

בהתאם לכך, אמצעי המשמעת במקרה של הטרדה מינית עשויים לנוע מאמצעי קל כמו התראה או נזיפה ועד אמצעי חמור כמו פיטורים משירות

המדינה תוך שלילת זכויות לפיצויים ולגימלה ואף פסילה לשירות המדינה. עם זאת, המהות של הטרדה מינית מחייבת באופן עקרוני, כפוף לנסיבות של כל מקרה, גישה מחמירה מצד הממונים על עובד הציבור הנאשם בהטרדה כזאת, מצד בית הדין למשמעת וכן גם, בהליך של ערעור, מצידו של בית משפט זה.

המסקנה העולה מן האמור היא, כי במקרים חמורים של הטרדה מינית מן הראוי לנקוט אמצעים חמורים, כלומר, פיטורים משירות המדינה, ואם נסיבות המקרה מצדיקות זאת, אולי גם אמצעים הנלווים לפיטורים, כמו שלילת הזכות לפיצויי פיטורים ולגימלה ואף פסילה משירות המדינה." (עש"מ 1928/00 בעמ' 13, פורסם בפ"ד נד(3) בעמ' 694).

בפסק דין נוסף קבע בית המשפט העליון כי :

"עם זאת, המהות של הטרדה מינית מחייבת באופן עקרוני, כפוף לנסיבות של כל מקרה, גישה מחמירה מצד הממונים של עובד הציבור הנאשם בהטרדה כזאת, מצד בית הדין למשמעת וכן גם, בהליך של ערעור, מצידו של בית משפט זה ... המסקנה העולה מן האמור היא, כי במקרים חמורים של הטרדה מינית, מן הראוי לנקוט

אמצעים חמורים, כלומר, פיטורים משירות המדינה, ואם נסיבות המקרה מצדיקות זאת, אולי גם אמצעים נוספים הנלווים לפיטורים, כמו שלילת הזכות לפיצויי פיטורים ולגימלה ואף פסילה לשירות המדינה. כיוון שהטרדה מינית היא תופעה רווחת בשירות הציבורי, על בית המשפט לנקוט אמצעי משמעת חמורים במאבק למיגור התופעה." (עש"מ 309/01 בעניין אליעזר זרזר, פורסם בפ"ד נה(2) בעמ' 830).

ובהמשך לאותה מדיניות נפסק בעש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי :

"בבואנו לקבוע את אמצעי המשמעת ההולמים עלינו להביא בגדר שיקולנו את המסר הברור לשירות הציבורי שיתרום לעקירת נגע ההטרדה המינית, על גילוייה השונים בקרב עובדי המדינה. ביטויים מיניים בוטים הפוגעים בכבודן של נשים, במיוחד כאלו הנאמרים בפני חיילות צעירות המתמודדות עם עולם חדש ועומדות מול כוח וסמכות של היררכיה פיקודית, הם תופעה חמורה. אין להשלים עם מצב בו התנהגות, כפי שנחשפה בעניין שלפנינו, תהיה נורמה מקובלת. תפקידו הניהולי של המערער חייבו לתת דוגמא אישית לעובדים ולחיילות ששרתו בלשכה."

(ב) ולאחרונה בפסיקה נוספת שיצאה מבית המשפט העליון, מסתמנת מגמה להחמיר בדינם של עובדי מדינה שהורשעו בעבירות של הטרדה מינית (ראה בעניין זה את גישתו של בית המשפט העליון בעש"מ 11025/02 בעניין אלון אייזנר נגד מדינת ישראל מתאריך 25.6.2003), ופסק דין שניתן ב-1.5.03 עש"מ 7113/02 בעניין מדינת ישראל נגד שחר לוי, קבע בית המשפט העליון, כי נקיטה בגישה מתונה ומתחשבת כלפי נאשמים כאמור יהיה :

"בכך כדי להחליש את כוחן של עובדות החשות כי הן מוטרדות מינית, ונרתעות מלהתלונן כנגד הממונים עליהן בלא שיופעל עליהן לחץ להימנע מהגשת תלונה, ובלא שתיאלצנה לעזוב את מקום עבודתן כפתרון למצוקה אליו נקלעו. ההגנה על טוהר השירות הציבורי ועל תפקידו של עובד המדינה כנאמן הציבור, מחייבים, איפוא, להוקיע את מעשי המערער ולהטיל עליו אמצעי משמעת שירתיעו עובדים אחרים מלנקוט בשיטות פסולות כלפי הסרים למרותם."

(ראה לעניין המדיניות המחמירה של בית המשפט העליון כלפי עברו כאמור את עש"מ 2868/04 בעניין אורי שמיאן שניתן ב-4.7.04).

ואולם התפקיד המרתייע של אמצעי המשמעת אינו חזות הכל. לאחרונה ריכך בית המשפט העליון את גישתו האמורה וקבע כי תכלית זו צריכה להיבחן גם בהתחשב בנסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בעש"מ 6737/02 בעניין נחום זקן פסק:

"התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות, לעניין העונש, יתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו".

(ראה גם עש"מ 10566/02 מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, שניתן בתאריך 23.3.03 וכן את עש"מ 5271/03 5271/03 בעניין חבצלת סדיקוב שניתן ב-10.9.03, ובעש"מ 1934/03 בעניין דמאן פלאח שניתן ב-18.11.03 וכן עיין בעש"מ 6920/03 בעניין ד"ר אברהם כהן שניתן ב-16.2.04, עש"מ 1006/04 בעניין ואיל חגי'אזי שניתן ב-15.3.05).

ה. על הנסיבות האישיות

הנאשם שרת 36 שנים עד אשר החליט לנוכח ההליך הפלילי שהתנהל בעניינו לפרוש מהשירות הציבורי, ויצא לגמלאות ב-31.8.2000. כפי שעלה במהלך הדיון ומאסופת המסמכים שהוגשה בעניינו, שירותו עד למעשים שבעטיים הורשע היה מסור, מקצועי ותורם בכל אשר שלח הנאשם את ידו בתחום התמחותו בלשון העברית, עשה במעשים חיל.

כבר נפסק כי לתרומתו של עובד באופן חיובי לשירות הציבורי במשך שנים, יש השפעה על מידתם של אמצעי המשמעת, וכך פסק כב' השופט חשין:

"לו היה הערער עובד בשירות המדינה שנים ארוכות לאחר כל אותם שנים היה נתפס בכך כפי שעשה מעשה של מעילה באמון, אפשר אמרתי רוח-שטות נכנסה באדם ועשה מעשה שעשה. אדם שכך שירת את המדינה בנאמנות שנים רבות, אפשר אין זה ראוי כי תקופח פרנסתו במחי יד..."
(עש"מ 1827/02 אברהם ספיר נגד מדינת ישראל דינים עליון סא, 268).

9. למידתם של אמצעי המשמעת

א. בית הדין שקל ועיין במידתם הראויה של אמצעי המשמעת, לאחר שבחן את פני הרשעתו בפלילים, טיעוני הצדדים בפניו, דפוס התנהגותו וכקביעתו עבירות המשמעת שבהן הורשע על ידו, יחד עם הנסיבות האישיות.

ב. בית הדין שקל ועיין בעתירת התביעה והמשרד לפסול את הנאשם משירות המדינה, יחד עם קביעה מטעמינו כי הפסילה תהא בנסיבות חמורות במיוחד, באופן שתשלל מהנאשם כל זכות לקיצבה עד הגיעו לגיל 65, לפרק זמן של כשנתיים, ובסופו של דבר לא מצאנו הצדקה לעשות כן, לאחר שחלפו כחמש שנים מיום יציאתו לקיצבה, המשמשת לנאשם כמקור קיום בסיסי, נאמר מיד כי אילולי פרש הנאשם לפני שנים כאמור, והתביעה הייתה עותרת לפיטוריו מהשירות, לא היינו מהססים לפטרו מהשירות וגם לפוסלו מהשירות לפרק זמן ממשי, כגישתנו בבד"מ 84/01 בעניין גרוס, וזאת מאחר שטעם הפיטורין גם הפסילה משירות המדינה נובעת מאותה תכלית של הגנה על השירות הציבורי מפני עובדים שסטו מדרך הישר, ועל מנת לא להעמיד את הנאשם במצב טוב יותר מחבריו לשירות הציבורי אשר חטאו, על מנת שחוטא לא יצא נשכר ועל מנת להגשים את היסוד ההרתעתי של אמצעי המשמעת, ואולם כפי שפסק בית המשפט העליון בעש"מ 3719/04

בעניין ציפורי, באמצעי המשמעת של פסילה לשירות המדינה קיימת בעייתיות שמתבטאת בכך שקיימות נסיבות מסויימות בהם פסילה כאמור תפגע בזכויות ממוניות שנצברו במהלך השנים, כפי שעשה הנאשם שהשלים 36 שנים בשירות הציבורי, עד למועד יציאתו

לגמלאות, וברוח פסיקתו של בית המשפט העליון בעש"מ הנ"ל – "על הקושי המתעורר כתוצאה מאפקט אוטומטי זה של אמצעי הפסילה כבר עמדה פסיקתנו בעבר ועיקרם של הדברים הוא, כאמור, הבעייתיות שיש, בנסיבות מסוימות, בפגיעה בזכויות ממוניות שצבר עובד במהלך השנים (ראו: ע"א 1795/93 קרן גימלאות של חברי אגד בע"מ נ' יעקב, פ"ד נא(5), 433, 464-463; עש"מ 7641/98 נוימן נ' מדינת ישראל (לא פורסם), פסקה 5).

קושי זה הביא לכך שבמספר מקרים ראה בית משפט זה לבטל, באופן חלקי או מלא, את הפסילה שנקבעה בגזר דינו של בית הדין למשמעת וזאת, לא כדי להחזיר את העובד לשירות אלא כדי למתן את הפגיעה הממונית (ראו: עש"מ 978/03 בנדקובסקי נ' נציבות שירות המדינה (טרם פורסם), פסקה 7; עש"מ 5044/03 בליתי נ' נציבות שירות המדינה (טרם פורסם), פסקה 6; עש"מ 318/04 מנוס נ' נציבות שירות המדינה (טרם פורסם)). את הקושי עליו עמדנו לעיל ראוי לפתור על ידי ניתוק האמצעי של שלילת קיצבת הפרישה מעונש הפסילה והסמכתו של בית הדין למשמעת. ובערעור את בית המשפט העליון, להחליט מהם אמצעי המשמעת ההולמים בנסיבות העניין, אך שינוי כזה הוא עניין למחוקק לענות בו (לדעה דומה ראו: פסק דין נוימן המוזכר לעיל)."

ג. ויוער כי תיקון החוק ברוח זו אושר לאחרונה על ידי הממשלה, במסגרת תיקונים מקיפים לחוק המשמעת, ואמור לעלות לאישורה של הכנסת.

ד. בית הדין אינו סבור כי רק אם נגרם נזק ממוני לקופת המדינה כתוצאה ממעשיו של נאשם ראוי להשתמש באמצעי משמעת זה, כגישת ההגנה בטיעונים, והיה מקום לגישתנו לעשות שימוש באמצעי זה גם בהליך בפנינו לנוכח דפוס התנהגותו של הנאשם, לו לא היה פורש בדרך הרגילה. ולא אלה הם פני הדברים בפנינו.

ה. ובנוסף לאמור בפסקה הקודמת לנאשם נסיבות אישיות מכבידות, חולי במחלות שונות, גירושין בפתח, מצב כלכלי מכביד ביותר, עד כדי מגורים בבית אימו הקשישה. זאת ועוד, שלילת הקיצבה בתקופת פסילתו משירות המדינה, מעבר לפגיעתה הקשה בקיומו הבסיסי של הנאשם, הייתה פוגעת בצד שלישי, בת זוגו, שעמה הוא מצוי בהליכי גירושין, הזכאית מכוחה של החלטה שיפוטית מטעמו של בית המשפט לענייני משפחה לקבל את מחצית קיצבתו – לא סברנו כי תוצאה זו רצויה היא – פגיעה בצד שלישי שלא היה לו חלק ונחלה בהליכים שנוהלו נגד הנאשם, אשר אך נפגע מהם – ספק בעינינו אם סעיף 62(א) לחוק הגמלאות לנוכח גירושיו הצפויים של הנאשם והפקדת שיקול הדעת כי הממונה על תשלום גמלאות היה נותן מענה לקושי, ומבלי להקל ראש בהשפעתן של נסיבותיו האישיות הקשות של הנאשם, וזה אך לאחרונה בית המשפט העליון בהתחשב בנסיבותיו האישיות של המערער, שהורשע בעבירות של אלימות כלפי תלמידה וביטול עונש של פסילה לשירות המדינה של 4 שנים שהוטל עליו על ידי בית הדין למשמעת בחיפה עש"מ 1006/04, בעניין ואיל חגיאי (ניתן ביום 15.3.05).

סוף דבר

10. בסופו של עיון הגענו לכלל מסקנה, לנוכח מכלול טעמינו, כי ניתן למצות את ההליך המשמעותי נגד הנאשם, על ידי הטלתם של אמצעי משמעת אלה, גם בהתחשב בכך כי התכלית העיקרית של אמצעי המשמעת, הושגה על ידי סיום פרק שירותו הציבורי לפני כחמש שנים:

א. **נזיפה חמורה** – כמסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין המופנה לנאשם והמצביע על הפסול החמור שנפל במעשיו.

ב. **הורדה בדרגה** – הנאשם ירד בדרגה אחת (דרגת שכר) לפרק זמן של שנה – יותר משנועדה הורדתו בדרגה אחת לפגוע במסכת חייו הבסיסית, סברנו כי אמצעי משמעת זה לנוכח החלטתנו לגבי פסילתו מהשירות, יהא בו כדי להוות מסר לנאשם ולאחרים כי הפוגע במשמעת שירות המדינה ובתדמיתו ראוי שמעמדו באותו שירות, גם אם חלף, המתבטא בדרגה בה פרש יפגע לפרק זמן קצוב, וזאת ברוח פסיקתו של בית המשפט העליון בעש"מ 5547/00 בעניין אורי בנית (פורסם בדינים עליון כרך נט עמ' 43).

ג. **פסילה למילוי תפקיד** – מצאנו לנכון על מנת להצביע על הפסול המכביד שהיה כרוך במעשיו להורות על פסילתו למלא תפקיד כלשהו בשירות המדינה, לפרק זמן של 5 שנים מיום גזר הדין.

גזר הדין ניתן ביום ו' באייר התשס"ה – 15.5.05, שלא בנוכחות הצדדים, להם הוא יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

זכות ערעור לבית המשפט העליון מסורה לצדדים תוך 30 יום מיום הגיע פסק הדין לידיהם, לפי הוראותיו של סעיף 43(א) לחוק.

(-)	(-)	(-)
ד"ר יצחק הגר	אליעזר וינוגרד	עו"ד יוסף תלרז
חבר/ה	חבר/ה	אב ביה"ד יו"ר

התרשלות בתפקיד

1. בד"מ 6/03 – התרשלות בהשגחה על התלמיד

תמצית פסק הדין

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה הרשיע את הנאשמת המועסקת כמורה לשל"ח, בעבירות משמעת שונות.

כתב התובענה הוגש בעקבות הליך פלילי שהתנהל נגד הנאשמת בבית משפט השלום באילת שבו הורשעה בעבירה של פזיזות ורשלנות, עבירה לפי סעיף 338(3) לחוק העונשין, התשל"ז-1977. במהלך טיול של בית הספר שעליו הייתה אחראית הנאשמת מתוקף תפקידה, הוצתה מדורה וכן בקבוק ובו חומר בעירה נוזלי. אחד התלמידים ניסה לכבותו ברגליו, האש אחזה בבגדיו והוא נכווה באופן קשה. בית המשפט הטיל על הנאשמת 180 שעות עבודות שירות לתועלת הציבור.

התביעה - ביקשה להטיל על הנאשמת את אמצעי המשמעת של נזיפה חמורה והפקעת 3/4 משכורת קובעת שתנוכה ב-12 תשלומים שווים ורצופים.

המשרד - הצטרף לעמדת התביעה לעניין אמצעי המשמעת.

הסניגור - ביקש להטיל אמצעי משמעת של נזיפה בלבד, לאור נסיבותיה האישיות של הנאשמת ולאור כך שעברה עינוי דין בעקבות הכפשה בעיתונות המקומית.

הנאשמת - ביקשה את התחשבותו של בית הדין בשל מצבה הכלכלי הקשה.

בית הדין שקל את טיעוני הצדדים, יסודות העבירה ואת תכליתם ומידתם של אמצעי המשמעת. כמו כן, שקל את הנסיבות האישיות של הנאשמת והחליט להטיל עליה את אמצעי המשמעת של:

נזיפה חמורה - כמסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין המצביע כי נפל פסול חמור במעשיה של הנאשמת.

הפקעת מחצית משכורת קובעת – שתנוכה ב-10 תשלומים שווים ורצופים.

ניתן ביום י"ב בחשוון התשס"ו - 14.11.2005

ההרכב :

עו"ד ניצה אדן- בויביץ, מ"מ אב בית הדין – יו"ר

גב' נחמה ז"ק – חברה

מר אבינועם שוורץ – חבר

י"ב בחשון התשס"ו
14 בנובמבר 2005
בד"מ 6/03

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה

בפני : עו"ד ניצה אדן-ביוביץ – מ"מ אב בית הדין - יו"ר
גב' נחמה ז"ק - חברה
מר אבינועם שוורץ - חבר

התובע : עו"ד ג'פרי ונדל

הנאשמת :

ב"כ הנאשמת : עו"ד נאוה פנקס

נציג המשרד : מר אהרון יהודה

גזר - דין

ההלך

1. ביום ז' בחשון התשס"ו – 9.11.05 בית הדין הרשיע את הנאשמת, שהועסקה בתקופה הרלבנטית לכתב התובענה כמורה לשל"ח, בחטיבת הביניים ע"ש יגאל אלון, באילת, בעירות לפי סעיף 17(1) (2) לחוק שירות המדינה (משמעת) התשכ"ג – 1963 (להלן – החוק), וסעיף 4(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק של עובדי ההוראה.

2. זאת בעקבות הליכים פליליים שהתנהלו נגדה בבית משפט השלום באילת (ת"פ 02131/00) בו הורשעה הנאשמת בעבירה של פזיזות ורשלנות, עבירה לפי סעיף 338(3) לחוק העונשין, התשל"ז – 1977.

ביום 2.10.02 בית המשפט גזר את דינה של הנאשמת והטיל עליה 180 שעות עבודות שירות למען הציבור.

3. עובדות המקרה : הנאשמת עם נאשמים נוספים (סגן מנהל בית הספר ורכזת שכבה ח') תכננו טיול ביום 20.10.99 לשכבת כיתות ח' לפארק תמנע. במהלך "בישולי השדה", באחת המדורות הוצת בקבוק ובו חומר בעירה נוזלי. אחד התלמידים ניסה לכבות את הבקבוק הבוער ברגליו, האש אחזה בבגדיו והוא נכווה באופן קשה.

ראיות לאמצעי המשמעת

4. מטעם הסניגוריה העיד מר **חיים גז**, מפקח של"ח, מינהל הנוער במשרד החינוך. העד מכיר את הנאשמת כ-10 שנים. כמפקח על עבודתה העד העריך מאוד את מסירותה ותרומתה של הנאשמת בפעילות של"ח.

5. טיעונים לאמצעי המשמעת

א. עמדת התביעה

התובע המלומד ציין בטיעונו כי, תפקידו של בית הדין לתת מסר ברור לציבור בדבר אחריות המורים על שלום התלמידים. בנסיבות המקרה מבקשת התביעה להטיל על הנאשמת את אמצעי המשמעת של:

(1) נזיפה חמורה.

(2) הפקעת ¼ משכורת קובעת, שתנוכה ב-12 תשלומים שווים ורצופים.

כאסמכתא לגישתה הובאה לעיונו של בית הדין פסיקה בד"מ 196/01 ובד"מ 156/02.

ב. גישת המשרד

בתיקה האישי של הנאשמת נמצאים דו"חות חיוביים על ביקורים בפעילות של"ח וידיעת הארץ. המשרד מצטרף לעמדת התביעה לעניין אמצעי המשמעת ההולמים מקרה זה.

ג. טיעוני ההגנה

מדובר במורה ותיקה כ-21 שנה בשירות המדינה. לאורך כל השנים הערכות עליה טובות מאוד. לבית הדין הוגשו מסמכים המעידים על עבודתה המסורה של הנאשמת, על האהבה שהיא משקיעה בחינוך התלמידים ועל מקצועיותה בתחום טבע וידיעת הארץ. הנאשמת סבלה מאוד בגין האירוע, התעלפה, איבדה את הכרתה וחלתה במחלת האסטמה.

היא מיצרה על כך, שלא הבינה את גודל האחריות שהוטלה עליה. חרף העובדה, שהיא הזוטריט שבין האחראים האחרים לטיול ואף הגיעה לטיול ביום החופשי שלה.

במהלך ההליכים הפליליים, הנאשמת עברה הכפשה בעיתונות המקומית, נאלצה לעבור בית ספר ועברה עינוי דין.

הנאשמת הינה חד הורית ומצבה הכלכלי קשה, ועל כן יש להסתפק בהטלת אמצעי משמעת של נזיפה בלבד.

ד. דבר הנאשמת

הנאשמת התקשתה לומר דבריה. היא ביקשה את התחשבותו של בית הדין בשל מצבה הכלכלי הקשה.

ה. החלטת בית הדין

בית הדין עיין בטיעוני הצדדים ולהלן השיקולים, שהינחנו לצורך ההחלטה לגבי מידתם של אמצעי המשמעת הראויים במקרה דנן.

(1) על העבירות

בית משפט השלום באילת הרשיע את הנאשמת בעבירה לפי סעיף 338(3) לחוק העונשין, התשל"ז – 1977, הקובע לאמור:

"העושה אחת מאלה בדרך נמהרת או רשלנית שיש בה כדי לסכן חיי אדם או לגרום לו חבלה, דינו – מאסר שלוש שנים:

(3) עושה מעשה באש או בחומר לקיח, נפיץ או רדיואקטיבי או אינו נוקט אמצעי זהירות מפני סכנה מסתברת הכרוכה באש או בחומר כאמור שבהחזקתו."

ועוד, בית המשפט קבע כי, הנאשמת הייתה אחראית בטיול:

"נאשמת 3, שימשה כאחראית של"ח בבית הספר, ולפי גרסת נאשמים 1 ו-2 אף שימשה כאחראית הטיול. לגרסת נאשמת 3, כל שעשתה בטיול, נעשה בהתנדבות ללא שום אחריות בצדה. עוד טוענת הנאשמת, כי ההדרכה וההובלה מצדה נעשתה רק בתחום הפדגוגי – הוראתי, ולכן גם לא עשתה שום בדיקה של ביצוע הוראות הבטיחות. נאשמת 3 נכחה בסיור המקדים, נכחה בטיול עצמו, תדרכה את צוות המורים גם לעניין הבטיחות [על פי עדותה של אלה פרץ – עמוד 210 שורה 3], לפיכך, רואה אני בה אחראית טיול. גם נאשמת 3 מנסה לחמוק מאחריות בנוגע לתפקידה בטיול. ניסיון החמיקה של הנאשמים מאחריות, הוא זה שבסופו של דבר, הביא לקרות האסון. לא ניתן לצפות ממורים להעביר תדרוך רציני ויסודי למלווים תלמידים, כאשר ראשי המערכת מנסים כל העת להטיל את האחריות על אחרים. נאשמת 3 העבירה את תדרכה לצוות המורות. כאחראית טיול, זהו תפקידה שלא נעשה כראוי. העובדה כי הוראות הבטיחות לא בוצעו כיאות בשטח מלמד על איכות התדרכים. כל שיש לעשות הוא להבהיר לילדים כי אסור להביא מאיצי בעירה ולוודא זאת גם בזמן הבערת המדורות. דווקא מנאשמת 3, לה ניסיון רב בהוצאת טיולים לשטח, ניתן היה לצפות כי תדאג לקיום ההנחיות מכוח היותה אחראית הטיול ואחראית של"ח המודעת לסכנות האש. היעדרותה של נאשמת 3 בשלב הבערת האש תמוה בעיני, לאו דווקא מתפקודה כאחראית טיול, אלא דווקא כמבוגר היודע שהסכנה לילדים גוברת עם הבערת האש ובוחר שלא להיות בשטח. לאור כל שפורט לעיל, נאשמת 3 בתפקידה כאחראית טיול ואחראית של"ח יכלה בנקיטת אמצעים מינימליים, להפחית את הסיכון בקרות האירוע. תדרוך נאות, המצאות בשטח, ולקיחת אחראיות אופרטיבית לתפקידה בטיול". (בהכרעת הדין, עמ' 328, 329).

לצד אלה קבע בית המשפט כי, לאחר ששקל את השיקולים לקולא ולחומרה, מידת העונש צריכה להיות מתונה. (בגזר הדין עמ' 24).

(2) על תכלית אמצעי המשמעת

אמצעי המשמעת המוטלים על הנאשם מהותם להשגת התכלית שלשמה נועד חוק המשמעת. וכן, התכלית העיקרית של אמצעי המשמעת היא למנוע פגיעה משמעותית בתפקודו של שירות המדינה או בתדמיתו של שירות המדינה, שכן תדמית ראויה היא תנאי הכרחי לפעילות תקינה של השירות.

בענין זה פסק בית המשפט העליון בעש"מ 7111/02 נציבות שירות המדינה נ' יאיר אשואל:

"שמירה על תדמית ראויה של השירות הציבורי מהווה תנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, נועד ההליך המשמעתי למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה;

אשר על כן, בבואו להטיל אמצעי משמעת יבחן בית הדין, בית היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה, כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות. בבוא בית הדין מתייחס לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעתי".

ובמקום אחר אומר בית המשפט העליון:

"מהי אם כן תכלית החוק, לענין זה? התכלית העיקרית של החוק המשמעת היא השמירה על התפקוד הראוי והתדמית הראויה של שירות המדינה..."
(עש"מ 5574/00 אורי בנית נ' מדינת ישראל, דינים עליון כרך נט, 43).

זאת ועוד, תכליתם של אמצעי המשמעת, בנוסף לפגיעה האישית, שכרוכה בהם כלפי הנאשם, היא להרתיע גם את העובדים האחרים שבסביבתו הקרובה של הנאשם ואת עובדי המדינה האחרים, מפני חציית הקווים לעברה של התנהגות פלילית, על מנת, שתדמיתו של השירות ואיכותו לא יפגעו.
(עש"מ 5771/01 ישראל פודלובסקי נ' נציב שירות המדינה, פ"ד נו(1) 463).

(3) על הנסיבות האישיות

הנאשמת מורה ותיקה, הזוכה להערכה רבה על הנחלת ידיעת הארץ במסגרת לימודי של"ח.

לה זו מעידתה היחידה, ובית הדין התרשם שאכן סבלה בעטיו של האירוע. כבר נפסק כי, לתרומתו של עובד באופן חיובי לשירות הציבורי במשך שנים יש השפעה על מידתם של אמצעי המשמעת:

"לו היה המערער בשירות המדינה שנים ארוכות לאחר כל אותן שנים היה נתפס בכף, כמי שעשה מעשה של מעילה באמון, אפשר אמרתי רוח-שטות נכנסה באדם ועשה מעשה שעשה. אדם שכך שירת את המדינה בנאמנות שנים רבות אפשר אין זה ראוי כי תקופח פרנסתו במחי יד..."
(עש"מ 1827/02 אברהם ספיר נ' מדינת ישראל, דינים עליון, סא 268).

מצבה הכלכלי של הנאשמת כפי שפורט בפני בית הדין קשה עד מאוד.

(4) למידתם של אמצעי המשמעת

בית הדין שקל ועיין במידתם הראויה של אמצעי המשמעת, לנוכח פסיקתו של בית משפט המחוזי באילת ובהתחשב בטיעוני הצדדים, החלטנו להטיל על הנאשמת את אמצעי המשמעת הבאים:

(א) נזיפה חמורה.

(ב) הפקעת מחצית משכורת קובעת, שתנוכה ב-10 תשלומים שונים ורצופים.

גזר הדין ניתן ביום י"ב בחשון תשס"ו – 14.11.05, בהיעדר הצדדים להם הוא יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

זכות ערעור מסורה לצדדים, בהתאם להוראת סעיף 43(א) לחוק.

(-)	(-)	(-)
עו"ד ניצה אדן-ביוביץ	נחמה ז'ק	אבינועם שוורץ
מ"מ אב ביה"ד	חברה	חבר
יו"ר		

2. בד"מ 54/03 – אי דיווח על היעלמותו של פעוט

תמצית הפסק

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה הרשיע את הנאשמת המועסקת כגננת בגן "חצב" ברעננה, בעבירות משמעת שונות.

הנאשמת הורשעה בכך שלא דיווחה למפקחת משרד החינוך על היעלמותה של ילדה מהגן.

התביעה – ביקשה להטיל על הנאשמת את אמצעי המשמעת של נזיפה חמורה והפקעת משכורת קובעת אחת.

המשרד – הצטרף לעמדת התביעה לעניין של אמצעי המשמעת.

הסניגור - ביקש מבית הדין להסתפק באמצעי המשמעת מתונים יותר.

בית הדין שקל את תכלית אמצעי המשמעת, תפקידם ההרתעתי, ואת יסודות העבירה. כמו כן, התייחס בית הדין לנסיבות האישיות של הנאשמת והחליט להטיל עליה אמצעי משמעת של:

נזיפה חמורה - כמסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין.

הפקעת מחצית משכורת קובעת – שתנוכה ב-10 תשלומים שווים ורצופים.

ניתן ביום י"ד באדר התשס"ה – 23.2.2005

הרכב:

עו"ד ניצה אדן-ביוביץ, מ"מ אב ביה"ד – יו"ר
גב' טליה מלצר – חברה
מר נהאד חליל קשוע – חבר

ט"ו באדר א' התשס"ה
24 בפברואר 2005

בד. 2005-351
בד"מ: 54/04

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה

בפני : עו"ד ניצה אדן-ביוביץ, מ"מ אב בית הדין - יו"ר
מר נהאד חליל קשוע - חבר
גב' טליה מלצר - חברה

התובעת: עו"ד נילי שגיא

הנאשם:

ב"כ הנאשם: עו"ד יוסי שילוח

נציג המשרד: מר אהרון יהודה

גזר – דין

ההלך

1. בתאריך כ"ב בשבט התשס"ה – 1.2.05 בית הדין הרשיע את הנאשמת, ששימשה בתקופה הרלבנטית לכתב התובענה, גננת בגן "חצב" ברעננה, בעבירות לפי סעיף 17(1), (2) ו-(3) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג – 1963 (להלן – החוק) וסעיף 4(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי הוראה. בכך, שלא דיווחה למפקחת משרד החינוך על היעלמותה של ילדה מהגן ביום 16.6.02, הכל כמפורט בכתב התובענה.

2. טיעונים לאמצעי המשמעת

א. גישת התביעה

התביעה סבורה, שלגנת חובת מהימנות כלפי ציבור ההורים המפקידים את שלום ילדיהם בידי צוות הגן ומצפים שלא ייחשפו במהלך שהותם בגן לסכנות בטיחותיות, שעלולות להיות הוות אסון.

הואיל ומדובר באירוע חד פעמי, לנאשמת אין עבר פלילי / משמעתי ומדובר בילדה שבמכוון יצאה מהגן, התביעה סבורה שאמצעי המשמעת של: נזיפה חמורה והפקעת משכורת קובעת אחת, הינם אמצעי המשמעת ראויים.

התביעה הגישה לעיונו של בית הדין פסיקה: בד"מ 144/02 ובד"מ 114/01.

ב. עמדת המשרד

מפיו של נציג המשרד בית הדין שמע, שהנאשמת נמצאת בשנת שבתון. חוות הדעת עליה חיוביות.

המשרד מצטרף לעמדת התביעה, לעניין אמצעי המשמעת.

ג. טיעוני ההגנה

הסניגור המלומד ציין כי, הנאשמת הודתה בהזדמנות הראשונה, לקחה אחריות על מעשיה וחסכה מזמנו של בית הדין.

מדובר באירוע יוצא דופן והנאשמת עשתה כפי שהבינה באותה מועד, על מנת, לאתר את הילדה מהר ככל שאפשר.

הנאשמת, מפרנסת יחידה לשלושה ילדים, נמצאת בהליכי גירושין מבעל מוגבל (-100% נכות). מצבה הכלכלי של המשפחה קשה מאוד.

ההגנה סבורה, שניתן להסתפק באמצעי משמעת מתונים יותר.

3. החלטת בית הדין

בית הדין שקל את מכלול הנסיבות הדרושות לגבי מידתם של אמצעי המשמעת.

א. על תכלית אמצעי המשמעת

אמצעי המשמעת שיושמו על הנאשמת מוטלים לצורך השגתה של התכלית, שלשם קידומה נועד חוק המשמעת.

כדברי בית המשפט העליון בעש"מ 5587/01 אורי בנית נגד נציב שירות המדינה (דינים עליון, כרך נט 43):

"מהי, אם כן, תכלית החוק לעניין זה? התכלית העיקרית של חוק המשמעת היא השמירה על התפקוד הראוי והתדמית הראויה של שירות המדינה."

ובפסק דין אחר:

"התכלית העיקרית של אמצעי המשמעת היא, כאמור, למנוע פגיעה משמעותית בתפקוד שירות המדינה או בתדמית של שירות זה, שכן תדמית ראויה, היא תנאי הכרחי לפעילות תקינה של השירות."

(עש"מ 7778/00, פנחס ועקנין נגד נציב שירות המדינה, דינים עליון, כרך נח, 644).

כמו כן נקבע:

"... בדין המשמעת, אמצעי המשמעת אמור לשמש אמצעי מניעה יותר מאשר אמצעי ענישה: התכלית העיקרית של אמצעי המשמעת היא, כאמור, למנוע פגיעה משמעותית בתפקוד שירות המדינה או בתדמית של שירות זה, שכן תדמית ראויה, היא תנאי הכרחי לפעילות תקינה של השירות."
(עש"מ 917/99 מדינת ישראל נגד עבדאללה חמזה, פ"ד נג(3) 77).

ב. על העבירות

הנאשמת הורשעה בעבירות לפי סעיף 17(1), (2) ו- (3) לחוק:
"17(1) עשה או התנהג, באופן שפגע במשמעת שירות המדינה;

17(2) לא קיים את המוטל עליו כעובד המדינה על פי נוהג, חוק או תקנה, או הוראה כללית או מיוחדת שניתנו לו כדין, או התרשל בקיום המוטל עליו כאמור;
17(3) התנהג התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד המדינה או התנהג התנהגות העלולה לפגוע בשמו הטוב של שירות

המדינה.

וסעיף 4(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי הוראה :
"(1) התנהגות שאינה הולמת עובד הוראה בישראל."

לעניין יסודות העבירה לפי סעיף 17(2) לחוק. הנאשמת הפרה את חוזר מנכ"ל תשס"ג/2 (ב) מיום 1.10.02 של משרד החינוך ואת נהלי מחוז המרכז של משרד החינוך בנושא דיווח על אירוע חריג.

ולעניין יסודות העבירה לפי סעיף 17(3) לחוק – התנהגות שאינה הולמת את תפקידה של הנאשמת כעובדת מדינה וכעובדת הוראה היא התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו או בשמו הטוב של שירות המדינה. כבר בית המשפט העליון קבע:

"התנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים."

(ער"מ 1351/95 ליאון פינקלשטיין נגד התובע בבית הדין המקומי למשמעת פ"ד מט(5) 573, 578).

ג. על הנסיבות האישיות

הנאשמת בשירות המדינה משנת 1990, תיקה האישי ללא רבב.

מצבה הכלכלי – משפחתי ראויים להתחשבות מה.

זאת גם על פי גישתו של בית המשפט העליון שפסק כי, תכלית אמצעי המשמעת צריכה להיבחן גם אל מול נסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

"עם זאת, אל מול ולצד שיקולים משמעותיים ומכריעים אלה, מצווים אנו לבחון כל מקרה לגופו על פי נסיבותיו המיוחדות (ראו עש"מ 1025/01, מוכתרי נגד נציבות שירות המדינה (לא פורסם). החזקה בדבר הצורך בענישה ומחירה יכולה להיחלש נוכח נסיבות מיוחדות של המקרה או של העומד לדין."

(עש"מ 10566/02 מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, עש"מ 5271/03 חבצלת סדיקוב נגד מדינת ישראל).

4. סוף דבר

לאחר שבית הדין שקל את כל השיקולים הנוגעים לעניין, בית הדין החליט להשית על הנאשמת את אמצעי המשמעת הבאים:

א. נזיפה חמורה.

ב. הפקעת מחצית משכורת קובעת, שתנוכה ב-10 תשלומים שווים ורצופים.

ניתן ביום י"ד באדר א' התשס"ה – 23.2.2005, בהיעדר הצדדים.

זכות ערעור מסורה לצדדים, בהתאם לסעיף 43(א) לחוק.

(-)	(-)	(-)
טליה מלצר	נהאד חליל קשוע	ניצה אדן-ביוביץ, עו"ד
חברה	חבר	מ"מ אב בית הדין
		יו"ר

3. בד"מ 60/03 – נטישת תלמיד ללא השגחה

תמצית פסק הדין

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה הרשיע את הנאשמת המועסקת כמורה לחינוך גופני בחטיבת הביניים שבכוכב יאיר, בעבירות משמעת שונות.

הנאשמת הורשעה בגין השארתו של פעוט באוטובוס ללא השגחה ובכך שלא וידאה באופן אישי כי כל התלמידים ירדו מהאוטובוס בתום תחרות הספורט שנערכה באותו יום.

התביעה – ביקשה להשית על הנאשמת את אמצעי המשמעת של נזיפה חמורה, הפקעת משכורת קובעת אחת והורדה בדרגה אחת למשך שנה.

המשרד – סבור שאמצעי המשמעת של נזיפה חמורה והפקעת משכורת קובעת אחת, דיים.

הסניגור – ביקש מבית הדין להסתפק באמצעי המשמעת שלא יפגעו כלכלית בנאשמת ובמשפחתה.

הנאשמת – הביעה טינה על הסבל הרב אותו גוררת מזה שנים בגין אותו אירוע.

בית הדין שקל את יסודות העבירה, תכלית אמצעי המשמעת ומידתם, וכן את נסיבותיה האישיות של הנאשמת, והחליט להטיל עליה את אמצעי המשמעת של : נזיפה חמורה

ניתן ביום י"ג בחשוון התשס"ו – 15.11.2005

ההרכב:

עו"ד ניצה אדן - ביוביץ, מ"מ אב בית הדין – יו"ר
גב' טליה מלצר – חברה
מר נהאד חליל קשוע – חבר

בד. 2005-1641
בד"מ 60/03

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה

בפני : עו"ד ניצה אדן-ביוביץ – מ"מ אב ביה"ד - יו"ר
מר נהאד חליל קשוע - חבר
גב' טליה מלצר - חברה

התובע : עו"ד ג'מאל קדרי

הנאשמת :

ב"כ הנאשמת : עו"ד שלמה רכבי

נציג המשרד : מר אהרון יהודה

גזר - דין

ההליך :

1. בתאריך כ' בתמוז התשס"ה – 27.7.05, בית הדין הרשיע בהכרעת דין מפורטת את הנאשמת, שהועסקה בתקופה הרלוונטית לכתב התובענה, כמורה לחינוך גופני בחטיבת ביניים כוכב יאיר, בעבירות לפי סעיף 17(1) ו-2(2) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג – 1963 (להלן – החוק) וזיכה את הנאשמת מעבירות לפי סעיף 17(3) לחוק וסעיף 4(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי הוראה.

בכך, שבתאריך 23.11.98 נסעה קבוצת תלמידים, לרבות התלמיד המתלונן מבית הספר לתחרות ספורט, בקיבוץ גבעת חיים.

הנאשמת מתוקף תפקידה הייתה אחראית על הקבוצה במהלך אותו יום עד לחזרתה לבית הספר. הנאשמת חרף מצבה הבריאותי שהתדרדר במהלך היום יצאה עם קבוצת תלמידים.

משחזרה הקבוצה בשעות הצהריים לבית הספר, הנאשמת ירדה מהאוטובוס מבלי לוודא, שכל התלמידים אכן ירדו מהאוטובוס כנדרש, וכתוצאה מכך נשכח התלמיד באוטובוס.

נהג האוטובוס המשיך בנסיעתו והוריד את התלמיד במרחק של מס' דקות נסיעה מבית הספר.

בית הדין הרשיע את הנאשמת בהפרת הוראות חוזר מנכ"ל מיוחד ו', טבת (התשנ"ו) – ינואר 1997.

2. ראיות לאמצעי המשמעת :

מטעם ההגנה העיד בפני בית הדין בעלה של הנאשמת, מר שלמה חליבה.

הוא העיד על מסירותה של הנאשמת לעבודה, על היותה מחנכת מעולה ועל מצבה הכלכלי הקשה של המשפחה המונה 9 נפשות.

3. טיעונים לאמצעי המשמעת:

א. עמדת התביעה:

התובע המלומד הדגיש בטיעונו כי ממורה מחנך מצפים לנורמות התנהגות גבוהות יותר מאשר מעובד מהשורה. ציבור ההורים מוסר את ילדיו בידי המורים תוך שהם סומכים שאלה ימלאו את תפקידם בנאמנות.

במקרה שלפנינו, הנאשמת הפרה את הוראות חוזר מנכ"ל בדבר פיזור תלמידים אחרי יום סיום.

התביעה עותרת לאמצעי המשמעת של:

- (1) נזיפה חמורה
- (2) הפקעת משכורת קובעת אחת
- (3) הורדה בדרגה אחת לפרק זמן של שנה.

כתימוכין לגישתה הובא לעיונו של בית הדין בד"מ 144/02.

ב. עמדת המשרד

נציג המשרד העביר לידיעת בית הדין את הערכתה הרבה של מנהלת בית הספר בו מועסקת היום הנאשמת. היא משבחת את עבודתה ומסירותה של הנאשמת, רואה בה דמות חינוכית ערכית ומתארת הצלחות במשימות.

לנאשמת אין עבר משמעותי.

המשרד סבור שאמצעי המשמעת של נזיפה חמורה והפקעת משכורת קובעת אחת, דיים.

ג. גישת הסניגוריה

הסניגור המלומד ציין כי, בית הדין קיבל את עדותה של הנאשמת בדבר מצבה הרפואי ביום האירוע. לקביעה זו משקל בעת הטלת אמצעי המשמעת.

בית הדין בסופו של יום זיכה את הנאשמת מעבירה של התנהגות שאינה הולמת עובד הוראה.

האירוע התרחש לפני 7 שנים, כתב התובענה הוגש 5 שנים לאחר מכן.

מדובר במורה שזכתה לשבחים על פועלה בשדה החינוך הגופני. לא ניתן להתעלם מכך, שמנהלת בית הספר ונהג האוטובוס לא הועמדו לדין בגין אותו אירוע.

הנאשמת לא התנערה מאחריות והפיקה לקחים בזמן אמת.

ההגנה מבקשת מבית הדין להסתפק באמצעי משמעת שלא יגרמו פגיעה כלכלית בנאשמת ובמשפחתה.

ד. דבר הנאשמת

הנאשמת מיררה בבכי וטינה על הסבל הרב זה שנים, שהיא גוררת בגין אותו אירוע. במשך 29 שנות עבודתה במשרד החינוך עשתה עבודתה נאמנה.

4. החלטת בית הדין

בית הדין שקל את מכלול הנסיבות הדרושות לגבי מידתם של אמצעי המשמעת:

א. על העבירות

בית הדין בהכרעת דין מפורטת ומנומקת הרשיע את הנאשמת בהפרת חוזר המנהל הכללי, משרד החינוך, מיוחד ו', טבת (התשנ"ו) ינואר (1997), הקובע לאמור:

פיזור ב. 1. פיזור התלמידים ייעשה בחצר בית הספר או בתלמידים במקום אחר שהודיעו עליו להורים מראש.

2. לפני הפיזור יודא האחראי שכל התלמידים נוכחים.

3. החליט האחראי לפזר את התלמידים בציר נסיעת הרכב בקרבת ביתם, יתאם זאת מראש עם הורי התלמידים במכונית לאחר שעלו עליה בפעם האחרונה. כמו כן, עליו לוודא בכל תחנה כי ירדו כל התלמידים האמורים לרדת עד אחרון התלמידים."

בית הדין זיכה את הנאשמת מעבירה לפי סעיף 17(3) לחוק וסעיף 14(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי הוראה.

וכך קבע בית הדין:

"בית הדין ער למצבה הבריאותי כפי שתואר על ידה, בצירוף חוות דעתה של רופאת הנאשמת, שכושר השיפוט שלהן לא נפגע. יתכן, שהיא עצמה לא הייתה מסוגלת לוודא אם אחרון התלמידים ירד מן האוטובוס. ברם, אנו סבורים שהיה עליה לבקש מתלמיד או מנהג האוטובוס לערוך את הבדיקה.

זאת ועוד, ציבור ההורים מפקיד את ילדיו בידי המורה וסומך עליו שיעשה כל שביכולתו לדאוג אף לשלומם.

(ראה: עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר, פ"ד נב(1) 650, 678).

במקרה דנן, מדובר במורה אחראית ומסורה, שבמשך עשרות שנות הוראה לא נמצא כל דופי בתפקודה.

ברור לבית הדין כי, מחדלה נבע בגין מצבה הבריאותי, אך עדיין לאור היסוד הנפשי הדרוש בדין המשמעתי ובהתחשב באינטרס הציבורי אנו קובעים כי, הנאשמת הפרה את הוראות סעיף 17(1) ו-(2) לחוק.

לעניין הפרת סעיף 17(3) לחוק – התנהגות שאינה הולמת עובד הוראה, בית הדין סבור, שמאפייני העבירה של "התנהגות בלתי הולמת". קרי, התנהגות פסולה מן הסוג ששום ארגון אינו יכול לסבול, (ראה עש"מ 246/99 אהרון אהרוני נ' נציבות שירות המדינה, עש"מ 3849/03 מיכל אלבז נ' נציבות שירות המדינה) לא התקיימו במקרה זה.

לא למותר לציין כי, בית הדין אינו דן באחריותו של נהג האוטובוס, אין עובד מדינה וגירסתו לא הובאה לידיעת בית הדין."

(בהכרעת הדין, עמ' 13).

ב. על תכלית אמצעי המשמעת

בידוע שתכליתו העיקרית של חוק המשמעת היא השמירה על התפקוד הראוי והתדמית הראויה של שירות המדינה.

כמו כן, נקבע:

"... בדין המשמעתי, אמצעי המשמעת אמור לשמש אמצעי מניעה יותר מאשר אמצעי ענישה: התכלית העיקרית של אמצעי המשמעת היא כאמור, למנוע פגיעה משמעותית בתפקוד שירות המדינה או התדמית של שירות זה, שכן תדמית ראויה היא תנאי הכרחי לפעילות תקינה של השירות."

(עש"מ 917/99 מדינת ישראל נגד עבדאללה חמוזה פ"ד נג(3) 77).

לאמור, תכליתם של אמצעי המשמעת, בנוסף לפגיעה האישית בכל נאשם, היא להרתיע עובדי מדינה אחרים מפני ביצוע עבירות משמעת.

ג. על הנסיבות האישיות

הנאשמת מורה ותיקה, הנמצאת בשירות המדינה מזה 29 שנים. תיקה האישי של הנאשמת נקי מכל עבר משמעת או פלילי.

לבית הדין הוגשה אסופת מסמכים המעידה על מסירותה של הנאשמת בעבודתה החינוכית ותרומתה המקצועית לקידום הספורט.

כבר נפסק, כי לתרומתו של עובד במשך שנים לשירות הציבורי, יש השפעה ממתנת על מידתם של אמצעי המשמעת, כדברי בית המשפט העליון:

"לו היה המערער עובד בשירות המדינה שנים ארוכות לאחר כל אותן שנים היה נתפס בכף כמי שעשה מעשה של מעילה באמון, אפשר אמרתי רוח-שטות נכנסה בו באדם ועשה מעשה שעשה. אדם שכך שירת את המדינה בנאמנות שנים רבות אפשר אין זה ראוי כי תקופח פרנסתו במחיר-יד, לא כן הוא דין המערער, שלא יצאו אלא כשנתיים מאז החל עובד בשירות המדינה וכבר החל עושה מעשים רעים." (עש"מ 1827/02 אברהם ספיר נ' מדינת ישראל, דינים עליון כרך ס"א 268).

בית הדין התרשם כי, האירוע נשוא הרשעתה של הנאשמת אינו בא להעיד על דפוס התנהגותה של הנאשמת ומדובר במקרה חריג על נסיבותיו המיוחדות, כאמור.

הנאשמת נושאת בעול פרנסת המשפחה יחד עם בעלה ומצבם הכלכלי אינו שפיר.

5. למידתם של אמצעי המשמעת

לאחר שבית הדין שקל את השיקולים דלעיל, הגענו פה אחד לכלל החלטה שבמקרה זה אין מקום למצות את הדין עם הנאשמת ותכלית אמצעי המשמעת תושג אף אם נטיל על הנאשמת את אמצעי המשמעת של נזיפה חמורה.

בית הדין החליט להשית על הנאשמת את אמצעי המשמעת של נזיפה חמורה.

ניתן ביום י"ג בחשוון התשס"ו – 15.11.2005, בהיעדר הצדדים להם יועבר גזר הדין באחת מדרכי המסירה המקובלות.

זכות ערעור מסורה לצדדים לפי הוראות סעיף 43(א) לחוק.

(-)	(-)	(-)
טליה מלצר	נהאד חליל קשוע	עו"ד ניצה אדן-בויביץ
חברה	חבר	מ"מ אב ביה"ד יו"ר

תמצית פסק הדין

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה הרשיע את הנאשמת המועסקת כגננת לפי דרגת מורה בכיר ובעלת ותק של 12 שנים בשירות המדינה, בעבירות משמעת שונות.

הנאשמת הורשעה על פי הודאתה בגין השארת פעוט באוטובוס ללא השגחה, בכך שלא וידאה באופן אישי כי כל הילדים ירדו מהאוטובוס בתום הטיול ולפיכך אחד הילדים נשכח בו.

התביעה – במסגרת הסדר הטיעון ביקשה להטיל על הנאשמת את אמצעי המשמעת של נזיפה, הפקעת 3/4 משכורת קובעת והורדה בדרגה אחת למשך שנה.

המשרד – הצטרף לעמדת התביעה.

הנאשמת – ציינה בפני בית הדין את נסיבותיה האישיות המורכבות, הביעה צער וחרטה, ונטלה אחריות על המעשה.

בית הדין שקל את שאלת כיבודו של הסדר הטיעון, דפוס התנהגותה של הנאשמת, תכלית אמצעי המשמעת, וכן את נסיבותיה האישיות, והחליט להטיל עליה את אמצעי המשמעת של:

נזיפה - כמסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין המצביע כי נפל פסול כבד במעשיה.

הפקעת 3/4 משכורת קובעת – שתנוכה מהנאשמת ב – 10 תשלומים שווים ורצופים.

הורדה בדרגה אחת – לפרק זמן של שנה.

ניתן ביום ג' בניסן התשס"ה – 12.4.2005

ההרכב:

עו"ד יוסף תלרז, אב בית הדין – יו"ר
גב' פרומה הרשקוביץ - חברה

ט' בניסן התשס"ה
18 באפריל 2005

בד. 2005-674
בד"מ 5/05

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה

בפני : עו"ד יוסף תלרז, אב בית הדין
גב' פרומה הרשקוביץ
- יו"ר
- חברה

התובעות : עו"ד לילך כתריאל
עו"ד טובה רקנטי

הנאשמת :

ב"כ הנאשמת : אינה מיוצגת

נציג המשרד : מר אהרון יהודה

גזר – דין

ההליך

1. הנאשמת ילידת שנת 1970, המועסקת במשרד החינוך בתפקיד של גננת, לפי דרגת מורה בכיר ובעלת ותק של 12 שנים בשירות המדינה, הורשעה על ידנו ביום ג' בניסן התשס"ה – 12.4.2005, על פי הודאתה במסגרתו של הסדר טיעון בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(1), (2) ו- (3) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג – 1963 (להלן – החוק), יחד עם סעיף 14(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי הוראה.

2. הנאשמת הורשעה כאמור, בעקבות אירוע שנתרחש ב-9.2.2004, יום שבו יצאו ילדי הגן עליהם הייתה אחראית, לביקור במוזיאון ומשחזרו ילדי הגן לגנם, הנאשמת לא וידאה באופן אישי כי כל הילדים ירדו מהאוטובוס, ואחד מילדי הגן נשכח באוטובוס, ומאוחר יותר הוחזר לגן בריא ושלים.

טיעונים לכיבודו של הסדר הטיעון

3. הנאשמת הורשעה כאמור, על פי הודאתה לאחר שהצדדים הודיעו לבית הדין כי, הגיעו ביניהם להסדר טיעון, שבמסגרתו בכפוף להודאתה והרשעתה, יוטלו עליה אמצעי משמעת מוסכמים של: **נזיפה, הפקעת 3/4 משכורת קובעת** שתנוכה מהנאשמת במס' תשלומים שיקבע על ידי בית הדין, **והורדה בדרגה אחת** למשך שנה.

א. עמדת התביעה

1) התביעה סבורה כי, הסדר הטיעון מאזן בין האינטרס הציבורי ובין הנסיבות האישיות של הנאשמת, שהייתה אמונה באותו זמן ואחראית על שלומם של ילדי הגן, והתרשלה בכך שבעת סיום

הפעילות לא בדקה באופן אישי את תכולת האוטובוס, שמא נותר בו ילד עול ימים.

זאת ועוד, הנאשמת הייתה אמורה לפעול על פי הנחיות ברורות שהיו צריכות להיות בידיעתה לגבי האופן בו נבדק כלי תעבורה בסיום הפעילות, כאשר חוזר מנכ"ל מיום 1.10.2002 מייחד לכך פרק מיוחד.

(2) התביעה רואה גם נסיבות לקולא בהתנהגות הנאשמת, בכך שנטלה אחריות על מעשיה והביעה חרטה עמוקה עליהם, הפנימה את המעשה ובכך שהגיעה להסדר טיעון, וחסכה מזמננו השיפוטי וגם התוצאה של אי גרימת כל נזק לקטין יש בה כדי להשליך על הסדר הטיעון.

ב. גישת המשרד

(1) שמענו מפי נציג המשרד כי, מדובר בגננת בכירה בעלת ותק של 12 שנים בשירות הציבורי לרבות שנת שירות שהוכרה לה לצרכי אותו ותק. בתיקה של הנאשמת לא נמצא כל רבב למעט האירוע שבפנינו. מה גם שלגישת נציג המשרד, נהג האוטובוס גם לו היה חלק ונחלה בתוצאה של הותרת הילד משום שמחובתו כנהג רכב ציבורי היה לבדוק אם לא נותר ילד מוסע באוטובוס.

(2) לגופם של אמצעי המשמעת נציג המשרד מצטרף לעמדת התביעה.

ג. דבר הנאשמת

(1) שמענו מפי הנאשמת ובעלה פרטים על הנסיבות המשפחתיות: הנאשמת אם ל-6 ילדים קטינים וכרגע מצויה בשנת שבתון.

משכורתה מגעת לסך של כ-4,000 ₪ וגם אבי המשפחה הוא עובד הוראה.

לנוכח מספר הנפשות המצויות במשפחה, המצב הכלכלי במשפחה אינו קל.

(2) הנאשמת הביעה בפנינו דברי צער וחרטה ונטילת אחריות על המעשה אותו עשתה, וחזרה בפנינו בפרץ רגשות על אותו היום, והדיבור בפני בית הדין היה קשה לה.

(3) עוד שמענו כי, באותו יום לנאשמת הייתה ציפייה שהורה מלווה בדק את תכולת האוטובוס, מאחר והמוסעים בו ילדי הגן היו מחוץ לאוטובוס.

החלטת בית הדין

4. לבית הדין מסור שיקול דעת בדומה לכל ערכאה שיפוטית אחרת האם לכבד הסדר טיעון שהושג בין הצדדים או שמא קיימת הצדקה לשנותו לקולא או לחומרא על פי שיקול דעתו. לצורך קבלת החלטתנו נשקלו השיקולים הבאים.

א. לדפוס התנהגותה של הנאשמת

(1) הנאשמת ברגע נמהר של איבוד שיקול דעת סביר, לא טרחה ובדקה באופן אישי את תכולתו של האוטובוס שהסיע את ילדי הגן.

אחריותה זו הייתה אחיות אישית כלפי ילדי הגן, גם מושגית וגם קונקרטי, הגם שהיא ציפתה והעריכה כי אין יותר ילדים באוטובוס, לנוכח הערכתה כי הורה מלווה עשה את מלאכת הבדיקה, עדיין היה עליה באופן אישי לקיים את הבדיקה ולא לסמוך על אחרים, זאת גם בשל הנחיות ברורות של משרד החינוך המנחות על קיומה של הבדיקה. בכך, כשלה הנאשמת.

(2) הנאשמת פגעה במשמעת שירות המדינה לעניינו של סעיף 17(1) לחוק:

"17(1) עשה מעשה או התנהג באופן שפגע במשמעת שירות המדינה."

ליסודות העבירה האמורה שעניינה פגיעה במשמעת שירות המדינה, די אם נפנה לאמירתו הברורה והחד-משמעית של בית המשפט העליון, מפיו של השופט שמגר (לפי תוארו דאז), בעש"מ 3/75 בעניין אלפונסו דבוש, שפורסם בפ"ד לו(1), בעמ' 231):
"לא אמצה כאן תיאור כל יסודותיה וסימני האיפיון של המושג "משמעת". יספיק לצורך הנושא שבפנינו אם אומר כי, המשמעת היא בעיקרה מערכת הנורמות, הנהלים והנהגים, המסדירה אופן פעולתה של מסגרת ארגונית בעלת מעמד מיוחד, והקובעת סדרה ובכלל זה חובותיהם וסמכויותיהם של המשרתים בה, בזיקתם זה לזה ובזיקתם למסגרת עצמה."

סעיף 17(2) לחוק נקבע לאמור :-

"17(2) לא קיים את המוטל עליו כעובד מדינה על פי נוהג, חוק או תקנה, או הוראה כללית או מיוחדת שניתנו לו כדין, או התרשל במוטל עליו כאמור."

(3) הנאשמת הפרה את הוראות חוזר מנכ"ל, את מכלול הנוהלים הכרוכים בחובתו של מורה לבדוק כלי תעבורה בתום פעילות חוץ ספרית.

(4) מעשיה של הנאשמת במישור הנורמטיבי מהווים התנהגות שאינה הולמת את תפקידה כעובדת מדינה ובמיוחד כעובדת הוראה, ולהתנהגותה טמנה בתוכה פוטנציאל של פגיעה בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה.

ולעניין יסודותיה של העבירה לפי סעיף 17(3) לחוק שגם בה הורשעה הנאשמת, זו קובעת :-

"(3) התנהג התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה או התנהג התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו, או בשמו הטוב של שירות המדינה;"

ולגבי מהותה של אותה התנהגות נפסק:

"התנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים. הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסוים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון. עם זאת, יש לומר כי התנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד המדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס,

מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם. ראשית, אפשר שהתנהגות תיחשב בלתי הולמת אף שאין בה שום יחוד למקצוע מסוים או לארגון מסוים, היא אינה הולמת משום שהיא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון. היא סוטה באופן מהותי מכללי התנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה.

זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך להתנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתיפקוד התקין של הארגון."

(עש"מ 1351/95 בעניין פינקלשטיין)

ובמקום אחר, אמר השופט זמיר (עש"מ 5246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין).

"התשובה היא, שהתנהגות כזאת היא לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות בתפקיד מסוים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי הולמת, במשמעות של סעיף 17(3) לחוק המשמעת, גם אם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד."

בפסק דין שניתן אך לאחרונה עש"מ 3849/03 מיכל אלבו נגד נציבות שירות המדינה נפסק לגבי טיבה ומהות של העבירה:

"אכן, עבירה לפי סעיף 17(3) אינה עבירה שגבולותיה מוגדרים, וכבר נאמר עליה שהיא בעלת "רקמה פתוחה", המתאימה את עצמה לנסיבות העניין ולזמנים, ושוליה רחבים ביותר. אף על-פי כן, היא איננה חסרת גבולות, והיא מתאפיינת בהתנהגות פסולה מן הסוג "ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעביר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון."

(ניתן בתאריך 11.2.2004, פורסם בדינים עליון כרך ס"ו, בעמ' 854).

ואכן מידה ממשית של רשלנות בולטת על פני מעשיה של הנאשמת. בית הדין, בבואו לצקת תוכן ל"התנהגות שאינה הולמת" או שיש בה כדי לפגוע בתדמית השירות, עליו ליתן ביטוי למושג של ההתנהגות ההולמת בעיני ה"ציבור הנאור" ו"האדם הסביר". אלה צריכים לשקף את הערכים והעקרונות, אשר מבוססים על יחסים שבין הפרט, לבין השירות הציבורי.

באשר לזאת אומר השופט ברק:

"בקביעת התוכן הקונקרטי של ההכללות המשמעתיות (התנהגות שאינה הולמת, שיש בה כדי לפגוע בתדמית) נותן בית-המשפט ביטוי לתפיסות יסוד ערכיות. בעשותו כן, עליו

לבטא את שנראה כהתנהגות הולמת (או שאינה הולמת) בעיני הציבור הנאור בישראל. עליו לקבוע את דבר קיומה של פגיעה בתדמית השירות הציבורי מזווית הראיה של האדם הסביר האמון על תפיסות היסוד של משטרנו.

כמובן, "הציבור הנאור" ו"האדם הסביר" אינם אלא מטאפורות (ראה בג"צ 14/86 לאור נגד המועצה לביקורת סרטים ומחזות, פ"ד מא(1) 421, 434; בג"צ 2481/93 דיין נגד מחוז ירושלים).

הם מהווים פרסוניפיקציה של האיזון הראוי בין הערכים, העקרונות והאינטרסים הנאבקים על הבכור. בעריכתו של איזון זה, יש להימנע מאידיאליזם שאין לו עיגון נורמטיבי. השופט אינו שואף אל הנאצל והטהור, שאינו בנמצא. הוא אינו מעמיד לנגד עיניו חברה אידיאלית שאין לה קיום במציאות ושאינה ניתנת להשגה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כמלאך.

יחד עם זה, יש להימנע מפרגמטיזם המעוגן במוסר השוק. השופט אינו משקף את התפיסות המעוותות הפושות בחברה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כזאב. אכן, תפיסתו של בית המשפט היא מאוזנת. הוא פועל על פי "אמות המידה שמכתיב השכל הישר" (השופט י. כהן בע"פ 763/77 בריזה נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 824, 827) הוא מונע עצמו מתוצאות אבסורדיות (ראה ע"פ 794/77 חייט נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 127, 132), ומדריך עצמו על פי "מבחן מתקבל על הדעת" השופט לנדוי בע"פ 20/53 הנ"ל, בעמ' 853). הוא לוקח בחשבון את המציאות הקיימת, אך הוא אינו רואה בה חזות הכל."

(בג"צ 7974/93 סויסה נגד היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד מח(2) 749, 771).

וזאת גם לנוכח סטנדרט ההתנהגות הגבוה הנדרש ממורה, כביטוי בשורה ארוכה של פסקי דין, ובין השאר בעש"מ 4503/00 חביב אמין נגד מדינת ישראל:

"הלכה היא שתפקידו של מורה מחייב, מעצם מהותו, סטנדרט גבוה של התנהגות, במיוחד כלפי התלמידים (ראו עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן

אשר, פ"ד נב(1), 650, 678).

ב. על תכלית אמצעי המשמעת

(1) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה, שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כיד להרתיע עובדים אחרים במעמדה של הנאשמת, כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה.

בכל מקרה ומקרה, על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת המוטלים, יש בהם כדי לשרת את התכלית האמורה.

ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית:

"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל."

(בג"צ 669/86 רובין נגד ברר ואחרים, פ"ד מא(1), 749, 840).

(2) בהבדל מעובד רגיל, שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות המוטלת על עובד המדינה בכיר היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא על אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי. (ולעניין זה, ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, ינואר 1998, עמ' 7).

ולכן:

"הציבור זכאי לכך שעובדי המדינה, הפועלים מטעמו ולמענו יהיו אנשים אמידים והגונים. אמון הציבור בשירות המדינה ושיתוף הפעולה עלולים להתערער, אם יתברר לציבור כי עובד המדינה, העומד לשרתו, עבר עבירה שיש עימה קלון."
(עש"מ 4411/99 מדינת ישראל נגד אלקלעי).

(3) בפסק דין אחר הבליט כב' השופט זמיר את תכליתם של אמצעי המשמעת באומרו: **"מהי אם כן תכלית החוק, לעניין זה? התכלית העיקרית של חוק המשמעת היא השמירה על התיפקוד הראוי והתדמית הראויה של שירות המדינה."**
(עש"מ 5574/00 אורי בנית נגד מדינת ישראל).

בפסיקה נוספת, בית המשפט העליון הבליט את תפקידם ההרתעתי והמניעתי של אמצעי המשמעת – (ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי; עש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש), ובעש"מ 7111/02 בעניין אשואל ואח' שניתן ביום 21.1.03, נקבע כי: **"שמירה על תדמית ראויה של השירות הציבורי מהווה תנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה. בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, השירות נועד להליך המשמעת למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה; אשר על כן בבואו להטיל אמצעי משמעת יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה, כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות. בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעתית."**

(4) על תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת חזר בבית משפט העליון בעש"מ 7113/02, מדינת ישראל נגד שחר לוי שניתן בתאריך 1.5.03 :

"כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו. ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד

המוקיע את מעשיו, על-מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד."

(5) ואולם תפקידו המרתיע של אמצעי המשמעת אינו חזות הכל. לאחרונה, ריכך בית משפט העליון את גישתו האמורה וקבע, כי תכלית זו צריכה להיבחן, גם בהתחשב בנסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בעש"מ 6737/02 בעניין נחום זקן פסק :
"התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות, לעניין העונש, יתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו."

ובפסק דין מאוחר יותר חזר בית משפט העליון על גישתו האמורה :
"עם זאת, אל מול, ולצד השיקולים משמעותיים ומכריעים אלה, מצויים אנו לבחון כל מקרה לגופו על פי נסיבותיו המיוחדות (ראו עש"מ 10250/01 מוכתרי נגד נציבות שירות המדינה (לא פורסם)). החזקה בדבר הצורך בענישה ומחמירה יכולה להיחלש נוכח נסיבות מיוחדות של המקרה או של העומד לדין."
 (עש"מ 10566/02 מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, שניתן בתאריך 23.3.03, עש"מ 5271/03 בעניין חבצלת סדיקוב שניתן ב-10.9.03, וכן ראה עש"מ 1934/03 בעניין דמאן פלאח, שניתן ב-18.11.03 וכן את עש"מ 6920/03 בעניין ד"ר אברהם כהן שניתן ב-16.2.04).

מובן הוא כי, בכל מקרה ומקרה על בית הדין לבחון האם יש באמצעי המשמעת המוטלים על ידי בית הדין כדי להגשים את תכליתם של דיני המשמעת, תוך איזון עם הנסיבות האישיות.

ג. על הנסיבות האישיות

(1) הנאשמת אישה נורמטיבית נעדרת עבר פלילי או משמעת קודם, את תפקידה במהלך 12 שנים ביצעה באמונה ובמסירות ונשוא דיונו מהווה כישלון יחיד במסכת תקופת עבודתה.

הנאשמת אם ל-6 ילדים אשר הביעה בפנינו צער עמוק על כשלונה החד פעמי האמור.

(2) כבר נפסק כי, לתרומה ממשית של עובד לשירות המדינה, בשעה שבא יומו בבית הדין יש השפעה ממתנת על מידתם של אמצעי המשמעת : -

בהקשר זה ראויים להישמע דבריו של כב' השופט חשין : -
"לו היה המערער עובד בשירות המדינה, שנים ארוכות, לאחר כל אותם שנים היה נתפס בכף כמי שעשה מעשה של מעילה באמון, אפשר אמרתי רוח-שטות כננסה בו באדם ועשה מעשה שעשה."

אדם שכך שירת את המדינה בנאמנות שנים רבות אפשר אין זה ראוי כי, תקופח פרנסתו במחי-יד, לא כן הוא דין המערער, שלא יצאו אלא כשנתיים מאז החל עובד בשירות המדינה וכבר החל עושה מעשים רעים." (עש"מ 1827/02, אברהם ספיר נגד מדינת ישראל, פורסם בדינים עליון כרך סא, 268).

ד. לשאלת כיבודם של הסדרי טיעון

1) בית דין זה בדומה לערכאות שיפוט אחרות ככלל, מכבד הסדרי טיעון זולת אם נפל בהם עיוות בלתי סביר או שכריתתם נעשתה משיקולים זרים וזאת ברוח פסיקתו של בית המשפט העליון:

ראה בעניין זה עש"מ 4592/97 בעניין אליהו סבג, בו נפסק כי: "לעיתים קרובות יש עניין בעריכת הסדר טיעון, ולפיכך יש גם בדרך כלל עניין לציבור בקיום הסדר טיעון. לכן, אין זה ראוי שבית הדין יסטה מהסדר טיעון אלא אם יש לכך טעם טוב לסטות מהסדר הטיעון, אם אמצעי המשמעת סוטים במידה משמעותית מן האמצעים הראויים בנסיבות המקרה, או אם הם בלתי סבירים באופן בולט, עד שהעניין הציבורי הדורש לסטות מן ההסדר גובר על העניין הציבורי בקיום הסדרי טיעון."

לאחרונה ניתן על ידי בית המשפט העליון פסק דין ע.פ. 1958/98, פלוני נגד מדינת ישראל (פורסם בדינים עליון כרך סג, בעמ' 577). על המדוכה ישבו תשעה שופטים, ובפסק דין זה נקבעה ההלכה לעניין שיקול דעתו של בית המשפט בשאלת כיבודם של הסדרי טיעון:

"המסקנה היא כי שיקול המפר במידה משמעותית את האיזון הראוי בין שיקולי הענישה הרלוונטיים, באופן שנוצר יחס בלתי הולם בין ההקלה הניתנת לנאשם לבין האינטרס הציבורי, יהיה בו כדי לפסול את הסדר הטיעון בשל טעותה של התביעה וזאת גם אם מניעה כשרים הם." (שם, פסיקה 18, עמ' 14).

2) כן קבע בית המשפט בפסקה 24 בעמ' 19, שכותרתה "סיכומם של דברים" כי: "בהיעדר פגם או פסול בהודיה שניתנה במסגרת הסדר טיעון, ירשיע בית המשפט את הנאשם על פי הודייתו ויגזור את עונשו. בהתקיים איזון ראוי בין האינטרס הציבורי הפרטני והאינטרס הציבורי הרחב שהתביעה מייצגת מצד אחד, לבין טובת ההנאה שניתנה לנאשם מצד אחד, יכבד בית המשפט את הסדר הטיעון. בית המשפט ישווה לנגד עיניו, בין היתר, את המגמה העקרונית לעידוד הסדרי טיעון. בנסיבות שבהן יראה לדחות את הסדר הטיעון, יגזור בית המשפט עונש שהיה גוזר אילו היה בא לפניו הסדר טיעון שקול ומאוזן. מן הראוי הוא שגם לאחר דחיית הסדר טיעון, כך שהעונש אשר יטיל לא יחרוג במידה קיצונית ובלתי פרופורציונלית מהעונש שעליו הסכימו הצדדים."

וממש בימים אלה נפסק:

"אכן בית המשפט, אף בית הדין למשמעת, אינו קשור להסדר טיעון שנערך בין הצדדים, והוא גוזר את הדין על פי שיקול דעתו. פסיקתנו דנה רבות בשאלת היחס בין העונש שהצדדים מסכימים על גובהו בהסדר טיעון, לבין שיקול הדעת של הערכאה הגוזרת את הדין, ואין מקום להרחיב בשאלה זו בעניין שלפני; גם אם ההסדר הינו מקל, הרי לא הובהר די הצורך, הטעם, שבגינו ראה בית הדין לסטות ממנו."

(עש"מ 11128/04 בעניין אברהם טאפיר, שניתן בתאריך 30.12.2004).

סוף דבר

5. לאחר שבית הדין שקל את טיעוני הצדדים כפי שנטענו בפניו ואת מקבץ השיקולים שפרסנו לעיל, הוא הגיע לכלל מסקנה כי הסדר הטיעון שהושג בין הצדדים הינו הסדר טיעון מאוזן ומידתי, אשר נותן את המשקלים הראויים לכל אחד מהרכיבים הרלבנטיים בעניין כיבודו.

6. לנוכח ההחלטה שאליה הגענו לעיל, יוטלו על הנאשמת אמצעי משמעת אלה:
א. **נזיפה** – כמסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין, המופנה במישרין לנאשמת והמצביע כי נפל פסול באותו שיקול דעת שהפעילה עם סיומו של טיול הגן.

ב. **הפקעת 3/4 משכורת קובעת** – שתנוכה מהנאשמת ב-10 תשלומים שווים ורצופים.

ג. **הורדה בדרגה אחת** – (דרגת שכר) – לפרק זמן של שנה מיום גזר הדין.

סדר ביצועם של אמצעי המשמעת

7. תחילה תרד הנאשמת בדרגתה כאמור למשך שנה, ומשתיתם הורדתה בדרגה יחל הניכוי משכרה בשיעורים והתשלומים שעליהם הורינו.

אמצעי המשמעת הודעו בנוכחות הצדדים ביום ג' בניסן התשס"ה – 12.4.2005.

גזר הדין המנומק והמפורט ניתן ביום ט' בניסן התשס"ה – 18.4.2005, שלא בנוכחות הצדדים, להם הוא יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

(-)	(-)
פרומה הרשקוביץ	עו"ד יוסף תלרז
חברה	אב בית הדין
	יו"ר

עבירות שונות של עובדי הוראה

1. בד"מ 44/05 – התנהגות פסולה במקום ציבורי והעלבת עובד ציבור

תמצית פסק הדין

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה הרשיע את הנאשם המועסק כמורה בדרגת M.A בהוראה והנמצא בשירות המדינה משנת 1986, בעבירות משמעת שונות.

כתב התובענה הוגש בעקבות הליך פלילי שהתנהל נגד הנאשם בבית משפט השלום בכפר סבא שבו הואשם בהתנהגות פסולה במקום ציבורי והעלבת עובד ציבור. הנאשם איים על ראש עיריית טירה בפגיעה שלא כדין בגופו, העליבו בביטויים בעלי אופי פוגעני ומעליב, ואף הניף מקל בצורה מאיימת אל עבר ראש העיר. במסגרת הסדר טיעון הודה הנאשם במעשיו ובית המשפט הטיל עליו עונש ללא הרשעה של 100 שעות של"צ.

התביעה – ביקשה להטיל על הנאשם אמצעי משמעת של נזיפה חמורה, הפקעת משכורת קובעת והורדה בדרגה לפרק זמן של שנה.

המשרד – מסר כי תפקידו הקודם של הנאשם כמנהל בית הספר לווה בביקורות שונות, לרבות בתחום של נקיטת יחס אליים כלפי תלמידיו ופגמים שונים בניהול בית הספר. המשרד הצטרף לעמדת התביעה באשר לאמצעי המשמעת, פרט להפקעת שלושת רבעי המשכורת.

הסניגור – ביקש מבית הדין להטיל אמצעי משמעת מדתיים של התראה או נזיפה, או כתחליף לכך, הפקעת מחצית משכורת קובעת.

הנאשם – הביע חרטה על מעשיו.

בית הדין שקל את מידתם של אמצעי המשמעת, תכליתם ותפקידם ההרתעתי, את יסודות העבירות ונסיבותיהן ואת נסיבותיו האישיות של הנאשם, והחליט להטיל עליו את אמצעי המשמעת של:

נזיפה חמורה - כמסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין, המצביע כי נפל פסול חמור במעשיו של הנאשם.

הפקעת מחצית משכורת קובעת – שתנוכה ב- 10 תשלומים שווים ורצופים.

הורדה בדרגה אחת – לפרק זמן של 3 חודשים.

ניתן ביום כ' באב התשס"ה – 25.8.2005

ההרכב:

עו"ד יוסף תלרז, אב בית הדין – יו"ר
מר אבינועם שוורץ - חבר
גב' נחמה ז"ק - חברה

כ' באב התשס"ה
25 באוגוסט 2005

בד. 2005-1314
בד"מ 44/05

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה

בפני : עו"ד יוסף תלרז – אב בית הדין
גב' נחמה ז'ק
מר אבינועם שוורץ
- יו"ר
- חברה
- חבר

התובע : עו"ד ג'מאל קדרי

הנאשם :

ב"כ הנאשם : עו"ד אליענה רובין בלייר

נציג המשרד : מר יהודה אהרון

גזר - דין

ההליך

1. הנאשם יליד 1966, המועסק במשרד החינוך בתפקיד של מורה בדרגת MA בהוראה והנמצא בשירות המדינה משנת 1986, הורשע על ידנו בתאריך 7.8.05 בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(א), (2), (3) לחוק שירות המדינה (משמעת) התשכ"ג – 1963 (להלן – החוק), יחד עם סעיף 4(1) להודעה על החלת שינויים לעובדי הוראה.
  2. כתב התובענה הוגש בעקבות הליך פלילי שהתקיים בעניינו בית המשפט השלום בכפר סבא (ת.פ. 1863/02), שבו הוא הואשם בהתנהגות פסולה במקום ציבורי והעלבת עובד ציבור, עבירות לפי סעיפים 216 (א) ו-288 לחוק העונשין, התשל"ז – 1977.
  3. הנאשם הודה בתאריך 21.1.2003, ביסודות העובדתיות של העבירות שיוחסו לו בכתב האישום המתוקן, במסגרתו של הסדר טיעון, וביום 14.5.2003 הוא נענש ללא הרשעה על ידי הטלתם של 100 שעות של"צ.
  4. התשתית העובדתית, שעל בסיסה הואשם ונענש הנאשם, יסודה באירוע שהתרחש בתאריך 17.11.2001 בשעה 10:00 בערך, בסמוך לביתו, שם איים הנאשם על חליל קאסם ראש עיריית טירה בפגיעה שלא כדין בגופו וכן העליבו בביטויים שאופיים פוגעני ומעליב, ואף הניף מקל שהחזיק בידו בצורה מאיימת לכיוונו של ראש העיר. הביטוי בכתב האישום שביסודותיו הודה הנאשם:
- "תסתלק מפה, יא בן זונה, אתה מרגל, אתה תראה מה אנחנו נכניס לך, אני אהרוג אותך, אתה משתף פעולה".**

5. ראיות וטיעונים לאמצעי המשמעת

בית הדין הציע לצדדים להידבר ביניהם, ולנסות ולהגיע להסדר טיעון לגבי מידתם של אמצעי המשמעת.

מהודעתם של הצדדים שהגיעה לבית הדין בתאריך 21.8.05, למדנו כי היה ניסיון כאמור, אשר לא נשא פרי.

א. עמדת התביעה

(1) התובע המלומד עמד בטיעונו בפנינו על אופיו הפוגע של הביטוי, שבו השתמש הנאשם כלפי ראש העיר, והיו בדבריו גם יסודות של איום על שלמות גופו של ראש הרשות המקומית. כאשר מכלול הביטויים לא הלם את מעמדו כעובד מדינה, ועובדת העסקתו על ידה, גם מבחינת מבטו של הציבור הרחב ובמיוחד כאשר אותם ביטויים הופנו כלפי עובד ציבור אחר – ראש העיר. הנאשם פגע במעשיו שבגינם הועמד לדין הפלילי ובפנינו גם במעמדו כמורה בישראל, כאשר באותה העת, שימש כמנהל בית ספר.

(2) לנוכח הפגיעה בתדמיתו של השירות הציבורי שנגרמה בעטייה של התנהגות הנאשם, התביעה סבורה שקיימת הצדקה להטיל על הנאשם אמצעי משמעת אלה:

- (א) נזיפה חמורה.
- (ב) הפקעת משכורת קובעת.
- (ג) הורדה בדרגה אחת לפרק זמן של שנה.

ב. גישת המשרד

(1) שמענו מנציג המשרד באמצעות הודעתו של התובע מתאריך 21 באוגוסט 2005 כי אין לנאשם עבר משמעותי בשנתיים האחרונות בהן הוא משמש כמורה בבית הספר לחינוך מיוחד ע"ש אנוך בתל אביב. הגם שלמדנו ממסמך משלים ששלח נציג המשרד, כי בתקופה בה שימש הנאשם כמנהל בית הספר ורדים, דרכו של הנאשם בבית הספר לוותה בביקורות לרבות בתחום של נקיטת יחס אלים כלפי תלמידיו ופגמים שונים בניהול בית הספר, שבגינם ננקט נגדו בחודש אוגוסט '99 הליך של השעייה דחופה על ידי מנכ"לית משרד החינוך.

- (2) לגבי מידתם של אמצעי המשמעת, נציג המשרד ביקש להשית על הנאשם:
- (א) נזיפה חמורה.
  - (ב) הפקעת שלושת רבעי משכורת קובעת.
  - (ג) הורדה בדרגה אחת למשך שנה.

ג. ראיות וטיעונים מטעם ההגנה

(1) מטעם ההגנה העידו בפנינו שלושה עדי אופי: אביו של הנאשם ששימש בעברו כמורה לאנגלית, ד"ר חאג' יחיא ג'יהאד שלמד יחד עם הנאשם ומר סלאמי מחמוד שהכיר את הנאשם בהכשרת מנהלים.

(2) שמענו מעדים אלה פרטים על נאמנותו של הנאשם למדינה על דרכו, שאינה דרך של אלימות ועל סכסוך קרקעות שהוליד את התקרית לאחר שראש הרשות שאינו נמנה עם חוג מכריו וידידיו של הנאשם או משפחתו וביקש להפקיע מהם קרקע פרטית לצרכים ציבוריים.

- (3) הנאשם מוערך על ידי העדים כאדם רציני, משקיע, חרוץ ומסייע לזולת.

(4) במהלך טיעוניה של הסניגורית המלומדת, נמסר לידינו תסקיר שירות המבחן ממנו למדנו כי הנאשם התחרט על מעשיו, הגם שחש עצמו מופלה לרעה על ידי ראש העיר. וכן הוגש לידינו מכתב הערכה של ראש עיריית תל אביב, על שנות עבודתו של הנאשם כמנהל בית ספר ורדים, ומסמכי הערכה נוספים, לרבות חוות דעת חיובית מתאריך 3.1.00, שניתנה לצורך התמודדות במרכז מטעם מפקח בית הספר.

(5) הסניגורית טענה בפנינו כי התביעה עתרה להטלתם של אמצעי משמעת חמורים לא מידתיים, ביחס לנאשמים אחרים שהורשעו בעבירות חמורות יותר שעליהם הוטלו לגישת ההגנה. אמצעי משמעת דומים לאלה שלהם עתרה המדינה (עש"מ 3446/05 בעניין דראושה ועש"מ 1051/02 בעניין סאמיה שאהין).

(6) לגישת ההגנה אמצעי המשמעת שאותם ראוי להטיל על הנאשם לנוכח מידת השכלתו ותרומתו לשירות הציבורי, צריכים להתמצות בהתראה או נזיפה, או כתחליף לכך הפקעת מחצית משכורת קובעת.

7. החלטת בית הדין

בית הדין שקל שורה של שיקולים לצורך גיבוש מידתם של אמצעי המשמעת שראוי להטיל על הנאשם:

א. שיקולים כלליים – התפקיד והתכלית של אמצעי המשמעת

(1) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה, שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כדי להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם, כי לא יכשלו במעשים מסוג זה.

(2) בראשיתם של דברים ראוי להדגיש ולהבליט את השוני בין ההליך הפלילי שבו עמד הנאשם ומטרותיו, בין תכליתו של הדין המשמעתי – פסק הדין אשר הציב את קווי התייחסות בנדון, הינו – עש"מ 5282/98 מדינת ישראל נגד תמר כתב, בו נפסק:

"לפיכך המשקל שראוי לייחס לנסיבות בהן בוצעה העבירה הפלילית וכן גם המשקל שיש לייחס לנסיבות האישיות של הנאשם, פוחתת בדין המשמעתי. בדין המשמעתי, אמצעי המשמעת אמור לשמש אמצעי מניעה יותר מאשר אמצעי ענישה: התכלית העיקרית של אמצעי המשמעת היא, כאמור, למנוע פגיעה משמעותית בתפקוד של שירות המדינה או בתדמית של שירות זה, שכן תדמית ראויה היא תנאי הכרחי לפעילות תקינה של השירות".

(פורסם בפ"ד נב(5) בעמ' 87. ראה גם עש"מ 1928/00 בעניין עמוס ברוכין).

בכל מקרה ומקרה על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת המוטלים, יש בהם כדי לשרת את התכלית האמורה.

(3) התכלית האמורה של הדין המשמעתי מקורה בגישה, הרואה את עובד המדינה כנאמן הציבור. נאמנות זו מטילה עליו את החובה לקיים ולשמר את הערכים הבסיסיים של הציבור, ובכלל זה להקפיד על טוהר המידות בשירות הציבורי, ללא פשרות כפי שנקבע:

"בלא אמון הציבור ברשויות הציבור, יעמדו הרשויות ככלי ריק. אמון הציבור הוא המשענת של רשויות הציבור והוא מאפשר להן למלא את תפקידן... אמון הציבור, ברשויות השלטון הוא מנכסיה החשובים של הרשות השלטונית ושל המדינה.

כאשר הציבור מאבד את אמונו ברשויות השלטון, הוא מאבד את אמונו באמנה החברתית המשמשת בסיס לחיים משותפים. יש ליתן משקל נכבד לשיקולים הבאים לקיים, לשמר ולפתח את תחושות הציבור כי, משרתיו אינם אדוניו וכי הם עושים את מלאכתם למען הציבור, מתוך יושר וניקיון כפיים. אכן, טוהר

השירות והשורות עומד בבסיס השירות הציבורי ובבסיס המבנה החברתי שלנו".
(בג"צ 6163/92 אייזנברג ואח' נגד שר הבינוי והשיכון, פ"ד מז(2), 229, 266).

ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית:

"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל".
(בג"צ 669/86 רובין נגד ברגר ואח', פ"ד מא(1), 749, 840).

(4) בהבדל מעובד רגיל, שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות מוטלת על עובד המדינה הבכיר היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא בעל אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכלל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי.
(לעניין זה, ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, ינואר 1998, עמ' 7).

(5) בתקופה האחרונה, בית המשפט העליון הבלית את תפקידם ההרתעתי והמניעתי של אמצעי המשמעת –
(ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי 10129/01 בעניין טליה גניש, בו נקבע כי יש ליתן משקל עדיף לשיקול הציבורי לעומת השיקול האישי, הטמון בנסיבות האישיות, ובעש"מ 7111/01 ואח' שניתן לאחרונה (21.1.03) נקבע כי:

"שמירה על תדמית ראווה של השירות הציבורי מהווה תנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה.
בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, נועד ההליך המשמעת למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה; אשר על כן בבואו להטיל אמצעי משמעת יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה, כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות. בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעת".

ובפסק הדין בעניין שחר לוי עש"מ 7113/02 שניתן בתאריך 1.5.03, בית המשפט העליון הדגיש את תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת:

"כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו. ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את מעשיו, על-מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד". (פיסקה 20 לפסק הדין).

(6) לאחרונה ריכך בית המשפט העליון מידת מה את גישתו האמורה כפי שבאה לידי ביטוי בעש"מ בעניין תמר כתב הנ"ל, וקבע כי תכלית זו צריכה להבחן גם אל מול נסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בעש"מ 6737/02 בעניין נחום זקן פסק:
"התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות לעניין העונש, ייתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את

אמצעי המשמעת שיוטלו עליו".

(7) ובפסק דין מאוחר יותר חזר בית המשפט העליון על גישתו האמורה :
"עם זאת, אל מול ולצד שיקולים משמעותיים ומכריעים אלה, מצווים אנו לבחון כל מקרה לגופו על פי נסיבותיו המיוחדות (ראו עש"מ 10250/01 מוכתרי נגד נציבות שירות המדינה (לא פורסם)).
החזקה בדבר הצורך בענישה ומחמירה יכולה להיחלש נוכח נסיבות מיוחדות של המקרה או של העומד לדין".
 (עש"מ 10566/02 מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, שניתן בתאריך 23.3.03, וכן את עש"מ 5271/03 בעניין חבצלת סדיקוב שניתן בתאריך 10.9.03 ובעש"מ 1934/03 בעניין דמאן פלאח שניתן ביום 18.11.03 וכן עיין בעש"מ 6920/03 בעניין

ד"ר אברהם כהן שניתן ביום 16.2.04 ועש"מ 10006/04 בעניין ואיל אל חגי'אזי שניתן ביום 15.3.05).

(8) מידת ההשפעה של הנסיבות האישיות תבחן בפרק בו נדון במידתם של אמצעי המשמעת.

ב. על העבירות ונסיבותיהן

(1) בפתח דברינו נציין, כי ניתן להביא את עניינו של עובד מדינה אל פתחו של בית הדין למשמעת, גם כאשר המעשה שבגינו הואשם ונענש בערכאה שיפוטית אחרת אינו קשור כלל לתפקידו כעובד הוראה, זאת לנוכח יסודות העבירה, אשר פורטו במיוחד בסעיפים 17(2) ו-17(3) לחוק.

בבד"מ 69/98 ובבד"מ 2/00 קבע בית הדין אבני דרך והנחיות לרשויות התביעה, אימתי ראוי להביא להתנהגות חיצונית של עובד מדינה, שאינה קשורה לתפקידו בשירות המדינה עד כדי עבירת משמעת. בין השאר, קבע בית הדין (בד"מ 2/00 בעמ' 9):

"התנהגות, שיש בה ביטוי לעבירה בעלת כוונה פלילית ופגם מוסרי, תטה את הכף לכוון של יחוס עבירת משמעת לעובד, נוכח קיומו של אינטרס ציבורי להבטיח את טוהר המידות של השירות הציבורי, ולהרתיע את עובדיו מהתנהגות פסולה ורצונית ומכוונת".

(2) הנאשם לפני כ-4 שנים, הטיח דברי עלבון קשים ביותר כלפי ראש עיריית טירה, שהיה בהם כדי לפגוע בכבודו ולדברי עלבון אלה נוסף איום של פגיעה בו.

בית הדין מוכן לקבל כי המדובר באירוע חריג שאינו מאפיין את נוף התנהגותו של הנאשם לאורך השנים, והיה בגדר כשלון חד פעמי, לנוכח תולדותיו של הסכסוך שהיה קיים בין הנאשם ומשפחתו וראש הרשות המקומית, לגבי חילופי קרקעות, הגם שלמדנו שנערכה סולחה בין הצדדים, אשר לא השפיע על תוצאותיו של ההליך הפלילי.

ואולם מעובד מדינה נדרשת גם ברגעים של לחץ ומצוקה אישית מידה על איפוק והתנהגות ראויה על פי אמות הנימוס הנהוגות בין בני תרבות כעולה מטיעוני התובע, והדברים גם מצאו את ביטויים בפיסקה 42.224 לתקשי"ר, שלא היתה מנת חלקו של הנאשם. הנאשם כשל באלה כישלון חד פעמי כאמור.

(3) הנאשם פגע במעשיו במשמעת שירות המדינה במובנה הרחב, וכפי שציין בית המשפט העליון בעש"מ 3/75 דבוש נגד נציבות שירות המדינה (פ"ד ל(1) 2319):

"משמעת היא בעיקרה מערכת הנורמות, הנהלים והנהגים המסדירה אופן פעולתה של מסגרת ארגונית בעלת מעמד מיוחד והקובעת סדריה ובכלל זה חובותיהם וסמכויותיהם של המשרתים בה בזיקתם זה לזה ובזיקתם למערכת עצמה".

(4) לעניין יסודות העבירה לפי סעיף 17(2) לחוק שגם בה הורשע הנאשם, אלה נוגעים להפרת האיסורים הקובעים בחוק העונשין, שבהפרתם הואשם ונענש הנאשם.

(א) התנהגות פסולה במקום ציבורי שעונש מאסר של 6 חודשים קבוע לצידה, פנים רבות לה, כמפורט בסעיף 216א' לחוק העונשין, ובין היתר:
**"(1) מתנהג באופן פרוץ או מגונה במקום ציבורי;
 (4) מתנהג במקום ציבורי באופן העלול להביא להפרת השלום".**

לגבי גווניה השונים של עבירה כאמור, ראה רע"פ 11043/04 גבראל לידני נגד מדינת ישראל, פורסם בדינים עליון כרך ע', בעמוד 754.

(ב) לגבי יסודות העבירה של העלבת עובד ציבור, אלה מפורטים בסעיף 288 לחוק העונשין.

(1) **"המעליב בתנועות, במילים או במעשים, עובד הציבור, או דיין או פקיד של בית דין דתי או חבר ועדת חקירה לפי חוק ועדת חקירה, התשכ"ט-1968, כשהם ממלאים ותפקידם או בנוגע למילוי תפקידם, דינו מאסר שישה חודשים".**

(ג) ולגבי פניה של עבירה כאמור ראה את רע"פ 4230/03 שיבלי סארי וגם מדינת ישראל וההפסקה שהובאה שם.

(5) מעשיו במישור הנורמטיבי של הנאשם מהווים התנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה ובמיוחד כעובד הוראה, ולהתנהגותו יש פוטנציאל פגיעה בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה, כפי שנפסק לעניין יסודותיה של העבירה לפי סעיף 17(3), שגם בה הורשע הנאשם.

"התנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים. הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסוים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון. עם זאת, יש לומר כי התנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד המדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם. ראשית, אפשר שהתנהגות תיחשב כבלתי הולמת משום שהיא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון. היא סוטה באופן מהותי מכללי התנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה. זו התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון".

(ער"מ 1351/98 בעניין פינקלשטיין, פורסם פ"ד מט(6) בעמ' 573).

ובמקום אחר, אמר השופט זמיר (עש"מ 5246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין – טרם פורסם).

"התשובה היא, שהתנהגות כזאת היא לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות בתפקיד מסוים בשירות המדינה. התנהגות יכולה להיות בלתי הולמת, במשמעות של סעיף 17(3) לחוק המשמעת, גם אם אין בה ייחוד למעמד של עובדי

המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה מבחינתו של כל עובד בתפקיד".

(6) בפסק דין שניתן לפני כשנה עש"מ 3849/03 מיכל אלבו נגד נציבות שירות המדינה נפסק לגבי טיבה ומהותה של העבירה:

"אכן, העבירה לפי סעיף 17(3) אינה עבירה שגבולותיה מוגדרים, וכבר נאמר עליה שהיא בעלת "רקמה פתוחה", המתאימה את עצמה לנסיבותיה עניין ולזמנים, ושוליה רחבים ביותר. אף על פי כן, היא איננה חסרת גבולות, והיא מתאפיינת בהתנהגות פסולה מן הסוג "ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון". (פורסם בדינים עליון כרך סו בע"מ 854).

אותו פסול נורמטיבי כאמור לעיל נגזר מסטנדרט התנהגות הגבוה שנדרש ממורה, ברוח פסיקתו של בית המשפט העליון בעש"מ 4503/00 חביב אמין נגד מדינת ישראל נפסק:-

"הלכה היא שתפקידו של מורה מחייב, מעצם מהותו, סטנדרט גבוה של התנהגות, במיוחד כלפי התלמידים (ראו עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר, פ"ד נב(678, 650, (1)).

(7) לגבי טיבו של הפסול נפסק ממש בימים אלה, גם לגבי עבירות שאינן קשורות במישרין למילוי התפקיד:-

"הגשת עבודות-גמר לסיום לימודיו האקדמיים לתואר ראשון בחינוך בלא שכתב עבודה זו – פגם ביושר וביושרה הנדרשים ממורה וממחנך. התנהגות זו אינה הולמת עובד מדינה ובוודאי שאינה הולמת מורה בישראל שאמור לשמש דוגמא ומופת לתלמידיו. בהתנהגותו של המשיב טמונה חומרה נוספת, בהתחשב בכך שהוכח כי שירות המדינה השתתף במימון לימודיו לתואר ראשון בחינוך בשלוחת לטביה. נוכח מכלול נסיבות העניין, מתבקשת אפוא המסקנה כי המשיב התנהג באופן שאינו הולם את תפקידו ושעלול לפגוע בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה". (עש"מ 689/05 בעניין מנסור מופיד שניתן בתאריך 6.3.05 – טרם פורסם).

(8) בית הדין מוצא נסיבות לקולא בכך שהנאשם קיבל אחריות מלאה על מעשיו, בהסדר שנעשה בהליך הפלילי, אף שביקש לחזור ממנו בפנינו.

ג. הנסיבות האישיות

(1) הנאשם בן 39, השלים כמעט 20 שנות עבודה בשירות המדינה. לא נחשפנו במדויק לאיכות תפקידו במהלך של השנים, הגם שלמדנו, כי אין לנאשם עבר פלילי או משמעותי קודם, ותפקודו כפי שלמדנו מהמסמכים שהוגשו לבית הדין בשנתיים האחרונות הינו נאות וללא הפרות משמעותיות.

(2) לתפקוד שהיו בו גם ליקויים לאורך השנים, יש השפעה ממתנת על מידתם של אמצעי המשמעת, שעה שבמהלך אותו שירות ארוך ותקין משתבש משהו בדרכו הנורמטיבית במסגרת זו, ראויים להישמע דבריו של כב' השופט חשין:

"בתיתי דעתי לזמן הקצר שעבר מאז החל המערער עובד בשירות המדינה ועד שהחל מועד באמון שניתן בו, ומשידענו כי עברו כתשע שנים מאז אותם מעשים ועד עתה, אינני סבור שיהיה זה נכון כי אורה על החזרתו של העורר לשירות המדינה. לו היה המערער עובד בשירות המדינה שנים ארוכות לאחר כל אותן שנים היה נתפס בכף כמי שעשה מעשה של מעילה באמון, אפשר אמרתי רוח שטות נכנסה בו באדם ועשה מעשה שעשה. אדם שכך שירת את המדינה

בנאמנות שנים רבות אפשר אין זה ראוי כי תקופח פרנסתו במחי-יד, לא כן הוא דין המערער, שלא יצאו אלה כשנתיים מאז החל עובד בשירות המדינה וכבר החל עושה מעשים רעים".
(עש"מ 1827/02 אברהם ספיר נגד מדינת ישראל, פורסם בדינים עליון כרך סא 268).

3 הנאשם נשוי ואב ל-3 ילדים כפי שלמדנו מעיונו בתסקיר המבחן.

סוף דבר

8. לאחר שבית הדין שקל את מקבץ השיקולים כפי שנפרסו לעיל, סברנו כי הגם שעמדת התביעה והמשרד לא היו לא מידתיים בהתחשב בדפוס התנהגותו של הנאשם כפי שהובא לעיל. ראינו מקום להתחשב במועד ביצוע העבירה, ונסיבותיה, גם לנוכח האבחנה שקיימת בין דפוס ההתנהגות שנדרש ממורה במסגרת תפקיד ומחוצה לו :-
"אכן, ככלל דורשים אנו ממורה רמת התנהגות גבוהה יותר מזו של עובד מדינה, אחר, בשל היותו דמות מחנכת המשפיעה על תלמידיו. אך גם בסטנדרט הגבוה הנדרש ממורה, ככלל, יש משמעות להבחנה בין דפוסי ההתנהגות במסגרת התפקיד לבין התנהגות מחוצה לו".
(ראה עש"מ 6526/03 בענין עבד אל קאדר עוודה נגד נציבות שירות המדינה, פורסם בפ"ד נז(6) 278).

וכן התחשבנו בכך כפי שלמדנו מהודעתה של באת כוחו, כי לנאשם הוענק ממש בימים אלה תואר שלישי.

9. בסופו של עיון ושיקול החלטנו להטיל על הנאשם לנוכח מקבץ שיקולנו את משמעת אלה :
א. נזיפה חמורה – כמסר נורמטיבי שמופנה מטעם בית הדין במישרין לנאשם והמצביע על פסול בנפל התנהגותו הפוגעת והמאיימת כלפי ראש עיריית טירה.

ב. הפקעת מחצית משכורת קובעת – שתנוכה מהנאשם ב-10 תשלומים שווים ורצופים.

ג. הורדה בדרגה – הנאשם יורד בדרגה אחת (דרגת שכר) לפרק זמן של 3 חודשים מיום גזר הדין - יותר משנועדה הורדתו של הנאשם לפגוע במרקם חייו האישיים והמשפחתיים, תכליתה להעביר מסר לנאשם ולעובדי הציבור האחרים, כי כל הפוגע בתדמיתו של השירות הציבורי כפי שעשה הנאשם, ראוי גם שמעמדו באותו השירות המתבטא בדרגותיו יפגע ולו לתקופה קצורה.

סדר ביצוע של אמצעי המשמעת

10. הנאשם ירד תחילה בדרגת שכר אחת לפרק זמן של שלושה חודשים, ועת תיתם תקופה זו יחל הניכוי משכרו.

גזר הדין המפורט והמנומק ניתן ביום כ' באב התשס"ה – 25.8.05 שלא בנוכחות הצדדים להם הוא יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

זכות ערעור לבית המשפט העליון מסורה לצדדים לפי הוראותיו של סעיף 43(א) לחוק, תוך 30 יום מהמועד שבו גזר הדין יגיע לידיהם.

(-)	(-)	(-)
עו"ד יוסף תלרז	נחמה ז"ק	אבינועם שוורץ
אב בית הדין	חברה	חבר
יו"ר		

2. בד"מ 4/05 - היעדרות ממקום העבודה שלא כדין

תמצית פסק הדין:

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה הרשיע את הנאשמת המועסקת במשרד החינוך בתפקיד מחנכת בבית הספר ניצן, בעבירות משמעת שונות.

הנאשמת הורשעה על פי הודאתה בגין היעדרות ממקום עבודתה שלא כדין, בכך שיצאה ללא אישור לחו"ל ונעדרה מבית הספר, וזאת למרות שבקשותיה סורבו על ידי מנהלת המחוז במשרד החינוך.

התביעה – במסגרת הסדר טיעון ביקשה להטיל על הנאשמת את אמצעי המשמעת של נזיפה חמורה והפקעת מחצית משכורת קובעת, שתנוכה בשישה תשלומים.

המשרד – הצטרף לאמצעי המשמעת המוסכמים.

הסניגור – ביקש מבית הדין ליתן תוקף להסדר הטיעון.

הנאשמת – הביעה חרטה עמוקה על המעשה.

בית הדין שקל את שאלת כיבודו של הסדר הטיעון, העבירות ונסיבותיהן ואת תכלית אמצעי המשמעת. כמו כן, שקל את נסיבותיה האישיות של הנאשמת והחליט להטיל על עליה אמצעי משמעת של:

נזיפה חמורה

הפקעת מחצית משכורת קובעת – שתנוכה בשישה תשלומים שווים ורצופים.

ניתן ביום א' בניסן התשס"ה – 10.4.2005

ההרכב:

עו"ד ניצה אדן- ביוביץ, מ"מ אב בית הדין – יו"ר
גב' טליה מלצר – חברה
מר נהאד חליל קשוע – חבר

א' בניסן התשס"ה
10 באפריל 2005

בד. 2005-629
בד"מ: 4/05

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה

בפני : עו"ד ניצה אדן-ביוביץ, מ"מ אב בית הדין - יו"ר
גב' טליה מלצר - חברה
מר נהאד חליל קשוע - חבר

התובע: עו"ד ג'פרי ונדל

הנאשמת:

ב"כ הנאשם: עו"ד לוליק אסל

נציג המשרד: מר אהרון יהודה

גזר – דין

התובענה וההליך

1. בתאריך י"ח באדר ב' התשס"ה – 29.3.05 בית הדין הרשיע, במסגרת הסדר טיעון, את הנאשמת, המועסקת במשרד החינוך, בתפקיד מחנכת בבית ספר ניצן שבקיבוץ ניצנים, בעבירות לפי סעיף 17(1), (2) ו-(3) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג – 1963 (להלן – החוק) וסעיף 4(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי הוראה. בכך שבתאריך 25.6.03 הגישה הנאשמת בקשה לחופשה לצורך נסיעה לחו"ל בין התאריכים 7.10.03 לבין 9.10.03 (3 ימי העדרויות) מטעם נסיעה לארה"ב לרגל בת-מצווה של בתה.

ביום 6.7.03 בקשתה ליציאה לחו"ל באותם התאריכים התקבלה בסירוב על ידי מנהלת מחוז הדרום.

ביום 3.8.03 ערערה הנאשמת למנהלת מחוז הדרום במשרד החינוך על החלטתה וביקשה לפנים משורת הדין, לאפשר בקשתה ליציאה לחו"ל.

ביום 4.9.03 סורבה שנית בקשתה של הנאשמת על ידי מנהלת מחוז הדרום.

למרות סירוב זה הנאשמת יצאה ללא אישור לחו"ל ונעדרה מבית הספר בתאריכים האמורים וזאת למרות שבקשותיה ליציאה סורבו על ידי מנהלת המחוז.

הנאשמת הוסיפה ומסרה תעודת מחלה מקופת חולים כללית שהיא אינה מסוגלת לעבוד בין התאריכים 7.10.03 ל – 9.10.03 מטעמי "צינון" וזאת למרות שבאותם הימים היא שהתה בחו"ל.

2. טיעוני הצדדים לעניין כיבודו של הסדר הטיעון

- הצדדים הודיעו לבית הדין, שהגיעו ביניהם להסדר טיעון ואלה אמצעי המשמעת המוסכמים :
 א. נזיפה חמורה.
 ב. הפקעת מחצית משכורת קובעת, שתנוכה בשישה תשלומים שווים ורצופים.

הצדדים טענו בפנינו טענות לעניין כיבודו של הסדר הטיעון.

א. עמדת התביעה

התביעה סבורה שהסדר הטיעון הולם וזאת לאחר שהתביעה שוכנעה שהנאשמת למדה לקח מהפרשה.

ב. גישת המשרד

המשרד מצטרף לאמצעי המשמעת המוסכמים. בתיקה האישי של הנאשמת אין שום דיווח על התנהגות שלילית.

לבית הדין הוגש מכתבה של המפקחת, גב' ברכה פז, המציינת, שהנאשמת בדרך כלל נוהגת על פי הנהלים של בית הספר ולגישתה "המעשה חמור מאוד".

ג. טיעוני ההגנה

הסניגור המלומד הדגיש כי, הנאשמת נטלה אחריות על מעשיה והודתה מיד בחקירתה באישומים המיוחסים לה.

בשעות בהן נעדרה הנאשמת היתה מורה מחליפה והחומר הלימוד הועבר לתלמידים.

הנאשמת מורה שהקדישה כ – 14 שנים מחייה להוראה, מחנכת מעולה מסורה וחיונית למערכת החינוך.

לדעת הסניגוריה גם מכתבה של המפקחת גב' פז משמש חיזוק לטענות הצדדים כי, הסדר הטיעון סביר.

ד. דבר הנאשמת

הנאשמת הביעה חרטה עמוקה על מעשיה.

3. החלטת בית הדין

בית הדין שקל את מכלול הנסיבות הדרושות לעניין מידתם של אמצעי המשמעת המוסכמים במסגרת הסדר הטיעון.

א. על העבירות

הנאשמת הורשעה בעבירות לפי סעיף 17(1), ו (2) ו (3) לחוק וסעיף 4(1) להודעה על שינויים בהחלט החוק על עובדי הוראה. במעשיה אלו, הנאשמת נעדרה ללא אישור ממקום עבודתה לאחר שבקשותיה ליציאה באמצע לימודים סורבה, ולאחר שבקשתה החוזרת גם סורבה, ולאחר כל זה ניסתה לחפות על היעדרותה בהגשת תעודת מחלה שהיא אינה מסוגלת לעבוד בימים אלו, למרות ששהתה באותם ימים בטיול בארה"ב.

סטנדרט ההתנהגות שנדרש מעובד הוראה גבוה במיוחד, בית המשפט העליון בעש"מ 2699/01 ג'מיל חליף נגד מדינת ישראל (דינים עליון, כרך נט, 286) קבע:

"במקרה זה, אין מדובר בעובד מדינה מן השורה, אלא אדם הנושא תפקיד חינוכי בהיותו מורה בבית ספר. לתפקיד של המורה נועדה משמעות מיוחדת, בהיותו מחנך האמור לשמש דוגמא לתלמידיו, ולכן יש חשיבות רבה לשמירה על מעמדו ועל יוקרתו בעיני תלמידיו".

ועוד :

"המורים מהווים מודל חיקוי לתמידיהם, הם אלה האמונים על סלילת דרכי ההתנהגות של תלמידיהם, ומשפיעים על דפוסי ההתנהגות העתידיים של החברה כולה. לכן יש מקום לדרוש ממנו הקפדה יתרה במילוי תפקידו, והתנהגות הולמת בכל אורחות חייו בכלל, ובפרט עת עוסק הוא בחינוך תלמידיו".

(עש"מ 3362/02 מדינת ישראל נגד סלאם אבו-עסבה, פ"ד נו(5) 6, עש"מ 1682/02 סרחאן עבדאל ווהב נגד מדינת ישראל, דינים עליון, כרך סא, 573, ועש"מ 1682/02 מדינת ישראל נגד בן אשר).

ב. תכלית אמצעי המשמעת

אמצעי המשמעת המוטלים על ידי בית הדין מטרתם להגן על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור וכדי להרתיע עובדים אחרים במעמדה של נאשמת, שלא יכשלו במעשים כאלה :

"... בדין המשמעת, אמצעי המשמעת אמור לשמש אמצעי מניעה יותר מאשר אמצעי ענישה: התכלית העיקרית של אמצעי המשמעת היא, כאמור, למנוע פגיעה משמעותית בתפקוד שירות המדינה או התדמית של שירות זה, שכן תדמית ראויה, היא תנאי הכרחי לפעילות תקינה של השירות".

(עש"מ 917/99 מדינת ישראל נגד עבדאללה חמוזה, פ"ד נג(3), 77).

ג. על הנסיבות האישיות

מדובר במורה ותיקה שלה זו המעידה היחידה. היא הביעה חרטה של ממש ובית הדין שוכנע, שלא תשוב על מעשיה.

ד. הכללים לכיבודו של הסדר הטיעון

ככלל בית הדין, בדומה לערכאות שיפוט אחרות, מכבד הסדרי טיעון. זאת גם על פי הנחייתו של בית המשפט העליון (עש"מ 4592/97 אליהו סבג נגד מדינת ישראל פ"ד נא (5) 93; ע"פ 1958/98 פלוני נגד מדינת ישראל). לבית הדין שיקול הדעת באם לכבד את הסדר הטיעון או לסטות ממנו, לקולא או לחומרה. רק אם בית הדין הגיע למסקנה, שהסדר הטיעון ואמצעי המשמעת המוצעים בו, סוטה באורח משמעותי ממדיניות הענישה בעבירות דומות, או שהוא נעשה מטעמים פסולים, הוא לא יתן להסדר תוקף משפטי.

מכל מקום על בית הדין לאזן בין האינטרס הציבורי שבאכיפת הדין ובענישת העברין והרתעתו על פי תכליתם של דיני המשמעת לבין הנסיבות של העבירה והנסיבות האישיות של הנאשם.

4. סוף דבר

בית הדין, בסופו של עיון החליט ליתן תוקף להסדר הטיעון.

בית הדין מטיל על הנאשמת את אמצעי המשמעת הבאים :

א. נזיפה חמורה.

ב. הפקעת מחצית משכורת קובעת, שתנוכה בשישה תשלומים שווים ורצופים.

ניתן היום א' בניסן התשס"ה – 10.4.05, בהיעדר הצדדים להם יועבר גזר הדין באחת מדרכי המסירה המקובלות.

(-)	(-)	(-)
נהאד חליל קשוע	טליה מלצר	עו"ד ניצה אדן-בויביץ,
חבר	חברה	מ"מ אב ביה"ד
		יו"ר

3. בד"מ 65/05 – היעדרות ממקום העבודה שלא כדין

תמצית פסק הדין

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה הרשיע את הנאשמת המועסקת במשרד החינוך כמורה בדרגת B.A. ונמצאת בשירות המדינה משנת 80, בעבירות משמעת שונות.

הנאשמת הורשעה על פי הודאתה בגין היעדרות ממקום עבודתה שלא כדין, בכך שיצאה ללא אישור לחו"ל, נעדרה מבית הספר והגישה לגבי אותם ימי היעדרות אישור רפואי על ימי מחלה בעוד שבפועל לא הייתה חולה בימים אלה, כדי להצדיק את דבר היעדרותה.

התביעה – ביקשה להשית על הנאשמת את אמצעי המשמעת של נזיפה חמורה, הפקעת משכורת קובעת והורדה בדרגה אחת לפרק זמן של שנה.

המשרד – הצטרף לעמדת התביעה, למעט אמצעי המשמעת של נזיפה חמורה, שכן לגישתו ניתן להסתפק בנזיפה.

הנאשמת – אשר לא הייתה מיוצגת בהליך, טענה כי עמדתה של התביעה לגבי אמצעי המשמעת הינה מחמירה עד מאוד וכי ניתן להסתפק בנזיפה. כמו כן, הביעה חרטה עמוקה על המעשה.

בית הדין שקל את דפוס התנהגותה של הנאשמת, מידתם ותכליתם של אמצעי המשמעת ואת נסיבותיה האישיות של הנאשמת, והחליט להטיל על עליה אמצעי משמעת של:

נזיפה חמורה - כמסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין המצביע כי נפל פסול כבד במעשיה של הנאשמת.

הפקעת מחצית משכורת קובעת – שתנוכה בעשרה תשלומים שווים ורצופים.

הורדה בדרגה – לפרק זמן של שלושה חודשים.

ניתן ביום י"ג בחשוון התשס"ו – 15.11.2005

ההרכב:

עו"ד יוסף תלרז, אב ביה"ד – יו"ר

גב' אילנה זרמון – חברה

גב' רבקה אייזנבך - חברה

י"ג חשוון תשס"ו
15 נובמבר 2005

בד. 2005-1596
בד"מ 65/05

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה

בפני : עו"ד יוסף תלרז – אב בית הדין
גב' אילנה זרמון
גב' רבקה אייזנבך
- יו"ר
- חברה
- חברה

התובע : עו"ד ג'מאל קדרי

הנאשמת :

ב"כ הנאשמת : אינה מיוצגת

נציג המשרד : לא הופיע

גזר-דין

ההליך

1. הנאשמת, ילידת שנת '56 המועסקת במשרד החינוך כמורה בדרגת B.A והנמצאת בשירות המדינה משנת '80, הורשעה על ידנו על פי הודאתה, ביום כ"ג בתשרי התשס"ו 26.10.05, בעבירות משמעת לפי סעיף 17(1), (2), (3) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג – 1963 (להלן – החוק), יחד עם סעיף 4(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי הוראה, בגין שני אישומים.

א. אישום ראשון

בין המועדים 29.6.03 – 30.6.03 הנאשמת נעדרה מעבודתה ונסעה לחו"ל מבלי לקבל היתר שנדרש לצורך זה.

ב. אישום שני

הנאשמת הגישה לגבי אותם שני ימים אישור רפואי על ימי מחלה בעוד שבפועל לא הייתה חולה בימים אלה, כדי להצדיק את דבר היעדרותה.

2. הנאשמת במעשיה פגעה במשמעת שירות המדינה, הפרה את פסקה 42.211 לתקשי"ר, ואת הוראת חוזר מנכ"ל תש"ס 8(א) שפורסמה ב-2.4.00, והתנהגה התנהגות שאינה הולמת עובד מדינה ועובדת הוראה.

3. טיעונים לאמצעי משמעת

א. עמדת התביעה

1) התובע המלומד עמד על פני החומרה שאיפיינו את מעשיה של הנאשמת כאשר גם מנהלת בית הספר בעצמה שלו היו מפוזרות לה סמכויות אלה לא הרשתה את יציאתה לחו"ל בשלהי שנת הלימודים, ואשר לא פנתה למנהל המחוז לצורך אישור בקשתה

כמתחייב מהדין. כאשר באותה היעדרות בת יומיים יש נסיבות לחומרא, לגישתו של

התובע, לנוכח המפגשים הנערכים בין מורים לתלמידים באותם הימים. והנאשמת כמורה ותיקה בשירות המדינה היתה צריכה להיות מודעת לכללי הדין בנדון, כאשר כבר נפסק כי ממורה נדרש סטנדרט התנהגות גבוה בשמשו, מודל לחיקוי תלמידיו.

(2) נסיבה מיוחדת לחומרא יש לראות בכיסוי שאותו הציגה הנאשמת לגבי ימי היעדרותה – תעודת ימי מחלה שלא תאמה את פני המציאות והיותה מעין "סיפור כיסוי" לאותה היעדרות מבית ספר לצורך נסיעה לחו"ל.

(3) התובע המלומד, כתימוכין לגישתו לגבי מידתם של אמצעי המשמעת, הגיש לבית הדין את בד"מ 180/02 ואת בד"מ 75/03 שבהם הוטלו אמצעי משמעת דומים לאלה שלהם עותרת התביעה לגבי הנאשמת, והם:

- (א) נזיפה חמורה.
- (ב) הפקעת משכורת קובעת.
- (ג) הורדה בדרגה אחת לפרק זמן של שנה.

ב. גישת המשרד

נציג המשרד לא כיבדנו בנוכחותו בדיון. בית הדין הנחה את התביעה כי הנציג יעביר את עמדת המשרד לבית הדין בכתב, לרבות איסוף מידע על אופן תפקודה של הנאשמת במסלול עבודתה הארוך בשירות המדינה.

מעמדנו שנתקבלה בתאריך 15.11.05 נציג המשרד העביר לידינו את גישתו ממנה עולה כי על פי בירור שערך הנציג מדובר במורה שמילאה את תפקידה ללא דופי ואין באמתחתה כל עבירה פלילית או עבירה משמעתית קודמת או ליקוי אחר הנוגע לתפקודה. הנציג מצא בתיקה גם שני מכתבי הערכה.

לעניין מידתם של אמצעי המשמעת נציג המשרד שותף לעמדת התביעה למעט לאמצעי המשמעת הראשון באשר לגישתו וכי ניתן להסתפק בנזיפה במקום נזיפה חמורה.

ג. טיעוני הנאשמת

(1) הנאשמת הביעה בפנינו בעקבות הודאתה בעבירות חרטה עמוקה על מעשיה. בדיעבד היא הבינה לעומקו את הפסול שהיה כרוך במעשיה ואפשר שבדיעבד הייתה נוהגת אחרת. הנסיעה נועדה להשתתפות בטיול שתוכנן בסדר זמנים קשיח עם חבריה הטובים ולוח הזמנים שלו שונה באופן שמועדיו נפלו על סיומה של שנת הלימודים.

(2) לגבי קבלת ימי המחלה שמענו כי, הנאשם פנתה לרופא המשפחה וקיבלה אישור מחלה על ימים אלה לגבי נסיבותיה האישיות שמענו שהנאשמת אישה נשואה, אם לשני ילדים, בנה חייל בשירות חובה בקורס טייס ובתה מסיימת את לימודיה התיכוניים. בן זוגה (מהנדס) היה נתון עד לאחרונה במשבר תעסוקתי ומצא זה לא מכבר תעסוקה חדשה.

שמענו כי במהלך שנות עבודתה במשרד החינוך כמורה לחינוך מיוחד, הקפידה שלא להיעדר שלא לצורך, גילתה מסירות יוצאת דופן כלפי תלמידה גם בתקופה של משברים משפחתיים קשים.

(3) הנאשמת סבורה כי, עמדתה של התביעה לגבי אמצעי המשמעת הינה עמדה מחמירה עד מאוד. לגישתה, גם אם תוטל עליה נזיפה בלבד היא תוכל להפיק את הלקח הראוי מהמעשה, וזאת גם בהתחשב בשנות עבודתה הארוכות במשרד החינוך ובתרומתה לשרות כעולה ממכתבי המלצה שמצויים בידה. הנאשמת הינה חניכת מורשתו של יאנוש קורצ'אק. היא עצמה פיתחה שיטות עבודה וקידמה את צוות החינוך המיוחד של בית הספר, ותורמת מיכולתה לאותם ילדים נזקקים.

עוד שמענו מהנאשמת כי, למעשה עברה לבית ספר אחר ושם צפויה לה התמודדות חדשה עם הצוות ועם תלמידי בית הספר החדש כמורת שילוב ורכזת אוריינות. ועוד שמענו כי, שכרה לנוכח המשבר הכלכלי של בן זוגה מהווה מקור פרנסה חיוני למשפחה.

החלטת בית הדין

4. בית הדין שקל שורה של שיקולים בבואו להחליט על מידתם של אמצעי המשמעת שראוי להטיל על הנאשמת שבפנינו.

א. לדפוס התנהגותה של הנאשמת

הנאשמת מורה ותיקה בעלת הכשרה אקדמאית נעדרה מימי ההוראה של בית הספר לפרק זמן של יומיים, לקראת סיומה של שנת הלימודים של שנת 2003, מבלי שביקשה או קיבלה היתר לאותה היעדרות לשם נסיעה לחו"ל ממנהל המחוז כנדרש על פי דין, כאשר גם גישתה של מנהלת בית הספר היתה גישה בלתי תומכת באותה הבקשה.

(1) הנאשמת עשתה דין לעצמה היא יצאה לחו"ל על פי שיקול דעתה לנוכח רצונה להצטרף לקבוצת חברים, בכל סבב הזמנים שנקבע לגבי אותה היציאה לחו"ל, ובעקבות מימושה הגישה מסמך רפואי שנועד לשמש ככיסוי לאותה ההיעדרות, במסווה של ימי מחלה.

(2) הנאשמת כהתרשמותנו הינה אישה נורמטיבית אשר נכנסה או נגררה לתוך טעות חמורה שבהפעלת שיקול דעתה וסבלה "מעין ליקוי מאורות" זמני בשעה שתכננה ומימשה כאמור את אותה ההחלטה.

הנאשמת במעשיה פגעה במשמעת שרות המדינה אשר לגבי מאפיניה כבר נפסק בעש"מ 3/75 בעניין אלפונסו דבוש:

"לא אמצה כאן תיאור כל יסודותיו וסימני האפיון של המושג "משמעת" יספיק לצורך הנושא שבפנינו, אם אומר כי המשמעת היא בעיקרה מערכת הנורמות, הנהלים והנהגים, המסדירה אופן פעולתה של מסגרת ארגונית בעלת מעמד מיוחד, והקובעת סדרה ובכלל זה חובותיהם וסמכויותיהם של המשרתים בה, בזיקתם זה לזה וזיקתם למסגרת עצמה".
(פורסם בפ"ד לו(1), בעמ' 231).

ולעניין יסודות העבירה לפי סעיף 17(2) שגם בה הורשעה הנאשמת אלה גלומים בהפרתו של חוזר המנכ"ל כאמור ברישת גזר הדין שהסדיר את המגבלות שחלות על עובד הוראה לצאת לחו"ל במהלך שנת הלימודים, ואשר ליסודות העבירה לפי סעיף 17(3) שגם בה הורשעה הנאשמת גבולותיה אינה מוגדרים. כאמור, בעש"מ 3849/03 מיכל אלבז נגד נציבות שירות המדינה כי נפסק לגבי טיבה ומהות של העבירה:

"אכן, עבירה לפי סעיף 17(3) אינה עבירה שגבולותיה מוגדרים, וכבר נאמר עליה שהיא בעלת "רקמה פתוחה", המתאימה את עצמה לנסיבות העניין ולזמנים, ושוליה רחבים ביותר. אף על-פי כן, היא איננה חסרת גבולות, והיא מתאפיינת בהתנהגות פסולה מן הסוג "ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון".
(ניתן בתאריך 11.2.2004, פורסם בדינים עליון כרך סו' בעמ' 845).

ולגבי הגוון שאותו יכול לעטות, אותו פסול ראה את עש"מ 689/05 בעניין מנצור מופיד שניתן בתאריך 6.3.05:

"הגשת עבודת גמר לסיום לימודיו האקדמיים לתואר ראשון בחינוך בלא שכתב עבודה זו – פגם ביושר וביושרה הנדרשים ממורה וממחנך. התנהגות זו אינה הולמת עובד מדינה ובוודאי שאינה הולמת מורה בישראל שאמור לשמש דוגמה ומופת לתלמידיו.

בהתנהגותו של המשיב טמונה חומרה נוספת, בהתחשב בכך שהוכח כי שירות המדינה השתתף במימון לימודיו לתואר ראשון בחינוך בשלוחת לטביה. נוכח מכלול נסיבות העניין, מבקשת אפוא המסקנה כי המשיב התנהג באופן שאינו הולם את תפקידו ושעלול לפגוע בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה".

(3) וכבר נפסק בנדון, כי ממורה נדרש סטנדרט התנהגות גבוה ודוגמה אישית לתלמידים (ראה עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נגד זוהר בן-אשר, פ"ד נב(1), 650).

ובעש"מ 3362/02, שניתן ביום 4.6.02, שבו חזר בית המשפט העליון על ההלכה שנקבעה גם בעש"מ 2699/01 בעניין גימאל חלף, לגבי תפקידו של מי שנושא תפקיד חינוכי:

"לתפקיד המורה נועדה משמעות מיוחדת, היותו מחנך האמור לשמש דוגמה לתלמידיו, ולכן יש חשיבות רבה לשמירה על מעמדו ועל יוקרתו בעיני תלמידיו".

ב. על תכלית אמצעי המשמעת

(1) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כדי להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם, כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה.

בכל מקרה ומקרה, על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת המוטלים במסגרת הסדר, יש בהם כדי לשרת את התכלית האמורה.

(2) ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונאל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית:

"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל".

(בג"צ 669/86 רובין נגד ברגר ואחרים פ"ד מא(1) 749, 840).

(3) בהבדל מעובד רגיל, שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות המוטלת על עובד מדינה בכיר היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא בעל אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי.

(לעניין זה ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, ינואר 1998, עמ' 7).

ולכן:

"הציבור זכאי לכך שעובדי המדינה, הפועלים מטעמו ולמענו יהיו אנשים אמינים והגונים. אמון הציבור בשירות המדינה ושיתוף הפעולה עלולים להתערער, אם יתברר לציבור כי עובד המדינה, העומד לשרתו, עבר עבירה שיש עמה קלון".

(עש"מ 4411/99 מדינת ישראל נגד אלקלעי).

בפסק דין אחר הבליט כב' השופט זמיר את תכליתם של אמצעי המשמעת באומרו: "מהי אם כן תכלית החוק, לעניין זה? התכלית העיקרית של חוק המשמעת היא השמירה על התפקוד הראוי והתדמית הראויה של שירות המדינה".

(עש"מ 5574/00 אורי בנית נגד מדינת ישראל).

(4) בפסיקה נוספת, בית המשפט העליון הבליט את תפקידם ההרתעתי והמניעתי של אמצעי המשמעת (ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי; עש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש) ובעש"מ 7111/02 בעניין אשואל ואח' שניתן ביום 21.1.03, נקבע כי: **"שמירה על תדמית ראויה של השירות הציבורי מהווה תנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה. בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, נועד ההליך המשמעתני למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה; אשר על כן בבוא להטיל אמצעי משמעת, יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה. כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות. בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעתית אין הוא מתייחס לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את התכליות האמורות של הדין המשמעתני."**

על תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת חזר בבית משפט העליון בעש"מ 7113/02, מדינת ישראל נגד שחר לוי שניתן בתאריך 1.5.2003: **"כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו. ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את מעשיו, על מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד."**

(5) ואולם תפקידו המרתיע של אמצעי המשמעת אינו חזות הכל. לאחרונה ריכך בית המשפט העליון את גישתו האמורה, וקבע כי תכלית זו צריכה להיבחן גם בהתחשב בנסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בעש"מ 6737/03 בעניין נחום זקן פסק: **"התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות לעניין העונש, ייתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו."**

ובפסק דין מאוחר יותר חזר בית המשפט העליון על גישתו האמורה: **"עם זאת, אל מול, ולצד שיקולים משמעותיים ומכריעים אלה, מצויים אנו לבחון כל מקרה לגופו על פי נסיבותיו המיוחדות (ראו עש"מ 10250/01 מוכתרי נגד נציבות שירות המדינה (לא פורסם). החזקה בדבר הצורך בענישה מחמירה יכולה להיחלש נוכח נסיבות מיוחדות של המקרה או של העומד לדין."** (עש"מ 10566/02, מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, ניתן בתאריך 23.3.03, וכן ראה את עש"מ 5271/03 בעניין חבצלת סדיקוב שניתן בתאריך 10.9.03, ואת עש"מ 1543/03 בעניין דמאן פאלח שניתן ביום 18.11.03 ועש"מ 6920/03 בעניין ד"ר אברהם כהן שניתן ב- 16.2.04 ועש"מ 10006/04 בעניין ואיל חיגי'אזי שניתן ביום 15.3.05, ועש"מ 3446/05 בעניין נאיל דראושה שניתן ביום 28.6.05).

(6) מובן הוא, כי בכל מקרה ומקרה על בית הדין לבחון, האם יש באמצעי המשמעת המוטלים כדי להגשים את תכליתם של דיני המשמעת תוך איזונים עם הנסיבות האישיות.

ג. על הנסיבות האישיות

הנאשמת מורה לחינוך המיוחד בעלת ותק ממשי של כ-25 שנה בשירות הציבורי, למדנו

מעמדתו של נציג המשרד כי תפקודה באותו שירות היה תפקוד תורם ואיכותי, עד אשר נכנסה לאותה מערכת מוטעית של שיקולים שבין כיבוד הדין ובין מאויים אישיים לממש נסיעה עם חברים יקרים לחו"ל. כבר נפסק כי לתרומתו רבת השנים של עובד מדינה לשרות הציבורי יש השפעה על מידתם של אמצעי המשמעת:

"בתיתי דעתי לזמן הקצר שעבר מאז החל המערער עובד בשירות המדינה ועד שהחל מועל באמון שניתן בו, ומשידענו כי עברו כתשע שנים מאז אותם מעשים ועד עתה, אינני סבור שיהיה זה נכון כי אורה על החזרתו של העורר לשירות המדינה. לו היה המערער עובד בשירות המדינה שנים ארוכות ולאחר כל אותן שנים היה נתפס כפ כמי שעשה מעשה של מעילה באמון, אפשר אמרתי רוח שטות נכנסה בו באדם ועשה מעשה שעשה. אדם שכך שירת את המדינה בנאמנות שנים רבות אפשר אין זה ראוי כי תקופח פרנסתו במחי יד. לא כן הוא דין המערער, שלא יצאו אלא כשנתיים מאז החל עובד בשירות המדינה וכבר החל עושה מעשים רעים. המערער במעשיו על עצמו כי אין שינהגו בו אלא בחומרת הדין".

(ראה עש"מ 1827/02 בענין אברהם ספיר).

ד. למידתם של אמצעי המשמעת

בית הדין שקל את טיעוני הצדדים לענין מידתם של אמצעי המשמעת שראוי להטיל על הנאשמת, ובסופו של עיון הגיע לכלל מסקנה בהתחשב בתרומתה רבת השנים לשרות הציבורי, בנסיבותיה המשפחתיות והכלכליות שהיו מכבידות עד אשר בן זוגה מצא לאחרונה תעסוקה

אחרת, כאשר השתכרותה מהווה מקור מחיה לילדיה שגרים עימה, כי ניתן בנסיבות מקרה זה להגיע לאיזון נאות בין תכלית של אמצעי המשמעת, נסיבות העבירה והנסיבות האישיות ע"י הטלתם של אמצעי משמעת אלה:

1) נזיפה חמורה – כמסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין המופנה במישרין לנאשמת והמצביע כי נפל פסול בדרך שבה החליטה לצאת לחו"ל, ללא להדרש להיתר כדין והצעדים, שנקטה בכיסוי פני מעשיה.

2) הפקעת מחצית משכורת קובעת שתנוכה מהנאשמת בעשרה תשלומים שוים ורצופים.

3) הורדה בדרגה (דרגת שכר) לפרק זמן של שלושה חודשים - מיום גזר הדין. יותר משנועדה הדרגה לפגוע במרקם חייה הכלכליים של הנאשמת תכליתה לשמש מסר המצביע כי הפוגע במשמעת שירות המדינה, ותדמיתו ראוי לו שגם מעמדה באותו שירות המתבטא בדרגותיו יפגע ולו לפרק זמן קצוב כקביעתנו.

סדר ביצוע של אמצעי המשמעת

תחילה תרד הנאשמת בדרגה לפרק זמן של שלושה חודשים כאמור, ומשיתם מועד זה יחל הניכוי משכרה.

בית הדין אינו סבור שניתן היה בנסיבות מקרה זה להסתפק בבקשתה בנזיפה במיוחד לנוכח מעשיה שבאישום השני שבהם ניסתה לכסות באמצעות תעודה שנחזתה כתעודה רפואית על ימי היעדרותה. מעשה זה מגיע למעלתו של פגם מוסרי, ואשר על כן מיצוי ההליך באמצעות נזיפה בלבד כעתירת הנאשמת, היה מחטיא את התכלית של אמצעי המשמעת (ראה את אשר נפסק בנדון בעש"מ 3446/05 בעניין נאיל דראושה) שעה שבית הדין נתן משקל מועדף מידי לנסיבות האישיות).

גזר הדין ניתן ביום י"ג בחשון תשס"ו – 15.11.05 שלא בנוכחות הצדדים להם הוא יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

(-)

רבקה אייזנבך
חברה

(-)

אילנה זרמון
חברה

(-)

עו"ד יוסף תלרז
יו"ר

4. בד"מ 43/03 – התבטאות לא הולמת והיעדרות ממקום העבודה שלא כדין

תמצית פסק הדין:

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה הרשיע במסגרת הסדר טיעון חלקי את הנאשם, המועסק כמורה בחטיבת ביניים "נווה הדסה", בעבירות משמעת שונות בכך שהנאשם התבטא במספר הזדמנויות, באופן שאיננו הולם עובד הוראה וכן נעדר במספר הזדמנויות משיעורים שנקבעו במערכת השעות.

התביעה – במסגרת הסדר הטיעון החלקי, ביקשה להטיל על הנאשם את אמצעי המשמעת של פרישה משירות המדינה עד לתאריך 30.11.05, נזיפה חמורה, פסילה מהוראה למשך תקופה של שנה וחצי, וכן הפקעת משכורת קובעת אחת.

המשרד – הצטרף לעמדת התביעה.

הסניגור – ביקש מבית הדין לאמץ את הסדר הטיעון ולא להפקיע משכורתו של הנאשם כיוון שלעניות דעתו, פגיעה כלכלית נוספת בנאשם בנסיבות העניין, אינה מידתית.

הנאשם – ביקש את התחשבותו של בית הדין.

בית הדין שקל את כיבודו של הסדר הטיעון, את תכליתם של אמצעי המשמעת ומידתם הראויה, ואת העבירות ונסיבותיהן. כמו כן, שקל את הנסיבות האישיות של הנאשם, והחליט להטיל עליו את אמצעי המשמעת של:

פרישה – הנאשם יפרוש משירות המדינה עד ליום 30.11.2005.

נזיפה חמורה - כמסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין, המצביע כי נפל פסול חמור במעשיו של הנאשם.

פסילה מהוראה במשרד החינוך - לפרק זמן של שנה חצי.

הפקעת משכורת קובעת אחת – שתנוכה ב- 10 תשלומים שווים ורצופים.

ניתן ביום י"ח בחשוון התשס"ו- 20.11.05

ההרכב:

עו"ד ניצה אדן- ביוביץ, מ"מ אב בית הדין – יו"ר

גב' טליה מלצר – חברה

מר נהאד חליל קשוע – חבר

י"ח בחשון התשס"ו
20 בנובמבר 2005

בד. 2005-1711
בד"מ 43/03

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה

בפני : עו"ד ניצה אדן-ביוביץ, מ"מ אב בית הדין - יו"ר
מר נהאד חליל קשוע - חבר
גב' טליה מלצר - חברה

התובע: עו"ד ג'פרי ונדל

הנאשם:

ב"כ הנאשם: עו"ד שלמה רכבי

נציג המשרד: מר יהודה אהרון

גזר – דין

ההליו

1. בתאריך י"ג בחשון התשס"ו – 15.11.2005 בית הדין הרשיע, במסגרת הסדר טיעון חלקי, את הנאשם, שהועסק עד ליום השעייתו כמורה בחטיבת ביניים "נווה הדסה", בעבירות לפי סעיף 17(2) ו-3(1) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג – 1963 (להלן החוק) וסעיף 14(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי הוראה. בכך, שבין התאריכים 9/02 – 12/02, לאור תחושתו של הנאשם בדבר מעשים רעים של הממונים עליו, התבטא הנאשם, במספר הזדמנויות, באופן שאיננו הולם עובד הוראה.

בין החודשים 8/01 – 5/02, במספר הזדמנויות, נעדר הנאשם ממקום עבודתו וזאת ללא אישור וללא היתר כדין.

בין החודשים 9/02 ו-2/03 נעדר הנאשם במספר הזדמנויות, משיעור שנקבע במערכת השעות, וזאת בעקבות שינוי שבוצע במערכת, אשר להשקפת הנאשם, נעשה שלא כדין.

2. טיעוני הצדדים לכיבודו של הסדר הטיעון

א. גישת התביעה

התביעה ביקשה מבית הדין לכבד את הסדר הטיעון החלקי, שגובש על ידי הצדדים ולהשית על הנאשם את אמצעי המשמעת הבאים:
1) הנאשם יפרוש משירות המדינה עד ליום 30.11.2005.
2) נזיפה חמורה.

3) פסילה מהוראה למשך תקופה של שנה וחצי.

4) הפקעת משכורת קובעת אחת, שתנוכה ב-15 תשלומים שווים ורצופים – רכיב זה נותר לשיקול דעת בית הדין.

לדעת התביעה, בנסיבות אלה, בהן הנאשם נמצא מחוץ למערכת החינוך, אמצעי המשמעת המוסכמים ראויים הם.

ב. עמדת המשרד

נציג המשרד הודיע לבית הדין כי, המשרד מצטרף לעמדת התביעה.

ג. גישת ההגנה

הסניגור המלומד בטיעוניו ציין כי, הנאשם הקדיש את מיטב שנותיו ואת בריאותו לשירות המדינה. הנאשם ראה ורואה בעבודת החינוך שליחות, השעייתו וההליך שננקט נגדו פגעו בכבודו. כיום, הוא פורש מהשירות בטרם מיצה את יכולותיו.

באשר לנסיבותיו האישיות של הנאשם, הנאשם מפרנס עיקרי ועל המשפחה מוטלות הוצאות כספיות רבות, בגין מצבו הבריאותי של הנאשם ושל רעייתו.

כל פגיעה כלכלית נוספת בדרך של הפקעת משכורת בנסיבות העניין אינה מידתית. ההגנה מבקשת מבית הדין לאמץ את הסדר הטיעון.

ד. דבר הנאשם

הנאשם גולל בפני בית הדין את מצבו הבריאותי שלו ושל אשתו. הוא תומך בשלושה ילדים הלומדים במוסדות להשכלה גבוהה. מצבו הכלכלי קשה, והוא מבקש את התחשבותו של בית הדין.

3. החלטת בית הדין

בית הדין שקל במסגרת שיקוליו אם יש לכבד את הסדר הטיעון החלקי שהוצג בפניו, ואלה השיקולים שהנחו אותנו:

א. על תכלית אמצעי המשמעת

בית דין זה חזר והדגיש כי, תכליתו העיקרית של חוק המשמעת היא השמירה על התפקוד הראוי והתדמית הראויה של שירות המדינה.

כמו כן, נקבע:

”... בדין המשמעת, אמצעי המשמעת אמור לשמש אמצעי מניעה יותר מאשר אמצעי ענישה: התכלית העיקרית של אמצעי המשמעת היא כאמור, למנוע פגיעה משמעותית בתפקוד שירות המדינה או התדמית של שירות זה, שכן תדמית ראויה, היא תנאי הכרחי לפעילות תקינה של השירות.”
(עש”מ 917/99 מדינת ישראל נגד עבדאללה חמזה פ”ד נג(3), 77).

לאמור, תכליתם של אמצעי המשמעת, בנוסף לפגיעה האישית בכל נאשם, היא להרתיע עובד מדינה אחרים מפני ביצוע עבירות משמעת.

ב. על העבירות

הנאשם הורשע בעבירות משמעת, שעיקרן פגיעה במשמעת שירות המדינה והתנהגות שאינה הולמת עובד הוראה.

בכך, שהתבטא בהזדמנויות שונות כלפי הממונים עליו באופן שאינו הולם עובד הוראה. וכן, הנאשם נעדר ממקום עבודתו ללא אישור מספר פעמים ונעדר משיעור שנקבע במערכת השעות.

בית המשפט העליון הדגיש את חשיבות קיום המשמעת בשירות המדינה בעש"מ 3/75 דבוש נגד נציבות שירות המדינה (פ"ד ל(1) 231, 235):
"המשמעת היא בעיקרה מערכת הנורמות, הנהלים והנהגים, המסדירה אופן פעולתה של מסגרת ארגונית, בעלת מעמד מיוחד והקובעת סדרה ובכלל זה חובותיהם וסמכויותיהם של המשרתים בה, בזיקתם זה לזה ובזיקתם למסגרת עצמה, קיום

המשמעת – ביטוי בהתנהגות על פי המערכת המתוארת."

במיוחד, כאשר במורה בישראל אנו עסקין. וכבר קבע בית המשפט העליון בעש"מ 4503/00 חביב אמין נ' מדינת ישראל:
"הלכה היא שתפקידו של מורה מחייב, מעצם מהותו, סטנדרט התנהגות גבוה של התנהגות."
 (ראה גם עש"מ 6713/96 מדינת ישראל נ' בן אשר, פ"ד נב (1) 650, 678).

ג. על הנסיבות האישיות

הנאשם מועסק בשירות המדינה משנת 1978.

מצבו הכלכלי של הנאשם קשה ואף מצב בריאות בני המשפחה לקוי.

הנאשם הביע רצונו לפרוש מהשירות והוא מצוי עתה בלימודים לתואר שלישי.

ד. הנחיית בית המשפט העליון לעניין כיבוד הסדר טיעון

בית הדין שקל במסגרת ההליך שבפנינו, האם יש מקום לכבד הסדר הטיעון, כפי שהוצג בפנינו על ידי הצדדים. בעניין זה, אנו מנוחים על ידי פסיקתו של בית המשפט העליון, בעש"מ 4542/97 אליהו סבג נגד נציבות שירות המדינה (פ"ד נא(5) 593), שם נקבע:
"שם זאת, לעתים קרובות יש עניין ציבורי בעריכת הסדר טיעון, ולפיכך, יש גם, בדרך כלל, עניין ציבורי בקיום הסדר טיעון. לכן, אין זה ראוי שבית הדין יסטה מהסדר טיעון אלא אם לכך טעם טוב בנסיבות המקרה. מהו טעם טוב לעניין זה? התשובה אינה חד-משמעית. השוו, לגבי הסדר טיעון במשפט פלילי, ע"פ 1290, 1289/93 לוי נגד מדינת ישראל, פ"ד מח(5) 158.
לדעתי, יש טעם טוב לסטות מהסדר טיעון אם מתברר כי ההסדר מתבסס על שיקולים פסולי, כגון משוא פנים. כך גם יש טעם טוב לסטות מהסדר טיעון, אם סוטים במידה משמעותית מן האמצעים הראויים בנסיבות המקרה, או כי הם בלתי סבירים באופן בולט עד שהעניין הציבורי, הדורש לסטות מן ההסדר, גובר על העניין הציבורי בקיום הסדר טיעון."

על פי הנחייה זו, שקלנו אם יש מקום לכבד את הסדר הטיעון דנן.

4. סוף דבר

לאחר עיון ודיון הגענו לכלל מסקנה כי, יש מקום לכבד הסדר טיעון, כפי שהוצג.

בית הדין סבור, שהסדר הטיעון משקף באופן מאוזן בין האינטרס הציבורי שעליו מופקדת התביעה, לאכוף משמעת בקרב עובדי המדינה. כאשר, כידוע עיקר התכלית היא הגנתית והרתעתית, כדי למנוע עבירות דומות ולשמור את התדמית הראויה של השירות הציבורי ואמון הציבור באותו שירות. לבין האינטרס של הנאשם, תוך התחשבות בנסיבותיו האישיות.

לנוכח האמור, בית הדין החליט להטיל על הנאשם את אמצעי המשמעת הבאים:

- א. הנאשם יפרוש משירות המדינה עד ליום 30.11.2005.
- ב. נזיפה חמורה.
- ג. פסילה מהוראה במשרד החינוך לפרק זמן שנה וחצי.
- ד. הפקעת מחצית משכורת קובעת, שתנוכה ב-10 תשלומים שווים ורצופים.

אמצעי המשמעת הודעו לצדדים ביום י"ג בחשון התשס"ו – 15.11.2005.

גזר הדין המפורט והמנומק ניתן ביום י"ח בחשון התשס"ו – 20.11.2005, בהיעדר הצדדים, להם יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

(-)	(-)	(-)
טליה מלצר	נהאד חליל קשוע	עו"ד ניצה אדן-ביוביץ
חברה	חבר	מ"מ אב בית הדין יו"ר

5. בד"מ 38/05 – גניבה, הונאה בכרטיס חיוב וקבלת דבר במרמה

תמצית פסק הדין

בית הדין למשמעת של עובדי המדינה הרשיע את הנאשמת, מורה מוסמכת המועסקת משנת 1993, בעבירות משמעת שונות.

כתב התובענה הוגש בעקבות ההליך הפלילי שהתנהל נגד הנאשמת בבית משפט השלום ברחובות שבו הודתה בעבירות לפי סעיפים 384 ו-415 לחוק העונשין התשל"ז-1977, גניבה וקבלת דבר במרמה, וכן לפי סעיף 17 לחוק כרטיסי חיוב, התשמ"ו-1986. הונאה בכרטיס חיוב.

בעקבות הודאתה ולאחר עיון בתסקירו של שירות המבחן למבוגרים, בית המשפט נמנע מהרשעתה של הנאשמת והטיל עליה 100 שעות של"צ וצו מבחן למשך שנה וכן פיצוי למתלוננת בסך - 550 ₪.

התביעה – בקשה להטיל על הנאשמת אמצעי משמעת של נזיפה חמורה, פיטורין לאלתר ופסילה לשירות המדינה לפרק זמן של חמש שנים.

המשרד – מסר כי אין בתיקה האישי של הנאשמת כל רבב, מעבר להליך הפלילי שהתנהל בעניינה וההליך בבית הדין למשמעת, וכן כי בשל השעייתה לא ניתן היה להשיג מידע עדכני על איכות תפקודה. נציג המשרד הצטרף לאמצעי המשמעת שלהם עתרה התביעה.

הסניגור – טען כי אין הצדקה לפטר את הנאשמת וודאי שלא לפסלה לשירות המדינה.

הנאשמת – הביעה חרטה כנה על העבירה.

בית הדין שקל שורה של שיקולים לאחר שעיין בטיעוני הצדדים לגבי מידתם של אמצעי המשמעת שראוי להטיל על הנאשמת, את העבירות ונסיבותיהם, את תכלית אמצעי המשמעת ותפקידם ההרתעתי, וכן את הסטנדרט הגבוה הראוי של ההתנהגות המחייבת מורים. בנוסף לכך, שקל בית הדין את נסיבותיה האישיות של הנאשמת כי מדובר בנאשמת ללא עבר פלילי או משמעת, אשר תרמה מספר שנים לא קטן לשירות הציבורי, והחליט להטיל על הנאשמת את אמצעי המשמעת של:

נזיפה חמורה – כמסר נורמטיבי מטעמו של בית הדין המצביע כי נפל פסול מכביד בהתנהגותה.

פיטורין – הנאשמת תפוטרה לאלתר משירות המדינה אגב תשלום פיצוי פיטורין מלאים.

פסילה לשירות המדינה – לפרק זמן של שנה מיום גזר הדין.

ניתן ביום כ"ד בתמוז התשס"ה – 31.7.2005

ההרכב:

עו"ד יוסף תלרז, אב בית הדין – יו"ר

מר אפרים פוסט – חבר

גב' נחמה ז"ק – חברה

כ' בתמוז התשס"ה
27 ביולי 2005

בד. 2005-1123
בד"מ 38/05

בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה

בפני : עו"ד יוסף תלרז, אב בית הדין
גב' נחמה ז'ק
מר אפרים פוסט
- יו"ר
- חברה
- חבר

התובע : עו"ד ג'מאל קדרי

הנאשמת :

ב"כ הנאשמת : עו"ד נאוה פנקס

נציג המשרד : מר אהרון יהודה

גזר – דין

התובענה וההליך

1. הנאשמת ילידת שנת 1970, המועסקת במשרדה כינוך בתפקיד של מורה מוסמך מתאריך 1.9.93, והמושעית מתפקידה מתאריך 1.9.04, הורשעה על ידנו ביום י"ג בתמוז התשס"ה – 20.7.05 בעבירות משמעת לפי סעיפים 17(2) ו-3(3) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג – 1963 (להלן – החוק) ביחד עם סעיף 14(1) להודעה על שינויים בהחלת החוק על עובדי הוראה.
  2. כתב התובענה הוגש נגד הנאשמת בעקבות הליך פלילי שהתנהל נגדה בבית משפט השלום ברחובות (ת.פ. 2170/04), שבו הנאשמת הודתה ביסודות העבירה שלה הונאה בכרטיס חיוב, גניבה וקבלת דבר במרמה – לפי סעיף 17 לחוק כרטיסי חיוב, התשמ"ו – 1986, וסעיפים 384 ו-415 לחוק העונשין, התשל"ז – 1977.
  3. בעקבות הודאתה של הנאשמת בעובדות כתב האישום, לאחר שבית המשפט עיין בתסקירו של שירות המבחן למבוגרים, הוא החליט להימנע מהרשעתה של הנאשמת והטיל עליה 100 שעות של"צ וצו מבחן למשך שנה וכן פיצוי למתלוננת שבעקבות תלונתה נפתח ההליך, בסך - 550 ₪. (החלטה מתאריך 20.12.2004).
  4. מכתב האישום, שבעובדותיו הודתה הנאשמת כאמור עולה כי ביום 13.4.2004 בשעה 10:00 או בסמוך לכך, בחדר המורים הנאשמת נטלה את ארנקה של מורה אחרת שהכיל מסמכים, כסף מזומן ואשראי וגנבה את
- תכולתו, לרבות כסף מזומן בסך - 50 ₪ וכרטיס אשראי שבו עשתה מסע קניות באותו יום, ורכשה מוצרים בערך של - 500 ₪.

טיעונים לאמצעי המשמעת

5. ביום י"ג בתמוז התשס"ה – 20.7.2005 נשמעו בפנינו טיעוני הצדדים לעניין מידתם של אמצעי המשמעת. נביא להלן את תמצית הטיעונים :

א. עמדת התביעה

- (1) התובע המלומד סבור כי, לנוכח תוצאותיו של ההליך הפלילי והמעשים שבגינם נענשה הנאשמת כאמור, יש להגן על תדמיתו של שירות המדינה מפני דפוס התנהגות כאמור, באמצעות אמצעי המשמעת, על מנת לשלוח מסר מרתיע למורים אחרים במערכת.
- (2) התנהגות הנאשמת רמסה את האמון שניתן לה כמורה, כמי שמופקד על חינוך של הדור הצעיר ועל ערכים שאמורים להיות מוקנים לאותו הדור. כתימוכין לגישתה, התביעה ציטטה ו/או הגישה את עש"מ 917/97 עבדאללה חמזה, עש"מ 3362/02 סלאם אבו עסבה ועש"מ 978/03 אביבה בנדקובסקי לגבי הנדרש ממורה בישראל, וכן את בד"מ 74/86 ועש"מ 3/87.
- (3) המורים מהווים מודל חינוכי לתלמידיהם, הם אלה האמונים על סלילת דרכי ההתנהגות של תלמידיהם ומשפיעים על דפוסי ההתנהגות של החברה כולה ולא רק של התלמידים.
- (4) התביעה, בעתירתה לאמצעי המשמעת, ביקשה להעדיף את האינטרס הציבורי על פני הנסיבות האישיות, וביקשה להשית על הנאשמת את אמצעי המשמעת הבאים :
  - (א) נזיפה חמורה
  - (ב) פיטורין לאלתר
  - (ג) פסילה לשירות המדינה לפרק זמן של חמש שנים.
- (5) באשר לפיצויי הפיטורין, שיגיעו לנאשמת אם תפוט – התביעה מותירה זאת לשיקול דעתו של בית הדין.

ב. גישת המשרד

- (1) נציג המשרד מסר לבית הדין כי, אין בתיקה האישי של הנאשמת כל רבב, מעבר להליך הפלילי שהתנהל בעניינה וההליך שבפנינו, בשל השעייתה לא ניתן היה להשיג מידע עדכני על איכות תפקודה.
- (2) בחינת התנהגות הנאשמת על ידי המשרד הובילה להצטרפות המשרד לאמצעי המשמעת שאותם ביקשה התביעה.

ג. ראיות וטיעוני ההגנה

- (1) ההגנה העידה בפנינו שתי עדות אופי : את הגב' יונה יוליה, סגנית מנהלת בית הספר, ואת גב' הדסה לירז מחנכת בית הספר.
- (2) שתי העדות מכירות את הנאשמת מזה כחמש שנים. שמענו מהן דברי הערכה ושבח על יכולתה המקצועית הגבוהה של הנאשמת ועל חלקה בקידום פרויקטים שונים של בית הדין, כגון "מורשת". כמו כן, שמענו על היותה אדם אהוד ומוערך על מורים, תלמידים והורים, וכי המעשה בו כשלה היה מעין "ליקוי מאורות", מעידה חד-פעמית ובלתי צפויה במסכת חייה המקצועיים, וכי יש מקום שבית הדין יעניק פתח לשיקומה וחזרתה למערכת החינוך.

(3) במהלך טיעוניה ההגנה הגישה את תסקיר המבחן שהוגש בהליכים הפליליים כנגד הנאשמת, וכן אסופת מסמכים על דרכה החינוכית של הנאשמת לאורך השנים. העבירות בוצעו בתקופה בה הנאשמת סבלה מדיכאון. בעלה פוטר מעבודתה ותקופה של כ-10 חודשים היה מובטל, על רקע של מעבר המגורים לגדרה.

על המשפחה רובצים חובות גדולים, והנאשמת הייתה במצוקה נפשית גדולה עקב כל המצב.

(4) ההגנה סבורה כי, היה לנאשמת קטע של "ליקוי מאורות" בשל המצב, האבטלה, המעבר למקום אחר, המאבק בחובות הכספיים הגדולים, הילדים הקטנים – כל אלה גרמו להחלטה שגויה ולמצוקה.

מדובר במעידה חד-פעמית. כל האירועים החלו והסתיימו באותו יום. כל הקניות נעשו באותו יום והיו של מוצרים בסיסיים.

הנאשמת הינה בן אדם נורמטיבי, מוערכת מאוד בעבודתה, בה היא משקיעה עד ללא גבולות. העבירה הינה ביטוי למצוקה נפשית בה הייתה שרויה מבחינה כלכלית.

(5) ההגנה סבורה, שאין הצדקה לפטר את הנאשמת, וודאי שלא לפסלה לשירות המדינה. פסקי הדין שהובאו מתייחסים לעובדים שעברו עבירות חמורות ובהיקף נרחב, וגרמו נזק לקופת הציבור, מה שלא מאפיין את המקרה שבפנינו.

ד. דבר הנאשמת

הנאשמת הביעה חרטה כנה על העבירה וביקשה את סליחת בית הדין.

החלטת בית הדין

6. בית הדין שקל שורה של שיקולים לאחר שעיין בטיעוני הצדדים שהובאו בפניו לגבי מידתם של אמצעי המשמעת שראוי להטיל על הנאשמת:

א. לדפוס התנהגותה של הנאשמת

(1) הנאשמת לפני למעלה משנה בתחומי בית הספר שלחה ידה ברכוש לא לה, גנבה ארנק של עמיתה – מורה בבית הספר, נטלה ממנו את הכסף שהיה בו, וערכה כאמור מסע קניות באמצעות כרטיס אשראי של חברתה בסכום מצטבר של כ-500 ₪.

(2) בית הדין שותף לגישתו של בית המשפט השלום ברחובות, לגבי מידת כיעורו של המעשה:

"קבלת ההסדר אינה מובנת מאליה. הכיעור במעשי הנאשמת בולט לעין, הן משום הפרת אמון כלפי עמיתה לצוות ההוראה, ובמיוחד נוכח תפקידה כמחנכת וכמורה והשלכת דברים כלפי התלמידים שהיא אמורה לשמש להם דוגמא ומופת.

למרביית הצער, אף בית המשפט לא הצליח להבין הרקע למעשה, במיוחד על רקע מכתבי ההמלצה וההערכה ממורים, הורים ותלמידים שהוגשו לעיוני. בסופו של דבר, בשים לב לעברה הנקי של הנאשמת, לכך שמדובר במעידה חד פעמית, כל האירועים החלו והסתיימו באותו יום, להודאת הנאשמת, לתסקיר השירות, ולעמדת הצדדים, החלטתי לסיים את ההליך בלא הרשעה."

(3) בית הדין, לאחר ששמע את עדויות עדי האופי, עיין בתסקיר שירות המדינה שהוגש לעיונו על ידי ההגנה, ושמע את הנאשמת, לא הצליח גם הוא לרדת לרובד מניעה של הנאשמת, אפשר של הערכת המצוקה הכלכלית של המשפחה בה חשה הנאשמת, חבר מצב נפשי שלא נחשפנו לפרטיו, והמעשה היה ביטוי לאותו המצב, ואולם נותרו בליבנו

סימני שאלה לגבי מתחם מניעה של הנאשמת שהביאו לעשייתו של אותו מעשה פסול.

ב. על העבירות ונסיבותיהן

(1) הנאשמת הודתה במסגרתו של ההליך הפלילי, לעניין רכיבי העבירה שבסעיף 17(2) לחוק, ביסודות עבירה אלה לפי חוק העונשין: -

דין הגונב

"384. הגונב, דינו – מאסר שלוש שנים, והוא אם לא נקבע לגניבה עונש אחר מחמת נסיבותיה או מחמת טיבו של הדבר שנגנב.

קבלת דבר במרמה

"415. המקבל דבר במרמה, דינו – מאסר שלוש שנים, ואם נעברה העבירה בנסיבות מחמירות, דינו – מאסר חמש שנים."

ועבירה נוספת לפי חוק כרטיסי חיוב, התשמ"ו – 1986:

הונאה בכרטיס חיוב

"17. המשתמש בכרטיס חיוב או במרכיב ממרכיביו, בכוונה להונות, דינו – מאסר שלוש שנים, ואם נעברה העבירה בנסיבות מחמירות, דינו – חמש שנים."

(2) בית המשפט העליון, בשורה של פסקי דין, אמר דברו על עבירת הגניבה וכן על השלכותיה, על תדמיתו וטוהר מידותיו של השירות הציבורי ואמון הציבור בו.

בעש"מ 778/00 פנחס ועקנין נגד נציב שירות המדינה (תק – על 2000 (4) 428) בית משפט העליון פסק:

"צדק בית הדין כאשר ייחס חומרה לעבירה של גניבה על ידי עובד ציבור. זוהי עבירה הפוגעת קשה באמון שהשירות הציבורי נותן בעובדיו ובאמון שהציבור רוחש לעובדי הציבור.

משום כך, בדרך כלל פיטורים הם אמצעי הולם לעבירה של גניבה על ידי הציבור."

ובעש"מ 7641/98 רפאל נוימן נגד מדינת ישראל (דינים עליון, כרך נה, 793) נאמר: "עבירת גניבה בידי עובד ציבור ודוגמותיה, עבירות של שחיתות המידות של משרתי הציבור, נתפסות כחמורות יותר ממקבילותיהן הגורמות לפגיעה ביחיד. אפשר להקשות אם ראוי שכך יהיה. האם חסים אנו יותר על ממונם של הרבים או כספי הציבור מאשר על ממונו של היחיד? הרי זה ואלה ראויים להגנה מפני החומד אותם בלבבו. אולם החומרה היתרה הנובעת לעבירות מעילה בידי עובד ציבור מקורה בהפרת ברית האמון שבין משרת הציבור לציבור כולו."

אכן הדברים יפים גם לנסיבות של גניבת ארנקה של עמיתה לעבודה.

(3) היה יסוד של מעילה באמון בהתנהגותה של הנאשמת כלפי חברותיה המורות, ופגיעה בציפייה של הנהלת בית הספר, שחדר המורים שבו מצוי גם רכושם של המורים, לא ישמש זירה למעשה עבירה.

לגבי מעילה באמון לדרגותיו וסוגיו נפסק: -

"החומרה במעשים מן הסוג שבו הורשעה המשיבה, אינה נעוצה בהיזק כספי ואף לא בחוסר בממון בקופת המדינה, אלא במעילה באמון הכרוכה במעשים אלה. קשת המעשים הנכללים בעבירות של מעילה באמון היא מגוונת ומבטאת מידות חומרה שונות. היא כוללת עבירות חמורות כגניבה ממעביד, מעשי מרמה או זיוף וכן הפרת אמונים ואף מעשים שאינם פליליים במובהק, אשר היסוד של מעילה באמון הוא היסוד הדומיננטי בהם. בהם עוצמת הפיתוי הקלות בה ניתן להערים על המערכת בכל הנוגע לקבלת טובות הנאה שלא כדין, יש להקפיד על כך שאמצעי המשמעת שיוטלו על עובד שסטה מן השורה יהיו תגובה הולמת ומרתיעה. מידת החומרה של אמצעי המשמעת ההולם תלויה באופי המעשים האסורים בנסיבות ביצוע המעשים, בהיקפם ובתפקידו של העובד." (עש"מ 1804/01 מדינת ישראל נגד אלקריף, פורסם בדינים עליון כרך ס' עמ' 391).

גישתו זו של בית המשפט העליון הולכת בנתיב שנסלל בנדון (ראה עש"מ 10129/01 בעניין מדינת ישראל נגד טליה צרלס גניש, פורסם דינים עליון, כרך סא, בעמ' 204).

כאשר על גישה נורמטיבית זו חזר בית המשפט העליון בעש"מ 5044/03 רות בליתי נגד נציבות שירות המדינה (ניתן ביום כ"ד בניסן 2004.18.4):
 "אכן, עמדתו של בית משפט זה ביחס לעבירות, כדוגמת אלו בהן הורשעה המערערת, עמדה עקבית ונחרצת היא: עבירות אלו גורמות לפגיעה חמורה בתדמיתו של השירות הציבורי ובאמון הציבור בו ויש לפעול בכל האמצעים למיגורן."

...
 הדבר נכון שבעתיים במקרה דנן, בו שימשה המערערת כאחראית על מערכת דיווח השעות, ולעניין זה כבר נפסק בפרשת אלקריף.
 במיוחד, כך במקרים בהם מדובר בעובד הממונה על התחום, אשר מעל באמון בתחום שעליו היה מופקד. בנסיבות כאלה אין לאפשר לעובד להישאר במקום העבודה שבו פעל כאמור. אמצעי המשמעת המתאים הוא, איפוא, הרחקת העובד והעברת המסר לעובדים אחרים בשירות המדינה, כי הסטייה מהדרך לא תצלח."
 (פיסקה 5 לפסק הדין שניתן ביום 2004.18.4).

בית הדין סבור כי, יסוד המעילה באמון כמשמעו לעיל, עדיין קיים גם אם הנאשמת לא שלחה יד לקופת הציבור, אלא ל"קופתה" של עמיתה לבית הספר.

(4) לעניין יסודות העבירה, לפי סעיף 17(3) לחוק, שגם בה הורשעה הנאשמת בהתנהגות שאינה הולמת את תפקידו כעובד מדינה, או התנהגות העלולה לפגוע בתדמיתו או בשמו הטוב של שירות המדינה – על כך, עונה כב' השופט זמיר:
 "התנהגות שאינה הולמת היא מושג בעל רקמה פתוחה, וכך הוא צריך להישאר, כדי שניתן יהיה להתאים אותו לנסיבות שונות ולזמנים משתנים. הגוף, שהופקד לשמור על התנהגות הולמת במקצוע מסוים או בארגון מסוים, אמור לקבוע את אמות המידה הראויות להתנהגות חברים באותו מקצוע או ארגון. עם זאת, יש לומר כי התנהגות שאינה הולמת, אצל עובד רשות מקומית כמו אצל עובד המדינה, ואצל עורך דין כמו אצל מהנדס, מורכבת משני חלקים, שלא תמיד ניתן להפריד או אף להבחין ביניהם.
 ראשית, אפשר שהתנהגות תיחשב בלתי הולמת אף שאין בה שום יחוד למקצוע מסוים או לארגון מסוים: היא אינה הולמת משום שהיא שלילית ופסולה בכל מקצוע או ארגון.
 היא סוטה באופן מהותי מכללי התנהגות של בן תרבות, אותם כללים המאפשרים לעובדים במקצוע או בארגון לקיים יחסי עבודה תקינים זה עם זה ולמלא באופן תקין את תפקידם בחברה.
 זו התנהגות ששום ארגון או מקצוע, אינו יכול לסבול, משום שאם היא תיהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעביר את האווירה,

לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון." (ראה ער"מ 1351/95 ליאון פינקלשטיין נגד התובע בבית הדין המקומי למשמעת, פ"ד מט(5), 573, 578).

במקום אחר, אומר השופט זמיר (עש"מ 246/99 אהרון אהרוני נגד נציבות שירות המדינה, סעיף 4 לפסק הדין):

"התשובה היא, שהתנהגות כזאת היא לא בהכרח התנהגות מיוחדת לעובד המדינה, או התנהגות המיוחדת לתפקיד מסוים בשירות המדינה.

התנהגות יכולה להיות בלתי-הולמת, במשמעות של סעיף 17(3) לחוק המשמעת, גם אם אין בה ייחוד למעמד של עובדי המדינה או לתפקיד של עובד מדינה זה או אחר. היא יכולה להיות התנהגות פסולה מבחינתו של כל עובד בכל תפקיד."

בפסק דין נוסף בעש"מ 3849/03, מיכל אלבז נגד נציבות שירות נגד נציבות שירות המדינה נפסק לגבי טיבה ומהות של העבירה:

"אכן, עבירה לפי סעיף 17(3) אינה עבירה שגבולותיה מוגדרים, וכבר נאמר עליה שהיא בעלת "רקמה פתוחה", המתאימה את עצמה לנסיבות העניין ולזמנים, ושוליה רחבים ביותר. אף על-פי כן, היא איננה חסרת גבולות, והיא מתאפיינת בהתנהגות פסולה מן הסוג "ששום ארגון או מקצוע אינו יכול לסבול, משום שאם היא תהפך התנהגות מקובלת באותו ארגון או מקצוע, יהיה בכך כדי להעכיר את האווירה, לשבש את יחסי העבודה, לערער את יחסי האמון מצד הציבור או לחבל בדרך אחרת בתפקוד התקין של הארגון."

לגבי טיבו של הפסול נפסק לאחרונה:

הגשת עבודה-גמר לסיום לימודיו האקדמיים לתואר ראשון בחינוך בלא שכתב עבודה זו – פגם ביושר וביושרה הנדרשים ממורה וממחנך. התנהגות זו אינה הולמת עובד מדינה ובוודאי שאינה הולמת מורה בישראל שאמור לשמש דוגמא ומופת לתלמידיו. בהתנהגותו של המשיב טמונה חומרה נוספת, בהתחשב בכך שהוכח כי שירות המדינה השתתף במימון לימודיו לתואר ראשון בחינוך בשלוחת לטביה. נוכח מכלול נסיבות העניין, מתבקשת אפוא המסקנה כי המשיב התנהג באופן שאינו הולם את תפקידו ושעלול לפגוע בתדמיתו ובשמו הטוב של שירות המדינה."

(עש"מ 689/05 בעניין מנסור מופיד שניתן בתאריך 6.3.05 – טרם פורסם).

ואכן מידה מכבידה של פסול בולטת על פני מעשיה של הנאשמת. בית הדין, בבואו לצקת תוכן ל"התנהגות שאינה הולמת" או שיש בה כדי לפגוע בתדמית השירות, עליו ליתן ביטוי למושג של ההתנהגות ההולמת בעיני ה"ציבור הנאור" ו"האדם הסביר". אלה צריכים לשקף את הערכים והעקרונות, אשר מבוססים על יחסים שבין הפרט, לבין השירות הציבורי.

באשר לזאת אומר השופט ברק:

"בקביעת התוכן הקונקרטי של ההכללות המשמעותיות (התנהגות שאינה הולמת, שיש בה כדי לפגוע בתדמית) נותן בית-המשפט ביטוי לתפיסות יסוד ערכיות. בעשותו כן, עליו לבטא את שנראה כהתנהגות הולמת (או שאינה הולמת) בעיני הציבור הנאור בישראל. עליו לקבוע את דבר קיומה של פגיעה בתדמית השירות הציבורי מזווית הראיה של האדם הסביר האמון על תפיסות היסוד של משטרנו.

כמובן, "הציבור הנאור" ו"האדם הסביר" אינם אלא מטאפורות (ראה בג"צ 14/86 לאור נגד המועצה לביקורת סרטים ומחזות, פ"ד מא(1) 421, 434; בג"צ

2481/93 דיין נגד מחוז ירושלים. הם מהווים פרסוניפיקציה של האיזון הראוי בין הערכים, העקרונות והאינטרסים הנאבקים על הבכור.

בעריכתו של איזון זה, יש להימנע מאידיאליזם שאין לו עיגון נורמטיבי. השופט אינו שואף אל הנאצל והטהור, שאינו בנמצא. הוא אינו מעמיד לנגד עיניו חברה אידיאלית שאין לה קיום במציאות ושאינה ניתנת להשגה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כמלאך. יחד עם זה, יש להימנע מפרגמטיזם המעוגן במוסר השוק.

השופט אינו משקף את התפיסות המעוותות הפושות בחברה. הוא אינו מתבסס על תפיסת האדם כזאב. אכן, תפיסתו של בית המשפט היא מאוזנת. הוא פועל על פי "אמות המידה שמכתיב השכל הישר" (השופט י. כהן בע"פ 763/77 בריזה נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 824, 827) הוא מונע עצמו מתוצאות אבסורדיות (ראה ע"פ 794/77 חייט נגד מדינת ישראל, פ"ד לב(2) 127, 132), ומדריך עצמו על פי "מבחן מתקבל על הדעת" השופט לנדוי בע"פ 20/53 הנ"ל, בעמ' 853). הוא לוקח בחשבון את המציאות הקיימת, אך הוא אינו רואה בה חזות הכל".

(בג"צ 7974/93 סויסה נגד היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד מח(2) 749, 771).

(5) ראוי לבחון את מאפייניה של "ההתנהגות שאינה הולמת" גם על רקע תפקידו של מורה בישראל, כפי שנפסק בעש"מ 6713/96 מדינת ישראל נגד בן אשר (פ"ד נב(1) 650, 678) אמר בית המשפט העליון את דברו לגבי תפקידו של מורה: -

"התפקיד של מורה מחייב, מעצם מהותו, סטנדרט התנהגות גבוה, במיוחד כלפי התלמידים. מורה מוצב בדרך כלל בעמדה של מרות כלפי תלמידים: ניתנה בידו סמכות לקבוע אם ובאיזו מידה, יצליח התלמיד בלימודים מעבר לכך: המורה מוצב בעמדה של חינוך כלפי תלמידים היא מקנה לו מעמד וסמכות בעיני התלמידים, אך היא גם מטילה עליו אחריות מיוחדת כלפי התלמידים. הציבור, המפקיד את התלמידים בידי המורה, סומך עליו שיעשה כל שביכולתו כדי לקדם אותם. זהו תפקיד שיש בו נאמנות. אכן, כל עובד ציבור הוא נאמן הציבור... ומורה, כלפי התלמידים, על אחת כמה וכמה."

ופסק דין נוסף שדן בתפקידו של מורה, הינו עש"מ 4503/00 חביב אמין נגד מדינת ישראל נקבעה הלכה: -

"הלכה היא שתפקידו של מורה מחייב, מעצם מהותו, סטנדרט גבוה של התנהגות, במיוחד כלפי התלמידים."

ולגבי הטעמים לרף ההתנהגות הגבוה שנדרש ממורה, למדנו גם מעש"מ 2699/01 גימיל חליף נגד מדינת ישראל – בו קבע בית המשפט העליון:

"במקרה זה, אין מדובר בעובד מדינה מן השורה, אלא אדם הנושא תפקיד חינוכי בהיותו מורה בבית ספר. לתפקיד של המורה נועדה משמעות מיוחדת, בהיותו מחנך האמור לשמש דוגמא לתלמידיו, ולכן יש חשיבות רבה לשמירה על מעמדו, ועל יוקרתו בעיני תלמידיו."
(פורסם בדינים עליון כרך נט בעמ' 286).

ובפסיקה נוספת:

"המורים מהווים מודל חיקוי לתלמידיהם, הם אלה האמונים על סלילת דרכי ההתנהגות של תלמידיהם, ומשפיעים על דפוסי ההתנהגות העתידיים של החברה כולה. לכן יש מקום לדרוש ממנו, הקפדה יתרה במילוי תפקידו, והתנהגות הולמת בכל אורחות חייו בכלל, ובפרט עת עוסק הוא בחינוך תלמידיו."

(עש"מ 3362/02 מדינת ישראל נגד סלאם אבו-עסבה, כן ראה בנדון עש"מ 1682/02 בעניין סרחאן עבדאל ווהב).

ג. על תכלית אמצעי המשמעת

(1) אמצעי המשמעת שמוטלים על ידי בית הדין אינם מוטלים בחלל ריק, אלא לצורך השגתה של תכלית ברורה, שהיא הגנה על השירות הציבורי, על תדמיתו בעיני הציבור של אותו השירות ובמיוחד כיד להרתיע עובדים אחרים במעמדו של הנאשם, כי לא ייכשלו במעשים מסוג זה. בכל מקרה ומקרה, על בית הדין לשאול את עצמו, האם אמצעי המשמעת המוטלים, יש בהם כדי, לשרת את התכלית האמורה. השוני בין ההליך הפלילי לבין הדין המשמעתי הובלט בשורה של פסקי דין, על רקע תכליתו של הדין המשמעתי.

בית המשפט העליון הדגיש בעש"מ 1928/00 מידנת ישראל נגד עמוס ברוכין (פ"ד נד(3) 694) את ההבדל בין ההליך הפלילי לבין ההליך המשמעתי, בקובעו:

"ההבדל נובע מן התכלית. הדין המשמעתי משרת תכלית שונה מן התכלית של הדין הפלילי. עיקר התכלית של הדין המשמעתי הוא הגנה על השירות הציבורי. הצורך בהגנה על השירות הציבורי אינו בא לידי ביטוי מלא בהליך פלילי, עדיין יש צורך לברר אם ראוי לנקוט נגדו הליך משמעתי: האם ראוי שאותו עובד יישאר בתפקידו, או שמא ראוי להעבירו לתפקיד אחר, או להורידו בדרגה, או אף לפטר מן השירות."

ובפסיקות אין ספור, מדגיש בית המשפט העליון את ההשלכה הישירה על הרציונל העומד בבסיס מהותו של השירות הציבורי, על עובד הציבור, בראש ובראשונה מבחינת דיני הנאמנות הציבורית:

"איש הציבור הוא נאמן הציבור, לא לעצמו הוא פועל, אלא למען האינטרס של הציבור הוא פועל."

(בג"צ 669/86 רובין נגד ברר ואחרים, פ"ד מא(1), 749, 840).

(2) בהבדל מעובד רגיל, שגם עליו מוטלת חובת נאמנות, חובת הנאמנות המוטלת על עובד מדינה בכיר היא כפולה ומכופלת: הן משום שבנושאים רבים השירות הציבורי הוא על אופי מונופוליסטי, והן משום חיוניותם וחשיבותם לכל הציבור של העניינים המטופלים על ידי השירות הציבורי. (לעניין זה ראה דו"ח קרמניצר, הטיפול המערכתי במשמעת שירות המדינה, ינואר 1998, עמ' 7).

ולכן:

"הציבור זכאי לכך שעובדי המדינה, הפועלים מטעמו ולמענו יהיו אנשים אמנים והגונים. אמון הציבור בשירות המדינה ושיתוף הפעולה עלולים להתערער, אם יתברר לציבור כי עובד המדינה, העומד לשרתו, עבר עבירה שיש עימה קלון."

(עש"מ 4411/99 מדינת ישראל נגד אלקלעי).

בשורה ארוכה של פסקי דין בית המשפט העליון הבליט את תפקידם ההרתעתי והמניעתי של אמצעי המשמעת (ראה עש"מ 5771/01 בעניין פודלובסקי; עש"מ 10129/01 בעניין טליה גניש) ובעש"מ 7111/02 בעניין אשואל ואח' שניתן ביום 21.1.2003, נקבע כי:

"שמירה על תדמית ראוייה של השירות הציבורי מהווה תנאי הכרחי לשמירה על תפקוד נאות של שירות זה."

בנוסף לשמירה קפדנית על תדמית השירות, נועד ההליך המשמעתי למנוע פגיעה בתפקוד שירות המדינה; אשר על כן בבואו להטיל אמצעי משמעת, יבחן בית הדין, בין היתר, האם אמצעי המשמעת המוטלים יוצרים הרתעה מספקת בקרב עובדי המדינה.

כן יבחן האם די באמצעי המשמעת האמורים כדי להשיב על כנו את אמון הציבור במערכת השירות הציבורי, המהווה אף הוא תנאי הכרחי לתפקודו של השירות. בבוא בית הדין לגזור דינו של נאשם בעבירה משמעטית אין הוא מתייחס לאמצעי המשמעת כאל עונש גרידא, שכן עליו לבחון מהו האמצעי ההולם את

התכליות האמורות של הדין המשמעותי.

(3) על תפקידם ההרתעתי של אמצעי המשמעת חזר בית משפט העליון בעש"מ 7113/02, מדינת ישראל נגד שחר לוי שניתן בתאריך 1.5.2003 :

"כידוע, אמצעי המשמעת נועדו להרתיע מפני ביצוע מעשים שיש בהם כדי לפגוע בטוהר המידות בשירות המדינה, בתפקודו התקין ובאמון הציבור בו. ככל שהמעשים בהם הורשע הנאשם חמורים יותר, וככל שדרגתו בשירות המדינה בכירה יותר, כך מתחזק הצורך להעביר מסר ברור וחד המוקיע את מעשיו, על מנת לשרש תופעות פסולות בשירות המדינה ולמנוע את הישנותן בעתיד."

ואולם תפקידו המרתיע של אמצעי המשמעת אינו חזות הכל. לאחרונה, ריכך בית המשפט העליון את גישתו האמורה, וקבע כי תכלית זו צריכה להיבחן גם בהתחשב בנסיבותיו האישיות של כל נאשם ונאשם.

בית המשפט העליון בעש"מ 6737/03 בעניין נחום זקן פסק: "התיק יוחזר לבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, על מנת שבית הדין ישמע טיעונים, ואולי אף ראיות לעניין העונש, יתן דעתו למכלול נסיבות המעשה לחומרא ולקולא ולנסיבותיו האישיות של המשיב, ובהתאם לכך יקבע את אמצעי המשמעת שיוטלו עליו."

ובפסק דין מאוחר יותר חזר בית המשפט העליון על גישתו האמורה: "עם זאת, אל מול, ולצד שיקולים משמעותיים ומכריעים אלה, מצווים אנו לבחון כל מקרה לגופו על פי נסיבותיו המיוחדות (ראו עש"מ 10250/01 מוכתרי נגד נציבות שירות המדינה (לא פורסם)). החזקה בדבר הצורך בענישה מחמירה יכולה להיחלש נוכח נסיבות מיוחדות של המקרה או של העומד לדין."

(ראה: עש"מ 10566/02, מדינת ישראל נגד טוביה גרינבוים, ניתן בתאריך 3.3.03; עש"מ 5271/03 בעניין חבצלת סדיקוב שניתן בתאריך 10.9.03; עש"מ 1934/03 בעניין דמאן פולח שניתן ב-18.11.03; עש"מ 6920/03 בעניין ד"ר אברהם כהן שניתן בתאריך 16.2.04; עש"מ 10006/04 בעניין ואיל חגיאז' שניתן ביום 15.3.05

ד. על הנסיבות האישיות

(1) הנאשמת מורה מוסמכת בת 35, אישה נורמטיבית שתיפקדה בצורה ראויה כמורה במשך 11 שנים, עד אשר הושעתה ממנו בעקבות פתיחת החקירה. ומימוש ההליך נגדה. ובמועד האירוע הייתה נתונה בקשיים כלכליים ובמצוקה אישית.

(2) אף שהנאשמת לא שירתה עד להשעייתה כאמור שנים רבות בשירות הציבורי, עדיין עשתה בו שירות ממשי ויש באותו שירות מועיל השפעה מסויימת על מידתם של אמצעי המשמעת ברוח פסיקתו של בית משפט העליון:

"בתיתי דעתי לזמן הקצר מאז החל המערער עובד בשירות המדינה ועד שהחל מועל באמון שניתן בו, ומשידענו כי עברו כתשע שנים מאז אותם מעשים ועד עתה, אינני סבור שיהיה זה נכון כי אורה על החזרתו של העורר לשירות המדינה. לו היה המערער עובד בשירות המדינה שנים ארוכות ולאחר כל אותן שנים היה נתפס כמי שעשה מעשה של מעילה באמון, אפשר אמרתי רוח שטות נכנסה בו באדם ועשה מעשה שעשה. אדם שכך שירת את המדינה בנאמנות שנים רבות אפשר אין זה ראוי כי תקופח פרנסתו במחי יד. לא כן הוא דין המערער, שלא יצאו כשנתיים מאז החל עובד בשירות המדינה וכבר החל עושה מעשים רעים. המערער במעשיו על עצמו כי אין שינהגו בו אלא בחומרת הדין."

7. למידתם של אמצעי המשמעת

א. ביה"ד שקל ועיין במידתם הראויה של אמצעי המשמעת, לאחר שבחן את דפוס התנהגותה בעקבות העבירות שבהן הורשעה על ידנו, יחד עם הנסיבות האישיות.

ב. בסופו של עיון, בית הדין הגיע לכלל מסקנה, כי התכלית העיקרית של אמצעי המשמעת תושג על ידי הוצאתה בפועל של הנאשמת מהשירות הציבורי, באמצעות פיטוריה ואולם לא מצאנו הכרח להורות על פסילתה משירות המדינה, לפרק זמן של חמש שנים סברנו כי, ניתן בנסיבות מקרה זה לקצר פרק זמן זה.

בית הדין סבור כי, נסיבותיה האישיות של הנאשמת ובמיוחד תרומתה החיובית בת 11 השנים לשירות הציבורי מאפשרים כאמור שלא לפסלה לשירות המדינה כעתירת התביעה והמשרד, לפרק זמן של חמש שנים כאמור.

במקרה זה, בית הדין שוכנע כי, נסיבותיה האישיות והמשפחתיות של הנאשמת, כפי שהובאו בפנינו מאפשרים לפתוח צוהר של תקווה, וסיכויי לשוב בעתיד הלא רחוק לעולם ההוראה. בשל היסוד השיקומי שבהחלטתנו הנאשמת תוכל לבקש ולשוב לתפקיד של מורה בתום שנה מיום גזר הדין, המלצתנו הינה, שלא תשוב לאותו בית הספר.

(לעניין כיבוד המלצת בית הדין ראה את עש"מ 2275/04 בעניין רמי כהן שניתן ב-24.3.04).

בשורה של פסקי דין, ראינו כי לעתים בית המשפט העליון מעביר מסר של ההתחשבות בנסיבות האישיות של נאשם, אם מפאת מצב משפחתי ואישי ואם בשל התחשבות בשנות תרומה לשירות הציבורי:

"עם זאת, ראיתי לנכון להתערב בהחלטת בית הדין, באשר לפסילתה של המערערת לשירות המדינה לפרק זמן של שנתיים. המשמעות המעשית והכלכלית של אמצעי משמעת זה היא קשה, ונוכח הנסיבות המקלות של המקרה שלפנינו, דומני כי ניתן יהיה להסתפק בפיטוריה של המערערת וביתר אמצעי המשמעת שהוטלו עליה."
(עש"מ 978/03 אביבה בנדקובסקי נגד נציבות שירות המדינה ניתן בתאריך 24.4.03).

"בהתחשב בכל האמור אף שמקובלת עלי עמדתו של בית הדין בדבר פיטורי המערערת מעבודתה, הרי שבהתחשב בנסיבותיה האישיות המיוחדות, רואה אני להקל באמצעי המשמעת במידה מסוימת. לפיכך, אמצעי המשמעת של פסילה משירות המדינה לפרק זמן של 4 חודשים יבוטל. וכך גם יבוטל אמצעי המשמעת של הורדה בדרגה. בשני עניינים אלה רואה אני להקל על המערערת, כדי לא לפגוע בזכויותיה הכספיות עם פיטוריה."
(עש"מ 10501/02 סאמיה שאהין שניתן בתאריך 5.5.03).

ראה גם את פני המגמה בפסקי דין נוספים: עש"מ 527/03 בעניין חבצלת סדוקוב שניתן בתאריך 10.9.03, עש"מ 1934/03 בעניין דמאן פלאח שניתן ב-18.11.03 ועש"מ 6920/03 בעניין ד"ר אברהם כהן שניתן ב-11.2.04. וכן ראה את עש"מ 10006/04 בעניין ואיל חגי'אז' שבו בוטלה פסילתו של המערער משירות המדינה. וכן את עש"מ 3446/05 בעניין נאיל דראושה, שניתן בתאריך 28.6.05, בו לא נעתר בית המשפט העליון לבקשת המדינה לפסול את המשיב משירות המדינה, על מנת שלא לפגוע בזכויות הגימלה, ופסלו כעמדת בית הדין למלא תפקידי הוראה לפרק זמן של חמש שנים.

סוף דבר

8. בסופו של עיון, לנוכח כל המקובץ, הגענו לכלל מסקנה כי, ניתן למצות את ההליך נגד הנאשמת על ידי הטלתם של אמצעי משמעת אלה:

א. **נזיפה חמורה** – כמסר נורמטיבי מטעמי של בית הדין המופנה לנאשמת המצביע כי נפל פסול מכביד בהתנהגותה כאמור.

ב. **פיטורין** – הנאשמת תפוטל לאלתר משירות המדינה. – אגב תשלום פיצויי פיטורין מלאים.

ג. **פסילה לשירות המדינה** – הנאשמת תיפסל לשירות המדינה לפרק זמן של שנה מיום גזר הדין.

גזר הדין ניתן ביום כ"ד בתמוז התשס"ה – 31.7.2005, שלא בנוכחות הצדדים, להם הוא יועבר באחת מדרכי המסירה המקובלות.

זכות ערעור מסירה לצדדים בפני בית המשפט העליון לפי הוראותיו של סעיף 43(א) לחוק, תוך 30 יום מיום הגיע גזר הדין לידיהם.

(-)	(-)	(-)
נחמה ז"ק	אפרים פוסט	עו"ד יוסף תלרז
חברה	חבר	אב בית הדין יו"ר